Risale-i Nur Külliyatından

ایمان وکفر موازنه‌لری

İman ve Küfür Muvazeneleri

Hidayet ve Dalalet Mukayeseleri

Müellifi

Bedîüzzaman Said Nursî

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ بِهِ نَسْتَعِينُ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِنَا
مُحَمَّدٍ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ

Gayet mühim bir suale verilen çok ehemmiyetli bir cevabı burada yazmağa münasebet geldi. Çünki kırk sene evvel Eski Said, o Dersinde bir Hiss-i Kabl-el Vuku' ile Risale-i Nur'un Hârika Derslerini ve tesiratını görmüş gibi bahsediyor. Onun için o sual ve cevabı yazacağız. Şöyle ki:

Çoklar tarafından hem bana, hem bazı Nur Kardeşlerime sual etmişler ve ediyorlar: "Neden bu kadar muarızlara karşı ve muannid feylesoflara ve ehl-i dalalete mukabil Risale-i Nur mağlub olmuyor? Milyonlar kıymetdar hakikî Kütüb-ü İmaniye ve İslâmiyenin İntişarlarına bir derece sed çektikleri halde

sefahet ve hayat-ı dünyeviyenin lezzetleriyle çok bîçare gençleri ve insanları Hakaik-i İmaniyeden mahrum bırakıyorlar. Halbuki en şiddetli hücum ve en gaddarane muamele ve en ziyade yalanlarla ve aleyhinde yapılan propagandalarla Risale-i Nur'u kırmak, insanları ondan ürkütmek ve vazgeçirmeye çalıştıkları halde, hiçbir eserde görülmediği bir tarzda Risale-i Nur'un İntişarı, hattâ çoğu el yazması ile altıyüz bin Nüsha Risalelerinden kemal-i iştiyak ile perde altında intişar etmesi ve dâhil ve hariçte kemal-i iştiyak ile kendini okutturmasının Hikmeti nedir? Sebebi nedir?" diye bu mealde çok suallere karşı elcevab deriz ki:

Kur'an-ı Hakîm'in Sırr-ı İ'cazıyla hakikî bir Tefsiri olan Risale-i Nur; bu dünyada bir manevî Cehennemi dalalette gösterdiği gibi, İmanda dahi bu dünyada manevî bir Cennet bulunduğunu isbat ediyor. Ve günahların ve fenalıkların ve haram lezzetlerin içinde manevî elîm elemleri gösterip, Hasenat ve güzel hasletlerde ve Hakaik-i Şeriatın amelinde Cennet lezaizi gibi manevî lezzetler bulunduğunu isbat ediyor. Sefahet ehlini ve dalalete düşenleri o cihetle, Aklı başında olanlarını kurtarıyor. Çünki, bu zamanda iki dehşetli hal var:

B i r i n c i s i: Akibeti görmeyen, bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzetlere tercih eden hissiyat-ı insaniye, Akıl ve Fikre galebe ettiğinden ehl-i sefaheti sefahetinden kurtarmanın çare-i yegânesi; aynı lezzetinde elemini gösterip hissini mağlub etmektir. Ve

يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا

Âyetinin işaretiyle; bu zamanda Âhiretin elmas gibi Nimetlerini, lezzetlerini bildiği halde,

dünyevî kırılacak şişe parçalarını onlara tercih etmek, Ehl-i İman iken ehl-i dalalete o hubb-u dünya ve o Sır için tâbi' olmak tehlikesinden kurtarmanın çare-i yegânesi, dünyada dahi Cehennem azabı gibi elemlerini göstermekle olur ki; Risale-i Nur o meslekten gidiyor.

Yoksa bu zamandaki küfr-ü mutlakın ve fenden gelen dalaletin ve sefahetten gelen tiryakiliğin inadı karşısında Cenab-ı Hakk'ı tanıttırdıktan sonra ve Cehennem'in vücudunu isbat ile ve onun azabı ile insanları fenalıktan, seyyiattan vazgeçirmek ondan, belki yirmiden birisi ders alabilir. Ders aldıktan sonra da, "Cenab-ı Hak Gafur-ur Rahîm'dir, hem Cehennem pek uzaktır." der, sefahetine devam edebilir. Kalbi, Ruhu hissiyatına mağlub olur.

İşte Risale-i Nur ekser müvazeneleriyle küfür ve dalaletin dünyadaki elîm ve ürkütücü neticelerini göstermekle, en muannid ve nefisperest insanları dahi o menhus, gayr-ı meşru lezzetlerden ve sefahetlerden bir nefret verip Aklı başında olanları Tövbeye sevkeder.

O müvazenelerden, Altıncı, Yedinci, Sekizinci Sözlerdeki küçük müvazeneler ve Otuzikinci Söz'ün Üçüncü Mevkıfı'ndaki uzun müvazene; en sefih ve dalalette giden adamı da ürkütüyor, dersini kabul ettiriyor.

Meselâ; Âyet-i Nur'da, seyahat-ı hayaliye ile Hakikat olarak gördüğüm vaziyetleri gayet kısaca işaret edeceğiz. Tafsilini isteyen Sikke-i Gaybiye'nin âhirindeki 256‘dan 259‘cu sayfaya kadar baksın.

Ezcümle:

O seyahat-ı hayaliyede, Rızka muhtaç hayvanat Âlemini gördüğüm vakit, maddî felsefe ile baktım. Hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber za'f ve aczleri, o zîhayat Âlemini bana çok acıklı ve elîm gösterdi. Ehl-i

dalalet ve gafletin gözüyle baktığımdan feryad eyledim. Birden Hikmet-i Kur'aniye ve İmanın dürbünü ile gördüm ki: Rahman ismi Rezzak burcunda, parlak bir güneş gibi tulû' etti. O aç, bîçare zîhayat Âlemini Rahmet ışığıyla yaldızladı.

Sonra hayvanat Âlemi içinde, yavruların za'f ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları hazîn, elîm ve herkesi rikkat ve acımağa getirecek bir karanlık içinde diğer bir Âlemi gördüm. Ehl-i dalaletin nazarıyla baktığıma eyvah dedim. Birden İman bana bir gözlük verdi, gördüm ki: Rahîm İsmi Şefkat burcunda tulû' etti. O kadar güzel ve şirin bir surette o acı âlemi sevinçli Âleme çevirip ışıklandırdı ki; şekva ve acımak ve hüzünden gelen gözyaşlarımı, sevinç ve şükrün lezzetlerinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi İnsan Âlemi bana göründü. Ehl-i dalaletin dûrbîni ile baktım. O Âlemi o kadar karanlıklı, dehşetli gördüm ki; Kalbimin en derinliklerinden feryad ettim. Eyvah! dedim. Çünki insanlarda Ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve Kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî Beka ve Saadet-i Ebediyeyi ve Cennet'i gayet ciddî isteyen Himmetleri ve fıtrî istidadları ve had konulmayan ve serbest bırakılan fıtrî kuvveleri ve hadsiz maksadlara müteveccih ihtiyaçları ve za'f ve aczleriyle beraber hücumlarına maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'daları ile beraber gayet kısa bir ömür, hergün ve her saat ölüm endişesi altında, gayet dağdağalı bir hayat, yaşamak için gayet perişan bir maişet içinde Kalbe, Vicdana en elîm ve en müdhiş halet olan mütemadî zeval ve firak belasını çekmek içinde -ehl-i gaflet için zulümat-ı ebediye kapısı suretinde görülen- kabre ve mezaristana bakıyorlar.

Birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar. İşte bu İnsan Âlemini bu zulümat içinde gördüğüm anda, Kalb ve Ruh ve Aklımla beraber bütün Letaif-i İnsaniyem, belki bütün Zerrat-ı Vücudum feryad ile ağlamağa hazır iken, birden Kur'andan gelen Nur ve Kuvvet-i İman o dalalet gözlüğünü kırdı, kafama bir göz verdi. Gördüm ki:

Cenab-ı Hakk'ın Âdil İsmi Hakîm burcunda.. Rahman İsmi Kerim burcunda.. Rahîm İsmi Gafur burcunda -yani manasında- Bâis İsmi Vâris burcunda.. Muhyî İsmi Muhsin burcunda.. Rab İsmi Mâlik burcunda birer güneş gibi tulû' ettiler. O karanlıklı insan Âlemi içinde çok Âlemler bulunan umumunu birden ışıklandırdılar, şenlendirdiler. Cehennemî haletleri dağıtıp, nuranî Âhiret Âleminden pencereler açıp o perişan insan dünyasına Nurlar serptiler. Zerrat-ı Kâinat adedince, اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dedim. Ve Aynelyakîn gördüm ki; **„İmanda manevî bir Cennet ve dalalette manevî bir Cehennem bu dünyada da vardır“**, yakînen bildim.

Sonra küre-i arzın Âlemi göründü. O seyahat-ı hayaliyemde Dine itaat etmeyen felsefenin, karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayalime dehşetli bir âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atli hareketiyle, yirmibeş bin sene mesafeyi bir senede gezip devreden ve her vakit dağılmağa ve parçalanmaya müstaid ve içi zelzeleli, çok ihtiyar ve çok yaşlı Küre-i Arz içinde ve o dehşetli gemi üstünde Kâinatın hadsiz boşluğunda seyahat eden bîçare nev'-i insan (vaziyeti) bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı. Felsefenin gözlüğünü yere vurdum, kırdım. Birden Hikmet-i Kur'aniye ile ışıklanmış bir göz ile baktım, gördüm ki:

Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ ve رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ İsimleri, Rahmet, Azamet, Rububiyet burçlarında güneş gibi tulû' ettiler. O karanlıklı, vahşetli, dehşetli Âlemi öyle ışıklandırdılar ki; o halette, benim imanlı gözüme Küre-i Arz gayet muntazam, müsahhar, mükemmel, hoş, emniyetli, herkesin erzakı içinde bir seyahat gemisi ve tenezzüh ve keyif ve ticaret için müheyya edilmiş ve zîruhları Güneş'in etrafında, Memleket-i Rabbaniyede gezdirmek ve yaz ve bahar ve güzün mahsulâtını Rızık isteyenlere getirmek için bir gemi, bir tayyare, bir şimendifer hükmünde gördüm. Küre-i Arz'ın zerratı adedince

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نِعْمَةِ الْاِيمَانِ dedim.

İşte buna kıyasen Risale-i Nur'da pekçok müvazenelerle ehl-i sefahet ve dalalet, dünyada dahi bir manevî Cehennem içinde azab çekerler ve Ehl-i İman ve salahat, dünyada dahi bir manevî Cennet içinde, İslâmiyet ve insaniyet midesiyle ve İmanın Tecelliyat ve Cilveleriyle, manevî bir Cennet lezzetleri tadabilirler. Belki Derece-i İmanlarına göre istifade edebilirler.

Fakat bu fırtınalı zamanın hissi ibtal eden ve beşerin nazarını âfâka dağıtan ve boğan cereyanlar, ibtal-i his nev'inden bir sersemlik vermiş ki; ehl-i dalalet manevî azabını muvakkaten tam hissedemiyor. Ehl-i hidayete dahi gaflet basıyor, hakikî lezzetini takdir edemiyor.

Bu Asırda İkinci Dehşetli Hal:

Eski zamanda küfr-ü mutlak ve fenden gelen dalaletler ve küfr-ü inadîden gelen temerrüd, bu zamana nisbeten pek az idi. Onun için eski İslâm Muhakkiklerinin Dersleri, hüccetleri o zamanlarda tam kâfi olurdu. Küfr-ü meşkuku

çabuk izale ederlerdi. Allah'a İman umumî olduğundan, Allah'ı tanıttırmakla ve Cehennem azabını ihtar etmekle çokları sefahetlerden, dalaletlerden vazgeçebilirlerdi. Şimdi ise; eski zamanda bir memlekette bir kâfir-i mutlak yerine, şimdi bir kasabada yüz tane bulunabilir. Eskide fen ve ilim ile dalalete girip inad ve temerrüd ile Hakaik-i İmana karşı çıkana nisbeten şimdi yüz derece ziyade olmuş. Bu mütemerrid inadcılar, firavunluk derecesinde bir gurur ile ve dehşetli dalaletleriyle Hakaik-i İmaniyeye karşı muaraza ettiklerinden, elbette bunlara karşı atom bombası gibi -bu dünyada onların temellerini parça parça edecek- bir Hakikat-ı Kudsiye lâzımdır ki; onların tecavüzatını durdursun ve bir kısmını İmana getirsin.

İşte Cenab-ı Hakk'a hadsiz şükürler olsun ki; bu zamanın tam yarasına bir tiryak olarak Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın bir Mu'cize-i Maneviyesi ve Lemaatı bulunan Risale-i Nur, pekçok müvazenelerle, en dehşetli muannid mütemerridleri, Kur'anın Elmas Kılıncı ile kırıyor. Ve Kâinat zerreleri adedince Vahdaniyet-i İlahiyeye ve İmanın Hakikatlarına hüccetleri, delilleri gösteriyor ki; yirmibeş seneden beri en şiddetli hücumlara karşı mağlub olmayıp galebe etmiş.

Evet Risale-i Nur, İman ve küfür müvazeneleri ve Hidayet ve dalalet mukayeseleri, bu mezkûr hakikatları bilmüşahede isbat ediyor. Meselâ: Yirmiikinci Söz'ün iki makamının bürhanlarına ve lem'alarına ve Otuzikinci Söz'ün Birinci Mevkıfına ve Otuzüçüncü Mektub'un pencerelerine ve Asâ-yı Musa'nın onbir hüccetine, sair müvazeneler kıyas edilse ve dikkat edilse anlaşılır ki; bu zamanda küfr-ü mutlakı ve mütemerrid dalaletin inadını kıracak,

parçalayacak Risale-i Nur'da tecelli eden Hakikat-ı Kur'a-niyedir.

اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ nasıl Tılsımlar Mecmuası'nda, Dinin mühim Tılsımlarını ve Hilkat-ı Âlemin Muammalarını keşfeden parçalar, o mecmuada toplanmış. Aynen öyle de, ehl-i dalaletin dünyada dahi cehennemlerini ve Ehl-i Hidayetin dünyada Lezaiz-i Cennetlerini gösteren ve İman Cennet'in bir manevî çekirdeği ve küfür ise Cehennem zakkumunun bir tohumu olduğunu gösteren Nur'un o gibi parçaları, kısacık bir tarzda bir mecmuacık olarak yazılacak ve اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ neşr-edilecek.

* * *

Birinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ her Hayrın başıdır. Biz dahi başta ona başlarız. Bil ey nefsim, şu Mübarek Kelime İslâm Nişanı olduğu gibi, bütün mevcudatın lisan-ı haliyle Vird-i Zebanıdır. بِسْمِ اللّٰهِ ne büyük tükenmez bir Kuvvet, ne çok bitmez bir Bereket olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak dinle… Şöyle ki:

Bedevi Arab çöllerinde seyahat eden adama gerektir ki, bir kabile reisinin ismini alsın ve himayesine girsin. Tâ şakilerin şerrinden kurtulup hacatını tedarik edebilsin. Yoksa tek başıyla hadsiz düşman ve ihtiyacatına karşı perişan olacaktır. İşte böyle bir seyahat için iki adam, sahraya çıkıp gidiyorlar. Onlardan birisi mütevazi idi. Diğeri mağrur... Mütevazii, bir reisin ismini aldı. Mağrur, almadı... Alanı, her yerde Selâmetle gezdi. Bir katı-üt tarîke rast gelse, der: "Ben, filan reisin ismiyle gezerim." Şaki defolur, ilişemez. Bir çadıra girse, o nam ile hürmet görür. Öteki mağrur, bütün seyahatinde öyle belalar çeker ki, tarif edilmez. Daima titrer, daima dilencilik ederdi. Hem zelil, hem rezil oldu.

İşte ey mağrur nefsim! Sen o seyyahsın. Şu dünya ise, bir çöldür. Aczin ve fakrın hadsizdir. Düşmanın, hacatın nihayetsizdir. Madem öyledir; şu sahranın Mâlik-i Ebedî'si ve Hâkim-i Ezelî'sinin İsmini al. Tâ, bütün Kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisatın karşısında titremeden kurtulasın.

Evet, bu Kelime öyle mübarek bir Definedir ki: Senin nihayetsiz aczin ve fakrın, seni nihayetsiz Kudrete, Rahmete

rabtedip Kadîr-i Rahîm'in Dergâhında aczi, fakrı en makbul bir Şefaatçı yapar. Evet, bu Kelime ile hareket eden, o adama benzer ki: Askere kaydolur. Devlet namına hareket eder. Hiçbir kimseden pervası kalmaz. Kanun namına, devlet namına der, her işi yapar, her şeye karşı dayanır.

Başta demiştik: Bütün mevcudat, lisan-ı hal ile بِسْمِ اللّٰه der. Öyle mi?

Evet, nasılki görsen: Bir tek adam geldi. Bütün şehir ahalisini cebren bir yere sevketti ve cebren işlerde çalıştırdı. Yakînen bilirsin; o adam kendi namıyla, kendi kuvvetiyle hareket etmiyor. Belki o bir askerdir. Devlet namına hareket eder. Bir padişah kuvvetine istinad eder. Öyle de her şey, Cenab-ı Hakk'ın namına hareket eder ki; zerrecikler gibi tohumlar, çekirdekler başlarında koca ağaçları taşıyor, dağ gibi yükleri kaldırıyorlar.

Demek herbir ağaç, بِسْمِ اللّٰه der. Hazine-i Rahmet meyvelerinden ellerini dolduruyor, bizlere tablacılık ediyor. Her bir bostan, بِسْمِ اللّٰه der. Matbaha-i Kudret'ten bir kazan olur ki: Çeşit çeşit pekçok muhtelif leziz taamlar, içinde beraber pişiriliyor. Herbir inek, deve, koyun, keçi gibi mübarek hayvanlar بِسْمِ اللّٰه der. Rahmet Feyzinden bir süt çeşmesi olur. Bizlere, Rezzak namına en latif, en nazif, Âb-ı Hayat gibi bir gıdayı takdim ediyorlar. Herbir nebat ve ağaç ve otların ipek gibi yumuşak kök ve damarları, بِسْمِ اللّٰه der. Sert olan taş ve toprağı deler geçer. Allah namına, Rahman namına der, her şey ona müsahhar olur. Evet havada dalların intişarı ve meyve vermesi gibi, o sert taş ve topraktaki köklerin kemal-i sühuletle intişar etmesi ve yer altında yemiş vermesi.. hem şiddet-i hararete karşı aylarca nazik, yeşil yaprakların yaş kalması; tabiiyunun ağzına şiddetle tokat

vuruyor. Kör olası gözüne parmağını sokuyor ve diyor ki: En güvendiğin salabet ve hararet dahi, emir tahtında hareket ediyorlar ki; o ipek gibi yumuşak damarlar, birer Asâ-yı Musa (A.S.) gibi

فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ Emrine imtisal ederek taşları şakk eder. Ve o sigara kâğıdı gibi ince nazenin yapraklar, birer Aza-yı İbrahim (A.S.) gibi ateş saçan hararete karşı

يَا نَارُ كُونِى بَرْدًا وَ سَلاَمًا Âyetini okuyorlar.

Madem her şey manen بِسْمِ اللّٰه der. Allah namına Allah'ın Nimetlerini getirip bizlere veriyorlar. Biz dahi بِسْمِ اللّٰه demeliyiz. Allah namına vermeliyiz. Allah namına almalıyız. Öyle ise, Allah namına vermeyen gafil insanlardan almamalıyız...

Sual: Tablacı hükmünde olan insanlara bir fiat veriyoruz. Acaba asıl mal Sahibi olan Allah, ne fiat istiyor?

Elcevab: Evet o Mün'im-i Hakikî, bizden o kıymettar Nimetlere, mallara bedel istediği fiat ise; üç şeydir. Biri: Zikir. Biri: Şükür. Biri: Fikir'dir. Başta بِسْمِ اللّٰه Zikirdir. Âhirde

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Şükürdür. Ortada, bu kıymettar Hârika-i San'at olan Nimetler Ehad-i Samed'in Mu'cize-i Kudreti ve Hediye-i Rahmeti olduğunu düşünmek ve derketmek Fikirdir. Bir padişahın kıymettar bir hediyesini sana getiren bir miskin adamın ayağını öpüp, hediye sahibini tanımamak ne derece belâhet ise, öyle de; zahirî mün'imleri medih ve muhabbet edip, Mün'im-i Hakikî'yi unutmak; ondan bin derece daha belâhettir.

Ey nefis! böyle ebleh olmamak istersen; Allah namına ver, Allah namına al, Allah namına başla, Allah namına işle. Vesselâm.

* * *

İkinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ اَلَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ

İmanda ne kadar büyük bir Saadet ve Nimet ve ne kadar büyük bir lezzet ve rahat bulunduğunu anlamak istersen; şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Bir vakit iki adam, hem keyif, hem ticaret için seyahate giderler. Biri hodbin, tali'siz bir tarafa; diğeri Hudabin, bahtiyar diğer tarafa sülûk eder, giderler.

Hodbin adam, hem hodgâm, hem hodendiş, hem bedbîn olduğundan bedbînlik cezası olarak nazarında pek fena bir memlekete düşer. Bakar ki: Her yerde âciz bîçareler, zorba müdhiş adamların ellerinden ve tahribatlarından vaveylâ ediyorlar. Bütün gezdiği yerlerde böyle hazîn, elîm bir hali görür. Bütün memleket, bir matemhane-i umumî şeklini almış. Kendisi şu elîm ve muzlim haleti hissetmemek için sarhoşluktan başka çare bulamaz. Çünki herkes ona düşman ve ecnebi görünüyor. Ve ortalıkta dahi, müdhiş cenazeleri ve me'yusane ağlayan yetimleri görür. Vicdanı, azab içinde kalır. Diğeri Hüdabîn, Hüdaperest ve Hakendiş, güzel Ahlâklı idi ki: Nazarında pek güzel bir memlekete düştü.

İşte bu iyi adam, girdiği memlekette bir umumî şenlik görüyor. Her tarafta bir sürur, bir şehr-âyin, bir cezbe ve neş'e içinde Zikirhaneler.. herkes ona dost ve akraba

görünür. Bütün memlekette yaşasınlar ve teşekkürler ile bir terhisat-ı umumiye şenliği görüyor. Hem tekbir ve tehlil ile mesrurane ahz-ı asker için bir davul, bir musikî sesi işitiyor. Evvelki bedbahtın hem kendi, hem umum halkın elemi ile müteellim olmasına bedel; şu bahtiyar, hem kendi, hem umum halkın süruru ile mesrur ve müferrah olur. Hem güzelce bir ticaret eline geçer, Allah'a şükreder. Sonra döner, öteki adama rastgelir. Halini anlar. Ona der: "Yahu sen divane olmuşsun. Batnındaki çirkinlikler, zahirine aksetmiş olmalı ki,gülmeyi ağlamak, terhisatı soymak ve talan etmek tevehhüm etmişsin. Aklını başına al, Kalbini temizle. Tâ, şu musibetli perde senin nazarından kalksın, Hakikatı görebilesin. Zira nihayet derecede âdil, merhametkâr, raiyet-perver, muktedir, intizam-perver, müşfik bir melikin memleketi, hem bu derece göz önünde âsâr-ı terakkiyat ve kemalât gösteren bir memleket, senin vehminin gösterdiği surette olamaz." Sonra o bedbahtın Aklı başına gelir, nedamet eder. "Evet, ben işretten divane olmuştum. Allah senden razı olsun ki, Cehennemî bir haletten beni kurtardın." der.

Ey nefsim! Bil ki: Evvelki adam kâfirdir. Şu dünya, onun nazarında bir matemhane-i umumiyedir. Bütün zîhayat, firak ve zeval sillesiyle ağlayan yetimlerdir. Hayvan ve insan ise; ecel pençesiyle parçalanan kimsesiz başıbozuklardır. Dağlar ve denizler gibi büyük mevcudat, ruhsuz, müdhiş cenazeler hükmündedirler. Daha bunun gibi çok elîm, ezici, dehşetli evham, küfründen ve dalaletinden neş'et edip, onu manen tazib eder.

Diğer adam ise; Mü'mindir. Cenab-ı Hâlık'ı tanır, tasdik eder. Onun nazarında şu dünya, bir Zikirhane-i Rahman, bir Talimgâh-ı Beşer ve hayvan ve bir Meydan-ı

İmtihan-ı İns ü Cândır. Bütün vefiyat-ı hayvaniye ve insaniye ise; terhisattır. Vazife-i Hayatını bitirenler, bu dâr-ı fâniden, manen mesrurane, dağdağasız diğer bir Âleme giderler. Tâ yeni vazifedarlara yer açılsın, gelip çalışsınlar. Bütün tevellüdat-ı hayvaniye ve insaniye ise; ahz-ı askere, silâh altına, vazife başına gelmektir. Bütün zîhayat, birer muvazzaf mesrur asker, birer müstakim memnun memurlardır. Bütün sadâlar ise, ya vazife başlamasındaki Zikir ve Tesbih ve paydostan gelen şükür ve tefrih veya işlemek neş'esinden neş'et eden nağamattır. Bütün mevcudat, o Mü'minin nazarında, Seyyid-i Kerim'inin ve Mâlik-i Rahîm'inin birer munis hizmetkârı, birer dost memuru, birer şirin Kitabıdır. Daha bunun gibi pek çok latif, ulvî ve leziz, tatlı Hakikatlar, İmanından tecelli eder, tezahür eder.

Demek İman, bir manevî Tûbâ-i Cennet çekirdeğini taşıyor. Küfür ise manevî bir Zakkum-u Cehennem tohumunu saklıyor.

Demek Selâmet ve Emniyet, yalnız İslâmiyette ve İmandadır. Öyle ise, biz daima:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى دِينِ الْاِسْلاَمِ وَ كَمَالِ الْاِيمَانِ **demeliyiz...**

* * *

Üçüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ يَآ اَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

İbadet, ne büyük bir ticaret ve saadet; fısk ve sefahet, ne büyük bir hasaret ve helâket olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle...

Bir vakit iki asker, uzak bir şehire gitmek için emir alıyorlar. Beraber giderler; tâ, yol ikileşir. Bir adam orada bulunur, onlara der: "Şu sağdaki yol, hiç zararı olmamakla beraber, onda giden yolculardan ondan dokuzu büyük kâr ve rahat görür. Soldaki yol ise, menfaatı olmamakla beraber, on yolcusundan dokuzu zarar görür. Hem ikisi, kısa ve uzunlukta birdirler. Yalnız bir fark var ki, intizamsız, hükûmetsiz olan sol yolun yolcusu çantasız, silâhsız gider. Zahirî bir hıffet, yalancı bir rahatlık görür. İntizam-ı askerî altındaki sağ yolun yolcusu ise, mugaddi hülâsalardan dolu dört okkalık bir çanta ve her adüvvü alt ve mağlub edecek iki kıyyelik bir mükemmel mîrî silâhı taşımaya mecburdur...

O iki asker, o muarrif adamın sözünü dinledikten sonra şu bahtiyar nefer, sağa gider. Bir batman ağırlığı omuzuna ve beline yükler. Fakat Kalbi ve Ruhu, binler batman minnetlerden ve korkulardan kurtulur. Öteki bedbaht nefer ise, askerliği bırakır. Nizama tâbi olmak istemez, sola gider. Cismi bir batman ağırlıktan kurtulur, fakat Kalbi binler batman minnetler altında ve Ruhu hadsiz korkular altında ezilir. Hem herkese dilenci, hem her şeyden, her hâdiseden titrer bir surette gider. Tâ,

mahall-i maksuda yetişir. Orada, âsi ve kaçak cezasını görür.

Askerlik nizamını seven, çanta ve silâhını muhafaza eden ve sağa giden nefer ise, kimseden minnet almayarak, kimseden havf etmeyerek Rahat-ı Kalb ve Vicdan ile gider. Tâ o matlub şehire yetişir. Orada, vazifesini güzelce yapan bir namuslu askere münasib bir mükâfat görür.

İşte ey nefs-i serkeş! Bil ki: O iki yolcu; biri Muti-i Kanun-u İlahî, birisi de âsi ve hevaya tâbi insanlardır. O yol ise, Hayat yoludur ki; Âlem-i Ervahtan gelip kabirden geçer, Âhirete gider. O çanta ve silâh ise, İbadet ve Takvadır. İbadetin çendan zahirî bir ağırlığı var. Fakat manasında öyle bir rahatlık ve hafiflik var ki, tarif edilmez. Çünki âbid, Namazında der:

اَشْهَدُ اَنْ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ Yani: "Hâlık ve Rezzak, ondan başka yoktur. Zarar ve menfaat, Onun Elindedir. O hem Hakîm'dir, abes iş yapmaz. Hem Rahîm'dir; İhsanı, Merhameti çoktur" diye itikad ettiğinden her şeyde bir Hazine-i Rahmet kapısını bulur. Dua ile çalar. Hem her şeyi kendi Rabbisinin Emrine müsahhar görür, Rabbisine iltica eder. Tevekkül ile istinad edip her musibete karşı tahassun eder. İmanı, ona bir emniyet-i tâmme verir.

Evet her hakikî Hasenat gibi cesaretin dahi menbaı, İmandır, Ubudiyettir. Her seyyiat gibi cebanetin dahi menbaı, dalalettir.

Evet tam Münevver-ül Kalb bir âbidi, küre-i arz bomba olup patlasa, ihtimaldir ki, onu korkutmaz. Belki hârika bir Kudret-i Samedaniyeyi, lezzetli bir hayret ile

seyredecek. Fakat meşhur bir münevver-ül akıl denilen kalbsiz bir fâsık feylesof ise; gökte bir kuyruklu yıldızı görse, yerde titrer. "Acaba bu serseri yıldız Arzımıza çarpmasın mı?" der; evhama düşer. (Bir vakit böyle bir yıldızdan Amerika titredi. Çokları gece vakti hanelerini terkettiler.)

Evet insan, nihayetsiz şeylere muhtaç olduğu halde; sermayesi hiç hükmünde... Hem nihayetsiz musibetlere maruz olduğu halde; iktidarı, hiç hükmünde bir şey... Âdeta sermaye ve iktidarının dairesi, eli nereye yetişirse o kadardır. Fakat emelleri, arzuları ve elemleri ve belaları ise; dairesi, gözü, hayali nereye yetişirse ve gidinceye kadar geniştir. Bu derece âciz ve zaîf, fakir ve muhtaç olan Ruh-u Beşere İbadet, Tevekkül, Tevhid, Teslim; ne kadar azîm bir Kâr, bir Saadet, bir Nimet olduğunu, bütün bütün kör olmayan görür, derk eder. Malûmdur ki: Zararsız yol, zararlı yola -velev on ihtimalden bir ihtimal ile olsa- tercih edilir. Halbuki mes'elemiz olan Ubudiyet yolu, zararsız olmakla beraber ondan dokuz ihtimal ile bir Saadet-i Ebediye Hazinesi vardır. Fısk ve sefahet yolu ise; -hattâ fâsıkın itirafıyla dahi- menfaatsız olduğu halde, ondan dokuz ihtimal ile şekavet-i ebediye helâketi bulunduğu; icma ve tevatür derecesinde hadsiz Ehl-i İhtisasın ve Müşahedenin Şehadetiyle sabittir. Ve ehl-i Zevkin ve Keşfin İhbaratıyla muhakkaktır.

Elhasıl: Âhiret gibi, dünya Saadeti dahi, İbadette ve Allah'a asker olmaktadır. Öyle ise, biz daima: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الطَّاعَةِ وَالتَّوْفِيقِ demeliyiz. Ve Müslüman olduğumuza şükretmeliyiz.

* * *

Dördüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ۞ اَلصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

Namaz, ne kadar kıymetdar ve mühim, hem ne kadar ucuz ve az bir masraf ile kazanılır, hem namazsız adam ne kadar divane ve zararlı olduğunu, iki kere iki dört eder derecesinde kat'î anlamak istersen; şu temsilî hikâyeciğe bak, gör:

Bir zaman bir büyük hâkim, iki hizmetkârını, -herbirisine yirmidört altun verip- iki ay uzaklıkta has ve güzel bir çiftliğine ikamet etmek için gönderiyor. Ve onlara emreder ki: "Şu para ile yol ve bilet masrafı yapınız. Hem oradaki meskeninize lâzım bazı şeyleri mübayaa ediniz. Bir günlük mesafede bir istasyon vardır. Hem araba, hem gemi, hem şimendifer, hem tayyare bulunur. Sermayeye göre binilir."

İki hizmetkâr, Ders aldıktan sonra giderler. Birisi bahtiyar idi ki, istasyona kadar bir parça para masraf eder. Fakat o masraf içinde efendisinin hoşuna gidecek öyle güzel bir ticaret elde eder ki; sermayesi birden bine çıkar. Öteki hizmetkâr bedbaht, serseri olduğundan; istasyona kadar yirmiüç altununu sarfeder. Kumara-mumara verip zayi' eder, birtek altunu kalır. Arkadaşı ona der: "Yahu, şu liranı bir bilete ver. Tâ, bu uzun yolda yayan ve aç kalmayasın. Hem bizim efendimiz kerimdir; belki merhamet eder, ettiğin kusuru afveder. Seni de tayyareye

bindirirler. Bir günde mahall-i ikametimize gideriz. Yoksa iki aylık bir çölde aç, yayan, yalnız gitmeye mecbur olursun." Acaba şu adam inad edip, o tek lirasını bir define anahtarı hükmünde olan bir bilete vermeyip, muvakkat bir lezzet için sefahete sarfetse; gayet akılsız, zararlı, bedbaht olduğunu, en akılsız adam dahi anlamaz mı?

İşte ey namazsız adam ve ey Namazdan hoşlanmayan nefsim!

O hâkim ise; Rabbimiz, Hâlıkımızdır. O iki hizmetkâr yolcu ise; biri Mütedeyyin, Namazını şevk ile kılar. Diğeri gafil, namazsız insanlardır. O yirmidört altun ise, yirmidört saat her gündeki ömürdür. O has çiftlik ise, Cennet'tir. O istasyon ise, kabirdir. O seyahat ise kabre, Haşre, Ebede gidecek beşer yolculuğudur. Amele göre, Takva Kuvvetine göre, o uzun yolu mütefavit derecede kat'ederler. Bir kısım Ehl-i Takva, berk gibi bin senelik yolu, bir günde keser. Bir kısmı da, hayal gibi ellibin senelik bir mesafeyi bir günde kat'eder. Kur'an-ı Azîmüşşan, şu Hakikate iki Âyetiyle işaret eder. O bilet ise, Namazdır. Birtek saat, beş vakit Namaza Abdestle kâfi gelir. Acaba yirmiüç saatini şu kısacık hayat-ı dünyeviyeye sarfeden ve o uzun Hayat-ı Ebediyeye birtek saatini sarfetmeyen; ne kadar zarar eder, ne kadar nefsine zulmeder, ne kadar hilaf-ı akıl hareket eder. Zira bin adamın iştirak ettiği bir piyango kumarına yarı malını vermek, Akıl kabul ederse; halbuki kazanç ihtimali binde birdir. Sonra yirmidörtten bir malını, yüzde doksandokuz ihtimal ile kazancı musaddak bir Hazine-i Ebediyeye vermemek; ne kadar hilaf-ı akıl ve hikmet hareket ettiğini, ne kadar akıldan uzak düştüğünü, kendini âkıl zanneden adam anlamaz mı?

Halbuki Namazda Ruhun ve Kalbin ve Aklın büyük bir rahatı vardır. Hem cisme de o kadar ağır bir iş değildir. Hem Namaz kılanın diğer mubah dünyevî amelleri, güzel bir Niyet ile İbadet hükmünü alır. Bu surette bütün sermaye-i ömrünü, Âhirete mal edebilir. Fâni ömrünü, bir cihette ibka eder…

* * *

Beşinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيم

اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَ الَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ

Namaz kılmak ve büyük günahları işlememek, ne derece hakikî bir Vazife-i İnsaniye ve ne kadar fıtrî, münasib bir Netice-i Hilkat-ı Beşeriye olduğunu görmek istersen; şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Seferberlikte bir taburda biri muallem, vazifeperver; diğeri acemî, nefisperver iki asker beraber bulunuyordu. Vazifeperver nefer, Talime ve Cihada dikkat eder, erzak ve tayinatını hiç düşünmezdi. Çünki anlamış ki; onu beslemek ve cihazatını vermek, hasta olsa tedavi etmek, hattâ indelhace lokmayı ağzına koymaya kadar devletin vazifesidir. Ve onun asıl Vazifesi, Talim ve Cihaddır. Fakat bazı erzak ve cihazat işlerinde işler. Kazan kaynatır, karavanayı yıkar, getirir. Ona sorulsa:

-Ne yapıyorsun?

-Devletin angaryasını çekiyorum, der. Demiyor: Nafakam için çalışıyorum.

Diğer şikemperver ve acemî nefer ise, Talime ve harbe dikkat etmezdi. "O, devlet işidir. Bana ne?" derdi. Daim nafakasını düşünüp onun peşine dolaşır, taburu terkeder, çarşıya gider, alış-veriş ederdi. Bir gün, muallem arkadaşı ona dedi:

-Birader, asıl Vazifen, Talim ve Muharebedir. Sen, onun için buraya getirilmişsin. Padişaha itimad et. O, seni

aç bırakmaz. O, Onun Vazifesidir. Hem sen, âciz ve fakirsin; her yerde kendini beslettiremezsin. Hem Mücahede ve Seferberlik zamanıdır. Hem sana âsidir der, ceza verirler. Evet iki Vazife, peşimizde görünüyor. Biri, Padişahın Vazifesidir. Bazan biz Onun angaryasını çekeriz ki, bizi beslemektir. Diğeri, bizim Vazifemizdir. Padişah bize teshilat ile yardım eder ki, Talim ve Harbdir. Acaba o serseri nefer, o mücahid mualleme kulak vermezse, ne kadar tehlikede kalır anlarsın!.

İşte ey tenbel nefsim! O dalgalı meydan-ı harb, bu dağdağalı dünya hayatıdır. O taburlara taksim edilen ordu ise, cem'iyet-i beşeriyedir. Ve o tabur ise, şu asrın Cemaat-ı İslâmiyesidir. O iki nefer ise, biri Feraiz-i Diniyesini bilen ve işleyen ve kebairi terk ve günahları işlememek için nefis ve şeytanla Mücahede eden müttaki Müslümandır. Diğeri: Rezzak-ı Hakikî'yi ittiham etmek derecesinde derd-i maişete dalıp, Feraizi terk ve maişet yolunda rastgelen günahları işleyen fâsık-ı hâsirdir. Ve o Talim ve Talimat ise, (başta Namaz) İbadettir. Ve o harb ise; nefis ve heva, cin ve ins şeytanlarına karşı Mücahede edip günahlardan ve ahlâk-ı rezileden Kalb ve Ruhunu helâket-i ebediyeden kurtarmaktır. Ve o iki Vazife ise; birisi, Hayatı verip beslemektir. Diğeri, Hayatı verene ve besleyene perestiş edip yalvarmaktır. Ona Tevekkül edip emniyet etmektir.

Evet en parlak bir Mu'cize-i San'at-ı Samedaniye ve bir Hârika-i Hikmet-i Rabbaniye olan Hayatı kim vermiş, yapmış ise; Rızıkla o Hayatı besleyen ve idame eden de odur. Ondan başka olmaz... Delil mi istersin? En zaîf, en aptal hayvan; en iyi beslenir (Meyve kurtları ve balıklar gibi). En âciz, en nazik mahluk; en iyi Rızkı o yer (Çocuklar ve yavrular gibi).

Evet Vasıta-ı Rızk-ı Helâl, iktidar ve ihtiyar ile olmadığını; belki, acz ve za'f ile olduğunu anlamak için balıklar ile tilkileri, yavrular ile canavarları, ağaçlar ile hayvanları müvazene etmek kâfidir. Demek derd-i maişet için Namazını terkeden, o nefere benzer ki: Talimi ve siperini bırakıp, çarşıda dilencilik eder. Fakat Namazını kıldıktan sonra Cenab-ı Rezzak-ı Kerim'in Matbaha-i Rahmetinden tayinatını aramak, başkalara bâr olmamak için bizzât gitmek; güzeldir, mertliktir, o dahi bir İbadettir. Hem insan İbadet için halk olunduğunu, fıtratı ve cihazat-ı maneviyesi gösteriyor. Zira hayat-ı dünyeviyesine lâzım olan amel ve iktidar cihetinde en edna bir serçe kuşuna yetişmez.. Fakat Hayat-ı Maneviye ve Uhreviyesine lâzım olan İlim ve İftikar ile Tazarru' ve İbadet cihetinde hayvanatın sultanı ve kumandanı hükmündedir.

Demek ey nefsim! Eğer hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i maksad yapsan ve ona daim çalışsan, en edna bir serçe kuşunun bir neferi hükmünde olursun. Eğer Hayat-ı Uhreviyeyi gaye-i maksad yapsan ve şu Hayatı dahi ona vesile ve mezraa etsen ve ona göre çalışsan; o vakit hayvanatın büyük bir kumandanı hükmünde ve şu dünyada Cenab-ı Hakk'ın nazlı ve niyazdar bir Abdi, mükerrem ve muhterem bir misafiri olursun.

İşte sana iki yol!.. istediğini intihab edebilirsin. Hidayet ve Tevfikı اَرْحَمُ الرَّاحِمِين 'den iste...

* * *

Altıncı Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

Nefis ve malını Cenab-ı Hakk'a satmak ve Ona Abd olmak ve asker olmak; ne kadar kârlı bir ticaret, ne kadar şerefli bir rütbe olduğunu anlamak istersen, şu temsilî hikâyeciği dinle:

Bir zaman bir padişah, raiyetinden iki adama, her birisine emaneten birer çiftlik verir ki; içinde fabrika, makine, at, silâh gibi her şey var. Fakat fırtınalı bir muharebe zamanı olduğundan, hiçbir şey kararında kalmaz. Ya mahvolur veya tebeddül eder gider. Padişah, o iki nefere kemal-i merhametinden bir yaver-i ekremini gönderdi. Gayet merhametkâr bir Ferman ile onlara diyordu: Elinizde olan emanetimi bana satınız. Tâ, sizin için muhafaza edeyim, beyhude zayi' olmasın. Hem muharebe bittikten sonra size daha güzel bir surette iade edeceğim. Hem güya o emanet malınızdır, pek büyük bir fiat size vereceğim. Hem o makine ve fabrikadaki âletler, benim namımla ve benim tezgâhımda işlettirilecek. Hem fiatı, hem ücretleri, birden bine yükselecek. Bütün o kârı size vereceğim. Hem de siz, âciz ve fakirsiniz. O koca işlerin masarıfatını tedarik edemezsiniz. Bütün masarıfatı ve levazımatı, ben deruhde ederim. Bütün vâridatı ve menfaatı size vereceğim. Hem de terhisat zamanına kadar elinizde bırakacağım. İşte beş mertebe kâr içinde kâr…
Eğer bana satmazsanız, zâten görüyorsunuz ki, hiç kimse

elindekini muhafaza edemiyor. Herkes gibi elinizden çıkacaktır. Hem beyhude gidecek, hem o yüksek fiattan mahrum kalacaksınız. Hem o nâzik, kıymetdar âletler, mizanlar, istimal edilecek şahane madenler ve işler bulmadığından; bütün bütün kıymetten düşecekler. Hem idare ve muhafaza zahmeti ve külfeti başınıza kalacak. Hem emanette hıyanet cezasını göreceksiniz. İşte beş derece hasa-ret içinde hasaret...

Hem de bana satmak ise, bana asker olup benim namımla tasarruf etmek demektir. Âdi bir esir ve başı bozuğa bedel, âlî bir padişahın has, serbest bir yaver-i askeri olursunuz.

Onlar, şu İltifatı ve Fermanı dinledikten sonra, o iki adamdan Aklı başında olanı dedi:

-Baş üstüne, ben maaliftihar satarım. Hem, bin teşekkür ederim.

Diğeri mağrur, nefsi firavunlaşmış, hodbin, ayyaş, güya ebedî o çiftlikte kalacak gibi, dünya zelzelelerinden dağdağalarından haberi yok. Dedi:

-Yok! Padişah kimdir? Ben mülkümü satmam, keyfimi bozmam...

Biraz zaman sonra birinci adam öyle bir mertebeye çıktı ki, herkes haline gıbta ederdi. Padişahın lütfuna mazhar olmuş, has sarayında saadetle yaşıyor. Diğeri, öyle bir hale giriftar olmuş ki: Hem herkes ona acıyor, hem de "müstehak!" diyor. Çünki hatasının neticesi olarak hem Saadeti ve mülkü gitmiş, hem ceza ve azab çekiyor.

İşte ey nefs-i pürheves! Şu misalin dürbünü ile Hakikatın yüzüne bak. Amma o padişah ise, Ezel-Ebed Sultanı olan Rabbin, Hâlıkındır. Ve o çiftlikler, makineler, âletler,

mizanlar ise, senin daire-i hayatın içindeki mâmelekin ve o mâmelekin içindeki cisim, Ruh ve Kalbin ve onlar içindeki göz ve dil, Akıl ve hayal gibi zahirî ve bâtınî hasselerindir. Ve o Yaver-i Ekrem ise**, Resul-i Kerim**'dir. Ve o Ferman-ı Ahkem ise, **Kur'an-ı Hakîm**'dir ki, bahsinde bulunduğumuz Ticaret-i Azîmeyi, şu Âyetle ilân ediyor:

إِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

Ve o dalgalı muharebe meydanı ise, şu fırtınalı dünya yüzüdür ki; durmuyor, dönüyor, bozuluyor ve her insanın Aklına şu fikri veriyor: "Madem herşey elimizden çıkacak, fâni olup kaybolacak. Acaba Bâkiye tebdil edip ibka etmek çaresi yok mu?" deyip, düşünürken birden Semavî Sadâ-yı Kur'an işitiliyor. Der: "Evet var. Hem, beş mertebe kârlı bir surette güzel ve rahat bir çaresi var."

S u a l: Nedir?

E l c e v a b: Emaneti, Sahib-i Hakikîsine satmak.. İşte o satışta, beş derece kâr içinde kâr var.

Birinci Kâr: Fâni mal, Beka bulur. Çünki **Kayyum-u Bâki** olan Zât-ı Zülcelal'e verilen ve Onun yolunda sarfedilen şu ömr-ü zâil, Bâkiye inkılab eder, bâki meyveler verir. O vakit ömür dakikaları, âdeta tohumlar, çekirdekler hükmünde zahiren fena bulur, çürür. Fakat Âlem-i Bekada, saadet çiçekleri açarlar ve sünbüllenirler. Ve Âlem-i Berzah'ta ziyadar, munis birer manzara olurlar.

İ k i n c i K â r: Cennet gibi bir fiat veriliyor.

Ü ç ü n c ü K â r: Her âza ve hasselerin kıymeti, birden bine çıkar. Meselâ: Akıl bir âlettir. Eğer Cenab-ı

Hakk'a satmayıp belki nefis hesabına çalıştırsan, öyle meş'um ve müz'iç ve muacciz bir âlet olur ki; geçmiş zamanın âlâm-ı hazînanesini ve gelecek zamanın ehval-i muhavvifanesini senin bu bîçare başına yükletecek, yümünsüz ve muzır bir âlet derekesine iner. İşte bunun içindir ki: Fâsık adam, Aklın iz'ac ve tacizinden kurtulmak için, galiben ya sarhoşluğa veya eğlenceye kaçar. Eğer Mâlik-i Hakikî'sine satılsa ve onun hesabına çalıştırsan; Akıl, öyle tılsımlı bir anahtar olur ki: Şu Kâinatta olan nihayetsiz Rahmet Hazinelerini ve Hikmet Definelerini açar. Ve bununla Sahibini, Saadet-i Ebediyeye müheyya eden bir Mürşid-i Rabbanî derecesine çıkar.

Meselâ: Göz bir hassedir ki, Ruh bu Âlemi o pencere ile seyreder. Eğer Cenab-ı Hakk'a satmayıp belki nefis hesabına çalıştırsan; geçici, devamsız bazı güzellikleri, manzaraları seyr ile şehvet ve heves-i nefsaniyeye bir kavvad derekesinde bir hizmetkâr olur. Eğer gözü, gözün Sâni'-i Basîr'ine satsan ve Onun hesabına ve izni dairesinde çalıştırsan; o zaman şu göz, şu Kitab-ı Kebir-i Kâinatın bir mütalaacısı ve şu Âlemdeki Mu'cizat-ı San'at-ı Rabbaniyenin bir seyircisi ve şu Küre-i Arz bahçesindeki Rahmet çiçeklerinin mübarek bir arısı derecesine çıkar. Meselâ: Dildeki kuvve-i zaikayı, Fâtır-ı Hakîm'ine satmazsan, belki nefis hesabına, mide namına çalıştırsan; o vakit midenin tavlasına ve fabrikasına bir kapıcı derekesine iner, sukut eder. Eğer Rezzak-ı Kerim'e satsan; o zaman dildeki kuvve-i zaika, Rahmet-i İlahiye Hazinelerinin bir nâzır-ı mahiri ve Kudret-i Samedaniye matbahlarının bir müfettiş-i şâkiri rütbesine çıkar.

İşte ey Akıl, dikkat et! Meş'um bir âlet nerede? Kâinat anahtarı nerede? Ey göz, güzel bak! Âdi bir kavvad nerede? Kütübhane-i İlahînin mütefennin bir

nâzırı nerede? Ve ey dil, iyi tad! Bir tavla kapıcısı ve bir fabrika yasakçısı nerede? Hazine-i Hassa-i Rahmet nâzırı nerede?

Ve daha bunlar gibi başka âletleri ve âzaları kıyas etsen anlarsın ki: Hakikaten Mü'min Cennet'e lâyık ve kâfir Cehennem'e muvafık bir mahiyet kesbeder. Ve onların herbiri, öyle bir kıymet almalarının sebebi: Mü'min, İmanıyla Hâlıkının emanetini, Onun Namına ve İzni Dairesinde istimal etmesidir. Ve kâfir, hıyanet edip nefs-i emmare hesabına çalıştırmasıdır.

D ö r d ü n c ü K â r: İnsan zaîftir, belaları çok. Fakirdir, ihtiyacı pek ziyade. Âcizdir, hayat yükü pek ağır. Eğer Kadîr-i Zülcelal'e dayanıp tevekkül etmezse ve itimad edip teslim olmazsa, Vicdanı daim azab içinde kalır. Semeresiz meşakkatler, elemler, teessüfler onu boğar. Ya sarhoş veya canavar eder.

B e ş i n c i K â r: Bütün o âza ve âletlerin İbadeti ve Tesbihatı ve o yüksek ücretleri, en muhtaç olduğun bir zamanda, Cennet yemişleri suretinde sana verileceğine; Ehl-i Zevk ve Keşif ve Ehl-i İhtisas ve Müşahede ittifak etmişler.

İşte bu beş mertebe kârlı ticareti yapmazsan, şu kârlardan mahrumiyetten başka, beş derece hasaret içinde hasarete düşeceksin.

Birinci Hasaret: O kadar sevdiğin mal ve evlâd ve perestiş ettiğin nefis ve heva ve meftun olduğun gençlik ve hayat zayi' olup kaybolacak, senin elinden çıkacaklar. Fakat günahlarını, elemlerini sana bırakıp boynuna yükletecekler.

İkinci Hasaret: Emanette hıyanet cezasını çekeceksin.

Çünki en kıymetdar âletleri, en kıymetsiz şeylerde sarfedip nefsine zulmettin.

Üçüncü Hasaret: Bütün o kıymetdar cihazat-ı insaniyeyi, hayvanlıktan çok aşağı bir derekeye düşürüp Hikmet-i İlahiyeye iftira ve zulmettin.

Dördüncü Hasaret: Acz ve fakrın ile beraber, o pek ağır hayat yükünü, zaîf beline yükleyip zeval ve firak sillesi altında daim vaveylâ edeceksin.

Beşinci Hasaret: Hayat-ı Ebediye Esasatını ve Saadet-i Uhreviye levazımatını tedarik etmek için verilen Akıl, Kalb, göz ve dil gibi güzel Hediye-i Rahmaniyeyi, Cehennem kapılarını sana açacak çirkin bir surete çevirmektir.

Şimdi satmağa bakacağız. Acaba o kadar ağır bir şey midir ki, çokları satmaktan kaçıyorlar. Yok.. kat'â ve aslâ! Hiç öyle ağırlığı yoktur. Zira Helâl Dairesi geniştir, keyfe kâfi gelir. Harama girmeye hiç lüzum yoktur. Feraiz-i İlahiye ise hafiftir, azdır. Allah'a Abd ve asker olmak, öyle lezzetli bir şereftir ki, tarif edilmez. Vazife ise: Yalnız bir asker gibi Allah namına işlemeli, başlamalı.. Ve Allah hesabıyla vermeli ve almalı.. Ve izni ve kanunu dairesinde hareket etmeli, sükûnet bulmalı. Kusur etse, istiğfar etmeli. Yâ Rab! Kusurumuzu afvet, bizi kendine kul kabul et, emanetini kabzetmek zamanına kadar bizi emanette emin kıl. آمِينَ.. demeli ve Ona yalvarmalı...

* * *

Yedinci Söz

Şu Kâinatın Tılsım-ı Muğlakını açan

آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَ بِالْيَوْمِ الْآخِرِ Ruh-u Beşer için Saadet kapısını fetheden ne kadar kıymetdar iki Tılsım-ı Müşkil-Küşa olduğunu ve sabır ile Hâlıkına Tevekkül ve İltica ve Şükür ile Rezzakından Sual ve Dua; ne kadar nâfi' ve tiryak gibi iki ilâç olduğunu; ve **Kur'an**'ı dinlemek, Hükmüne inkıyad etmek, Namazı kılmak, kebairi terk etmek; Ebed-ül Âbâd yolculuğunda ne kadar mühim, değerli revnakdar bir bilet, bir Zâd-ı Âhiret, bir Nur-u Kabir olduğunu anlamak istersen; şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Bir zaman bir asker, meydan-ı harb ve imtihanda, kâr ve zarar deveranında pek müdhiş bir vaziyete düşer. Şöyle ki:

Sağ ve sol iki tarafından dehşetli derin iki yara ile yaralı ve arkasında cesîm bir arslan, ona saldırmak için bekliyor gibi duruyor. Ve gözü önünde bir darağacı dikilmiş, bütün sevdiklerini asıp mahvediyor, onu da bekliyor. Hem bu hali ile beraber uzun bir yolculuğu var, nefyediliyor. O bîçare, şu dehşet içinde, me'yusane düşünürken; sağ cihetinde Hızır gibi bir hayırhah, nuranî bir zât peyda olur. Ona der: "Me'yus olma. Sana iki Tılsım verip öğreteceğim. Güzelce istimal etsen, o arslan, sana müsahhar bir at olur. Hem o darağacı, sana keyif ve tenezzüh için hoş

bir salıncağa döner. Hem sana iki ilâç vereceğim. Güzelce istimal etsen; o iki müteaffin yaraların, iki güzel kokulu Gül-ü Muhammedî (Aleyhissalâtü Vesselâm) denilen latif çiçeğe inkılab ederler. Hem sana bir bilet vereceğim. Onunla, uçar gibi bir senelik bir yolu, bir günde kesersin. İşte eğer inanmıyorsan, bir parça tecrübe et. Tâ doğru olduğunu anlayasın." Hakikaten bir parça tecrübe etti. Doğru olduğunu tasdik etti. Evet ben, yani şu bîçare Said dahi bunu tasdik ederim. Çünki biraz tecrübe ettim, pek doğru gördüm. Bundan sonra birden gördü ki: Sol cihetinden Şeytan gibi dessas, ayyaş aldatıcı bir adam, çok zînetler, süslü suretler, fantaziyeler, müskirler beraber olduğu halde geldi. Karşısında durdu. Ona dedi:

-Hey arkadaş! Gel gel, beraber işret edip keyfedelim. Şu güzel kız suretlerine bakalım. Şu hoş şarkıları dinleyelim. Şu tatlı yemekleri yiyelim.

Sual: Hâ hâ, nedir ağzında gizli okuyorsun?

Cevab: Bir Tılsım.

-Bırak şu anlaşılmaz işi. Hazır keyfimizi bozmayalım.

Sual- Hâ, şu ellerindeki nedir?

Cevab- Bir ilâç.

-At şunu. Sağlamsın. Neyin var. Alkış zamanıdır.

Sual- Hâ, şu beş nişanlı kâğıt nedir?

Cevab- Bir bilet. Bir tayinat senedi.

-Yırt bunları. Şu güzel bahar mevsiminde yolculuk bizim nemize lâzım! der. Herbir desise ile onu iknaa çalışır. Hattâ o bîçare, ona biraz meyleder. Evet, insan aldanır. Ben de öyle bir dessasa aldandım.

Birden sağ cihetinden ra'd gibi bir ses gelir. Der: "Sakın aldanma. Ve o dessasa de ki: Eğer arkamdaki arslanı

öldürüp, önümdeki darağacını kaldırıp, sağ ve solumdaki yaraları def'edip peşimdeki yolculuğu men'edecek bir çare sende varsa, bulursan; haydi yap, göster, görelim. Sonra de: Gel keyfedelim. Yoksa sus hey sersem!. Tâ Hızır gibi bu Zât-ı Semavî dediğini desin."

İşte ey gençliğinde gülmüş, şimdi güldüğüne ağlayan nefsim! Bil: O bîçare asker ise, sensin ve insandır. Ve o arslan ise, eceldir. Ve o darağacı ise, zeval ve firaktır ki; gece gündüzün dönmesinde her dost veda eder, kaybolur. Ve o iki yara ise, birisi müz'ic ve hadsiz bir acz-i beşerî; diğeri elîm, nihayetsiz bir fakr-ı insanîdir. Ve o nefy ve yolculuk ise, Âlem-i Ervahtan, rahm-ı maderden, sabavetten, ihtiyarlıktan, dünyadan, Kabirden, Berzahtan, Haşirden, Sırat'tan geçer bir uzun sefer-i imtihandır. Ve o iki Tılsım ise, Cenab-ı Hakk'a İman ve Âhirete İmandır.

Evet şu Kudsî Tılsım ile ölüm; İnsan-ı Mü'mini, zindan-ı dünyadan bostan-ı cinana, Huzur-u Rahman'a götüren bir müsahhar at ve Burak suretini alır. Onun içindir ki: Ölümün Hakikatını gören Kâmil İnsanlar, ölümü sevmişler. Daha ölüm gelmeden ölmek istemişler. Hem zeval ve firak, memat ve vefat ve darağacı olan mürur-u zaman, o İman Tılsımı ile, Sâni'-i Zülcelal'in taze taze, renk renk, çeşit çeşit Mu'cizat-ı Nakşını, Havarık-ı Kudretini, Tecelliyat-ı Rahmetini, kemal-i lezzetle seyr ve temaşaya vasıta suretini alır. Evet Güneşin Nurundaki renkleri gösteren âyinelerin tebeddül edip tazelenmesi ve sinema perdelerinin değişmesi, daha hoş, daha güzel manzaralar teşkil eder. Ve o iki ilâç ise, biri Sabır ile Tevekküldür. Hâlıkının Kudretine istinad, Hikmetine itimaddır.

Öyle mi? Evet Emr-i كُنْ فَيَكُونُ e Mâlik bir Sultan-ı Cihan'a acz tezkeresiyle istinad eden bir adamın ne pervası olabilir? Zira en müdhiş bir musibet karşısında

اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّٓا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ deyip İtminan-ı Kalb ile Rabb-ı Rahîm'ine itimad eder. Evet Ârif-i Billah, aczden, Mehafetullahtan telezzüz eder. Evet havfta lezzet vardır. Eğer bir yaşındaki bir çocuğun Aklı bulunsa ve ondan sual edilse: "En leziz ve en tatlı haletin nedir?" Belki diyecek: "Aczimi, za'fımı anlayıp, vâlidemin tatlı tokatından korkarak yine vâlidemin şefkatli sinesine sığındığım halettir." Halbuki bütün vâlidelerin şefkatleri, ancak bir Lem'a-i Tecelli-i Rahmettir. Onun içindir ki: Kâmil İnsanlar, aczde ve Havfullahta öyle bir lezzet bulmuşlar ki; kendi havl ve kuvvetlerinden şiddetle teberri edip, **Allah**'a acz ile sığınmışlar. Aczi ve havfı, kendilerine Şefaatçı yapmışlar.

Diğer ilâç ise, şükür ve kanaat ile taleb ve Dua ve Rezzak-ı Rahîm'in Rahmetine itimaddır. Öyle mi? Evet, bütün yeryüzünü bir Sofra-i Nimet eden ve bahar mevsimini bir çiçek destesi yapan ve o Sofranın yanına koyan ve üstüne serpen bir Cevvad-ı Kerim'in misafirine fakr ve ihtiyaç, nasıl elîm ve ağır olabilir? Belki fakr ve ihtiyacı, hoş bir iştiha suretini alır. İştiha gibi fakrın tezyidine çalışır.

Onun içindir ki: Kâmil İnsanlar, fakr ile fahretmişler. Sakın yanlış anlama! Allah'a karşı fakrını hissedip yalvarmak demektir. Yoksa fakrını halka gösterip, dilencilik vaziyetini almak demek değildir. Ve o bilet, sened ise; başta Namaz olarak Eda-i Feraiz ve terk-i kebairdir. Öyle mi? Evet bütün Ehl-i İhtisas ve Müşahedenin ve bütün Ehl-i Zevk ve Keşfin ittifakıyla; o uzun ve karanlıklı Ebed-ül Âbâd yolunda zâd ü zahîre, ışık ve Burak; ancak **Kur'an**ın Evamirini imtisal ve nevahisinden ictinab ile elde edilebilir. Yoksa fen ve felsefe, san'at ve

hikmet, o yolda beş para etmez. Onların ışıkları, kabrin kapısına kadardır.

İşte ey tenbel nefsim!

Beş vakit Namazı kılmak, yedi kebairi terketmek; ne kadar az ve rahat ve hafiftir. Neticesi ve meyvesi ve faidesi ne kadar çok mühim ve büyük olduğunu; Aklın varsa, bozulmamış ise anlarsın. Ve fısk ve sefahete seni teşvik eden şeytana ve o adama dersin: Eğer ölümü öldürüp, zevali dünyadan izale etmek ve aczi ve fakrı, beşerden kaldırıp kabir kapısını kapamak çaresi varsa, söyle dinleyelim. Yoksa sus. Kâinat Mescid-i Kebirinde Kur'an Kâinatı okuyor! Onu dinleyelim. O Nur ile nurlanalım, Hidayetiyle amel edelim ve Onu Vird-i Zeban edelim. Evet Söz Odur ve Ona derler. Hak olup, Hak'tan gelip Hak diyen ve Hakikatı gösteren ve nuranî Hikmeti neşreden Odur…

اَللّٰهُمَّ نَوِّرْ قُلُوبَنَا بِنُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْآنِ اَللّٰهُمَّ اَغْنِنَا بِالْاِفْتِقَارِ
اِلَيْكَ وَلَا تُفْقِرْنَا بِالْاِسْتِغْنَاءِ عَنْكَ تَبَرَّأْنَا اِلَيْكَ مِنْ حَوْلِنَا وَ
قُوَّتِنَا وَالْتَجَئْنَا اِلٰى حَوْلِكَ وَقُوَّتِكَ فَاجْعَلْنَا مِنَ الْمُتَوَكِّلِينَ
عَلَيْكَ وَلَا تَكِلْنَا اِلٰى اَنْفُسِنَا وَاحْفَظْنَا بِحِفْظِكَ وَارْحَمْنَا وَ
ارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَصَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
عَبْدِكَ وَنَبِيِّكَ وَصَفِيِّكَ وَخَلِيلِكَ وَجَمَالِ مُلْكِكَ وَمَلِيكِ
صُنْعِكَ وَعَيْنِ عِنَايَتِكَ وَشَمْسِ هِدَايَتِكَ وَلِسَانِ حُجَّتِكَ وَمِثَالِ
رَحْمَتِكَ وَنُورِ خَلْقِكَ وَشَرَفِ مَوْجُودَاتِكَ وَسِرَاجِ وَحْدَتِكَ
فِي كَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَكَاشِفِ طِلْسِمِ

كَاۤئِنَاتِكَ وَ دَلاَّلِ سَلْطَنَةِ رُبُوبِيَّتِكَ وَ مُبَلِّغِ مَرْضِيَّاتِكَ وَ مُعَرِّفِ كُنُوزِ اَسْمَاۤئِكَ وَ مُعَلِّمِ عِبَادِكَ وَ تَرْجُمَانِ آيَاتِكَ وَ مِرْآتِ جَمَالِ رُبُوبِيَّتِكَ وَ مَدَارِ شُهُودِكَ وَ اِشْهَادِكَ وَ حَبِيبِكَ وَ رَسُولِكَ الَّذِىۤ اَرْسَلْتَهُ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَ عَلٰى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ اَجْمَعِينَ وَ عَلٰى اِخْوَانِهِ مِنَ النَّبِيِّينَ وَ الْمُرْسَلِينَ وَ عَلٰى مَلٰئِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ وَ عَلٰى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ آمِينَ

* * *

Sekizinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

اَللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ ۝ اِنَّ الدّ۪ينَ عِنْدَ اللّٰهِ الْاِسْلَامُ

Şu dünya ve dünya içindeki Ruh-u İnsanî ve insanda Dinin mahiyet ve kıymetlerini ve eğer Din-i Hak olmazsa, dünya bir zindan olması ve dinsiz insan, en bedbaht mahluk olduğunu ve şu Âlemin Tılsımını açan, Ruh-u Beşerîyi zulümattan kurtaran يَٓا اَللّٰهُ ve لَٓا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ olduğunu anlamak istersen; şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Eski zamanda iki kardeş, uzun bir seyahate beraber gidiyorlar. Gitgide tâ yol ikileşti. O iki yol başında ciddî bir adamı gördüler. Ondan sordular: "Hangi yol iyidir?" O dahi onlara dedi ki: Sağ yolda Kanun ve Nizama tebaiyet mecburiyeti vardır. Fakat o külfet içinde bir emniyet ve saadet vardır. Sol yolda ise, serbestiyet ve hürriyet vardır. Fakat o serbestiyet içinde bir tehlike ve şekavet vardır. Şimdi intihabdaki ihtiyar sizdedir.

Bunu dinledikten sonra güzel huylu kardeş sağ yola تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ deyip gitti ve Nizam ve İntizama tebaiyeti kabul etti. Ahlâksız ve serseri olan diğer kardeş, sırf serbestlik için sol yolu tercih etti. Zahiren hafif,

manen ağır vaziyette giden bu adamı hayalen takib ediyoruz:

İşte bu adam, dereden tepeden aşıp, git gide tâ hâlî bir sahraya girdi. Birden müdhiş bir sadâ işitti. Baktı ki: Dehşetli bir arslan, meşelikten çıkıp ona hücum ediyor. O da kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde susuz bir kuyuya rastgeldi. Korkusundan kendini içine attı. Yarısına kadar düşüp, elleri bir ağaca rastgeldi, yapıştı. Kuyunun duvarında göğermiş olan o ağacın iki kökü var. İki fare, biri beyaz biri siyah, o iki köke musallat olup kesiyorlar. Yukarıya baktı gördü ki: Arslan, nöbetçi gibi kuyunun başında bekliyor. Aşağıya baktı gördü ki: Dehşetli bir ejderha, içindedir. Başını kaldırmış, otuz arşın yukarıdaki ayağına takarrüb etmiş. Ağzı kuyu ağzı gibi geniştir. Kuyunun duvarına baktı gördü ki: Isırıcı muzır haşerat, etrafını sarmışlar. Ağacın başına baktı gördü ki: Bir incir ağacıdır. Fakat hârika olarak muhtelif çok ağaçların meyveleri, cevizden nara kadar başında yemişleri var. İşte şu adam, sû'-i fehminden, akılsızlığından anlamıyor ki, bu âdi bir iş değildir. Bu işler tesadüfî olamaz. Bu acib işler içinde garib esrar var. Ve pek büyük bir işleyici var olduğunu intikal etmedi. Şimdi bunun Kalbi ve Ruh ve Aklı, şu elîm vaziyetten gizli feryad u fîgân ettikleri halde; nefs-i emmaresi, güya bir şey yokmuş gibi tecahül edip, Ruh ve Kalbin ağlamasından kulağını kapayıp, kendi kendini aldatarak, bir bahçede bulunuyor gibi o ağacın meyvelerini yemeğe başladı. Halbuki o meyvelerin bir kısmı zehirli ve muzır idi. Bir Hadîs-i Kudsîde Cenab-ı Hak buyurmuş:

اَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِى بِى Yani "Kulum beni nasıl tanırsa, onunla öyle muamele ederim."

İşte bu bedbaht adam, sû'-i zan ile ve akılsızlığı ile, gördüğünü âdi ve Ayn-ı hakikat telakki etti ve öyle de muamele gördü ve görüyor ve görecek! Ne ölüyor ki kurtulsun, ne de yaşıyor, böylece azab çekiyor. Biz de şu meş'umu, bu azabda bırakıp döneceğiz. Tâ, öteki kardeşin halini anlayacağız.

İşte şu mübarek akıllı zât gidiyor. Fakat biraderi gibi sıkıntı çekmiyor. Çünki güzel Ahlâklı olduğundan güzel şeyleri düşünür, güzel hülyalar eder. Kendi kendine ünsiyet eder. Hem biraderi gibi zahmet ve meşakkat çekmiyor. Çünki nizamı bilir, tebaiyet eder, teshilat görür. Asayiş ve emniyet içinde serbest gidiyor. İşte bir bahçeye rastgeldi. İçinde hem güzel çiçek ve meyveler var. Hem bakılmadığı için murdar şeyler de bulunuyor. Kardeşi dahi böyle birisine girmişti. Fakat murdar şeylere dikkat edip meşgul olmuş, midesini bulandırmış. Hiç istirahat etmeden çıkıp gitmişti. Bu zât ise, **"Her şeyin iyisine bak"** kaidesiyle amel edip murdar şeylere hiç bakmadı. İyi şeylerden iyi istifade etti. Güzelce istirahat ederek çıkıp gidiyor. Sonra gitgide bu dahi evvelki biraderi gibi bir sahra-i azîmeye girdi. Birden hücum eden bir arslanın sesini işitti. Korktu, fakat biraderi kadar korkmadı. Çünki hüsn-ü zannıyla ve güzel fikriyle; "Şu sahranın bir Hâkimi var. Ve bu arslan, O Hâkimin taht-ı emrinde bir hizmetkâr olması ihtimali var" diye düşünüp teselli buldu. Fakat yine kaçtı. Tâ altmış arşın derinliğinde bir susuz kuyuya rastgeldi, kendini içine attı. Biraderi gibi ortasında bir ağaca eli yapıştı; havada muallak kaldı. Baktı iki hayvan, o ağacın iki kökünü kesiyorlar. Yukarıya baktı arslan, aşağıya baktı bir ejderha gördü. Aynı kardeşi gibi bir acib vaziyet gördü. Bu dahi tedehhüş etti. Fakat kardeşinin dehşetinden bin derece

hafif. Çünki güzel Ahlâkı, ona güzel fikir vermiş ve güzel fikir ise, ona her şeyin güzel cihetini gösteriyor. İşte bu sebebden şöyle düşündü ki: Bu acib işler, birbiriyle alâkadardır. Hem bir emir ile hareket ederler gibi görünüyor. Öyle ise, bu işlerde bir Tılsım vardır. Evet bunlar, bir gizli hâkimin emriyle dönerler. Öyle ise ben yalnız değilim, o gizli hâkim bana bakıyor; beni tecrübe ediyor, bir maksad için beni bir yere sevkedip davet ediyor. Şu tatlı korku ve güzel fikirden bir merak neş'et eder ki: Acaba beni tecrübe edip kendini bana tanıttırmak isteyen ve bu acib yol ile bir maksada sevkeden kimdir? Sonra, tanımak merakından Tılsım Sahibinin muhabbeti neş'et etti ve şu muhabbetten, Tılsımı açmak arzusu neş'et etti ve o arzudan, Tılsım Sahibini razı edecek ve hoşuna gidecek bir güzel vaziyet almak iradesi neş'et etti. Sonra ağacın başına baktı, gördü ki, incir ağacıdır. Fakat başında, binlerle ağacın meyveleri vardır. O vakit bütün bütün korkusu gitti. Çünki kat'î anladı ki bu incir ağacı, bir listedir, bir fihristedir, bir sergidir. O mahfî hâkim, bağ ve bostanındaki meyvelerin nümunelerini, bir Tılsım ve bir Mu'cize ile o ağaca takmış ve kendi misafirlerine ihzar ettiği et'imeye birer işaret suretinde o ağacı tezyin etmiş olmalı. Yoksa bir tek ağaç, binler ağaçların meyvelerini vermez. Sonra niyaza başladı. Tâ, Tılsımın anahtarı ona ilham oldu. Bağırdı ki:

"Ey bu yerlerin Hâkimi! Senin bahtına düştüm. Sana dehalet ediyorum ve Sana hizmetkârım ve Senin Rızanı istiyorum ve Seni arıyorum." Ve bu niyazdan sonra, birden kuyunun duvarı yarılıp, şahane, nezih ve güzel bir bahçeye bir kapı açıldı. Belki ejderha ağzı, o kapıya inkılab etti ve arslan ve ejderha, iki hizmetkâr suretini giydiler ve onu içeriye davet ediyorlar. Hattâ o

arslan, kendisine müsahhar bir at şekline girdi.

İşte ey tenbel nefsim! Ve ey hayalî arkadaşım!

Geliniz! Bu iki kardeşin vaziyetlerini müvazene edelim. Tâ, iyilik nasıl iyilik getirir ve fenalık, nasıl fenalık getirir; görelim, bilelim.

Bakınız, sol yolun bedbaht yolcusu, her vakit ejderhanın ağzına girmeye muntazırdır; titriyor ve şu bahtiyar ise, meyvedar ve revnekdar bir bahçeye davet edilir. Hem o bedbaht, elîm bir dehşette ve azîm bir korku içinde Kalbi parçalanıyor ve şu bahtiyar ise lezîz bir ibret, tatlı bir havf, mahbub bir marifet içinde garib şeyleri seyir ve temaşa ediyor. Hem o bedbaht, vahşet ve me'yusiyet ve kimsesizlik içinde azab çekiyor. Ve şu bahtiyar ise, ünsiyet ve ümid ve iştiyak içinde telezzüz ediyor. Hem o bedbaht, kendini vahşi canavarların hücumuna maruz bir mahpus hükmünde görüyor ve şu bahtiyar ise, bir aziz misafirdir ki, misafiri olduğu Mihmandar-ı Kerim'in acib hizmetkârları ile ünsiyet edip eğleniyor. Hem o bedbaht zahiren leziz, manen zehirli yemişleri yemekle azabını ta'cil ediyor. Zira o meyveler, nümunelerdir. Tatmaya izin var, tâ asıllarına talib olup müşteri olsun. Yoksa, hayvan gibi yutmaya izin yoktur. Ve şu bahtiyar ise tadar, işi anlar. Yemesini te'hir eder ve intizar ile telezzüz eder. Hem o bedbaht, kendi kendine zulmetmiş. Gündüz gibi güzel bir Hakikatı ve parlak bir vaziyeti, basiretsizliği ile kendisine muzlim ve zulümatlı bir evham, bir Cehennem şekline getirmiş. Ne şefkate müstehaktır ve ne de kimseden şekvaya hakkı vardır.

Meselâ: Bir adam, güzel bir bahçede, ahbablarının ortasında, yaz mevsiminde hoş bir ziyafetteki keyfe kanaat etmeyip kendini pis müskirlerle sarhoş edip; kendisini kış

ortasında, canavarlar içinde aç, çıplak tahayyül edip bağırmaya ve ağlamaya başlasa, nasıl şefkate lâyık değil, kendi kendine zulmediyor. Dostlarını canavar görüp, tahkir ediyor. İşte bu bedbaht dahi öyledir ve şu bahtiyar ise, Hakikatı görür. Hakikat ise güzeldir. Hakikatın Hüsnünü derk etmekle, Hakikat Sahibinin Kemaline hürmet eder. Rahmetine müstehak olur. İşte **"Fenalığı kendinden, iyiliği Allah'tan bil"** olan Hükm-ü Kur'anînin Sırrı zahir oluyor. Daha bunlar gibi sair farkları müvazene etsen anlayacaksın ki: Evvelkisinin nefs-i emmaresi, ona bir manevî Cehennem ihzar etmiş. Ve ötekisinin Hüsn-ü Niyeti ve Hüsn-ü Zannı ve Hüsn-ü Hasleti ve Hüsn-ü Fikri, onu büyük bir İhsan ve Saadete ve parlak bir Fazilete ve Feyze mazhar etmiş.

Ey nefsim ve ey nefsimle beraber bu hikâyeyi dinleyen adam!

Eğer bedbaht kardeş olmak istemezsen ve bahtiyar kardeş olmak istersen**, Kur'an'ı dinle ve Hükmüne muti ol ve ona yapış ve Ahkâmıyla amel et.**

Şu hikâye-i temsiliyede olan Hakikatları eğer fehmettin ise; Hakikat-ı Dini ve Dünyayı ve insanı ve İmanı ona tatbik edebilirsin. Mühimlerini ben söyleyeceğim. İncelerini sen kendin istihrac et.

İşte bak! O iki kardeş ise, biri Ruh-u Mü'min ve Kalb-i Sâlihtir. Diğeri, ruh-u kâfir ve kalb-i fâsıktır ve o iki tarîkten sağ ise, Tarîk-i Kur'an ve İman'dır. Sol ise, tarîk-ı isyan ve küfrandır. Ve o yoldaki bahçe ise, cem'iyet-i beşeriye ve medeniyet-i insaniye içinde muvakkat hayat-ı içtimaiyedir ki; Hayır ve şer, iyi ve fena, temiz ve pis şeyler beraber bulunur. Âkıl odur ki:

خُذْ مَا صَفَا دَعْ مَا كَدَرْ Kaidesiyle amel eder, Selâmet-i Kalb ile gider. Ve o sahra ise, şu arz ve dünyadır ve o arslan ise, ölüm ve eceldir ve o kuyu ise, beden-i insan ve zaman-ı hayattır ve o altmış arşın derinlik ise, ömr-ü vasatî ve ömr-ü galibî olan altmış seneye işarettir ve o ağaç ise, müddet-i ömür ve madde-i hayattır. Ve o siyah ve beyaz iki hayvan ise, gece ve gündüzdür ve o ejderha ise, ağzı kabir olan Tarîk-ı Berzahiye ve Revak-ı Uhrevîdir. Fakat o ağız, Mü'min için, zindandan bir bahçeye açılan bir kapıdır ve o haşerat-ı muzırra ise, musibat-ı dünyeviyedir. Fakat Mü'min için, gaflet uykusuna dalmamak için tatlı İkazat-ı İlahiye ve İltifatat-ı Rahmaniye hükmündedir ve o ağaçtaki yemişler ise, dünyevî Nimetlerdir ki;

Cenab-ı Kerim-i Mutlak, onları âhiret Nimetlerine bir liste, hem ihtar edici, hem müşabihleri, hem Cennet meyvelerine müşterileri davet eden nümuneler suretinde yapmış. Ve o ağacın birliğiyle beraber muhtelif başka başka meyveler vermesi ise, kudret-i Samedaniyenin Sikkesine ve Rububiyet-i İlahiyenin Hâtemine ve Saltanat-ı Uluhiyetin Turrasına işarettir. Çünki **"Bir tek şeyden her şeyi yapmak"** yani bir topraktan bütün nebatat ve meyveleri yapmak; hem bir sudan bütün hayvanatı halketmek; hem basit bir yemekten bütün cihazat-ı hayvaniyeyi icad etmek; bununla beraber **"Her şeyi bir tek şey yapmak"** yani zîhayatın yediği gayet muhtelif-ül cins taamlardan o zîhayata bir lahm-ı mahsus yapmak, bir cild-i basit dokumak gibi san'atlar; Zât-ı Ehad-i Samed olan Sultan-ı Ezel ve Ebed'in Sikke-i Hâssasıdır, Hâtem-i Mahsusudur, taklid edilmez bir Turrasıdır. Evet, bir şeyi her şey ve her şeyi bir şey yapmak; her şeyin Hâlıkına has ve Kadîr-i Küll-i Şey'e

mahsus bir Nişandır, bir Âyettir. Ve o Tılsım ise, Sırr-ı iman ile açılan Sırr-ı Hikmet-i Hilkattir ve o miftah ise,

يَآ اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ اَللّٰهُ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْحَىُّ الْقَيُّومُ dur.

Ve o ejderha ağzı bahçe kapısına inkılab etmesi ise, işarettir ki: Kabir ehl-i dalalet ve tuğyan için vahşet ve nisyan içinde zindan gibi sıkıntılı ve bir ejderha batnı gibi dar bir mezara açılan bir kapı olduğu halde, ehl-i Kur'an ve iman için zindan-ı dünyadan Bostan-ı Bekaya ve meydan-ı imtihandan Ravza-i Cinâna ve zahmet-i hayattan Rahmet-i Rahman'a açılan bir kapıdır ve o vahşi arslanın dahi munis bir hizmetkâra dönmesi ve müsahhar bir at olması ise, işarettir ki: Mevt, ehl-i dalalet için bütün mahbubatından elîm bir firak-ı ebedîdir. Hem kendi cennet-i kâzibe-i dünyeviyesinden ihraç ve vahşet ve yalnızlık içinde zindan-ı mezara idhal ve hapis olduğu halde, ehl-i hidayet ve ehl-i Kur'an için, öteki Âleme gitmiş eski dost ve ahbablarına kavuşmaya vesiledir. Hem hakikî vatanlarına ve ebedî makam-ı saadetlerine girmeye vasıtadır. Hem zindan-ı dünyadan bostan-ı Cinâna bir davettir. Hem Rahman-ı Rahîm'in Fazlından kendi Hizmetine mukabil ahz-ı ücret etmeye bir nöbettir. Hem Vazife-i Hayat külfetinden bir terhistir. Hem Ubudiyet ve imtihanın Talim ve Talimatından bir paydostur.

Elhasıl: Her kim hayat-ı fâniyeyi esas maksad yapsa, zahiren bir Cennet içinde olsa da manen Cehennemdedir ve her kim Hayat-ı Bâkiyeye ciddî müteveccih ise, Saadet-i Dâreyne mazhardır. Dünyası ne kadar fena ve sıkıntılı olsa da; Dünyasını, Cennet'in intizar salonu hükmünde gördüğü için hoş görür, tahammül eder, sabır içinde şükreder...

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْنَا مِنْ اَهْلِ السَّعَادَةِ وَ السَّلاَمَةِ وَ الْقُرْآنِ وَ الْاِيمَانِ آمِينَ

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلٰٓى اٰلِهِ وَ صَحْبِهِ بِعَدَدِ جَمِيعِ

الْحُرُوفَاتِ الْمُتَشَكِّلَةِ فِى جَمِيعِ الْكَلِمَاتِ الْمُتَمَثِّلَةِ بِاِذْنِ

الرَّحْمٰنِ فِى مَرَايَا تَمَوُّجَاتِ الْهَوَاءِ عِنْدَ قِرَائَةِ كُلِّ كَلِمَةٍ مِنَ

الْقُرْآنِ مِنْ كُلِّ قَارِءٍ مِنْ اَوَّلِ النُّزُولِ اِلٰٓى آخِرِ الزَّمَانِ وَ ارْحَمْنَا

وَ وَالِدَيْنَا وَ ارْحَمِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِعَدَدِهَا بِرَحْمَتِكَ يَآ

اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ آمِينَ ۞ وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

* * *

Onikinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ اُو۫تِىَ خَيْرًا كَث۪يرًا

İ K İ N C İ E S A S:

Kur'an-ı Hakîm'in Hikmeti, hayat-ı şahsiyeye verdiği Terbiye-i Ahlâkıye ve hikmet-i felsefenin verdiği dersin müvazenesi:

Felsefenin hâlis bir tilmizi, bir firavundur. Fakat menfaati için en hasis şeye ibadet eden bir firavun-u zelildir. Her menfaatli şeyi kendine "Rab" tanır. Hem o dinsiz şakird, mütemerrid ve muanniddir. Fakat bir lezzet için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Şeytan gibi şahısların, bir menfaat-ı hasise için ayağını öpmekle zillet gösterir denî bir muanniddir. Hem o dinsiz şakird, cebbar bir mağrurdur. Fakat kalbinde nokta-i istinad bulmadığı için zâtında gayet acz ile âciz bir cebbar-ı hodfüruştur. Hem o şakird, menfaat-perest hodendiştir ki; gaye-i himmeti, nefs ve batnın ve fercin hevesatını tatmin ve menfaat-ı şahsiyesini, bazı menfaat-ı kavmiye içinde arayan dessas bir hodgâmdır.

Amma Hikmet-i Kur'anın Hâlis Tilmizi ise; bir Abd'dir. Fakat a'zam-ı mahlukata da İbadete tenezzül etmez. Hem Cennet gibi a'zam-ı menfaat olan bir şeyi, Gaye-i İbadet kabul etmez bir Abd-i Azizdir. Hem Tilmizi mütevazidir; selim, halimdir. Fakat Fâtırının gayrına, daire-i izni haricinde ihtiyarıyla tezellüle tenezzül etmez. Hem fakir ve zaîftir, fakr ve za'fını bilir. Fakat onun Mâlik-i

Kerim'i, ona iddihar ettiği uhrevî servet ile müstağnidir ve Seyyidinin nihayetsiz Kudretine istinad ettiği için kavîdir. Hem yalnız لِوَجْهِ اللّٰهِ , Rıza-i İlahî için, Fazilet için amel eder, çalışır. İşte iki Hikmetin verdiği terbiye, iki tilmizin müvazenesiyle anlaşılır.

Ü Ç Ü N C Ü E S A S:

Hikmet-i felsefe ile Hikmet-i Kur'aniyenin hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye verdiği terbiyeler:

Amma hikmet-i felsefe ise, hayat-ı içtimaiyede nokta-i istinadı, "kuvvet" kabul eder. Hedefi, "menfaat" bilir. Düstur-u hayatı, "cidal" tanır. Cemaatlerin rabıtasını, "unsuriyet, menfî milliyeti" tutar. Semeratı ise, "hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hacat-ı beşeriyeyi tezyid"dir. Halbuki kuvvetin şe'ni, tecavüzdür. Menfaatın şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden üstünde boğuşmaktır. Düstur-u cidalin şe'ni, çarpışmaktır. Unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan, tecavüzdür. İşte bu Hikmettendir ki, beşerin Saadeti selb olmuştur.

Amma Hikmet-i Kur'aniye ise, Nokta-i İstinadı, kuvvete bedel "Hakk"ı kabul eder. Gayede menfaate bedel, "Fazilet ve Rıza-yı İlahî"yi kabul eder. Hayatta düstur-u cidal yerine, "Düstur-u Teavün"ü esas tutar. Cemaatlerin rabıtalarında; unsuriyet, milliyet yerine "Rabıta-i Dinî ve sınıfî ve vatanî" kabul eder. Gayatı; hevesat-ı nefsaniyenin tecavüzatına sed çekip, Ruhu maaliyata teşvik ve Hissiyat-ı Ulviyesini tatmin eder ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevk edip insan eder. Hakkın şe'ni, İttifaktır. Faziletin şe'ni, Tesanüddür. Düstur-u Teavünün şe'ni, birbirinin imdadına yetişmektir. Dinin şe'ni, Uhuvvettir, İncizabdır. Nefsi gemlemekle bağlamak, Ruhu Kemalâta kamçılamakla serbest bırakmanın şe'ni, Saadet-i Dareyndir.

Onüçüncü Sözün İkinci Makamı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

[Cazibedar bir fitne içinde bulunan ve daha Aklını kaybetmeyen bazı gençlerle bir muhaveredir.]

Bir kısım gençler tarafından şimdiki aldatıcı ve cazibedar lehviyat ve hevesatın hücumları karşısında "Âhiretimizi ne suretle kurtaracağız" diye, Risale-i Nur'dan meded istediler. Ben de Risale-i Nur'un Şahs-ı Manevîsi namına onlara dedim ki: Kabir var, hiç kimse inkâr edemez. Herkes ister istemez oraya girecek. Ve oraya girmek için de üç tarzda üç yoldan başka yol yok…

Birinci yol: O kabir, Ehl-i İman için bu dünyadan daha güzel bir Âlemin kapısıdır.

İkinci yol: Âhireti tasdik eden, fakat sefahet ve dalalette gidenlere, bir haps-i ebedî ve bütün dostlarından bir tecrid içinde bir haps-i münferid, yalnız başına bir hapis kapısıdır. Öyle gördüğü ve itikad ettiği ve inandığı gibi hareket etmediği için öyle muamele görecek.

Üçüncü yol: Âhirete inanmayan ehl-i inkâr ve dalalet için bir i'dam-ı ebedî kapısı, yani hem kendisini, hem bütün sevdiklerini i'dam edecek bir darağacıdır. Öyle bildiği için, cezası olarak aynını görecek. Bu iki şık bedihîdir, delil istemiyor, göz ile görünür.

Madem ecel gizlidir; her vakit ölüm, başını kesmek için gelebiliyor ve genç ihtiyar farkı yoktur. Elbette daima gözü önünde öyle büyük dehşetli bir mes'ele karşısında bîçare insan; o

i'dam-ı ebedî, o dipsiz, nihayetsiz haps-i münferidden kurtulmak çaresini aramak ve kabir kapısını bir Âlem-i Bâkiye, bir Saadet-i Ebediyeye ve Âlem-i Nura açılan bir kapıya kendi hakkında çevirmek hâdisesi; o insanın dünya kadar büyük bir mes'elesidir.

Bu kat'î Hakikat, bu üç yol ile bulunduğunda ve bu üç yolun da mezkûr üç Hakikat ile olacağını ihbar eden yüzyirmidört bin Muhbir-i Sadık, ellerinde Nişane-i Tasdik olan Mu'cizeler bulunan Enbiyalar ve o Enbiyaların haber verdikleri aynı haberleri, Keşf ve Zevk ve Şuhud ile tasdik eden ve imza basan yüzyirmidört milyon Evliyanın aynı Hakikate Şehadetleri ve hadd ü hesaba gelmeyen muhakkiklerin, kat'î delilleriyle -o Enbiya ve Evliyanın verdikleri aynı haberleri- Aklen İlmelyakîn derecesinde (*) isbat ettikleri ve yüzde doksandokuz ihtimal-i kat'î ile "i'dam ve zindan-ı ebedîden kurtulmak ve o yolu Saadet-i Ebediyeye çevirmek, yalnız İman ve itaat iledir." diye ittifaken haber veriyorlar.

Acaba yüzde bir ihtimal-i helâket bulunan bir tehlike yolunda gitmemek için, bir tek muhbirin sözü nazara alınsa ve onun sözünü dinlemeyip o yolda giden adamın, endişe-i helâketten gelen elem-i manevî, onun yemek iştihasını kaçırdığı halde.. böyle yüzbinler Sadık ve Musaddak Muhbirlerin yüzde yüz ihtimal ile, dalalet ve sefahet göz önündeki kabir darağacına ve ebedî haps-i münferidine kat'î sebeb olduğunu ve İman, Ubudiyet yüzde yüz ihtimal ile o darağacını kaldırıp, o haps-i münferidi kapatıp, şu göz önündeki kabri, bir Hazine-i Ebediyeye, bir Saray-ı Saadete açılan bir kapıya çeviriyor diye ihbar eden ve emarelerini ve âsârlarını gösterdikleri halde, bu

----
(*): Onlardan birisi Risale-i Nur'dur. Meydandadır.

acib ve garib ve dehşetli ve azametli mes'ele karşısında bulunan bîçare insan ve bahusus Müslüman eğer İman ve Ubudiyeti olmazsa, bütün dünya saltanatı ve lezzeti bir tek insana verilse; acaba o göz önündeki, her vakit oraya çağrılmasına nöbetini bekleyen bir insana verdiği o endişeden gelen elîm elemi kaldırabilir mi? Sizden soruyorum.

Madem ihtiyarlık, hastalık, musibet ve her tarafta vefiyatlar o dehşetli elemi deşiyorlar ve ihtar ediyorlar. Elbette o ehl-i dalalet ve sefahet yüzbin lezzeti ve zevki alsa da, yine o manevî bir Cehennem Kalbinde yaşar ve yakar. Fakat pek kalın gaflet sersemliği muvakkaten hissettirmez.

Madem Ehl-i İman ve Taat, göz önünde gördüğü kabri bir Hazine-i Ebediyeye, bir Saadet-i Lâyezalîye kendisi hakkında bir kapı olduğunu ve o ezelî mukadderat piyangosundan milyarlar altun ve elmasları kazandıracak bir bilet dahi iman vesikasıyla ona çıkmış. Her vakit "Gel biletini al!" diye beklemesinden derin, esaslı, hakikî lezzet ve zevk-i manevî öyle bir lezzettir ki; eğer tecessüm etse ve o çekirdek bir ağaç olsa, o adama hususî bir Cennet hükmüne geçtiği halde; o zevk ve lezzet-i azîmeyi terkedip, gençlik saikasıyla, o hadsiz elemler ile âlûde zehirli bir bala benzeyen sefihane ve heveskârane muvakkat bir lezzet-i gayr-ı meşruayı ihtiyar eden, hayvandan yüz derece aşağı düşer. Ecnebi dinsizleri gibi de olamaz. Çünki onlar, Peygamberi inkâr etseler, diğerlerini tanıyabilirler. Peygamberleri bilmeseler de Allah'ı tanıyabilirler. Allah'ı bilmeseler de Kemalâta medar olacak bazı güzel hasletler bulunabilir. Fakat bir Müslüman; hem Enbiyayı, hem Rabbini, hem bütün Kemalâtı Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâm vasıtasıyla biliyor. Onun

Terbiyesini bırakan ve zincirinden çıkan daha hiçbir Peygamberi (A.S.) tanımaz ve Allah'ı da tanımaz. Ve Ruhunda Kemalâtı muhafaza edecek hiçbir Esasatı bilemez. Çünki Peygamberlerin en âhiri ve en büyükleri ve Dini ve Daveti umum nev'-i beşere baktığı için ve mu'cizatça ve dince umuma faik ve bütün nev'-i beşere bütün Hakaikte Üstadlık edip, ondört asırda parlak bir surette isbat eden ve nev'-i beşerin Medar-ı İftiharı bir Zâtın Terbiye-i Esasiyelerini ve Usûl-ü Dinini terkeden, elbette hiçbir cihette bir Nur, bir Kemal bulamaz. Sukut-u mutlaka mahkûmdur.

İşte ey hayat-ı dünyeviyenin zevkine mübtela ve endişe-i istikbal ile istikbalini ve hayatını temin için çabalayan bîçareler**! Dünyanın lezzetini, zevkini, Saadetini, rahatını isterseniz; meşru dairedeki keyfe iktifa ediniz. O, keyfinize kâfidir.** Haricinde ve gayr-ı meşru dairedeki bir lezzetin içinde bin elem olduğunu sâbık beyanatta elbette anladınız. Eğer mazi, yani geçmiş zamanın hâdisatını, sinema ile halihazırda gösterdikleri gibi; istikbaldeki ahval dahi, meselâ elli sene sonraki halleri bir sinema ile gösterilse idi, ehl-i sefahet şimdiki güldüklerine yüzbinlerce nefrin ve nefret edip ağlayacaktılar. Dünya ve Âhirette ebedî ve daimî süruru isteyen, İman Dairesindeki Terbiye-i Muhammediyeyi (A.S.M.) kendine Rehber etmek gerektir.

* * *

Birkaç bîçare gençlere verilen bir tenbih, bir Ders, bir ihtardır

Bir gün yanıma parlak birkaç genç geldiler. Hayat ve gençlik ve hevesat cihetinden gelen tehlikelerden sakınmak için tesirli bir ihtar almak isteyen bu gençlere, ben de eskiden Risale-i Nur'dan meded isteyen gençlere dediğim gibi dedim ki: Sizdeki gençlik kat'iyyen gidecek. Eğer siz daire-i meşruada kalmazsanız, o gençlik zayi' olup başınıza hem dünyada, hem kabirde, hem Âhirette kendi lezzetinden çok ziyade belalar ve elemler getirecek. Eğer Terbiye-i İslâmiye ile o gençlik Nimetine karşı bir Şükür olarak İffet ve Namusluluk ve Taatte sarfetseniz, o gençlik manen bâki kalacak ve ebedî bir gençlik kazanmasına sebeb olacak.

Hayat ise, eğer İman olmazsa veyahut isyan ile o İman tesir etmezse; Hayat, zahirî ve kısacık bir zevk ve lezzetle beraber, binler derece o zevk ve lezzetten ziyade elemler, hüzünler, kederler verir. Çünki insanda Akıl ve Fikir olduğu için, hayvanın aksine olarak hazır zamanla beraber geçmiş ve gelecek zamanlarla da fıtraten alâkadardır. O zamanlardan dahi hem elem, hem lezzet alabilir. Hayvan ise, fikri olmadığı için, hazır lezzetini, geçmişten gelen hüzünler ve gelecekten gelen korkular, endişeler bozmuyor. İnsan ise, eğer dalalet ve gaflete düşmüş ise, hazır lezzetine geçmişten gelen hüzünler ve gelecekten gelen endişeler o cüz'î lezzeti cidden acılaştırıyor, bozuyor. Hususan gayr-ı meşru ise, bütün bütün zehirli bir bal hükmündedir. Demek hayvandan yüz derece, lezzet-i hayat noktasında aşağı düşer. Belki ehl-i dalaletin ve gafletin hayatı, belki vücudu, belki kâinatı; bulunduğu

gündür. Bütün geçmiş zaman ve Kâinatlar, onun dalaleti noktasında madumdur, ölmüştür. Akıl alâkadarlığı ile ona zulmetler, karanlıklar veriyor. Gelecek zamanlar ise, itikadsızlığı cihetiyle yine madumdur. Ve ademle hasıl olan ebedî firaklar, mütemadiyen onun fikir yoluyla hayatına zulmetler veriyorlar. Eğer İman Hayata Hayat olsa; o vakit hem geçmiş, hem gelecek zamanlar İmanın Nuruyla ışıklanır ve vücud bulur. Zaman-ı hazır gibi Ruh ve Kalbine İman noktasında ulvî ve manevî ezvakı ve envâr-ı vücudiyeyi veriyor. Bu Hakikatın, İhtiyar Risalesi'nde Yedinci Rica'da izahı var. Ona bakmalısınız.

İşte Hayat böyledir. **Hayatın lezzetini ve zevkini isterseniz, Hayatınızı İman ile hayatlandırınız ve Feraizle zînetlendiriniz ve günahlardan çekinmekle muhafaza ediniz.** Her gün ve her yerde ve her vakit vefiyatların gösterdikleri dehşetli hakikat-ı mevt ise, size -başka gençlere söylediğim gibi- bir temsil ile beyan ediyorum:

Meselâ, burada gözünüz önünde bir darağacı dikilmiş. Onun yanında bir piyango (fakat pek büyük bir ikramiye biletleri veren) dairesi var. Biz buradaki on kişi alâküllihal, ister istemez, hiç başka çare yok, oraya davet edileceğiz, bizi çağıracaklar. Ve çağırma zamanı gizli olmasından her dakika, ya "Gel i'dam biletini al, darağacına çık!" veyahut "Gel, milyonlar altun kazandıran bir ikramiye bileti sana çıkmış gel, al!." demelerini beklerken, birden kapıya iki adam geldi. Biri yarı çıplak güzel ve aldatıcı bir kadın, elinde zahiren gayet tatlı, fakat zehirli bir helva getirip yedirmek istiyor. Diğer biri de; aldatmaz ve aldanmaz ciddî bir adam, o kadının arkasından girdi. Dedi ki: "Size bir Tılsım, bir Ders getirdim. Bunu okusanız, o helvayı yemezseniz, o darağacından

kurtulursunuz. Bu Tılsım ile o emsalsiz ikramiye biletini alırsınız. İşte bu darağacında zâten gözünüzle görüyorsunuz ki, bal yiyenler oraya giriyorlar ve oraya girinceye kadar o helvanın zehirinden dehşetli karın sancısı çekiyorlar ve o büyük ikramiye biletini alanlar çendan görünmüyorlar ve zahiren onlar da o darağacına çıktıkları görünüyor. Fakat onlar asılmadıklarını, belki oradan kolayca ikramiye dairesine girmek için basamak yaptıklarını milyonlar Şahidler var, haber veriyorlar. İşte pencerelerden bakınız. En büyük memurlar ve bu işle alâkadar büyük zâtlar yüksek sesle ilân ediyorlar ve haber veriyorlar ki; o darağacına gidenleri Aynelyakîn gözünüz ile gördüğünüz gibi, bu ikramiye biletini tılsımcılar aldıklarını hiç şek ve şübhesiz gündüz gibi kat'î biliniz." dedi.

İşte bu temsil gibi zehirli bir bal hükmünde olan gayr-ı meşru dairedeki gençliğin sefahetkârane zevkleri, Hazine-i Ebediyenin ve Saadet-i Sermediyenin bileti ve vesikası olan İmanı kaybettiği için, darağacı hükmünde olan ölüm ve ebedî zulümat kapısı olan kabrin musibetine, aynen zahiren göründüğü gibi düşer ve ecel gizli olduğu için genç, ihtiyar farketmeyerek her vakit ecel cellâdı, başını kesmek için gelebilir. Eğer o zehirli bal hükmünde olan hevesat-ı gayr-ı meşruayı terkedip, Tılsım-ı Kur'anî olan İman ve Feraizi elde etmekle ve fevkalâde mukadderat-ı beşer piyangosundan çıkan Saadet-i Ebediye hazinesi biletini alacağına, yüzyirmidört bin Enbiya Aleyhimüsselâm ile beraber hadd ü hesaba gelmeyen Ehl-i Velayet ve Ehl-i Hakikat müttefikan haber veriyorlar.. ve âsârını gösteriyorlar.

E l h a s ı l: gençlik gidecek. Sefahette gitmiş ise, hem dünyada, hem Âhirette, binler bela ve elemler netice

verdiğini ve öyle gençler ekseriyetle sû'-i istimal ile, israfat ile gelen evhamlı hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere veya sefalethanelere ve manevî elemlerden gelen sıkıntılarla meyhanelere düşeceklerini anlamak isterseniz; hastahanelerden ve hapishanelerden ve kabristanlardan sorunuz. Elbette hastahanelerin ekseriyetle lisan-ı halinden, gençlik saikasıyla israfat ve sû'-i istimalden gelen hastalıktan eninler, eyvahlar işittiğiniz gibi; hapishanelerden dahi, ekseriyetle gençliğin taşkınlık saikasıyla gayr-ı meşru dairedeki harekatın tokatlarını yiyen bedbaht gençlerin teessüflerini işiteceksiniz. Ve kabristanda ve mütemadiyen oraya girenler için kapıları açılıp kapanan o Âlem-i Berzahta -Ehl-i Keşfelkuburun Müşahedatıyla ve bütün Ehl-i Hakikatın Tasdikıyla ve Şehadetiyle- ekser azablar, gençlik sû'-i istimalâtının neticesi olduğunu bileceksiniz. Hem nev'-i insanın ekseriyetini teşkil eden ihtiyarlardan ve hastalardan sorunuz. Elbette ekseriyet-i mutlaka ile esefler, hasretler ile "Eyvah gençliğimizi bâdiheva, belki zararlı zayi' ettik. Sakın bizim gibi yapmayınız." diyecekler. Çünki beş-on senelik gençliğin gayr-ı meşru zevki için, dünyada çok seneler gam ve keder ve Berzahta azab ve zarar ve Âhirette Cehennem ve sakar belasını çeken adam, en acınacak bir halde olduğu halde

اَلرَّضٰى بِالضَّرَرِ لاَ يُنْظَرُ لَهُ Sırrıyla hiç acınmaya müstehak olamaz. Çünki zarara rızasıyla girene merhamet edilmez ve lâyık değildir. Cenab-ı Hak bizi ve sizi, bu zamanın cazibedar fitnesinden kurtarsın ve muhafaza eylesin,

آمِينَ...

* * *

Onüçüncü Söz'ün İkinci Makamının Haşiyesidir

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ

Risale-i Nur'daki hakikî teselliye mahpuslar çok muhtaçtırlar. Hususan gençlik darbesini yiyip, taze ve şirin ömrünü hapiste geçirenlerin, Nurlara ekmek kadar ihtiyaçları var. Evet gençlik damarı, Akıldan ziyade hissiyatı dinler. His ve heves ise kördür, akibeti görmez. Bir dirhem hazır lezzeti, ileride bir batman lezzete tercih eder. Bir dakika intikam lezzeti ile katleder, seksen bin saat hapis elemlerini çeker. Ve bir saat sefahet keyfiyle bir namus mes'elesinde; binler gün hem hapsin, hem düşmanın endişesinden sıkıntılarla ömrünün saadeti mahvolur. Bunlara kıyasen bîçare gençlerin çok vartaları var ki: En tatlı hayatını, en acı ve acınacak bir hayata çeviriyorlar ve bilhassa şimalde koca bir devlet, gençlik hevesatını elde ederek, bu asrı fırtınalarıyla sarsıyor. Çünki akibeti görmeyen kör hissiyatla hareket eden gençlere, ehl-i namusun güzel kızlarını ve karılarını ibahe eder. Belki hamamlarında erkek kadın beraber çıplak olarak girmelerine izin vermeleri cihetinde bu fuhşiyatı teşvik eder. Hem serseri ve fakir olanlara, zenginlerin mallarını Helâl eder ki; bütün beşer bu musibete karşı titriyor.

İşte bu asırda İslâm ve Türk gençleri kahramanane davranıp iki cihetten hücum eden bu tehlikeye karşı, Risale-i Nur'un Meyve ve Gençlik Rehberi gibi keskin kılınçlarıyla mukabele etmeleri elzemdir. Yoksa o bîçare genç, hem dünya istikbalini, hem mes'ud hayatını, hem Âhiretteki Saadetini ve Hayat-ı Bâkiyesini azablara, elemlere çevirip mahveder ve sû'-i istimal ve sefahetle hastahanelere ve hayatın taşkınlıklarıyla hapishanelere düşer. Eyvahlar,

esefler ile ihtiyarlığında çok ağlayacak. Eğer Terbiye-i Kur'aniye ve Nur'un Hakikatlarıyla kendini muhafaza eylese, tam bir kahraman genç ve mükemmel bir insan ve mes'ud bir Müslüman ve sair zîhayatlara, hayvanlara bir nevi sultan olur.

Evet bir genç, hapiste yirmidört saat her günkü ömründen tek bir saatini beş Farz Namazına sarfetse ve ekser günahlardan hapis mani olduğu gibi o musibete sebebiyet veren hatadan dahi tövbe edip sair zararlı, elemli günahlardan çekilse; hem hayatına, hem istikbaline, hem vatanına, hem milletine, hem akrabasına büyük bir faydası olması gibi o on-onbeş senelik fâni gençlikle ebedî parlak bir gençliği kazanacağını, başta Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan, bütün Kütüb ve Suhuf-u Semaviye kat'î haber verip müjde ediyorlar.

Evet o şirin, güzel gençlik Nimetine istikametle, taatle şükretse; hem ziyadeleşir, hem bâkileşir, hem lezzetlenir. Yoksa hem belalı olur, hem elemli, gamlı, kâbuslu olur, gider. Hem akrabasına, hem vatanına, hem milletine muzır bir serseri hükmüne geçirmeğe sebebiyet verir.

Eğer mahpus, zulmen mahkûm olmuş ise, Farz Namazını kılmak şartıyla, herbir saati, bir gün İbadet olduğu gibi, o hapis onun hakkında bir çilehane-i uzlet olup eski zamanda mağaralara girerek İbadet eden münzevi Sâlihlerden sayılabilirler.Eğer fakir ve ihtiyar ve hasta ve İman Hakikatlarına müştak ise; Farzını yapmak ve tövbe etmek şartıyla herbir saatleri yirmişer saat İbadet olup hapis ona bir istirahathane ve merhametkârane ona bakan dostlar için bir muhabbethane, bir terbiyehane, bir Dershane hükmüne geçer. O hapiste durmakla hariçteki müşevveş, her taraftaki günahların hücumuna maruz serbestiyetten daha ziyade hoşlanabilir. Hapisten tam bir terbiye

alır. Çıktığı zaman bir katil, bir müntakim olarak değil, belki tövbekâr, tecrübeli, terbiyeli, millete menfaatli bir adam çıkar. Hattâ Denizli hapsindeki zâtların az zamanda Nurlardan fevkalâde Hüsn-ü Ahlâk Dersini alanlarını gören bazı alâkadar zâtlar demişler ki: "Terbiye için onbeş sene hapse atmaktan ise, onbeş hafta Risale-i Nur Dersini alsalar, daha ziyade onları ıslah eder."

Madem ölüm ölmüyor ve ecel gizlidir, her vakit gelebilir ve madem kabir kapanmıyor, kafile kafile arkasında gelenler oraya girip kayboluyorlar ve madem ölüm, Ehl-i İman hakkında i'dam-ı ebedîden terhis tezkeresine çevrildiği, Hakikat-ı Kur'aniye ile gösterilmiş ve ehl-i dalalet ve sefahet hakkında göz ile göründüğü gibi bir i'dam-ı ebedîdir; bütün mahbubatından ve mevcudattan bir firak-ı lâyezalîdir. Elbette ve elbette hiç şübhe kalmaz ki, en bahtiyar odur ki; sabır içinde şükretmek ve hapis müddetinden tam istifade ederek Nurların Dersini alarak İstikamet Dairesinde, İmanına ve Kur'ana Hizmete çalışmaktır.

Ey zevk ve lezzete mübtela insan! Ben yetmişbeş yaşımda binler tecrübelerle ve hüccetlerle ve hâdiselerle Aynelyakîn bildim ki: **Hakikî zevk ve elemsiz lezzet ve kedersiz sevinç ve hayattaki Saadet yalnız İmandadır ve İman Hakikatleri Dairesinde bulunur.** Yoksa dünyevî bir lezzette çok elemler var. Bir üzüm tanesini yedirir, on tokat vurur gibi hayatın lezzetini kaçırır.

Ey hapis musibetine düşen bîçareler!. Madem dünyanız ağlıyor ve hayatınız acılaştı; çalışınız, Âhiretiniz dahi ağlamasın ve Hayat-ı Bâkiyeniz gülsün, tatlılaşsın, hapisten istifade ediniz. Nasıl bazan ağır şerait altında düşman karşısında bir saat nöbet, bir sene İbadet hükmüne geçebilir. Öyle de, sizin bu ağır şerait altında herbir saat İbadet zahmeti; çok saatler olup, o zahmetleri Rahmetlere çevirir.

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ   اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Aziz Sıddık Kardeşlerim,

Hapis musibetine düşenlere ve onlara merhametkârane, Sadakatle, hariçten gelen erzaklarına nezaret ve yardım edenlere kuvvetli bir teselliyi "Üç Nokta"da beyan edeceğim.

B i r i n c i   N o k t a: Hapiste geçen ömür günleri, herbir gün on gün kadar bir İbadet kazandırabilir ve fâni saatleri, meyveleri cihetiyle manen bâki saatlere çevirebilir ve beş-on sene ceza ile, milyonlar sene haps-i ebedîden kurtulmağa vesile olabilir. İşte Ehl-i İman için bu pek büyük ve çok kıymetdar kazanç şartı, Farz Namazını kılmak ve hapse sebebiyet veren günahlardan tövbe etmek ve sabır içinde şükretmektir. Zâten hapis çok günahlara manidir, meydan vermiyor.

İ k i n c I   N o k t a: Zeval-i lezzet elem olduğu gibi, zeval-i elem dahi lezzettir. Evet herkes geçmiş lezzetli, safalı günlerini düşünse; teessüf ve tahassür elem-i manevîsini hissedip "Eyvah" der ve geçmiş musibetli, elemli günlerini tahattur etse; zevalinden bir manevî lezzet hisseder ki:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ şükür, o bela sevabını bıraktı gitti" der. Ferah ile teneffüs eder. Demek bir saat muvakkat elem, Ruhta bir manevî lezzet bırakır ve lezzetli saat, bilakis elem bırakır. Madem Hakikat budur ve madem geçmiş musibet saatleri, elemleri ile beraber madum ve yok olmuş ve gelecek bela günleri, şimdi madum ve yoktur ve yoktan elem yok ve madumdan elem gelmez. Meselâ, birkaç gün sonra aç ve susuz olmak ihtimalinden, bugün o niyetle mütemadiyen ekmek yese ve

su içse, ne derece divaneliktir. Aynen öyle de, geçmiş ve gelecek elemli saatleri -ki hiç ve madum ve yok olmuşlar- şimdi düşünüp sabırsızlık göstermek ve kusurlu nefsini bırakıp, Allah'tan şekva etmek gibi "Of, of" etmek divaneliktir. Eğer sağa-sola yani geçmiş ve geleceklere sabır kuvvetini dağıtmazsa ve hazır saate ve güne karşı tutsa, tam kâfi gelir. Sıkıntı ondan bire iner. Hattâ şekva olmasın, ben bu üçüncü Medrese-i Yusufiyede, birkaç gün zarfında, hiç ömrümde görmediğim maddî ve manevî sıkıntılı, hastalıklı musibetimde, hususan Nur'un Hizmetinden mahrumiyetimden gelen me'yusiyet ve kalbî ve ruhî sıkıntılar beni ezdiği sırada, İnayet-i İlahiye bu mezkûr Hakikatı gösterdi. Ben de sıkıntılı hastalığımdan ve hapsimden razı oldum. Çünki benim gibi kabir kapısında bir bîçareye, gafletle geçebilir bir saatini, on aded İbadet saatleri yapmak büyük kârdır diye şükreyledim.

Ü ç ü n c ü N o k t a: Mahpuslara şefkatkârane hizmetle yardım etmek ve muhtaç oldukları Rızıklarını ellerine vermek ve manevî yaralarına tesellilerle merhem sürmekte az bir amel ile büyük bir kazanç var ve dışarıdan gelen yemeklerini onlara vermek, aynı o yemek kadar o gardiyan ve gardiyan ile beraber dâhilde ve hariçte çalışanların -bir Sadaka hükmünde- Defter-i Hasenatına yazılır. Hususan musibetzede, ihtiyar veya hasta veya fakir veya garib olsa, o Sadaka-i Maneviyenin Sevabı çok ziyadeleşir.

İşte bu kıymetli kazancın şartı, Farz Namazını kılmaktır. Tâ ki o Hizmeti, لِلّٰهِ için olsun. Hem bir şartı da, Sadakat ve Şefkat ve Sevinç ile, minnet etmemek tarzda yardımlarına koşmaktır.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَ رَحْمَةُ اللّهِ وَ بَرَكَاتُهُ

Ey Hapis Arkadaşlarım Ve Din Kardeşlerim!

Size hem dünya azabından, hem Âhiret azabından kurtaracak bir Hakikati beyan etmek, Kalbime ihtar edildi. O da şudur:

Meselâ: Birisi birinin kardeşini veya bir akrabasını öldürmüş. Bir dakika intikam lezzetiyle bir katl, milyonlar dakika hem kalbî sıkıntı, hem hapis azabını çektirir ve maktulün akrabası dahi intikam endişesiyle ve karşısında düşmanını düşünmesiyle, hayatının lezzetini ve ömrünün zevkini kaçırır. Hem korku, hem hiddet azabını çekiyor. Bunun tek bir çaresi var. O da Kur'anın emrettiği ve Hak ve Hakikat ve maslahat ve insaniyet ve İslâmiyet iktiza ve teşvik ettikleri olan barışmak ve musalaha etmektir.

Evet, Hakikat ve maslahat sulhtur. Çünki ecel birdir, değişmez. O maktul, herhalde ecel geldiğinden daha ziyade kalmayacaktı. O katil ise, o Kaza-i İlahiyeye vasıta olmuş. Eğer barışmak olmazsa, iki taraf da daima korku ve intikam azabını çekerler. Onun içindir ki; "Üç günden fazla bir Mü'min diğer bir Mü'mine küsmemek" İslâmiyet emrediyor. Eğer o katl, bir adavetten ve bir kinli garazdan gelmemişse ve bir münafık o fitneye vesile olmuş ise; çabuk barışmak elzemdir. Yoksa o cüz'î musibet

büyük olur, devam eder. Eğer barışsalar ve öldüren tövbe etse ve maktule her vakit Dua etse, o halde her iki taraf çok kazanırlar ve kardeş gibi olurlar. Bir gitmiş kardeşe bedel, birkaç dindar kardeşleri kazanır. Kaza ve Kader-i İlahîye teslim olup düşmanını afveder ve bilhassa madem Risale-i Nur Dersini dinlemişler, elbette mabeynlerinde bulunan bütün küsmekleri bırakmağa hem maslahat ve istirahat-ı şahsiye ve umumiye, hem Nur Dairesindeki Uhuvvet iktiza ediyor.

Nasılki Denizli hapsinde birbirine düşman bütün mahpuslar, Nurlar Dersiyle birbirlerine Kardeş oldular ve bizim beraetimize bir sebeb olup, hattâ dinsizlere, serserilere de o mahpuslar hakkında مَاشَآءَاللّٰهُ, بَارَكَ اللّٰهُ dedirttiler ve o mahpuslar tam teneffüs ettiler. Ben burada gördüm ki: Birtek adamın yüzünden yüz adam sıkıntı çekip beraber teneffüse çıkmıyorlar. Onlara zulüm olur. Mert ve vicdanlı bir Mü'min, küçük ve cüz'î bir hata veya menfaatle yüzer zararı Ehl-i İmana vermez. Eğer hata etse verse, çabuk Tövbe etmek lâzımdır.

* * *

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ ۞ وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ

Aziz Yeni Kardeşlerim Ve Eski Mahpuslar!

Benim kat'î kanaatım gelmiş ki; buraya girmemizin İnayet-i İlahiye cihetinde bir ehemmiyetli sebebi sizsiniz. Yani, Nurlar tesellileriyle ve İmanın Hakikatlarıyla sizi bu hapis musibetinin sıkıntılarından ve dünyevî çok zararlarından ve boşuboşuna gam ve hüzün ile giden hayatınızı faydasızlıktan, bâdiheva zayi' olmasından ve dünyanızın ağlaması gibi Âhiretinizi ağlamaktan kurtarıp tam bir teselli size vermektir. Madem Hakikat budur. Elbette siz dahi, Denizli mahpusları ve Nur Talebeleri gibi birbirinize Kardeş olmanız lâzımdır. Görüyorsunuz ki: Bir bıçak içinize girmemek ve birbirinize tecavüz etmemek için dışarıdan gelen bütün eşyanız ve yemek ve ekmeğinizi ve çorbanızı karıştırıyorlar. Size Sadakatla hizmet eden gardiyanlar çok zahmet çekiyorlar. Hem siz, beraber teneffüse çıkmıyorsunuz. Güya canavar ve vahşi gibi birbirinize saldıracaksınız. İşte şimdi sizin gibi fıtrî Kahramanlık damarını taşıyan yeni arkadaşlar, bu zamanda manevî büyük bir Kahramanlık ile heyete deyiniz ki: "Değil elimize bıçak, belki mavzer ve rovelver de verilse, hem emir de verilse, biz bu bîçare ve bizim gibi musibetzede arkadaşlarımıza dokunmayacağız. Eskiden yüz düşmanlık ve adavetimiz dahi olsa da, onları Helâl edip hatırlarını kırmamağa çalışacağımıza, Kur'anın ve İmanın ve Uhuvvet-i İslâmiyenin ve maslahatımızın Emriyle ve İrşadıyla karar verdik." diyerek, bu hapsi bir Mübarek Dershaneye çeviriniz.

* * *

Leyle-i Kadir'de İhtar Edilen Bir Mes'ele-i Mühimme

(Onüçüncü Söz'ün İkinci Makamının Zeyli)

Leyle-i Kadir'de Kalbe gelen pek geniş ve uzun bir Hakikate, pek kısaca bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Nev'-i beşer bu son harb-i umumînin eşedd-i zulüm ve eşedd-i istibdadı ile ve merhametsiz tahribatı ile ve birtek düşmanın yüzünden yüzer masumu perişan etmesiyle ve mağlubların dehşetli me'yusiyetleriyle ve galiblerin dehşetli telaş ve hâkimiyetlerini muhafaza ve büyük tahribatlarını tamir edememelerinden gelen dehşetli Vicdan azablarıyla ve dünya hayatının bütün bütün fâni ve muvakkat olması ve medeniyet fantaziyelerinin aldatıcı ve uyutucu olduğu umuma görünmesiyle ve fıtrat-ı beşeriyedeki yüksek istidadatın ve mahiyet-i insaniyesinin umumî bir surette dehşetli yaralanmasıyla ve gaflet ve dalaletin, sert ve sağır olan tabiatın, Kur'anın Elmas Kılıncı altında parçalanmasıyla ve gaflet ve dalaletin en boğucu, aldatıcı en geniş perdesi olan siyaset-i rûy-i zeminin pek çirkin, pek gaddarane hakikî sureti görünmesiyle elbette ve elbette hiç şübhe yok ki: Şimalde, garbda, Amerika'da emareleri göründüğüne binaen nev-i beşerin maşuk-u mecazîsi olan hayat-ı dünyeviye, böyle çirkin ve geçici olmasından fıtrat-ı beşerin hakikî sevdiği, aradığı Hayat-ı Bâkiyeyi bütün kuvvetiyle arayacak ve elbette hiç şübhe yok ki: Bin üçyüzaltmış senede, her asırda üçyüzelli milyon Şakirdi bulunan ve her Hükmüne ve Davasına milyonlar Ehl-i Hakikat tasdik ile imza basan ve her dakikada milyonlar Hâfızların Kalbinde Kudsiyet ile bulunup lisanlarıyla beşere Ders veren ve hiç bir kitabda emsali bulunmayan bir tarzda, beşer için Hayat-ı Bâkiyeyi

ve Saadet-i Ebediyeyi müjde veren ve bütün beşerin yaralarını tedavi eden Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın şiddetli, kuvvetli ve tekrarlı binler Âyâtıyla, belki sarihan ve işareten onbinler defa dava edip haber veren ve sarsılmaz kat'î delillerle, şübhe getirmez hadsiz hüccetleriyle Hayat-ı Bâkiyeyi kat'iyyetle müjde ve Saadet-i Ebediyeyi Ders vermesi, elbette nev-i beşer bütün bütün Aklını kaybetmezse, maddî veya manevî bir Kıyamet başlarına kopmazsa; İsveç, Norveç, Finlandiya ve İngiltere'nin Kur'anı kabul etmeğe çalışan meşhur hatibleri ve Amerika'nın Din-i Hakkı arayan ehemmiyetli cem'iyeti gibi rûy-i zeminin geniş kıt'aları ve büyük hükûmetleri Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ı arayacaklar ve Hakikatlerini anladıktan sonra bütün ruh u canlarıyla sarılacaklar. Çünki bu Hakikat noktasında kat'iyyen Kur'anın misli yoktur ve olamaz ve hiçbir şey bu Mu'cize-i Ekberin yerini tutamaz.

S â n i y e n: Madem Risale-i Nur, bu Mu'cize-i Kübranın elinde bir Elmas Kılınç hükmünde Hizmetini göstermiş ve muannid düşmanlarını teslime mecbur etmiş. Hem Kalbi, hem Ruhu, hem Hissiyatı tam tenvir edecek ve ilâçlarını verecek bir tarzda Hazine-i Kur'aniyenin Dellâl-lığını yapan ve Ondan başka Me'hazı ve Mercii olmayan ve bir Mu'cize-i Maneviyesi bulunan Risale-i Nur o Vazifeyi tam yapıyor ve aleyhindeki dehşetli propagandalara ve gayet muannid zındıklara tam galebe çalmış ve dalaletin en sert kuvvetli kalesi olan tabiatı, **Tabiat Risalesi**'yle parça parça etmiş ve gafletin en kalın ve boğucu ve geniş daire-i âfâkında ve fennin en geniş perdelerinde **Asâ-yı Musa**'daki Meyve'nin Altıncı Mes'elesi ve Birinci, İkinci, Üçüncü, Sekizinci Hüccetleriyle gayet parlak bir tarzda gafleti dağıtıp, Nur-u Tevhidi göstermiş.

* * *

Hâtime

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا اِلاَّ مَتَاعُ الْغُرُورِ

[Gafil kafaya bir tokmak ve bir Ders-i İbrettir.]

Ey gaflete dalıp ve bu hayatı tatlı görüp ve Âhireti unutup, dünyaya talib bedbaht nefsim! Bilir misin neye benzersin? Deve kuşuna... Avcıyı görür, uçamıyor; başını kuma sokuyor, tâ avcı onu görmesin. Koca gövdesi dışarda. Avcı görür. Yalnız o, gözünü kum içinde kapamış, görmez.

Ey nefis! Şu temsile bak gör: Nasıl dünyaya hasr-ı nazar, aziz bir lezzeti, elîm bir eleme kalb eder.

Meselâ; şu karyede (yani Barla'da) iki adam bulunur. Birisinin yüzde doksandokuz ahbabı İstanbul'a gitmişler. Güzelce yaşıyorlar. Yalnız birtek burada kalmış. O dahi oraya gidecek. Bunun için şu adam İstanbul'a müştaktır, orayı düşünür. Ahbaba kavuşmak ister. Ne vakit ona denilse "Oraya git", sevinip gülerek gider. İkinci adam ise, yüzde doksan-dokuz dostları buradan gitmişler. Bir kısmı mahvolmuşlar. Bir kısmı, ne görür, ne de görünür yerlere sokulmuşlar. Perişan olup gitmişler, zanneder. Şu bîçare adam ise, bütün onlara bedel yalnız bir misafire ünsiyet edip teselli bulmak ister. Onunla o elîm âlâm-ı firakı kapamak ister.

E y n e f i s! Başta Habibullah, bütün ahbabın kabrin öbür tarafındadırlar. Burada kalan bir-iki tane ise, onlar da gidiyorlar. Ölümden ürküp, kabirden korkup, başını çevirme. Merdane kabre bak, dinle ne taleb eder. Erkekçesine ölümün yüzüne gül, bak ne ister. Sakın gafil olup ikinci adama benzeme.

Ey nefsim! Deme: "Zaman değişmiş, asır başkalaşmış, herkes dünyaya dalmış, hayata perestiş eder. Derd-i maişetle sarhoştur." Çünki ölüm değişmiyor. Firak, Bekaya kalbolup başkalaşmıyor. Acz-i beşerî, fakr-ı insanî değişmiyor, ziyadeleşiyor. Beşer yolculuğu kesilmiyor, sür'at peyda ediyor.

Hem deme: "Ben de herkes gibiyim." Çünki herkes sana kabir kapısına kadar arkadaşlık eder. Herkesle musibette beraber olmak demek olan teselli ise, kabrin öbür tarafında pek esassızdır. Hem kendini başıboş zannetme. Zira şu misafirhane-i dünyada Nazar-ı Hikmetle baksan, hiçbir şeyi nizamsız gayesiz göremezsin. Nasıl sen nizamsız, gayesiz kalabilirsin? Zelzele gibi vakıalar olan şu hâdisat-ı kevniye, tesadüf oyuncağı değiller. Meselâ: Zemine nebatat ve hayvanat enva'ından giydirilen birbiri üstünde, birbiri içinde, gayet muntazam ve gayet münakkaş gömlekler; baştan aşağıya kadar gayelerle, Hikmetlerle müzeyyen, mücehhez olduklarını gördüğün ve gayet Âlî Gayeler içinde Kemal-i İntizam ile meczub mevlevî gibi devredip döndürmesini bildiğin halde, nasıl oluyor ki, küre-i arzın benî-Âdemden, bahusus Ehl-i İmandan beğenmediği bir kısım etvar-ı gafletin sıklet-i maneviyesinden omuz silkmeye benzeyen zelzele gibi (Haşiye) mevt-âlûd hâdisat-ı hayatiyesini; bir mülhidin neşrettiği gibi

----

(Haşiye): İzmir'in zelzelesi münasebetiyle yazılmıştır.

gayesiz, tesadüfî zannederek bütün musibetzedelerin elîm zayiatını bedelsiz hebâen-mensur gösterip, müdhiş bir ye'se atarlar. Hem büyük bir hata, hem büyük bir zulüm ederler. Belki öyle hâdiseler, bir Hakîm-i Rahîm'in Emriyle Ehl-i İmanın fâni malını, Sadaka hükmüne çevirip ibka etmektir ve küfran-ı nimetten gelen günahlara keffarettir. Nasılki bir gün gelecek, şu müsahhar zemin yüzünün zîneti olan âsâr-ı beşeriyeyi şirk-âlûd, şükürsüz görüp, çirkin bulur. Hâlık'ın Emriyle büyük bir zelzele ile bütün yüzünü siler, temizler. Allah'ın Emriyle ehl-i şirki Cehennem'e döker. Ehl-i Şükre "Haydi, Cennet'e buyurun" der.

* * *

Onyedinci Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَهَا لِنَبْلُوَهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝ وَإِنَّا
لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۝ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ

[Bu Söz, İki Âlî Makam Ve Bir Parlak Zeylden İbarettir.]

Hâlık-ı Rahîm ve Rezzak-ı Kerim ve Sâni'-i Hakîm; şu dünyayı, Âlem-i Ervah ve Ruhaniyat için bir Bayram, bir Şehrayin suretinde yapıp bütün Esmasının Garaib-i Nukuşuyla süslendirip küçük-büyük, ulvî-süflî herbir Ruha, ona münasib ve o Bayramdaki ayrı ayrı hesabsız mehasin ve İn'amattan istifade etmeğe muvafık ve havas ile mücehhez bir cesed giydirir, bir vücud-u cismanî verir, bir defa o temaşagâha gönderir. Hem zaman ve mekân cihetiyle pek geniş olan o bayramı; asırlara, senelere, mevsimlere hattâ günlere, kıt'alara taksim ederek herbir asrı, herbir seneyi, herbir mevsimi, hattâ bir cihette herbir günü, herbir kıt'ayı, birer taife ruhlu mahlukatına ve nebatî masnuatına birer resm-i geçit tarzında bir Ulvî Bayram yapmıştır ve bilhassa rûy-i zemin, hususan bahar ve yaz zamanında masnuat-ı sagirenin taifelerine öyle şaşaalı ve birbiri arkasında Bayramlardır ki, Tabakat-ı Âliyede olan Ruhaniyatı ve Melaikeleri ve Sekene-i Semavatı seyre celbedecek bir cazibedarlık görünüyor ve Ehl-i Tefekkür için öyle şirin bir mütalaagâh oluyor ki, Akıl tarifinden âcizdir. Fakat bu

Ziyafet-i İlahiye ve Bayram-ı Rabbaniyedeki İsm-i Rahman ve Muhyî'nin Tecellilerine mukabil İsm-i Kahhar ve Mümît, firak ve mevt ile karşılarına çıkıyorlar.

Şu ise وَسِعَتْ رَحْمَتِى كُلَّ شَيْءٍ Rahmetinin Vüs'at-i Şümulüne zahiren muvafık düşmüyor. Fakat Hakikatte birkaç cihet-i muvafakatı vardır. Bir ciheti şudur ki:

Sâni'-i Kerim, Fâtır-ı Rahîm, herbir taifenin resm-i geçit nöbeti bittikten ve o resm-i geçitten maksud olan neticeler alındıktan sonra, ekseriyet itibariyle dünyadan, merhametkârane bir tarz ile tenfir edip usandırıyor, istirahata bir meyil ve başka bir Âleme göçmeğe bir şevk İhsan ediyor ve Vazife-i Hayattan terhis edildikleri zaman, Vatan-ı Aslîlerine bir meyelan-ı şevk-engiz, Ruhlarında uyandırıyor. Hem o Rahman'ın nihayetsiz Rahmetinden uzak değil ki , nasıl vazife uğrunda, mücahede işinde telef olan bir nefere şehadet rütbesini veriyor ve Kurban olarak kesilen bir koyuna, Âhirette cismanî bir Vücud-u Bâki vererek Sırat üstünde, sahibine Burak gibi bir bineklik mertebesini vermekle mükâfatlandırıyor. Öyle de, sair zîruh ve hayvanatın dahi, kendilerine mahsus Vazife-i Fıtriye-i Rabbaniyelerinde ve Evamir-i Sübhaniyenin itaatlerinde telef olan ve şiddetli meşakkat çeken zîruhların, onlara göre bir çeşit Mükâfat-ı Ruhaniye ve onların istidadlarına göre bir nevi ücret-i maneviye, o tükenmez Hazine-i Rahmetinde baîd değil ki bulunmasın. Dünyadan gitmelerinden pek çok incinmesinler, belki memnun olsunlar.

لاَ يَعْلَمُ الْغَيْبَ اِلاَّ اللّٰهُ

Lâkin zîruhların en eşrefi ve şu Bayramlarda kemmiyet ve keyfiyet cihetiyle en ziyade istifade eden insan, dünyaya pek çok meftun ve mübtela olduğu halde, dünyadan nefret ve Âlem-i Bekaya geçmek için Eser-i Rahmet olarak iştiyak-engiz bir halet verir. Kendi insaniyeti dalalette boğulmayan insan, o haletten istifade eder. Rahat-ı Kalb ile gider. Şimdi, o haleti intac eden vecihlerden, nümune olarak beşini beyan edeceğiz.

B i r i n c i s i: İhtiyarlık mevsimiyle; dünyevî, güzel ve cazibedar şeyler üstünde fena ve zevalin damgasını ve acı manasını göstererek o insanı dünyadan ürkütüp, o fâniye bedel, bir bâki matlubu arattırıyor.

İ k i n c i s i: İnsanın alâka peyda ettiği bütün ahbablardan yüzde doksandokuzu, dünyadan gidip diğer bir Âleme yerleştikleri için, o ciddî Muhabbet saikasıyla o ahbabın gittiği yere bir iştiyak ihsan edip, mevt ve eceli mesrurane karşılattırıyor.

Ü ç ü n c ü s ü: İnsandaki nihayetsiz zaîflik ve âcizliği, bazı şeylerle ihsas ettirip, Hayat yükü ve yaşamak tekâlifi ne kadar ağır olduğunu anlattırıp, istirahata ciddî bir arzu ve bir Diyar-ı Âhere gitmeye samimî bir şevk veriyor.

Dördüncüsü: İnsan-ı Mü'mine Nur-u İman ile gösterir ki: Mevt, i'dam değil; tebdil-i mekândır. Kabir ise, zulümatlı bir kuyu ağzı değil; nuraniyetli Âlemlerin kapısıdır. Dünya ise, bütün şaşaasıyla Âhirete nisbeten bir zindan hükmündedir. Elbette zindan-ı dünyadan Bostan-ı Cinana çıkmak ve müz'iç dağdağa-i hayat-ı cismaniyeden Âlem-i Rahata ve Meydan-ı Tayeran-ı Ervaha geçmek ve mahlukatın sıkıntılı gürültüsünden sıyrılıp Huzur-u

Rahman'a gitmek; bin can ile arzu edilir bir seyahattir, belki bir Saadettir.

B e ş i n c i s i: Kur'anı dinleyen insana, Kur'andaki İlm-i Hakikatı ve Nur-u Hakikatle dünyanın mahiyetini bildirmekliği ile dünyaya aşk ve alâka pek manasız olduğunu anlatmaktır. Yani, insana der ve isbat eder ki: "Dünya, bir Kitab-ı Samedanîdir. Huruf ve Kelimatı nefislerine değil, belki başkasının Zât ve Sıfât ve Esmasına delalet ediyorlar. Öyle ise manasını bil al, nukuşunu bırak git…

Hem bir mezraadır, ek ve mahsulünü al, muhafaza et; müzahrefatını at, ehemmiyet verme…

Hem birbiri arkasında daim gelen geçen âyineler mecmuasıdır. Öyle ise, onlarda tecelli edeni bil, Envârını gör ve onlarda tezahür eden Esmanın Tecelliyatını anla ve müsemmalarını sev ve zevale ve kırılmaya mahkûm olan o cam parçalarından alâkanı kes.

Hem seyyar bir ticaretgâhtır. Öyle ise alış-verişini yap, gel ve senden kaçan ve sana iltifat etmeyen kafilelerin arkalarından beyhude koşma, yorulma.

Hem muvakkat bir seyrangâhtır. Öyle ise, nazar-ı ibretle bak ve zahirî çirkin yüzüne değil; belki Cemil-i Bâki'ye bakan gizli, güzel yüzüne dikkat et, hoş ve faideli bir tenezzüh yap, dön ve o güzel manzaraları irae eden ve güzelleri gösteren perdelerin kapanmasıyla akılsız çocuk gibi ağlama, merak etme…

Hem bir misafirhanedir. Öyle ise, onu yapan Mihmandar-ı Kerim'in izni dairesinde ye, iç, şükret. Kanunu dairesinde işle, hareket et. Sonra arkana bakma, çık git. Herzekârane fuzulî bir surette karışma. Senden ayrılan ve

sana aid olmayan şeylerle manasız uğraşma ve geçici işlerine bağlanıp boğulma…" gibi zahir Hakikatlarla dünyanın iç yüzündeki Esrarı gösterip dünyadan müfarakatı gayet hafifleştirir, belki hüşyar olanlara sevdirir ve Rahmetinin herşeyde ve her Şe'ninde bir izi bulunduğunu gösterir. İşte Kur'an şu beş veche işaret ettiği gibi, başka hususî vecihlere dahi Âyât-ı Kur'aniye işaret ediyor.

Veyl o kimseye ki, şu beş vecihten bir hissesi olmaya!..

* * *

Kalbe Farisî Olarak Tahattur Eden Bir Münacat

هٰذِهِ الْمُنَاجَاةُ تَخَطَّرَتْ فِى الْقَلْبِ هٰكَذَا بِالْبَيَانِ الْفَارِسِى

Yani bu Münacat, Kalbe Farisî olarak tahattur ettiğinden Farisî yazılmıştır.(*)

يَا رَبْ بَشَشْ جِهَتْ نَظَرْ مِيكَرْدَمْ دَرْدِ خُودْرَا دَرْمَانْ نَمِى دِيدَمْ

Ya Rab! Tevekkülsüz, gafletle, iktidar ve ihtiyarıma dayanıp derdime derman aramak için cihat-ı sitte denilen altı cihette nazar gezdirdim. Maatteessüf derdime derman bulamadım. Manen bana denildi ki: "Yetmez mi derd, derman sana."

دَرْ رَاسْت مِى دِيدَمْ كِه دِى رُوزْ مَزَارِ پَدَرِ مَنَسْت

Evet, gafletle sağımdaki geçmiş zamandan teselli almak için baktım. Fakat gördüm ki: Dünkü gün, pederimin kabri ve geçmiş zaman, ecdadımın bir mezar-ı ekberi suretinde göründü. Teselli yerine vahşet verdi. (Haşiye 1).

(Haşiye 1): İman, o vahşetli mezar-ı ekberi, ünsiyetli bir Meclis-i Münevver ve bir Mecma-ı Ahbab gösterir.)

(*) Evvelce matbu olan „Hubab Risale'sinde" dercedilmişti.

وَ دَرْ چَپْ دِيدَمْ كِه فَرْدَا قَبْرِ مَنَسْت

Sonra soldaki istikbale baktım. Derman bulamadım. Belki yarınki gün, benim kabrim ve istikbal ise, emsalimin ve Nesl-i Âtinin bir kabr-i ekberi suretinde görünüp ünsiyet değil, belki vahşet verdi. (Haşiye 2)

(Haşiye 2): (İman ve Huzur-u İman, o dehşetli kabr-i ekberi sevimli Saadet Saraylarında bir Davet-i Rahmaniye gösterir.)

وَ اِيمْرُوزْ تَابُوتِ جِسْمِ پُرْ اِضْطِرَابِ مَنَسْت

Soldan dahi Hayır görünmediği için, hazır güne baktım. Gördüm ki: Şu gün, güya bir tabuttur. Hareket-i mezbuhanede olan cismimin cenazesini taşıyor. (Haşiye 3)

(Haşiye 3): (İman, o tabutu, bir ticaretgâh ve şaşaalı bir misafirhane gösterir.)

بَرْ سَرِ عُمْرْ جَنَازَهءِ مَنْ اِيسْتَادَه اَسْت

İşbu cihetten dahi deva bulamadım. Sonra başımı kaldırıp, şecere-i ömrümün başına baktım. Gördüm ki: O ağacın tek meyvesi, benim cenazemdir ki, o ağacın üstünde duruyor, bana bakıyor. (Haşiye 4).

(Haşiye 4): (İman, o ağacın meyvesini cenaze değil, belki Ebedî Hayata mazhar ve Ebedî Saadete namzed olan Ruhumun eskimiş yuvasından yıldızlarda gezmek için çıktığını gösterir.)

دَرْ قَدَمْ اٰبِ خَاكِ خِلْقَتِ مَنْ وَ خَاكِسْتَرِ عِظَامِ مَنَسْت

O cihetten dahi me'yus olup başımı aşağıya eğdim. Baktım ki: Aşağıda ayak altında kemiklerimin toprağı ile Mebde-i Hilkatimin toprağı birbirine karışmış gördüm. Derman değil, derdime dert kattı. (Haşiye 5).

(Haşiye 5): (İman, o toprağı Rahmet kapısı ve Cennet salonunun perdesi olduğunu gösterir.)

چُونْ دَرْ پَسْ مِينِگَرَمْ بِينَمْ اِينْ دُنْيَاءِ بِى بُنْيَادْ هِيچْ دَرْ هِيچَسْت

Ondan dahi nazarı çevirip arkama baktım. Gördüm ki: Esassız, fâni bir dünya, hiçlik derelerinde ve adem zulümatında yuvarlanıp gidiyor. Derdime merhem değil, belki vahşet ve dehşet zehirini ilâve etti. (Haşiye 6).

(Haşiye 6): (İman o zulümatta yuvarlanan dünyayı, vazifesi bitmiş, manasını ifade etmiş, neticelerini kendine bedel vücudda bırakmış Mektubat-ı Samedaniye ve Sahaif-i Nukuş-u Sübhaniye olduğunu gösterir.)

وَ دَرْ پِيشْ اَنْدَازَهءِ نَظَرْ مِيكُنَمْ دَرِ قَبْرْ كُشَادَه اَسْت

وَ رَاهِ اَبَدْ بَدُورِ دِرَازْ بَدِيدَارَسْت

Onda dahi Hayır görmediğim için ön tarafıma, ileriye nazarımı gönderdim. Gördüm ki: Kabir kapısı yolumun başında açık görünüp; onun arkasında Ebede giden cadde, uzaktan uzağa nazara çarpıyor. (Haşiye 7):

(Haşiye 7): (İman, o kabir kapısını, Âlem-i Nur kapısı ve o yol dahi, Saadet-i Ebediye yolu olduğunu gösterdiğinden dertlerime hem derman, hem merhem olur.)

مَرَا جُزْ جُزْءِ اِخْتِيَارِى چِيزِى نِيسْت دَرْ دَسْت

İşte şu altı cihette ünsiyet ve teselli değil, belki dehşet

ve vahşet aldığım onlara mukabil benim elimde bir cüz'-i ihtiyarîden başka hiçbir şey yoktur ki, ona dayanıp onunla mukabele edeyim. (Haşiye 8).

(Haşiye 8): İman, o cüz'-i lâ-yetecezza hükmündeki cüz'-i ihtiyarî yerine, gayr-ı mütenahî bir kudrete istinad etmek için bir vesika verir ve belki İman bir vesikadır.

كِه اُو جُزْءِ هَمْ عَاجِزْ هَمْ كُوتَاه و هَمْ كَمْ عَيَارَسْت

Halbuki o cüz'-i ihtiyarî denilen silâh-ı insanî hem âciz, hem kısadır. Hem ayarı noksandır. İcad edemez, kesbden başka hiçbir şey elinden gelmez. (Haşiye 9).

(Haşiye 9): İman, o cüz'-i ihtiyarîyi, Allah namına istimal ettirip, her şeye karşı kâfi getirir. Bir askerin cüz'î kuvvetini devlet hesabına istimal ettiği vakit, binler kuvvetinden fazla işler görmesi gibi…

نَه دَرْ مَاضِى مَجَالِ حُلُولْ نَه دَرْ مُسْتَقْبَلْ مَدَارِ نُفُوذْ اَسْت

Ne geçmiş zamana hulûl edebilir, ne de gelecek zamana nüfuz edebilir. Mazi ve müstakbele aid emellerime ve elemlerime faidesi yoktur. (Haşiye 10).

(Haşiye 10): (İman, dizginini cism-i hayvanînin elinden alıp Kalbe, Ruha teslim ettiği için; maziye nüfuz ve müstakbele hulûl edebilir. Çünki Kalb ve Ruhun Daire-i Hayatı geniştir.)

مَيْدَانِ اُو اِينْ زَمَانِ حَال و يَكْ انِ سَيَّالَسْت

O cüz'-i ihtiyarînin meydan-ı cevelanı, kısacık şu zaman-ı hazır ve bir ân-ı seyyaldir.

بَا اِينْ هَمَه فَقْرهَا وَ ضَعْفهَا قَلَمِ قُدْرَتِ تُو اشْكَارَه نُوِشْتَه اَسْت

دَرْ فِطْرَتِ مَا مَيْلِ اَبَدْ وَ اَمَلِ سَرْمَدْ

İşte şu bütün ihtiyaçlarımla ve zaîfliğimle ve fakr ve aczimle beraber altı cihetten gelen dehşetler ve vahşetlerle perişan bir halde iken; Kalem-i Kudretle sahife-i fıtratımda Ebede uzanan arzular ve sermede yayılan emeller aşikâre bir surette yazılmıştır, mahiyetimde dercedilmiştir.

بَلْكِه هَرْ چِه هَسْت هَسْت

Belki dünyada ne varsa, nümuneleri fıtratımda vardır. Umum onlara karşı alâkadarım. Onlar için çalıştırıyorum, çalışıyorum.

دَائِرَهءِ اِحْتِيَاجْ مَانَنْدِ دَائِرَهءِ مَدِّ نَظَرْ بُزُرْگِى دَارَسْت

İhtiyaç dairesi, nazar dairesi kadar büyüktür, geniştir.

خَيَالْ كُدَامْ رَسَدْ اِحْتِيَاجْ نِيزْ رَسَدْ

دَرْ دَسْت هَرْ چِه نِيسْت دَرْ اِحْتِيَاجْ هَسْت

Hattâ hayal nereye gitse, ihtiyaç dairesi dahi oraya gider. Orada da hacet vardır. Belki her ne ki elde yok, ihtiyaçta vardır. Elde olmayan, ihtiyaçta vardır. Elde bulunmayan ise hadsizdir.

دَائِرَهءِ اِقْتِدَارْ هَمْچُو دَائِرَهءِ دَسْتِ كُوتَاهْ كُوتَاهَسْت

Halbuki daire-i iktidar, kısa elimin dairesi kadar kısa ve dardır.

پَسْ فَقْر و حَاجَاتِ مَا بَقَدْرِ جِهَانَسْت

Demek fakr ve ihtiyaçlarım, dünya kadardır.

وَ سَرْمَايَهءِ مَا هَمْ چُو جُزْءِ لاَيَتَجَزَّا اَسْت

Sermayem ise, cüz'-i lâ-yetecezza gibi cüz'î bir şeydir.

اِينْ جُزْء كُدَامْ وَ اِينْ كَائِنَاتِ حَاجَاتْ كُدَامَسْت

İşte şu cihan kadar ve milyarlar ile ancak istihsal edilen hacet nerede?

Ve bu beş paralık cüz'-i ihtiyarî nerede? Bununla onların mübayaasına gidilmez. Bununla onlar kazanılmaz. Öyle ise başka bir çare aramak gerektir.

پَسْ دَرْ رَاهِ تُو اَزْ اِينْ جُزْء نِيزْ بَازْ مِى گُذَشْتَنْ چَارَهءِ مَنْ اَسْت

O çare ise şudur ki: O cüz'-i ihtiyarîden dahi vazgeçip, İrade-i İlahiyeye işini bırakıp, kendi havl ve kuvvetinden teberri edip, Cenab-ı Hakk'ın Havl ve Kuvvetine iltica ederek Hakikat-ı Tevekküle yapışmaktır. Ya Rab! Madem çare-i necat budur. Senin yolunda o cüz'-i ihtiyarîden vazgeçiyorum ve enaniyetimden teberri ediyorum.

تَا عِنَايَتِ تُو دَسْتْگِيرِ مَنْ شَوَدْ رَحْمَتِ بِى نِهَايَتِ تُو پَنَاهِ مَنْ اَسْت

Tâ Senin İnayetin, acz ve za'fıma merhameten elimi tutsun. Hem tâ Senin Rahmetin, fakr ve ihtiyacıma şefkat edip bana İstinadgâh olabilsin, kendi kapısını bana açsın.

انْ كَسْ كِه بَحْرِ بِى نِهَايَتِ رَحْمَتْ يَافْت اَسْت

تَكْيَه نَه كُنَدْ بَرْ اِينْ جُزْءِ اِخْتِيَارِى كِه يَكْ قَطْرَه سَرَابَسْت

Evet, herkim ki Rahmetin nihayetsiz denizini bulsa,

elbette bir katre serab hükmünde olan cüz'-i ihtiyarına itimad etmez; Rahmeti bırakıp ona müracaat etmez...

اَيْوَاهْ اِينْ زِنْدِگَانِى هَمْ چُو خَابَسْت

وِينْ عُمْرِ بِى بُنْيَادْ هَمْ چُو بَادَسْت

Eyvah! Aldandık. Şu hayat-ı dünyeviyeyi sabit zannettik. O zan sebebiyle bütün bütün zayi' ettik. Evet şu güzeran-ı hayat bir uykudur, bir rü'ya gibi geçti. Şu temelsiz ömür dahi, bir rüzgâr gibi uçar gider...

اِنْسَانْ بَزَوَالْ دُنْيَا بَفَنَا اَسْت امَالْ بِى بَقَا الاَمْ بَبَقَا اَسْت

Kendine güvenen ve ebedî zanneden mağrur insan, zevale mahkûmdur. Sür'atle gidiyor. Hane-i insan olan dünya ise, zulümat-ı ademe sukut eder. Emeller bekasız, elemler Ruhta bâki kalır.

بِيَا اَىْ نَفْسِ نَافَرْجَامْ وُجُودِ فَانِيِ خُودْرَا فَدَا كُنْ

خَالِقِ خُودْرَا كِه اِينْ هَسْتِى وَدِيعَه هَسْت

Madem Hakikat böyledir; gel ey Hayata çok müştak ve ömre çok talib ve dünyaya çok âşık ve hadsiz emeller ile ve elemler ile mübtela bedbaht nefsim! Uyan Aklını başına al! Nasılki yıldız böceği, kendi ışıkçığına itimad eder. Gecenin hadsiz zulümatında kalır. Bal arısı, kendine güvenmediği için, gündüzün güneşini bulur. Bütün dostları olan çiçekleri, Güneşin ziyasıyla yaldızlanmış müşahede eder. Öyle de: Kendine, vücuduna ve enaniyetine dayansan; yıldız böceği gibi olursun. Eğer sen, fâni vücudunu,

o vücudu sana veren Hâlıkın yolunda feda etsen, bal arısı gibi olursun. Hadsiz bir Nur-u Vücud bulursun. Hem feda et. Çünki şu vücud, sende vedia ve emanettir.

وَ مُلْكِ اُو وَ اُو دَادَه فَنَا كُنْ تَا بَقَا يَابَدْ

اَزْ انْ سِرِّى كِه نَفْيِ نَفْى اِثْبَات اَسْت

Hem Onun mülküdür. Hem O vermiştir. Öyle ise, minnet etmeyerek ve çekinmeyerek fena et, feda et; tâ Beka bulsun. Çünki nefy-i nefy, isbattır. Yani: Yok, yok ise; o vardır. Yok, yok olsa; var olur.

خُدَاىِ پُرْكَرَمْ خُودْ مُلْكِ خُودْرَا مِى خَرَدْ اَزْ تُو

بَهَاىِ بِى گِرَانْ دَادَه بَرَاىِ تُو نِگَاهْ دَارَسْت

Hâlık-ı Kerim, kendi mülkünü senden satın alıyor. Cennet gibi büyük bir fiatı verir. Hem o mülkü senin için güzelce muhafaza ediyor. Kıymetini yükselttiriyor. Yine sana, hem bâki, hem mükemmel bir surette verecektir. Öyle ise, ey nefsim! Hiç durma. Birbiri içinde beş kârlı bu ticareti yap. Tâ beş hasaretten kurtulup, beş rıbhi birden kazanasın.

* * *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

فَلَمَّا اَفَلَ قَالَ لَا اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ

لَقَدْ اَبْكَانِى نَعْىُ (لَا اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ) مِنْ خَلِيلِ اللّٰهِ

İbrahim Aleyhisselâm'dan sudûr ile, Kâinatın zeval ve ölümünü ilân eden na'y-i لَا اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ beni ağlattırdı.

فَصَبَّتْ عَيْنُ قَلْبِى قَطَرَاتٍ بَاكِيَاتٍ مِنْ شُئُونِ اللّٰهِ

Onun için Kalb gözü ağladı ve ağlayıcı katreleri döktü. Kalb gözü ağladığı gibi, döktüğü herbir damlası da, o kadar hazîndir. Ağlattırıyor, güya kendisi de ağlıyor. O damlalar, gelecek farisî fıkralardır.

لِتَفْسِيرِ كَلَامٍ مِنْ حَكِيمٍ اَىْ نَبِىٍّ فِى كَلَامِ اللّٰهِ

İşte o damlalar ise, Nebiyy-i Peygamber olan bir Hakîm-i İlahî'nin Kelâmullah içinde bulunan bir Kelâmının bir nevi tefsiridir.

نَمِى زِيبَاسْت اُفُولْدَه كُمْ شُدَنْ مَحْبُوبْ

Güzel değil batmakla gaib olan bir mahbub. Çünki zevale mahkûm, hakikî güzel olamaz. Aşk-ı ebedî için yaratılan ve Âyine-i Samed olan Kalb ile sevilmez ve sevilmeli.

نِمِى اَرْزَدْ غُرُوبْدَه غَيْب شُدَنْ مَطْلُوبْ

Bir matlub ki, gurubda gaybubet etmeye mahkûmdur; Kalbin alâkasına, fikrin merakına değmiyor. Âmâle merci olamıyor. Arkasında gam ve kederle teessüf etmeye lâyık değildir. Nerede kaldı ki Kalb ona perestiş etsin ve ona bağlansın kalsın.

نِمِى خَواهَمْ فَنَادَه مَحْو شُدَنْ مَقْصُودْ

Bir maksud ki, fenada mahvoluyor; o maksudu istemem. Çünki fâniyim, fâni olanı istemem; neyleyeyim?..

نِمِى خَوانَمْ زَوَالْدَه دَفْن شُدَنْ مَعْبُودْ

Bir mabud ki, zevalde defnoluyor; onu çağırmam, ona iltica etmem. Çünki nihayetsiz muhtacım ve âcizim. Âciz olan, benim pek büyük derdlerime deva bulamaz. Ebedî yaralarıma merhem süremez. Zevalden kendini kurtaramayan nasıl mabud olur?

عَقْل فَرْيَادْ مِى دَارَدْ نِدَاء (لَٓا اُحِبُّ الْاٰفِلٖينَ) مِى زَنَدْ رُوح

Evet zahire mübtela olan Akıl, şu keşmekeş Kâinatta perestiş ettiği şeylerin zevalini görmek ile me'yusane feryad eder ve bâki bir mahbubu arayan Ruh dahi لَٓا اُحِبُّ الْاٰفِلٖينَ feryadını ilân ediyor.

نِمِى خَواهَمْ نِمِى خَوانَمْ نِمِى تَابَمْ فِرَاقِى

İstemem, arzu etmem, tâkat getirmem müfarakati...

نَمِى اَرْزَدْ مَرَاقَه اِينْ زَوَالْ دَرْ پَسْ تَلاَقِى

Derakab zeval ile acılanan mülâkatlar, keder ve meraka değmez. İştiyaka hiç lâyık değildir. Çünki zeval-i lezzet, elem olduğu gibi; zeval-i lezzetin tasavvuru dahi bir elemdir. Bütün mecazî âşıkların divanları, yani aşknameleri olan manzum kitabları, şu tasavvur-u zevalden gelen elemden birer feryaddır. Herbirinin, bütün divan-ı eş'arının Ruhunu eğer sıksan, elemkârane birer feryad damlar.

اَزْ انْ دَرْدِ گِزِينِ (لاَ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ) مِى زَنَدْ قَلْبَمْ

İşte o zeval-âlûd mülâkatlar, o elemli mecazî muhabbetler derdinden ve belasındandır ki, Kalbim İbrahim-vari

لاَ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ ağlamasıyla ağlıyor ve bağırıyor.

دَرْ اِينْ فَانِى بَقَا خَازِى بَقَا خِيزَدْ فَنَادَنْ

Eğer şu fâni dünyada Beka istiyorsan; Beka, fenadan çıkıyor. Nefs-i emmare cihetiyle fena bul ki, bâki olasın.

فَنَا شُدْ هَمْ فَدَا كُنْ هَمْ عَدَمْ بِينْ كِه اَزْ دُنْيَا بَقَايَه رَاهْ فَنَادَنْ

Dünyaperestlik esasatı olan ahlâk-ı seyyieden tecerrüd et. Fâni ol! Daire-i mülkünde ve malındaki eşyayı, Mahbub-u Hakikî yolunda feda et. Mevcudatın adem-nüma akibetlerini gör. Çünki şu dünyadan Bekaya giden yol, fenadan gidiyor.

فِكِرْ فِيزَارْ مِى دَارَدْ اَنِينِ لاَ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ) مِى زَنَدْ وِجْدَانْ

Esbab içine dalan fikr-i insanî, şu zelzele-i zeval-i dünyadan hayrette kalıp, me'yusane fizar ediyor. Vücud-u Hakikî isteyen Vicdan, İbrahimvari لَٓا اُحِبُّ الْاٰفِل۪ينَ eniniyle mahbubat-ı mecaziyeden ve mevcudat-ı zâileden kat-ı alâka edip, Mevcud-u Hakikî'ye ve Mahbub-u Sermedi'ye bağlanıyor.

بِدَانْ اَى نَفْسِ نَادَانَمْ كِه دَرْ هَرْ فَرْد اَزْ فَانِى دُو رَاهْ هَسْت

بَا بَاقِى دُو سِرِّ جَانِ جَانَانِى

Ey nâdan nefsim! Bil ki: Çendan dünya ve mevcudat fânidir. Fakat her fâni şeyde, Bâkiye îsal eden iki yol bulabilirsin ve Can ve Canan olan Mahbub-u Lâyezal'in Tecelli-i Cemalinden iki Lem'ayı, iki Sırrı görebilirsin. An şart ki: Suret-i fâniyeden ve kendinden geçebilirsen...

كِه دَرْ نِعْمَتْهَا اِنْعَامْ هَسْت وَ پَسْ آثَارَهَا اَسْمَا بِگِيرْ مَغْزِى و

مِيزَنْ دَرْ فَنَا انْ قِشْرِ بِى مَعْنَا

Evet, Nimet içinde İn'am görünür; Rahman'ın iltifatı hissedilir. Nimetten İn'ama geçsen, Mün'im'i bulursun. Hem her Eser-i Samedanî, bir Mektub gibi, bir Sâni'-i Zülcelal'in Esmasını bildirir. Nakıştan manaya geçsen, Esma yoluyla Müsemmayı bulursun. Madem şu masnuat-ı fâniyenin mağzını, içini bulabilirsin; onu elde et, manasız kabuğunu kışrını, acımadan fena seyline atabilirsin.

بَلِى اثَارْهَا گُويَنْد زِاَسْمَا لَفْظِ پُرْ مَعْنَا بِخَانْ مَعْنَا

وَ مِيزَنْ دَرْ هَوَا انْ لَفْظِ بِى سَوْدَا

Evet masnuatta hiçbir eser yok ki, çok manalı bir lafz-ı mücessem olmasın, Sâni'-i Zülcelal'in çok Esmasını okutturmasın. Madem şu masnuat, elfazdır, Kelimat-ı Kudrettir; manalarını oku, Kalbine koy. Manasız kalan elfazı, bilâperva zevalin havasına at. Arkalarından alâkadarane bakıp meşgul olma.

عَقْل فَرْيَادْ مِى دَارَدْ غِيَاثِ (لَاۤ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ) مِيزَنْ اَىْ نَفْسَمْ

İşte zahirperest ve sermayesi âfâkî malûmattan ibaret olan akl-ı dünyevî böyle silsile-i efkârı, hiçe ve ademe incirar ettiğinden, hayretinden ve haybetinden me'yusane feryad ediyor. Hakikate giden bir doğru yol arıyor. Madem uful edenlerden ve zeval bulanlardan Ruh elini çekti. Kalb dahi mecazî mahbublardan vazgeçti. Vicdan dahi fânilerden yüzünü çevirdi. Sen dahi bîçare nefsim, İbrahimvari

لَاۤ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ gıyasını çek, kurtul.

چِه خُوشْ گُويَدْ اُو شَيْدَا جَامِى عِشْقِ خُوىْ

Fıtratı Aşkla yoğrulmuş gibi Sermest-i Câm-ı Aşk olan Mevlâna Câmî, kesretten Vahdete yüzleri çevirmek için, bak ne güzel söylemiş:

يَكِى خَواهْ يَكِى خَوٰانْ يَكِى جُوىْ يَكِى بِينْ يَكِى دَانْ يَكِى گُوىْ

demiştir. (Haşiye)

(Haşiye): Yalnız bu satır Mevlâna Câmî'nin kelâmıdır.

1 - Yani: Yalnız biri iste, başkaları istenmeye değmiyor.

2 - Biri çağır, başkaları imdada gelmiyor.

3 - Biri taleb et, başkalar lâyık değiller.

4 - Biri gör, başkalar her vakit görünmüyorlar, zeval perdesinde saklanıyorlar.

5 - Biri bil, marifetine yardım etmeyen başka bilmekler faidesizdir.

6 - Biri söyle, Ona aid olmayan sözler malayani sayılabilir.

نَعَمْ صَدَقْتَ اَىْ جَامِى هُوَ الْمَطْلُوب هُوَ الْمَحْبُوب هُوَ الْمَقْصُود هُوَ الْمَعْبُود

Evet Câmî pek doğru söyledin. **Hakikî Mahbub, Hakikî Matlub, Hakikî Maksud, Hakikî Mabud; yalnız Odur.**

كِه لاَ اِلَهَ اِلاَّ هُوَ بَرَابَرْ مِيزَنَدْ عَالَمْ

Çünki bu Âlem bütün mevcudatıyla muhtelif dilleriyle, ayrı ayrı nağamatıyla Zikr-i İlahinin Halka-i Kübrasında beraber لاَ اِلٰهَ اِلاَّ هُوَ der, Vahdaniyete şehadet eder.

لاَ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ in açtığı yaraya merhem sürüyor ve alâkayı kestiği mecazî mahbublara bedel, bir Mahbub-u Lâyezalî'yi gösteriyor.

* * *

[Bundan yirmibeş sene kadar evvel İstanbul Boğazındaki Yuşa Tepesinde, dünyanın terkine karar verdiğim bir zamanda, bir kısım mühim dostlarım beni dünyaya, eski vaziyetime döndürmek için yanıma geldiler. Dedim: "Yarına kadar beni bırakınız, istihare edeyim." Sabahleyin Kalbime bu iki levha hutur etti. Şiire benzer, fakat şiir değiller. O mübarek hatıranın hatırı için ilişmedim. Geldiği gibi muhafaza edildi. Yirmiüçüncü Söz'ün âhirine ilhak edilmişti. Makam münasebetiyle buraya alındı.]

Birinci Levha

[Ehl-i Gaflet Dünyasının Hakikatını Tasvir Eder Levhadır.]

Beni dünyaya çağırma…….. Ona geldim fena gördüm.
Dema gaflet hicab oldu……..Ve Nur-u Hak nihan gördüm.
Bütün eşya-yı mevcudat ……Birer fâni muzır gördüm.
Vücud desen onu giydim……Ah ademdi çok bela gördüm.
Hayat desen onu tattım…….. Azab ender azab gördüm.
Akıl ayn-ı ikab oldu ……........Bekayı bir bela gördüm.
Ömür ayn-ı heva oldu……......Kemal ayn-ı heba gördüm.
Amel ayn-ı riya oldu……........Emel ayn-ı elem gördüm.
Visal, nefs-i zeval oldu……….Devayı ayn-ı dâ' gördüm.
Bu Envâr, zulümat oldu………Bu ahbabı yetim gördüm.
Bu savtlar, na'y-ı mevt oldu…..Bu ahyayı mevat gördüm.
Ulûm, evhama kalboldu………Hikemde bin sekam gördüm.
Lezzet, ayn-ı elem oldu……....Vücudda bin adem gördüm.
Habib desen onu buldum…….. Ah! Firakta çok elem gördüm.

İkinci Levha

[Ehl-i Hidayet Ve Huzurun Hakikat-ı Dünyalarına İşaret Eder Levhadır.]

Dema gaflet zeval buldu………..Ve Nur-u Hak ayan gördüm.
Vücud, Bürhan-ı Zât oldu………Hayat, Mir'at-ı Hak'tır gör.
Akıl, Miftah-ı Kenz oldu……….Fena, Bab-ı Bekadır gör.
Kemalin Lem'ası söndü………...Fakat, Şems-i Cemal var gör.
Zeval, Ayn-ı Visal oldu………...Elem, Ayn-ı Lezzettir gör.
Ömür nefs-i amel oldu…………Ebed Ayn-ı Ömürdür gör.
Zalâm zarf-ı ziya oldu……….....Bu mevtte Hak Hayat var gör.
Bütün eşya enis oldu…………...Bütün asvat Zikirdir gör.
Bütün zerrat-ı mevcudat………..Birer Zâkir, Müsebbih gör.
Fakrı kenz-i gına buldum………Aczde tam kuvvet var gör.
Eğer Allah'ı buldunsa…………..Bütün eşya senindir gör.
Eğer Mâlik-i Mülk'e memluk
isen...Onun mülkü senindir gör
Eğer hodbin ve kendi nefsine
mâlik isen:..Bilâ-addin beladır gör,
Bilâ-haddin azabdır tad, ……….Bilâ-gayet ağırdır gör.
Eğer hakikî Abd-i Hudabin
Isen………Hududsuz bir safadır gör.
Hesabsız bir Sevab var tad……..Nihayetsiz Saadet gör...

Ey nefsim! Kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

"Fâniyim, fâni olanı istemem. Âcizim, âciz olanı istemem. Ruhumu Rahman'a teslim eyledim, gayrı istemem. İsterim, fakat bir Yâr-ı Bâki isterim. Zerreyim, fakat bir şems-i sermed isterim. Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı umumen isterim."

* * *

Yirmiüçüncü Söz

Şu sözün iki mebhası vardır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فٖى اَحْسَنِ تَقْوٖيمٍ ۝ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلٖينَ

۝ اِلَّا الَّذٖينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

Birinci Mebhas

İmanın binler mehasininden yalnız beşini "Beş Nokta" içinde beyan ederiz.

BIRİNCİ NOKTA: İnsan, Nur-u İman ile A'lâ-yı İlliyyîne çıkar; Cennet'e lâyık bir kıymet alır. Ve zulmet-i küfür ile, esfel-i safilîne düşer; Cehennem'e ehil olacak bir vaziyete girer. Çünki İman, insanı Sâni'-i Zülcelal'ine nisbet ediyor; İman, bir İntisabdır. Öyle ise insan, İman ile insanda tezahür eden San'at-ı İlahiye ve Nukuş-u Esma-i Rabbaniye itibariyle bir kıymet alır. Küfür, o nisbeti kat'eder. O kat'dan San'at-ı Rabbaniye gizlenir. Kıymeti dahi yalnız madde itibariyle olur. Madde ise, hem fâniye, hem zâile, hem muvakkat bir hayat-ı hayvanî olduğundan, kıymeti hiç hükmündedir.

Bu Sırrı bir temsil ile beyan edeceğiz. Meselâ: İnsanların san'atları içinde nasılki maddenin kıymeti ile san'atın kıymeti ayrı ayrıdır. Bazan müsavi, bazan madde daha kıymettar, bazan oluyor ki; beş kuruşluk demir gibi bir maddede beş liralık bir san'at bulunuyor. Belki bazan, antika olan bir san'at, bir milyon kıymeti aldığı halde, maddesi beş kuruşa da değmiyor. İşte öyle antika bir san'at, antikacıların çarşısına gidilse, hârika-pişe ve pek eski hünerver san'atkârına nisbet ederek o san'atkârı yâd etmekle ve o san'atla teşhir edilse, bir milyon fiatla satılır. Eğer kaba demirciler çarşısına gidilse, beş kuruşluk bir demir bahasına alınabilir.

İşte insan, Cenab-ı Hakk'ın böyle antika bir san'atıdır ve en nazik ve nazenin bir Mu'cize-i Kudretidir ki; insanı, bütün Esmasının Cilvesine mazhar ve nakışlarına medar ve Kâinata bir Misal-i Musaggar suretinde yaratmıştır.

Eğer Nur-u İman, içine girse, üstündeki bütün manidar nakışlar, o ışıkla okunur. O Mü'min, şuur ile okur ve o İntisabla okutur. Yani: "Sâni'-i Zülcelal'in masnuuyum, mahlukuyum, Rahmet ve Keremine mazharım" gibi manalarla insandaki San'at-ı Rabbaniye tezahür eder. Demek Sâniine İntisabdan ibaret olan İman; insandaki bütün âsâr-ı san'atı izhar eder. İnsanın kıymeti, o San'at-ı Rabbaniyeye göre olur ve Âyine-i Samedaniye itibariyledir. O halde şu ehemmiyetsiz olan insan, şu itibarla bütün mahlukat üstünde bir Muhatab-ı İlahî ve Cennet'e lâyık bir Misafir-i Rabbanî olur.

Eğer kat'-ı intisabdan ibaret olan küfür, insanın içine girse; o vakit bütün o manidar Nukuş-u Esma-i İlahiye karanlığa düşer, okunmaz. Zira **Sâni' unutulsa, Sânia**

müteveccih manevî cihetler de anlaşılmaz. Âdeta baş aşağı düşer. O manidar âlî san'atların ve manevî âlî nakışların çoğu gizlenir. Bâki kalan ve göz ile görülen bir kısmı ise; süflî esbaba ve tabiata ve tesadüfe verilip, nihayet sukut eder. Herbiri birer parlak elmas iken, birer sönük şişe olurlar. Ehemmiyeti yalnız madde-i hayvaniyeye bakar. Maddenin gayesi ve meyvesi ise; -dediğimiz gibi- kısacık bir ömürde hayvanatın en âcizi ve en muhtacı ve en kederlisi olduğu bir halde yalnız cüz'î bir hayat geçirmektir. Sonra tefessüh eder gider. İşte küfür, böyle mahiyet-i insaniyeyi yıkar, elmastan kömüre kalbeder.

İkinci Nokta: İman nasılki bir Nurdur, insanı ışıklandırıyor, üstünde yazılan bütün Mektubat-ı Samedaniyeyi okutturuyor. Öyle de, Kâinatı dahi ışıklandırıyor. Zaman-ı mazi ve müstakbeli, zulümattan kurtarıyor. Şu Sırrı, bir vakıada

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ

Âyet-i Kerimesinin bir Sırrına dair gördüğüm bir temsil ile beyan ederiz. Şöyle ki:

Bir vakıa-i hayaliyede gördüm ki: İki yüksek dağ var birbirine mukabil.. Üstünde dehşetli bir köprü kurulmuş. Köprünün altında pek derin bir dere.. Ben o köprünün üstünde bulunuyorum. Dünyayı da, her tarafı karanlık, kesif bir zulümat istila etmişti. Ben sağ tarafıma baktım; nihayetsiz bir zulümat içinde bir mezar-ı ekber gördüm, yani tahayyül ettim. Sol tarafıma baktım; müdhiş zulümat dalgaları içinde azîm fırtınalar, dağdağalar, dâhiyeler hazırlandığını görüyor gibi oldum. Köprünün altına baktım; gayet derin bir uçurum görüyorum zannettim. Bu müdhiş zulümata karşı sönük bir cep fenerim vardı. Onu istimal ettim, yarım yamalak ışığıyla baktım. Pek

müdhiş bir vaziyet bana göründü. Hattâ önümdeki köprünün başında ve etrafında öyle müdhiş ejderhalar, arslanlar, canavarlar göründü ki; keşke bu cep fenerim olmasa idi, bu dehşetleri görmese idim, dedim. O feneri hangi tarafa çevirdim ise, öyle dehşetler aldım. "Eyvah! Şu fener, başıma beladır" dedim. Ondan kızdım; o cep fenerini yere çarptım, kırdım. Güya onun kırılması, dünyayı ışıklandıran büyük elektrik lâmbasının düğmesine dokundum gibi birden o zulümat boşandı. Her taraf o lâmbanın Nuru ile doldu. Herşeyin Hakikatını gösterdi. Baktım ki: O gördüğüm köprü, gayet muntazam yerde, ova içinde bir caddedir. Ve sağ tarafımda gördüğüm mezar-ı ekber; baştan başa güzel, yeşil bahçelerle nuranî insanların Taht-ı Riyasetinde İbadet ve Hizmet ve Sohbet ve Zikir Meclisleri olduğunu farkettim. Ve sol tarafımda, fırtınalı, dağdağalı zannettiğim uçurumlar, şahikalar ise; süslü, sevimli cazibedar olan dağların arkalarında azîm bir ziyafetgâh, güzel bir seyrangâh, yüksek bir nüzhetgâh bulunduğunu hayal meyal gördüm. Ve o müdhiş canavarlar, ejderhalar zannettiğim mahluklar ise, munis deve, öküz, koyun, keçi gibi hayvanat-ı ehliye olduğunu gördüm.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ diyerek

اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ

Âyet-i Kerimesini okudum, o vakıadan ayıldım.

İşte o iki dağ; Mebde-i Hayat, Âhir-i Hayat..yani Âlem-i Arz ve Âlem-i Berzahtır. O köprü ise, hayat yoludur. O sağ taraf ise, geçmiş zamandır. Sol taraf ise, istikbaldir. O cep feneri ise, hodbin ve bildiğine itimad eden ve Vahy-i Semavîyi dinlemeyen enaniyet-i insaniyedir. O canavarlar zannolunan şeyler ise Âlemin hâdisatı ve acib mahlukatıdır.

İşte enaniyetine itimad eden, zulümat-ı gaflete düşen, dalalet karanlığına mübtela olan adam; o vakıada evvelki halime benzer ki: O cep feneri hükmünde nâkıs ve dalalet-âlûd malûmat ile zaman-ı maziyi, bir mezar-ı ekber suretinde ve adem-âlûd bir zulümat içinde görüyor. İstikbali, gayet fırtınalı ve tesadüfe bağlı bir vahşetgâh gösterir. Hem herbirisi, bir Hakîm-i Rahîm'in birer Memur-u Müsahharı olan hâdisat ve mevcudatı, muzır birer canavar hükmünde bildirir.

وَ الَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ

hükmüne mazhar eder. Eğer Hidayet-i İlahiye yetişse, İman Kalbine girse, nefsin firavuniyeti kırılsa, Kitabullah'ı dinlese, o vakıada ikinci halime benzeyecek. O vakit birden Kâinat bir gündüz rengini alır, Nur-u İlahî ile dolar.

Âlem اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Âyetini okur. O vakit zaman-ı mazi, bir mezar-ı ekber değil, belki herbir asrı bir Nebinin veya Evliyanın Taht-ı Riyasetinde Vazife-i Ubudiyeti îfa eden Ervah-ı Sâfiye Cemaatlarının Vazife-i Hayatlarını bitirmekle اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyerek Makamat-ı Âliyeye uçmalarını ve müstakbel tarafına geçmelerini Kalb gözü ile görür. Sol tarafına bakar ki; dağlar-misal bazı İnkılabat-ı Berzahiye ve Uhreviye arkalarında Cennet'in bağlarındaki Saadet Saraylarında kurulmuş bir Ziyafet-i Rahmaniyeyi o Nur-u İman ile uzaktan uzağa fark eder. Ve fırtına ve zelzele, taun gibi hâdiseleri, birer müsahhar memur bilir. Bahar fırtınası ve yağmur gibi hâdisatı; sureten haşin, manen çok latif Hikmetlere medar görüyor. Hattâ mevti, Hayat-ı Ebediyenin Mukaddemesi ve kabri, Saadet-i Ebediyenin kapısı görüyor. Daha sair

cihetleri sen kıyas eyle. Hakikatı temsile tatbik et...

ÜÇÜNCÜ NOKTA: İman hem Nurdur, hem Kuvvettir. Evet Hakikî İmanı elde eden adam, Kâinata meydan okuyabilir ve İmanın Kuvvetine göre hâdisatın tazyikatından kurtulabilir. تَوَكَّلْتُ عَلَى اللهِ der, sefine-i hayatta kemal-i emniyetle hâdisatın dağlarvari dalgaları içinde seyran eder. Bütün ağırlıklarını Kadîr-i Mutlak'ın Yed-i Kudretine emanet eder, rahatla dünyadan geçer, Berzahta istirahat eder. Sonra Saadet-i Ebediyeye girmek için Cennet'e uçabilir. Yoksa tevekkül etmezse, dünyanın ağırlıkları uçmasına değil, belki esfel-i safilîne çeker. Demek **İman Tevhidi, Tevhid Teslimi, Teslim Tevekkülü, Tevekkül Saadet-i Dareyni iktiza eder. Fakat yanlış anlama. Tevekkül, esbabı bütün bütün reddetmek değildir. Belki esbabı Dest-i Kudretin perdesi bilip riayet ederek; esbaba teşebbüs ise, bir nevi Dua-i Fiilî telakki ederek; müsebbebatı yalnız Cenab-ı Hak'tan istemek ve neticeleri ondan bilmek ve ona minnettar olmaktan ibarettir.**

Tevekkül eden ve etmeyenin misalleri, şu hikâyeye benzer:

Vaktiyle iki adam hem bellerine, hem başlarına ağır yükler yüklenip, büyük bir sefineye bir bilet alıp girdiler. Birisi girer girmez yükünü gemiye bırakıp, üstünde oturup nezaret eder. Diğeri hem ahmak, hem mağrur olduğundan yükünü yere bırakmıyor. Ona denildi: "Ağır yükünü gemiye bırakıp rahat et." O dedi: "Yok, ben bırakmayacağım. Belki zayi' olur. Ben kuvvetliyim. Malımı, belimde ve başımda muhafaza edeceğim." Yine ona denildi: "Bizi ve sizi kaldıran şu emniyetli Sefine-i Sultaniye daha kuvvetlidir. Daha ziyade iyi muhafaza eder.

Belki başın döner, yükün ile beraber denize düşersin. Hem gittikçe kuvvetten düşersin. Şu bükülmüş belin, şu akılsız başın gittikçe ağırlaşan şu yüklere tâkat getiremeyecek. Kaptan dahi eğer seni bu halde görse, ya divanedir diye seni tardedecek. Ya haindir, gemimizi ittiham ediyor, bizimle istihza ediyor, hapis edilsin, diye emredecektir. Hem herkese maskara olursun. Çünki ehl-i dikkat nazarında, za'fı gösteren tekebbürün ile, aczi gösteren gururun ile, riyayı ve zilleti gösteren tasannuun ile kendini halka mudhike yaptın. Herkes sana gülüyor." denildikten sonra o bîçarenin Aklı başına geldi. Yükünü yere koydu, üstünde oturdu. "Oh!. Allah senden razı olsun. Zahmetten, hapisten, maskaralıktan kurtuldum." dedi.

İşte ey tevekkülsüz insan! Sen de bu adam gibi Aklını başına al, tevekkül et. Tâ bütün Kâinatın dilenciliğinden ve her hâdisenin karşısında titremekten ve hodfüruşluktan ve maskaralıktan ve şekavet-i uhreviyeden ve tazyikat-ı dünyeviye hapsinden kurtulasın…

DÖRDÜNCÜ NOKTA: İman, insanı insan eder. Belki insanı sultan eder. Öyle ise, insanın Vazife-i Asliyesi, İman ve Duadır. Küfür, insanı gayet âciz bir canavar hayvan eder.

Şu mes'elenin binler delillerinden yalnız hayvan ve insanın dünyaya gelmelerindeki farkları, o mes'eleye vâzıh bir delildir ve bir bürhan-ı katı'dır. Evet insaniyet, İman ile insaniyet olduğunu; insan ile hayvanın dünyaya gelişindeki farkları gösterir. Çünki hayvan dünyaya geldiği vakit âdeta başka bir Âlemde tekemmül etmiş gibi istidadına göre mükemmel olarak gelir, yani gönderilir. Ya iki saatte, ya iki günde veya iki ayda, bütün şerait-i hayatiyesini ve Kâinatla olan münasebetini ve kavanin-i

hayatını öğrenir, meleke sahibi olur. İnsanın yirmi senede kazandığı iktidar-ı hayatiyeyi ve meleke-i ameliyeyi, yirmi günde serçe ve arı gibi bir hayvan tahsil eder, yani ona ilham olunur. Demek hayvanın vazife-i asliyesi; taallümle tekemmül etmek değildir ve Marifet kesbetmekle terakki etmek değildir ve aczini göstermekle meded istemek, Dua etmek değildir. Belki vazifesi; istidadına göre taammüldür, amel etmektir, Ubudiyet-i Fiiliyedir. İnsan ise dünyaya gelişinde herşeyi öğrenmeye muhtaç ve hayat kanunlarına cahil, hattâ yirmi senede tamamen şerait-i hayatı öğrenemiyor. Belki âhir-i ömrüne kadar öğrenmeye muhtaç, hem gayet âciz ve zaîf bir surette dünyaya gönderilip bir-iki senede ancak ayağa kalkabiliyor. Onbeş senede ancak zarar ve menfaatı farkeder. Hayat-ı beşeriyenin muavenetiyle, ancak menfaatlarını celb ve zararlardan sakınabilir. Demek ki, insanın Vazife-i Fıtriyesi; Taallümle Tekemmüldür, Dua ile Ubudiyettir. Yani: "Kimin Merhametiyle böyle hakîmane idare olunuyorum? Kimin Keremiyle böyle müşfikane terbiye olunuyorum? Nasıl birisinin Lütuflarıyla böyle nazeninane besleniyorum ve idare ediliyorum?" bilmektir ve binden ancak birisine eli yetişemediği hacatına dair Kadı-ül Hacat'a lisan-ı acz ve fakr ile yalvarmaktır ve istemek ve Dua etmektir. Yani aczin ve fakrın cenahlarıyla Makam-ı A'lâ-yı Ubudiyete uçmaktır.

Demek insan bu Âleme İlim ve Dua vasıtasıyla tekemmül etmek için gelmiştir. Mahiyet ve istidad itibariyle herşey İlme bağlıdır. Ve bütün Ulûm-u Hakikiyenin Esası ve Madeni ve Nuru ve Ruhu; Marifetullahtır ve Onun Üss-ül Esası da İman-ı Billahtır.

Hem insan, nihayetsiz acziyle nihayetsiz beliyyata maruz ve hadsiz a'danın hücumuna mübtela ve nihayetsiz

fakrıyla beraber nihayetsiz hacata giriftar ve nihayetsiz metalibe muhtaç olduğundan, Vazife-i Asliye-i Fıtriyesi, İmandan sonra "Dua"dır. Dua ise, Esas-ı Ubudiyettir. Nasıl bir çocuk, eli yetişmediği bir meramını, bir arzusunu elde etmek için, ya ağlar, ya ister. Yani ya fiilî, ya kavlî lisan-ı acziyle bir Dua eder. Maksuduna muvaffak olur. Öyle de: İnsan bütün zîhayat Âlemi içinde nazik, nazenin, nazdar bir çocuk hükmündedir. Rahmanürrahîm'in Dergâhında; ya za'f ve acziyle ağlamak veya fakr ve ihtiyacıyla Dua etmek gerektir. Tâ ki, makasıdı ona müsahhar olsun veya teshirin şükrünü eda etsin. Yoksa bir sinekten vaveylâ eden ahmak ve haylaz bir çocuk gibi; "Ben kuvvetimle bu kabil-i teshir olmayan ve bin derece ondan kuvvetli olan acib şeyleri teshir ediyorum ve fikir ve tedbirimle kendime itaat ettiriyorum." deyip küfran-ı nimete sapmak, insaniyetin fıtrat-ı asliyesine zıd olduğu gibi, şiddetli bir azaba kendini müstehak eder.

BEŞİNCİ NOKTA: İman Duayı bir Vesile-i Kat'iyye olarak iktiza ettiği ve fıtrat-ı insaniye, onu şiddetle istediği gibi; Cenab-ı Hak dahi **"Duanız olmazsa ne ehemmiyetiniz var?"** mealinde

قُلْ مَا يَعْبَؤُا بِكُمْ رَبِّى لَوْلاَ دُعَآؤُكُمْ ferman ediyor.

Hem اُدْعُونِى اَسْتَجِبْ لَكُمْ emrediyor.

E ğ e r   d e s e n: "Bir çok defa Dua ediyoruz, kabul olmuyor. Halbuki, Âyet umumîdir.. her Duaya cevab var ifade ediyor.

E l c e v a b: Cevab vermek ayrıdır, kabul etmek ayrıdır. Her Dua için cevab vermek var; fakat kabul etmek,

hem ayn-ı matlubu vermek Cenab-ı Hakk'ın Hikmetine tâbi'dir. Meselâ: Hasta bir çocuk çağırır: "Ya Hekim! Bana bak." Hekim: "Lebbeyk" der.. "Ne istersin?" cevab verir. Çocuk: "Şu ilâcı ver bana" der. Hekim ise; ya aynen istediğini verir, yahut onun maslahatına binaen ondan daha iyisini verir, yahut hastalığına zarar olduğunu bilir, hiç vermez. İşte Cenab-ı Hak, Hakîm-i Mutlak Hazır, Nâzır olduğu için, Abdin Duasına cevab verir. Vahşet ve kimsesizlik dehşetini, Huzuruyla ve cevabıyla ünsiyete çevirir. Fakat insanın hevaperestane ve heveskârane tahakkümüyle değil, belki Hikmet-i Rabbaniyenin iktizasıyla ya matlubunu veya daha evlâsını verir veya hiç vermez.

Hem, Dua bir Ubudiyettir. Ubudiyet ise semeratı uhreviyedir. Dünyevî maksadlar ise, o nevi Dua ve İbadetin vakitleridir. O maksadlar, gayeleri değil. Meselâ: Yağmur Namazı ve Duası bir İbadettir. Yağmursuzluk, o İbadetin vaktidir. Yoksa o İbadet ve o Dua, yağmuru getirmek için değildir. Eğer sırf o niyet ile olsa; o Dua, o İbadet hâlis olmadığından kabule lâyık olmaz. Nasılki güneşin gurubu, Akşam Namazının vaktidir. Hem Güneş'in ve Ay'ın tutulmaları, Küsuf ve Husuf Namazları denilen iki İbadet-i Mahsusanın vakitleridir. Yani gece ve gündüzün Nurani Âyetlerinin nikablanmasıyla bir Azamet-i İlahiyeyi ilâna medar olduğundan, Cenab-ı Hak İbadını o vakitte bir nevi İbadete davet eder. Yoksa o Namaz, (açılması ve ne kadar devam etmesi, müneccim hesabıyla muayyen olan) Ay ve Güneş'in husuf ve küsuflarının inkişafları için değildir. Aynı onun gibi; yağmursuzluk dahi, yağmur Namazının vaktidir. Ve beliyyelerin istilası ve muzır şeylerin tasallutu, bazı Duaların evkat-ı mahsusalarıdır ki; insan o vakitlerde aczini anlar, Dua ile Niyaz ile Kadîr-i Mutlak'ın Dergâhına iltica eder. Eğer Dua çok edildiği halde beliyyeler

def'olunmazsa denilmeyecek ki: "Dua kabul olmadı." Belki denilecek ki: "Duanın vakti, kaza olmadı." Eğer Cenab-ı Hak Fazl ve Keremiyle belayı ref'etse; نُور عَلٰى نُورٌ; o vakit Dua vakti biter, kaza olur. Demek Dua, bir Sırr-ı Ubudiyettir.

Ubudiyet ise, hâlisen لِوَجْهِ اللّٰه olmalı. Yalnız aczini izhar edip, Dua ile ona iltica etmeli. Rububiyetine karışmamalı. Tedbiri ona bırakmalı. Hikmetine itimad etmeli. Rahmetini ittiham etmemeli. Evet Hakikat-ı Halde Âyât-ı Beyyinatın beyanıyla sabit olan: Bütün mevcudat, herbirisi birer mahsus Tesbih ve birer hususî İbadet, birer has Secde ettikleri gibi; bütün Kâinattan Dergâh-ı İlahiyeye giden, bir Duadır. Ya istidad lisanıyladır. (Bütün nebatatın Duaları gibi ki; herbiri lisan-ı istidadıyla Feyyaz-ı Mutlak'tan bir suret taleb ediyorlar ve Esmasına bir mazhariyet-i münkeşife istiyorlar.) Veya ihtiyac-ı fıtrî lisanıyladır. (Bütün zîhayatın, iktidarları dâhilinde olmayan hacat-ı zaruriyeleri için Dualarıdır ki; her birisi o ihtiyac-ı fıtrî lisanıyla Cevvad-ı Mutlak'tan idame-i hayatları için bir nevi Rızık hükmünde bazı metalibi istiyorlar.) Veya lisan-ı ızdırarıyla bir Duadır ki: Muztar kalan herbir zîruh; kat'î bir iltica ile Dua eder, bir Hâmi-i Meçhulüne iltica eder, belki Rabb-ı Rahîm'ine teveccüh eder. Bu üç nevi Dua, bir mani olmazsa daima makbuldür.

Dördüncü nevi ki; en meşhurudur, bizim Duamızdır. Bu da iki kısımdır; Biri, fiilî ve halî; diğeri, kalbî ve kalîdir. Meselâ: Esbaba teşebbüs, bir Dua-yı Fiilîdir. Esbabın içtimaı; müsebbebi icad etmek için değil, belki lisan-ı hal ile müsebbebi Cenab-ı Hak'tan istemek için bir vaziyet-i marziye almaktır. Hattâ çift sürmek Hazine-i Rahmet

kapısını çalmaktır. Bu nevi Dua-yı Fiilî, Cevvad-ı Mutlak'ın İsim ve Ünvanına müteveccih olduğundan, kabule mazhariyeti ekseriyet-i mutlakadır. İkinci kısım; lisan ile Kalb ile Dua etmektir. Eli yetişmediği bir kısım metalibi istemektir. Bunun en mühim ciheti, en güzel gayesi, en tatlı meyvesi şudur ki: "Dua eden adam anlar ki: Birisi var; onun Hatırat-ı Kalbini işitir, herşeye Eli yetişir, her bir arzusunu yerine getirebilir, aczine merhamet eder, fakrına meded eder."

İşte ey âciz insan ve ey fakir beşer! Dua gibi Hazine-i Rahmetin anahtarı ve tükenmez bir kuvvetin medarı olan bir vesileyi elden bırakma, ona yapış, A'lâ-yı İlliyyîn-i İnsaniyete çık. Bir Sultan gibi bütün Kâinatın Dualarını, kendi Duan içine al.

Bir Abd-i Küllî ve bir Vekil-i Umumî gibi اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ de. Kâinatın güzel bir takvimi ol!..

* * *

İkinci Mebhas

İnsanın Saadet Ve Şekavetine Medar Beş Nükteden İbarettir.

[İnsan Ahsen-i Takvimde yaratıldığı ve ona gayet câmi' bir istidad verildiği için; esfel-i safilînden tâ A'lâ-yı İlliyyîne, ferşten tâ Arşa, zerreden tâ şemse kadar dizilmiş olan makamata, meratibe, derecata, derekata girebilir ve düşebilir bir meydan-ı imtihana atılmış, nihayetsiz sukut ve suuda giden iki yol onun önünde açılmış bir Mu'cize-i Kudret ve Netice-i Hilkat ve Acube-i San'at olarak şu dünyaya gönderilmiştir. İşte insanın şu dehşetli terakki ve tedennisinin Sırrını "Beş Nükte"de beyan edeceğiz.]

BIRİNCİ NÜKTE: İnsan, Kâinatın ekser enva'ına muhtaç ve alâkadardır. İhtiyacatı Âlemin her tarafına dağılmış, arzuları Ebede kadar uzanmış... Bir çiçeği istediği gibi, koca bir baharı da ister. Bir bahçeyi arzu ettiği gibi, ebedî Cennet'i de arzu eder. Bir dostunu görmeğe müştak olduğu gibi, Cemil-i Zülcelal'i de görmeye müştaktır. Başka bir menzilde duran bir sevdiğini ziyaret etmek için o menzilin kapısını açmaya muhtaç olduğu gibi; Berzaha göçmüş yüzde doksandokuz ahbabını ziyaret etmek ve firak-ı ebedîden kurtulmak için koca dünyanın kapısını kapayacak ve bir Mahşer-i Acaib olan Âhiret kapısını açacak, dünyayı kaldırıp Âhireti yerine kuracak ve koyacak bir Kadîr-i Mutlak'ın Dergâhına ilticaya muhtaçtır. İşte şu vaziyette bir insana hakikî Mabud olacak; yalnız, herşeyin dizgini elinde, herşeyin hazinesi yanında, herşeyin yanında nâzır, her mekânda hazır, mekândan münezzeh,

aczden müberra, kusurdan mukaddes, nakıstan muallâ bir Kadîr-i Zülcelal, bir Rahîm-i Zülcemal, bir Hakîm-i Zülkemal olabilir. Çünki nihayetsiz hacat-ı insaniyeyi îfa edecek, ancak nihayetsiz bir Kudret ve muhit bir İlim Sahibi olabilir. Öyle ise, Mabudiyete lâyık yalnız Odur.

İşte ey insan! Eğer yalnız Ona Abd olsan, bütün mahlukat üstünde bir mevki kazanırsın. Eğer Ubudiyetten istinkaf etsen, âciz mahlukata zelil bir Abd olursun. Eğer enaniyetine ve iktidarına güvenip tevekkül ve Duayı bırakıp, tekebbür ve davaya sapsan; o vakit iyilik ve icad cihetinde arı ve karıncadan daha aşağı, örümcek ve sinekten daha zaîf düşersin. Şer ve tahrib cihetinde; dağdan daha ağır, taundan daha muzır olursun.

Evet ey insan! Sende iki cihet var: Birisi, icad ve Vücud ve Hayır ve müsbet ve fiil cihetidir. Diğeri; tahrib, adem, şer, nefy, infial cihetidir. Birinci cihet itibariyle; arıdan, serçeden aşağı, sinekten, örümcekten daha zaîfsin. İkinci cihet itibariyle; dağ, yer, göklerden geçersin. Onların çekindiği ve izhar-ı acz ettikleri bir yükü kaldırırsın. Onlardan daha geniş, daha büyük bir daire alırsın. Çünki sen iyilik ve icad ettiğin vakit, yalnız vüs'atin nisbetinde, elin ulaşacak derecede, kuvvetin yetişecek mertebede iyilik ve icad edebilirsin. Eğer fenalık ve tahrib etsen, o vakit fenalığın tecavüz ve tahribin intişar eder:

Meselâ: Küfür bir fenalıktır, bir tahribdir, bir adem-i tasdiktir. Fakat o tek seyyie; bütün Kâinatın tahkirini ve bütün Esma-i İlahiyenin tezyifini, bütün insaniyetin terzilini tazammun eder. Çünki şu mevcudatın âlî bir makamı, ehemmiyetli bir vazifesi vardır. Zira onlar, Mektubat-ı Rabbaniye ve Meraya-yı Sübhaniye ve Memurîn-i

İlahiyedirler. Küfür ise; onları âyinedarlık ve vazifedarlık ve manidarlık makamından düşürüp, abesiyet ve tesadüfün oyuncağı derekesine ve zeval ve firakın tahribiyle çabuk bozulup değişen mevadd-ı fâniyeye ve ehemmiyetsizlik, kıymetsizlik, hiçlik mertebesine indirdiği gibi.. bütün Kâinatta ve mevcudatın âyinelerinde Nakışları ve Cilveleri ve Cemalleri görünen Esma-i İlahiyeyi inkâr ile tezyif eder. Ve insanlık denilen, bütün Esma-i Kudsiye-i İlahiyenin Cilvelerini güzelce ilân eden bir Kaside-i Manzume-i Hikmet ve bir Şecere-i Bâkiyenin cihazatını câmi' çekirdek-misal bir Mu'cize-i Kudret-i Bahire ve Emanet-i Kübrayı uhdesine almakla yer, gök, dağa tefevvuk eden ve Melaikeye karşı rüchaniyet kazanan bir Sahib-i Mertebe-i Hilafet-i Arziyeyi; en zelil bir hayvan-ı fâni-i zâilden daha zelil, daha zaîf, daha âciz, daha fakir bir derekeye atar. Ve manasız, karmakarışık, çabuk bozulur bir âdi levha derekesine indirir.

E l h a s ı l: Nefs-i emmare tahrib ve şer cihetinde nihayetsiz cinayet işleyebilir, fakat icad ve Hayırda iktidarı pek azdır ve cüz'îdir. Evet, bir haneyi bir günde harab eder, yüz günde yapamaz. Lâkin eğer enaniyeti bıraksa, Hayrı ve Vücudu Tevfik-i İlahiyeden istese, şer ve tahribden ve nefse itimaddan vazgeçse, istiğfar ederek tam Abd olsa; o vakit

يُبَدِّلُ اللّٰهُ سَيِّأَتِهِمْ حَسَنَاتٍ Sırrına mazhar olur. Ondaki nihayetsiz kabiliyet-i şer, nihayetsiz kabiliyet-i hayra inkılab eder. Ahsen-i Takvim kıymetini alır, A'lâ-yı İlliyyîne çıkar.

İşte ey gafil insan! Bak Cenab-ı Hakk'ın Fazlına ve Keremine! Seyyieyi bir iken bin yazmak, Haseneyi bir yazmak

veya hiç yazmamak Adalet olduğu halde; bir seyyieyi bir yazar, bir Haseneyi on, bazan yetmiş, bazan yediyüz, bazan yedi bin yazar. Hem şu nükteden anla ki; o müdhiş Cehennem'e girmek ceza-yı ameldir, Ayn-ı Adldir. Fakat Cennet'e girmek, Mahz-ı Fazıldır.

İKINCI NÜKTE: İnsanda iki vecih var. Birisi, enaniyet cihetinde şu hayat-ı dünyeviyeye nâzırdır. Diğeri Ubudiyet cihetinde Hayat-ı Ebediyeye bakar. Evvelki vecih itibariyle öyle bir bîçare mahluktur ki; sermayesi yalnız ihtiyardan bir şa're (saç) gibi cüz'î bir cüz'-i ihtiyarî ve iktidardan zaîf bir kesb ve hayattan çabuk söner bir şu'le ve ömürden çabuk geçer bir müddetçik ve mevcudiyetten çabuk çürür küçük bir cisimdir. O haliyle beraber Kâinatın tabakatında serilmiş hadsiz enva'ın hesabsız efradından nazik zaîf bir ferd olarak bulunuyor.

İkinci vecih itibariyle ve bilhassa Ubudiyete müteveccih acz ve fakr cihetinde pek büyük bir vüs'ati var. Pek büyük bir ehemmiyeti bulunuyor. Çünki Fâtır-ı Hakîm, insanın mahiyet-i maneviyesinde nihayetsiz azîm bir acz ve hadsiz cesîm bir fakr dercetmiştir. Tâ ki, Kudreti nihayetsiz bir Kadîr-i Rahîm ve Gınası nihayetsiz bir Ganiyy-i Kerim bir Zâtın hadsiz Tecelliyatına câmi' geniş bir âyine olsun.

Evet insan bir çekirdeğe benzer. Nasılki o çekirdeğe Kudretten manevî ve ehemmiyetli cihazat ve Kaderden ince ve kıymetli proğram verilmiş. Tâ ki, toprak altında çalışıp, tâ o dar âlemden çıkıp, geniş olan hava Âlemine girip, Hâlıkından istidad lisanıyla bir ağaç olmasını isteyip, kendine lâyık bir kemal bulsun. Eğer o çekirdek, sû'-i mizacından dolayı ona verilen cihazat-ı maneviyeyi, toprak altında bazı mevadd-ı muzırrayı celbine sarfetse; o

dar yerde kısa bir zamanda faidesiz tefessüh edip çürüyecektir. Eğer o çekirdek, o manevî cihazatını

فَالِقُ الْحَبِّ وَ النَّوٰى nın Emr-i Tekvinîsini imtisal edip hüsn-ü istimal etse; o dar âlemden çıkacak, meyvedar koca bir ağaç olmakla küçücük cüz'î Hakikatı ve Ruh-u Manevîsi, büyük bir Hakikat-ı Külliye suretini alacaktır.

İşte aynen onun gibi; insanın mahiyetine, Kudretten ehemmiyetli cihazat ve Kaderden kıymetli proğramlar tevdi edilmiş. Eğer insan, şu dar Âlem-i Arzîde, hayat-ı dünyeviye toprağı altında o cihazat-ı maneviyesini nefsin hevesatına sarfetse; bozulan çekirdek gibi bir cüz'î telezzüz için kısa bir ömürde, dar bir yerde ve sıkıntılı bir halde çürüyüp tefessüh ederek, mes'uliyet-i maneviyeyi bedbaht ruhuna yüklenecek, şu dünyadan göçüp gidecektir.

Eğer o istidad çekirdeğini İslâmiyet suyu ile, İmanın ziyasıyla Ubudiyet toprağı altında terbiye ederek, Evamir-i Kur'aniyeyi imtisal edip cihazat-ı maneviyesini hakikî gayelerine tevcih etse, elbette Âlem-i Misal ve Berzahta dal ve budak verecek ve Âlem-i Âhiret ve Cennet'te hadsiz Kemalât ve Nimetlere medar olacak bir Şecere-i Bâkiyenin ve bir Hakikat-ı Daimenin cihazatına câmi' kıymettar bir çekirdek ve revnakdar bir makine ve bu Şecere-i Kâinatın mübarek ve münevver bir meyvesi olacaktır.

Evet hakikî terakki ise; insana verilen Kalb, Sır, Ruh, Akıl hattâ Hayal ve sair kuvvelerin Hayat-ı Ebediyeye yüzlerini çevirerek, herbiri kendine lâyık husussî bir Vazife-i Ubudiyet ile meşgul olmaktadır. Yoksa ehl-i dalaletin terakki zannettikleri, hayat-ı dünyeviyenin bütün inceliklerine girmek ve zevklerinin her çeşitlerini, hattâ en

süflisini tatmak için bütün Letaifini ve Kalb ve Aklını nefs-i emmareye müsahhar edip yardımcı verse; o terakki değil, sukuttur. Şu Hakikati bir vakıa-i hayaliyede, şöyle bir temsilde gördüm ki:

Ben büyük bir şehre giriyorum. Baktım ki, o şehirde büyük saraylar var. Bazı sarayların kapısına bakıyorum, gayet şenlik, parlak bir tiyatro gibi nazar-ı dikkati celbeder, herkesi eğlendirir bir cazibedarlık vardı. Dikkat ettim ki, o sarayın efendisi kapıya gelmiş, it ile oynuyor ve oynamasına yardım ediyor. Hanımlar, yabani gençlerle tatlı sohbetler ediyorlar. Yetişmiş kızlar dahi, çocukların oynamasını tanzim ediyorlar. Kapıcı da onlara kumandanlık eder gibi bir aktör tavrını almış. O vakit anladım ki, o koca sarayın içerisi bomboş. Hep nazik vazifeler muattal kalmış. Ahlâkları sukut etmiş ki, kapıda bu sureti almışlardır.

Sonra geçtim, bir büyük saraya daha rast geldim. Gördüm ki; kapıda uzanmış vefadar bir it ve kaba, sert, sâkin bir kapıcı ve sönük bir vaziyet vardı. Merak ettim. Ne için o öyle? Bu böyle? İçeriye girdim. Baktım ki, içerisi çok şenlik... Daire daire üstünde, ayrı ayrı nazik vazifeler ile saray ehli meşguldürler. Birinci dairedeki adamlar sarayın idaresini, tedbirini görüyorlar. Üstündeki dairede kızlar, çocuklar Ders okuyorlar. Daha üstünde hanımlar, gayet latif san'atlar, güzel nakışlarla iştigal ediyorlar. En yukarıda efendi, padişahla muhabere edip halkın istirahatını temin için ve kendi kemalâtı ve terakkiyatı için kendine has ve Ulvî Vazifeler ile iştigal ediyor gördüm. Ben onlara görünmediğim için, "Yasak" demediler, gezebildim. Sonra çıktım, baktım. O şehrin her tarafında bu iki kısım saraylar var. Sordum dediler: "O kapısı

şenlik ve içi boş saraylar, kâfirlerin ileri gelenlerinindir ve ehl-i dalaletindir. Diğerleri, namuslu Müslüman Büyüklerinindir." Sonra bir köşede bir saraya rast geldim. Üstünde **"SAİD"** ismini gördüm. Merak ettim. Daha dikkat ettim, suretimi üstünde gördüm gibi bana geldi. Kemal-i taaccübümden bağırarak, Aklım başıma geldi, ayıldım.

İşte o vakıa-i hayaliyeyi sana tabir edeceğim. Allah hayır etsin.

İşte o şehir ise, hayat-ı ictimaiye-i beşeriye ve medine-i medeniyet-i insaniyedir. O sarayların herbirisi, birer insandır. O saray ehli ise; insandaki göz, kulak, Kalb, Sır, Ruh, Akıl gibi letaif ve nefs ve heva ve kuvve-i şeheviye ve kuvve-i gadabiye gibi şeylerdir. Herbir insanda her bir latifenin ayrı ayrı Vazife-i Ubudiyetleri var. Ayrı ayrı lezzetleri, elemleri var. Nefis ve heva, kuvve-i şeheviye ve gadabiye, bir kapıcı ve it hükmündedirler. İşte o yüksek letaifi, nefis ve hevaya müsahhar etmek ve Vazife-i Asliyelerini unutturmak, elbette sukuttur, terakki değildir. Sair cihetleri sen tabir edebilirsin.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: İnsan, fiil ve amel cihetinde ve sa'y-i maddî itibariyle zaîf bir hayvandır, âciz bir mahluktur. Onun o cihetteki daire-i tasarrufatı ve mâlikiyeti o kadar dardır ki; elini uzatsa ona yetişebilir. Hattâ, insanın eline dizginini veren hayvanat-ı ehliye, insanın za'f ve acz ve tenbelliğinden birer hisse almışlardır ki; yabani emsallerine kıyas edildikleri vakit, azîm fark görünür (Ehlî keçi ve öküz, yabanî keçi ve öküz gibi). Fakat o insan, infial ve kabul ve Dua ve sual cihetinde, şu dünya hanında aziz bir yolcudur. Ve öyle bir Kerim'e misafir olmuş ki nihayetsiz Rahmet Hazinelerini ona açmış.

Ve hadsiz bedi' masnuatını ve hizmetkârlarını ona müsahhar etmiş. Ve o misafirin tenezzühüne ve temaşasına ve istifadesine öyle büyük bir daire açıp müheyya etmiştir ki; o dairenin nısf-ı kutru -yani merkezden muhit hattına kadar- gözün kestiği miktar, belki hayalin gittiği yere kadar geniştir ve uzundur.

İşte eğer insan, enaniyetine istinad edip hayat-ı dünyeviyeyi gaye-i hayal ederek derd-i maişet içinde muvakkat bazı lezzetler için çalışsa, gayet dar bir daire içinde boğulur gider. Ona verilen bütün cihazat ve âlât ve letaif, ondan şikayet ederek Haşirde onun aleyhinde şehadet edeceklerdir. Ve davacı olacaklardır. Eğer kendini misafir bilse, misafir olduğu Zât-ı Kerim'in izni dairesinde sermaye-i ömrünü sarfetse, öyle geniş bir daire içinde uzun bir Hayat-ı Ebediye için güzel çalışır ve teneffüs edip istirahat eder. Sonra, A'lâ-yı İlliyyîne kadar gidebilir.

Hem de bu insana verilen bütün cihazat ve âlât, ondan memnun olarak Âhirette lehinde şehadet ederler. Evet insana verilen bütün cihazat-ı acibe, bu ehemmiyetsiz hayat-ı dünyeviye için değil; belki, pek ehemmiyetli bir Hayat-ı Bâkiye için verilmişler. Çünki insanı hayvana nisbet etsek görüyoruz ki: İnsan, cihazat ve âlât itibariyle çok zengindir. Yüz derece hayvandan daha ziyadedir. Hayat-ı dünyeviye lezzetinde ve hayvanî yaşayışında yüz derece aşağı düşer. Çünki her gördüğü lezzetinde, binler elem izi vardır. Geçmiş zamanın elemleri ve gelecek zamanın korkuları ve herbir lezzetin dahi elem-i zevali, onun zevklerini bozuyor ve lezzetinde bir iz bırakıyor. Fakat hayvan öyle değil. Elemsiz bir lezzet alır, kedersiz bir zevk eder. Ne geçmiş zamanın elemleri onu incitir, ne de gelecek zamanın korkuları onu ürkütür. Rahatla yaşar, yatar, Hâlıkına şükreder.

Demek Ahsen-i Takvim suretinde yaratılan insan, hayat-ı dünyeviyeye hasr-ı fikr etse; yüz derece sermayece hayvandan yüksek olduğu halde, yüz derece serçe kuşu gibi bir hayvandan aşağı düşer. Başka bir yerde bir temsil ile bu Hakikatı beyan etmiştim. Münasebet geldi, yine o temsili tekrar ediyorum. Şöyle ki:

Bir adam, bir hizmetkârına on altun verip "Mahsus bir kumaştan bir kat elbise yaptır" emreder. İkincisine, bin altun verir, bir pusula içinde bazı şeyler yazılı o hizmetkârın cebine koyar, bir pazara gönderir. Evvelki hizmetkâr on altun ile a'lâ kumaştan mükemmel bir elbise alır. İkinci hizmetkâr, divanelik edip, evvelki hizmetkâra bakıp, cebine konulan hesab pusulasını okumayarak bir dükkâncıya bin altun vererek bir kat elbise istedi. İnsafsız dükkâncı da kumaşın en çürüğünden bir kat elbise verdi. O bedbaht hizmetkâr, seyyidinin huzuruna geldi ve şiddetli bir te'dib gördü ve dehşetli bir azab çekti. İşte edna bir şuuru olan anlar ki, ikinci hizmetkâra verilen bin altun, bir kat elbise almak için değildir. Belki mühim bir ticaret içindir.

Aynen onun gibi: İnsandaki Cihazat-ı Maneviye ve Letaif-i İnsaniye ki, herbirisi hayvana nisbeten yüz derece inbisat etmiş. Meselâ; güzelliğin bütün meratibini farkeden insan gözü ve taamların bütün çeşit çeşit ezvak-ı mahsusalarını temyiz eden insanın zaika-i lisaniyesi ve Hakaikın bütün inceliklerine nüfuz eden insanın Aklı ve Kemalâtın bütün enva'ına müştak insanın Kalbi gibi sair cihazları, âletleri nerede? Hayvanın pek basit yalnız bir-iki mertebe inkişaf etmiş âletleri nerede? Yalnız şu kadar fark var ki; hayvan, kendine has bir amelde (münhasıran o hayvanda bir cihaz-ı mahsus) ziyade inkişaf eder. Fakat o inkişaf, hususîdir.

İnsanın cihazat cihetiyle zenginliği şu Sırdandır ki: Akıl ve fikir sebebiyle insanın hasseleri, duyguları fazla inkişaf ve inbisat peyda etmiştir. Ve ihtiyacatın kesreti sebebiyle çok çeşit çeşit hissiyat peyda olmuştur. Ve hassasiyeti çok tenevvü etmiş. Ve fıtratın câmiiyeti sebebiyle pek çok makasıda müteveccih arzulara medar olmuş ve pek çok vazife-i fıtriyesi bulunduğu sebebiyle, âlât ve cihazatı ziyade inbisat peyda etmiştir. Ve İbadatın bütün enva'ına müstaid bir fıtratta yaratıldığı için bütün Kemalâtın tohumlarına câmi' bir istidad verilmiştir. İşte şu derece cihazatça zenginlik ve sermayece kesret, elbette ehemmiyetsiz muvakkat şu hayat-ı dünyeviyenin tahsili için verilmemiştir. Belki şöyle bir insanın Vazife-i Asliyesi, nihayetsiz makasıda müteveccih vezaifini görüp, acz ve fakr ve kusurunu ubudiyet suretinde ilân etmek ve küllî nazarıyla mevcudatın Tesbihatını müşahede ederek şehadet etmek ve Nimetler içinde İmdadat-ı Rahmaniyeyi görüp şükretmek ve masnuatta Kudret-i Rabbaniyenin Mu'cizatını temaşa ederek nazar-ı ibretle tefekkür etmektir.

Ey dünya-perest ve hayat-ı dünyeviyeye âşık ve Sırr-ı Ahsen-i Takvimden gafil insan! Şu hayat-ı dünyeviyenin Hakikatını bir Vakıa-i Hayaliyede Eski Said görmüş. Onu Yeni Said'e döndürmüş olan şu vakıa-i temsiliyeyi dinle:

Gördüm ki, ben bir yolcuyum. Uzun bir yola gidiyorum. Yani gönderiliyorum. Seyyidim olan zât, bana tahsis ettiği altmış altundan tedricen birer miktar para veriyordu. Ben de sarfedip pek eğlenceli bir hana geldim. O handa bir gece içinde on altunu kumara mumara, eğlencelere ve şöhretperestlik yoluna sarfettim. Sabahleyin elimde hiç bir para kalmadı. Bir ticaret edemedim.

Gideceğim yer için bir mal alamadım. Yalnız o paradan bana kalan elemler, günahlar ve eğlencelerden gelen yaralar, bereler, kederler benim elimde kalmıştı. Birden ben o hazîn halette iken orada bir adam peyda oldu. Bana dedi: "Bütün bütün sermayeni zayi' ettin. Tokata da müstehak oldun. Gideceğin yere de müflis olarak elin boş gideceksin. Fakat Aklın varsa, tövbe kapısı açıktır. Bundan sonra sana verilecek bâki kalan onbeş altundan her eline geçtikçe yarısını ihtiyaten muhafaza et. Yani gideceğin yerde sana lâzım olacak bazı şeyleri al." Baktım nefsim razı olmuyor. "Üçte birisini" dedi. Ona da nefsim itaat etmedi. Sonra dörtte birisini dedi. Baktım nefsim mübtela olduğu âdetini terkedemiyor. O adam hiddetle yüzünü çevirdi gitti.

Birden o hal değişti. Baktım ki; ben, tünel içinde sukut eder gibi bir sür'atle giden bir şimendifer içindeyim. Telaş ettim. Fakat ne çare ki, hiç bir tarafa kaçılmaz. Garaibden olarak o şimendiferin iki tarafında pek cazibedar çiçekler, leziz meyveler görünüyordu. Ben de akılsız acemîler gibi onlara bakıp elimi uzattım. O çiçekleri koparmak, o meyveleri almak için çalıştım. Fakat o çiçekler ve meyveler, dikenli mikenli, mülâkatında elime batıyor, kanatıyor. Şimendiferin gitmesiyle müfarakatından elimi parçalıyorlar. Bana pek pahalı düşüyorlardı. Birden şimendiferdeki bir hademe dedi: "Beş kuruş ver, sana o çiçek ve meyvelerden istediğin kadar vereceğim. Beş kuruş yerine elin parçalanmasıyla yüz kuruş zarar ediyorsun. Hem de ceza var, izinsiz koparamazsın." Birden sıkıntıdan ne vakit tünel bitecek diye başımı çıkarıp ileriye baktım. Gördüm ki, tünel kapısı yerine çok delikler görünüyor. O uzun şimendiferden o deliklere adamlar atılıyorlar. Bana mukabil bir delik gördüm. İki tarafında iki

mezar taşı dikilmiş. Merak ile dikkat ettim. O mezar taşında büyük harflerle "SAİD" ismi yazılmış gördüm. Teessüf ve hayretimden "Eyvah!" dedim. Birden o han kapısında bana nasihat eden zâtın sesini işittim. Dedi:

- "Aklın başına geldi mi?"
Dedim: "Evet geldi fakat kuvvet kalmadı, çare yok."
Dedi: "Tövbe et, tevekkül et."
Dedim: "Ettim!"

Ayıldım... Eski Said kaybolmuş. Yeni Said olarak kendimi gördüm.

İşte o vakıa-i hayaliyeyi, -Allah Hayr etsin- bir-iki kısmını ben tabir edeceğim, sair cihetleri sen kendin tabir et.

O yolculuk ise; Âlem-i Ervahtan, rahm-ı maderden, gençlikten, ihtiyarlıktan, kabirden, Berzahtan, Haşirden, Köprüden geçen Ebed-ül Âbâd tarafına bir yolculuktur. O altmış altun ise, altmış sene ömürdür ki; bu vakıayı gördüğüm vakit kendimi kırkbeş yaşında tahmin ediyordum. Senedim yok, fakat bâki kalan onbeşinden yarısını Âhirete sarfetmek için Kur'an-ı Hakîm'in hâlis bir Tilmizi beni irşad etti. O han ise, benim için İstanbul imiş. O şimendifer ise, zamandır. Herbir yıl bir vagondur. O tünel ise, hayat-ı dünyeviyedir. O dikenli çiçekler ve meyveler ise, lezaiz-i nâmeşruadır ve lehviyat-ı muharremedir ki; mülâkat esnasında tasavvur-u zevaldeki elem, Kalbi kanatıyor. Müfarakatında parçalıyor. Cezayı dahi çektiriyor. Şimendifer hademesi demişti: "Beş kuruş ver, onlardan istediğin kadar vereceğim." Onun tabiri şudur ki: İnsanın Helâl sa'yiyle meşru dairede gördüğü zevkler, lezzetler, keyfine kâfidir. Harama girmeye ihtiyaç bırakmaz. Sair kısımları sen tabir edebilirsin...

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: İnsan şu Kâinat içinde pek nazik ve nazenin bir çocuğa benzer. Za'fında büyük bir kuvvet ve aczinde büyük bir kudret vardır. Çünki o za'fın kuvvetiyle ve aczin kudretiyledir ki, şu mevcudat ona müsahhar olmuş. Eğer insan za'fını anlayıp, kalen, halen, tavren Dua etse ve aczini bilip istimdad eylese; o teshirin şükrünü eda ile beraber matlubuna öyle muvaffak olur ve maksadları ona öyle müsahhar olur ki, iktidar-ı zâtîsiyle onun öşr-i mi'şarına muvaffak olamaz. Yalnız bazı vakit Lisan-ı Hal Duasıyla hasıl olan bir matlubunu yanlış olarak kendi iktidarına hamleder. Meselâ: Tavuğun yavrusunun za'fındaki kuvvet, tavuğu arslana saldırtır. Yeni dünyaya gelen arslanın yavrusu, o canavar ve aç arslanı kendine müsahhar edip onu aç bırakıp kendi tok oluyor. İşte cây-ı dikkat, za'ftaki bir kuvvet ve şâyan-ı temaşa bir Cilve-i Rahmet...

Nasılki nazdar bir çocuk ağlamasıyla, ya istemesiyle, ya hazîn haliyle matlublarına öyle muvaffak olur ve öyle kavîler ona müsahhar olurlar ki; o matlublardan binden birisine bin defa kuvvetçiğiyle yetişemez. Demek za'f ve acz, onun hakkında şefkat ve himayeti tahrik ettikleri için küçücük parmağıyla kahramanları kendine müsahhar eder. Şimdi böyle bir çocuk, o şefkati inkâr etmek ve o himayeti ittiham etmek suretiyle ahmakane bir gurur ile "Ben kuvvetimle bunları teshir ediyorum" dese, elbette bir tokat yiyecektir.

İşte insan dahi Hâlıkının Rahmetini inkâr ve Hikmetini ittiham edecek bir tarzda küfran-ı nimet suretinde Karun gibi

اِنَّمَٓا اُوتِيتُهُ عَلٰى عِلْمٍ yani: "Ben kendi ilmimle, kendi iktidarımla kazandım" dese, elbette sille-i azaba kendini

müstehak eder. Demek şu meşhud saltanat-ı insaniyet ve terakkiyat-ı beşeriye ve kemalât-ı medeniyet; celb ile değil, galebe ile değil, cidal ile değil, belki ona onun za'fı için teshir edilmiş, onun aczi için ona muavenet edilmiş, onun fakrı için ona ihsan edilmiş, onun cehli için ona ilham edilmiş, onun ihtiyacı için ona ikram edilmiş. Ve o saltanatın sebebi, kuvvet ve iktidar-ı ilmî değil, belki Şefkat ve Re'fet-i Rabbaniye ve Rahmet ve Hikmet-i İlahiyedir ki; eşyayı ona teshir etmiştir. Evet, bir gözsüz akrep ve ayaksız bir yılan gibi haşerata mağlub olan insana, bir küçük kurttan ipeği giydiren ve zehirli bir böcekten balı yediren; onun iktidarı değil, belki onun za'fının semeresi olan Teshir-i Rabbanî ve İkram-ı Rahmanîdir.

Ey insan! Madem Hakikat böyledir; gururu ve enaniyeti bırak. Uluhiyetin Dergâhında acz ve za'fını, istimdad lisanıyla; fakr ve hacatını, Tazarru' ve Dua lisanıyla ilân et ve Abd olduğunu göster. Ve حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ de, yüksel.

Hem deme ki: "Ben hiçim; ne ehemmiyetim var ki, bu Kâinat bir Hakîm-i Mutlak tarafından kasdî olarak bana teshir edilsin, benden bir şükr-ü küllî istenilsin?"

Çünki sen çendan, nefsin ve suretin itibariyle hiç hükmündesin. Fakat vazife ve mertebe noktasında, sen şu haşmetli Kâinatın dikkatli bir seyircisi, şu hikmetli mevcudatın belâgatlı bir Lisan-ı Nâtıkı ve şu Kitab-ı Âlemin anlayışlı bir Mütalaacısı ve şu tesbih eden mahlukatın hayretli bir Nâzırı ve şu İbadet eden masnuatın hürmetli bir Ustabaşısı hükmündesin.

Evet ey insan! Sen, nebatî cismaniyetin cihetiyle ve hayvanî nefsin itibariyle; sagîr bir cüz, hakir bir cüz'î, fakir

bir mahluk, zaîf bir hayvansın ki; bütün dehşetli mevcudat-ı seyyalenin dalgaları içinde çalkanıp gidiyorsun. Fakat Muhabbet-i İlahiyenin ziyasını tazammun eden İmanın Nuruyla münevver olan İslâmiyetin Terbiyesiyle tekemmül edip; insaniyet cihetinde, Abdiyetin içinde bir sultansın ve cüz'iyetin içinde bir küllîsin, küçüklüğün içinde bir Âlemsin ve hakaretin içinde öyle makamın büyük ve daire-i nezaretin geniş bir nâzırsın ki, diyebilirsin: "Benim Rabb-ı Rahîm'im dünyayı bana bir hane yaptı. Ay ve güneşi, o haneme bir lâmba; ve baharı, bir deste gül; ve yazı, bir Sofra-i Nimet; ve hayvanı, bana hizmetkâr yaptı. Ve nebatatı, o hanemin zînetli levazımatı yapmıştır."

N e t i c e-i k e l â m: Sen eğer nefis ve şeytanı dinlersen, esfel-i safilîne düşersin. Eğer Hak ve Kur'an'ı dinlersen, A'lâ-yı İlliyyîne çıkar, Kâinatın bir güzel takvimi olursun.

BEŞİNCİ NÜKTE: İnsan, şu dünyaya bir memur ve misafir olarak gönderilmiş, çok ehemmiyetli istidad ona verilmiş. Ve o istidadata göre ehemmiyetli Vazifeler tevdi edilmiş. Ve insanı, o gayeye ve o Vazifelere çalıştırmak için, şiddetli teşvikler ve dehşetli tehdidler edilmiş. Başka yerde izah ettiğimiz Vazife-i İnsaniyetin ve Ubudiyetin Esasatını şurada icmal edeceğiz. Tâ ki, **"Ahsen-i Takvim"** Sırrı anlaşılsın.

İşte insan, şu Kâinata geldikten sonra "iki cihet ile" Ubudiyeti var: Bir ciheti; gaibane bir surette bir Ubudiyeti, bir Tefekkürü var. Diğeri; hazırane, muhataba suretinde bir Ubudiyeti, bir Münacatı vardır.

B i r i n c i v e c i h ş u d u r k i: Kâinatta görünen Saltanat-ı Rububiyeti, itaatkârane tasdik edip Kemalâtına ve Mehasinine hayretkârane nezaretidir.

Sonra, Esma-i Kudsiye-i İlahiyenin Nukuşlarından ibaret olan bedi' san'atları, birbirinin nazar-ı ibretlerine gösterip dellâllık ve ilâncılıktır.

Sonra, herbiri birer gizli Hazine-i Maneviye hükmünde olan Esma-i Rabbaniyenin cevherlerini idrak terazisiyle tartmak, Kalbin kıymet-şinaslığı ile takdirkârane kıymet vermektir.

Sonra Kalem-i Kudretin Mektubatı hükmünde olan mevcudat sahifelerini, Arz ve Sema yapraklarını mütalaa edip hayretkârane Tefekkürdür.

Sonra, şu mevcudattaki zînetleri ve latif san'atları istihsankârane temaşa etmekle onların Fâtır-ı Zülcemal'inin Marifetine Muhabbet etmek ve onların Sâni'-i Zülkemal'inin huzuruna çıkmağa ve iltifatına mazhar olmaya bir iştiyaktır.

İkinci Vecih: Huzur ve Hitab makamıdır ki; eserden müessire geçer, görür ki: Bir Sâni'-i Zülcelal, kendi san'atının Mu'cizeleri ile kendini tanıttırmak ve bildirmek ister. O da İman ile Marifet ile mukabele eder.

Sonra görür ki: Bir Rabb-ı Rahîm, Rahmetinin güzel meyveleriyle kendini sevdirmek ister. O da Ona hasr-ı muhabbetle, tahsis-i taabbüdle kendini Ona sevdirir.

Sonra görüyor ki: Bir Mün'im-i Kerim, maddî ve manevî Nimetlerin lezizleriyle onu perverde ediyor. O da ona mukabil; fiiliyle, haliyle, kaliyle, hattâ elinden gelse bütün hasseleri ile, cihazatı ile şükür ve hamd ü sena eder.

Sonra görüyor ki: Bir Celil-i Cemil, şu mevcudatın âyinelerinde Kibriya ve Kemalini ve Celal ve Cemalini izhar edip nazar-ı dikkati celbediyor. O da ona mukabil:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ, سُبْحَانَ اللّٰه deyip, mahviyet içinde Hayret ve Muhabbet ile Secde eder.

Sonra görüyor ki: Bir Ganiyy-i Mutlak, bir Sehavet-i Mutlak içinde nihayetsiz servetini, hazinelerini gösteriyor. O da ona mukabil, Ta'zim ve Sena içinde kemal-i iftikar ile sual eder ve ister.

Sonra görüyor ki: O Fâtır-ı Zülcelal, yeryüzünü bir sergi hükmünde yapmış. Bütün antika san'atlarını orada teşhir ediyor.

O da ona mukabil: مَا شَآءَ اللّٰهُ diyerek takdir ile, بَارَكَ اللّٰهُ diyerek tahsin ile, سُبْحَانَ اللّٰه diyerek hayret ile, اَللّٰهُ اَكْبَرُ diyerek istihsan ile mukabele eder.

Sonra görüyor ki: Bir Vâhid-i Ehad, şu Kâinat Sarayında taklid edilmez Sikkeleriyle, Ona mahsus Hâtemleriyle, Ona münhasır Turralarıyla, Ona has Fermanlarıyla bütün mevcudata Damga-i Vahdet koyuyor ve Tevhidin Âyâtını nakşediyor. Ve Âfâk-ı Âlemin aktarında Vahdaniyetin bayrağını dikiyor ve Rububiyetini ilân ediyor. O da ona mukabil; Tasdik ile, İman ile, Tevhid ile, İz'an ile, Şehadet ile, Ubudiyet ile mukabele eder.

İşte bu çeşit İbadat ve Tefekküratla hakikî insan olur, Ahsen-i Takvimde olduğunu gösterir. İmanın yümnüyle emanete lâyık, emin bir Halife-i Arz olur.

Ey Ahsen-i Takvimde yaratılan ve sû'-i ihtiyarıyla esfel-i safilîn tarafına giden insan-ı gafil! Beni dinle. Ben de senin gibi gençlik sarhoşluğuyla gaflet içinde dünyayı hoş ve güzel gördüğüm halde, gençlik sarhoşluğundan ihtiyarlık sabahında ayıldığım dakikada, o güzel zannettiğim Âhirete müteveccih olmayan dünyanın yüzünü nasıl çirkin gördüğümü ve Âhirete bakan hakikî yüzü ne kadar

güzel olduğunu, Onyedinci Söz'ün İkinci Makamının 219-220'nci sahifelerinde yazılan iki Levha-i Hakikate bak, sen de gör:

Birinci Levha: Ehl-i dalalet gibi, fakat sarhoş olmadan gaflet perdesiyle eskiden gördüğüm ehl-i gaflet dünyasının Hakikatını tasvir eder.

İkinci Levha: Ehl-i Hidayet ve Huzurun Hakikat-ı Dünyalarına işaret eder. Eskiden ne tarzda yazılmış, o tarzda bıraktım. Şiire benzer, fakat şiir değillerdir…

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَآ اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَآ اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

رَبِّ اشْرَحْ لِى صَدْرِى ۞ وَيَسِّرْ لِىٓ اَمْرِى

وَاحْلُلْ عُقْدَةً مِنْ لِسَانِى ۞ يَفْقَهُوا قَوْلِى

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَ سَلِّمْ عَلَى الذَّاتِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اللَّطِيفَةِ الاَحَدِيَّةِ شَمْسِ سَمَآءِ
الاَسْرَارِ وَ مَظْهَرِ الاَنْوَارِ وَ مَرْكَزِ مَدَارِ الْجَلاَلِ وَ قُطْبِ فَلَكِ الْجَمَالِ
اَللّٰهُمَّ بِسِرِّهِ لَدَيْكَ وَ بِسَيْرِهٖٓ اِلَيْكَ آمِنْ خَوْفِى وَ اَقِلْ عَثْرَتِى وَ اَذْهِبْ حُزْنِى
وَ حِرْصِى وَ كُنْ لِى وَ خُذْنِى اِلَيْكَ مِنِّى وَ ارْزُقْنِى الْفَنَآءَ عَنِّى وَ لاَ
تَجْعَلْنِى مَفْتُونًا بِنَفْسِى مَحْجُوبًا بِحِسِّى وَ اكْشِفْ لِى عَنْ كُلِّ سِرٍّ
مَكْتُومٍ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ يَا حَىُّ يَا قَيُّومُ ۞ وَارْحَمْنِى وَ ارْحَمْ
رُفَقَآئِى وَ ارْحَمْ اَهْلَ الاِيمَانِ وَ الْقُرْآنِ آمِينَ يَآ اَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَ يَآ اَكْرَمَ
الاَكْرَمِينَ

وَ اٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

Yirmidördüncü Söz'den

BEŞİNCİ DAL: Beşinci Dal'ın "Beş Meyve"si var.

BİRİNCİ MEYVE: Ey nefisperest nefsim!.. Ey dünyaperest arkadaşım!..

Muhabbet, şu Kâinatın bir Sebeb-i Vücududur. Hem şu Kâinatın Rabıtasıdır. Hem şu Kâinatın Nurudur, hem Hayatıdır. İnsan, Kâinatın en câmi' bir meyvesi olduğu için, Kâinatı istila edecek bir Muhabbet o meyvenin çekirdeği olan Kalbine dercedilmiştir. İşte şöyle nihayetsiz bir Muhabbete lâyık olacak, nihayetsiz bir Kemal Sahibi olabilir. İşte ey nefis ve ey arkadaş! İnsanın havfe ve Muhabbete âlet olacak iki cihaz, fıtratında dercolunmuştur. Alâküllihal o Muhabbet ve havf, ya halka veya Hâlık'a müteveccih olacak. Halbuki **halktan havf ise, elîm bir beliyyedir. Halka muhabbet dahi, belalı bir musibettir.** Çünki sen öylelerden korkarsın ki, sana merhamet etmez veya senin istirhamını kabul etmez. Şu halde havf, elîm bir beladır. Muhabbet ise, sevdiğin şey, ya seni tanımaz, Allah'a ısmarladık demeyip gider. -Gençliğin ve malın gibi. - Ya Muhabbetin için seni tahkir eder. Görmüyor musun ki, mecazî aşklarda yüzde doksandokuzu, maşukundan şikayet eder. Çünki Samed Âyinesi olan Bâtın-ı Kalb ile sanem-misal dünyevî mahbublara perestiş etmek, o mahbubların nazarında sakildir ve istiskal eder, reddeder. Zira fıtrat, fıtrî ve lâyık olmayan şeyi reddeder, atar. (Şehvanî sevmekler, bahsimizden hariçtir.)

Demek sevdiğin şeyler ya seni tanımıyor, ya seni tahkir ediyor, ya sana refakat etmiyor. Senin rağmına müfarakat ediyor. Madem öyledir; bu havf ve Muhabbeti, öyle birisine tevcih et ki, senin havfın lezzetli bir tezellül olsun. Muhabbetin, zilletsiz bir saadet olsun. Evet Hâlık-ı Zülcelal'inden havf etmek, Onun Rahmetinin Şefkatına yol bulup iltica etmek demektir. Havf, bir kamçıdır; Onun Rahmetinin kucağına atar. Malûmdur ki, bir vâlide, meselâ bir yavruyu korkutup sinesine celbediyor. O korku, o yavruya gayet lezzetlidir. Çünki şefkat sinesine celbediyor. Halbuki, bütün vâlidelerin şefkatleri, Rahmet-i İlahiyenin bir Lem'asıdır. Demek Havfullahta bir azîm lezzet vardır. Madem Havfullahın böyle lezzeti bulunsa, Muhabbetullahta ne kadar nihayetsiz lezzet bulunduğu malûm olur. Hem Allah'tan havf eden, başkaların kasavetli, belalı havfından kurtulur. Hem Allah hesabına olduğu için mahlukata ettiği muhabbet dahi fıraklı, elemli olmuyor.

Evet insan evvela nefsini sever. Sonra akaribini, sonra milletini, sonra zîhayat mahlukları, sonra Kâinatı, dünyayı sever. Bu dairelerin herbirisine karşı alâkadardır. Onların lezzetleriyle mütelezziz ve elemleriyle müteellim olabilir. Halbuki şu herc ü merc Âlemde ve rüzgâr deveranında hiçbir şey kararında kalmadığından bîçare Kalb-i İnsan, her vakit yaralanıyor. Elleri yapıştığı şeylerle, o şeyler gidip ellerini paralıyor, belki koparıyor. Daima ızdırab içinde kalır, yahut gaflet ile sarhoş olur. Madem öyledir**, ey nefis! Aklın varsa, bütün o Muhabbetleri topla, Hakikî Sahibine ver, şu belalardan kurtul.** Şu nihayetsiz Muhabbetler, nihayetsiz bir Kemal ve Cemal Sahibine mahsustur. Ne vakit Hakikî Sahibine verdin, o vakit bütün eşyayı Onun namıyla ve Onun âyinesi olduğu

cihetle ızdırabsız sevebilirsin. Demek şu Muhabbet, doğrudan doğruya Kâinata sarfedilmemek gerektir. Yoksa Muhabbet en leziz bir Nimet iken, en elîm bir nıkmet olur.

Bir cihet kaldı ki, en mühimi de odur ki, ey nefis! Sen, muhabbetini kendi nefsine sarfediyorsun. Sen, kendi nefsini kendine mabud ve mahbub yapıyorsun. Herşeyi nefsine feda ediyorsun, âdeta bir nevi rububiyet veriyorsun. Halbuki Muhabbetin sebebi, ya Kemaldir; zira Kemal zâtında sevilir. Yahut menfaattır, yahut lezzettir veyahut Hayriyettir, ya bunlar gibi bir sebeb tahtında muhabbet edilir. Şimdi ey nefis! Birkaç Sözde kat'î isbat etmişiz ki; asıl mahiyetin kusur, naks, fakr, acizden yoğrulmuştur ki; zulmet, karanlığın derecesi nisbetinde Nurun parlaklığını gösterdiği gibi, zıddiyet itibariyle sen, onlarla Fâtır-ı Zülcelal'in Kemal, Cemal, Kudret ve Rahmetine âyinedarlık ediyorsun. Demek ey nefis! Nefsine muhabbet değil, belki adavet etmelisin veyahut acımalısın veyahut mutmainne olduktan sonra şefkat etmelisin. Eğer nefsini seversen, çünki senin nefsin lezzet ve menfaatin menşeidir, sen de lezzet ve menfaatin zevkine meftunsun. O zerre hükmünde olan lezzet ve menfaat-ı nefsiyeyi, nihayetsiz lezzet ve menfaatlere tercih etme. Yıldız böceği gibi olma. Çünki o, bütün ahbabını ve sevdiği eşyayı karanlığın vahşetine gark eder, nefsinde bir lem'acık ile iktifa eder. Zira nefsî olan lezzet ve menfaatinle beraber bütün alâkadar olduğun ve bütün menfaatleriyle intifa' ettiğin ve saadetleriyle mes'ud olduğun bütün Kâinatın menfaatleri, Nimetleri, iltifatına tabi bir Mahbub-u Ezelî'yi sevmekliğin lâzımdır. Tâ, hem kendinin, hem bütün onların Saadetleriyle mütelezziz olasın. Hem Kemal-i Mutlak'ın Muhabbetinden aldığın nihayetsiz bir lezzeti alasın.

Zâten sana, sende senin nefsine olan şedid muhabbetin, Onun Zâtına karşı Muhabbet-i Zâtiyedir ki, sen sû'-i istimal edip kendi zâtına sarfediyorsun. Öyle ise nefsindeki eneyi yırt, هُوَ yi göster ve Kâinata dağınık bütün Muhabbetlerin, Onun Esma ve Sıfâtına karşı verilmiş bir Muhabbettir. Sen sû'-i istimal etmişsin, cezasını da çekiyorsun. Çünki **yerinde sarfolunmayan bir muhabbet-i gayr-ı meşruanın cezası, merhametsiz bir musibettir.** Rahmanürrahîm İsmiyle, Hurilerle müzeyyen Cennet gibi senin bütün arzularına câmi' bir meskeni, senin cismanî hevesatına ihzar eden ve sair Esmasıyla senin Ruhun, Kalbin, Sırrın, Aklın ve sair letaifin arzularını tatmin edecek ebedî İhsanatını o Cennet'te sana müheyya eden ve herbir İsminde manevî çok Hazine-i İhsan ve Kerem bulunan bir Mahbub-u Ezelî'nin, elbette bir zerre Muhabbeti, Kâinata bedel olabilir. Kâinat Onun bir cüz'î Tecelli-i Muhabbetine bedel olamaz. Öyle ise o Mahbub-u Ezelî'nin kendi Habibine söylettirdiği şu Ferman-ı Ezelîyi dinle, ittiba et:

اِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللّٰهَ فَاتَّبِعُونِى يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ

İKİNCİ MEYVE: Ey nefis! Ubudiyet, mukaddeme-i mükâfat-ı lâhika değil, belki netice-i nimet-i sâbıkadır. Evet biz ücretimizi almışız. Ona göre Hizmetle ve Ubudiyetle muvazzafız. Çünki ey nefis! Hayr-ı Mahz olan Vücudu sana giydiren Hâlık-ı Zülcelal, sana iştihalı bir mide verdiğinden Rezzak İsmiyle bütün mat'umatı bir Sofra-i Nimet içinde senin önüne koymuştur. Sonra sana hassasiyetli bir Hayat verdiğinden, o Hayat dahi bir mide gibi Rızık ister. Göz, kulak gibi bütün duyguların, eller gibidir ki, rûy-i zemin kadar geniş bir Sofra-i Nimeti, o

ellerin önüne koymuştur. Sonra manevî çok Rızık ve Nimetler isteyen İnsaniyeti sana verdiğinden, Âlem-i Mülk ve Melekût gibi geniş bir Sofra-i Nimet, o mide-i insaniyetin önüne ve Aklın eli yetişecek nisbette sana açmıştır. Sonra nihayetsiz Nimetleri isteyen ve hadsiz Rahmetin meyveleriyle tegaddi eden ve İnsaniyet-i Kübra olan İslâmiyeti ve İmanı sana verdiğinden, daire-i mümkinat ile beraber Esma-i Hüsna ve Sıfât-ı Mukaddesenin Dairesine şamil bir Sofra-i Nimet ve Saadet ve Lezzet sana fethetmiştir. Sonra İmanın bir Nuru olan Muhabbeti sana vermekle, gayr-ı mütenahî bir Sofra-i Nimet ve Saadet ve Lezzet sana ihsan etmiştir. Yani, cismaniyetin itibariyle küçük, zaîf, âciz, zelil, mukayyed, mahdud bir cüz'sün. Onun İhsanıyla cüz'î bir cüz'den, küllî bir küll-ü nurani hükmüne geçtin. Zira Hayatı sana vermekle, cüz'iyetten bir nevi külliyete ve İnsaniyeti vermekle hakikî külliyete ve İslâmiyeti vermekle ulvî ve nurani bir külliyete ve Marifet ve Muhabbeti vermekle muhit bir Nura seni çıkarmış.

İşte ey nefis! Sen bu ücreti almışsın. Ubudiyet gibi lezzetli, nimetli, rahatlı, hafif bir Hizmetle mükellefsin. Halbuki, buna da tenbellik ediyorsun. Eğer yarım yamalak yapsan da, güya eski ücretleri kâfi gelmiyormuş gibi, çok büyük şeyleri mütehakkimane istiyorsun. Ve hem "Niçin Duam kabul olmadı" diye nazlanıyorsun. Evet, senin hakkın naz değil, Niyazdır. Cenab-ı Hak Cennet'i ve Saadet-i Ebediyeyi, Mahz-ı Fazl ve Keremiyle ihsan eder. Sen, daima Rahmet ve Keremine iltica et. Ona güven ve şu Fermanı dinle:

قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهِ فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا هُوَ خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ

E ğ e r d e s e n: "Şu küllî hadsiz Nimetlere karşı nasıl şu mahdud ve cüz'î şükrümle mukabele edebilirim?"

E l c e v a b: Küllî bir Niyetle, hadsiz bir İtikad ile... Meselâ: Nasılki bir adam beş kuruş kıymetinde bir hediye ile, bir padişahın huzuruna girer ve görür ki, herbiri milyonlara değer hediyeler, makbul adamlardan gelmiş, orada dizilmiş. Onun Kalbine gelir: "Benim hediyem hiçtir, ne yapayım?" Birden der: "Ey Seyyidim! Bütün şu kıymetdar hediyeleri kendi namıma sana takdim ediyorum. Çünki sen onlara lâyıksın. Eğer benim iktidarım olsaydı, bunların bir mislini sana hediye ederdim." İşte hiç ihtiyacı olmayan ve raiyetinin derece-i sadakat ve hürmetlerine alâmet olarak hediyelerini kabul eden o padişah, o bîçarenin o büyük ve küllî Niyetini ve arzusunu ve o güzel ve yüksek itikad liyakatını, en büyük bir hediye gibi kabul eder. Aynen öyle de: Âciz bir Abd, Namazında اَلتَّحِيَّاتُ لِلّٰهِ der. Yani: Bütün mahlukatın hayatlarıyla sana takdim ettikleri Hediye-i Ubudiyetlerini, ben kendi hesabıma, umumunu sana takdim ediyorum. Eğer elimden gelseydi, onlar kadar Tahiyyeler sana takdim edecektim. Hem sen onlara, hem daha fazlasına lâyıksın. İşte şu Niyet ve İtikad, pek geniş bir Şükr-ü Küllîdir. **Nebatatın tohumları ve çekirdekleri, onların Niyetleridir.**

Hem meselâ: Kavun, kalbinde nüveler suretinde bin niyet eder ki, "Ya Hâlıkım! Senin Esma-i Hüsnanın nakışlarını yerin bir çok yerlerinde ilân etmek isterim." Cenab-ı Hak gelecek şeylerin nasıl geleceklerini bildiği için, onların Niyetlerini bilfiil İbadet gibi kabul eder. **"Mü'minin Niyeti, amelinden hayırlıdır."** Şu Sırra işaret eder. Hem

سُبْحَانَكَ وَ بِحَمْدِكَ عَدَدَ خَلْقِكَ وَ رِضَآءَ نَفْسِكَ وَ زِنَةَ عَرْشِكَ وَ مِدَادِ كَلِمَاتِكَ وَ نُسَبِّحُكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ اَنْبِيَآئِكَ وَ اَوْلِيَآئِكَ وَ مَلَٓئِكَتِكَ

gibi hadsiz adedle Tesbih etmenin Hikmeti şu Sırdan anlaşılır. Hem nasıl bir zabit, bütün neferatının yekûn Hizmetlerini kendi namına padişaha takdim eder. Öyle de: Mahlukata zabitlik eden ve hayvanat ve nebatata Kumandanlık yapan ve mevcudat-ı arziyeye Halifelik etmeye kabil olan ve kendi hususî Âleminde kendini herkese Vekil telakki eden insan, اِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ اِيَّاكَ نَسْتَعِينُ der. Bütün halkın İbadetlerini ve İstianelerini, kendi namına Mabud-u Zülcelal'e takdim eder. Hem

سُبْحَانَكَ بِجَمِيعِ تَسْبِيحَاتِ جَمِيعِ مَخْلُوقَاتِكَ وَ بِاَلْسِنَةِ جَمِيعِ مَصْنُوعَاتِكَ

der. Bütün mevcudatı kendi hesabına söylettirir. Hem

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى مُحَمَّدٍ بِعَدَدِ ذَرَّاتِ الْكَآئِنَاتِ وَ مُرَكَّبَاتِهَا

der. Herşey namına bir Salavat getirir. Çünki herşey, Nur-u Ahmedî (A.S.M.) ile alâkadardır. İşte Tesbihatta, Salavatlarda hadsiz adedlerin Hikmetini anla.

ÜÇÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Az bir ömürde hadsiz bir Amel-i Uhrevî istersen ve herbir dakika-i ömrünü bir ömür kadar faideli görmek istersen ve âdetini İbadete ve gafletini Huzura kalbetmeyi seversen, Sünnet-i Seniyeye ittiba et. Çünki bir Muamele-i Şer'iyeye tatbik-i amel ettiğin vakit, bir nevi Huzur veriyor. Bir nevi İbadet oluyor. Uhrevî çok meyveler veriyor. Meselâ: Birşeyi satın

aldın. Îcab ve Kabul-i Şer'iyeyi tatbik ettiğin dakikada, o âdi alış-verişin bir İbadet hükmünü alır. O Tahattur-u Hükm-ü Şer'î bir Tasavvur-u Vahy verir. O dahi, Şârii düşünmekle bir Teveccüh-ü İlahî verir. O dahi, bir Huzur verir. Demek Sünnet-i Seniyeye tatbik-i amel etmekle bu fâni ömür, bâki meyveler verecek ve bir Hayat-ı Ebediyeye medar olacak olan faideler elde edilir.

فَآمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ الَّذٖى يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ
وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

Fermanını dinle. Şeriat ve Sünnet-i Seniyenin Ahkâmları içinde Cilveleri intişar eden Esma-i Hüsnanın herbir İsminin Feyz-i Tecellisine bir mazhar-ı câmi' olmağa çalış...

DÖRDÜNCÜ MEYVE: Ey nefis! Ehl-i dünyaya, hususan ehl-i sefahete, hususan ehl-i küfre bakıp surî zînet ve aldatıcı gayr-ı meşru lezzetlerine aldanıp taklid etme. Çünki sen onları taklid etsen, onlar gibi olamazsın. Pek çok sukut edeceksin. Hayvan dahi olamazsın. Çünki senin başındaki Akıl, meş'um bir âlet olur. Senin başını daima döğecektir. Meselâ: Nasılki bir saray bulunsa, büyük bir dairesinde büyük bir elektrik lâmbası bulunur. O elektrikten teşa'ub etmiş ve onunla bağlı küçük küçük elektrikler, küçük menzillere taksim edilmiş. Şimdi birisi o büyük elektrik lâmbasının düğmesini çevirip ziyayı kapatsa, bütün menziller derin bir karanlık içine ve bir vahşete düşer. Ve başka sarayda büyük elektrik lâmbasıyla merbut olmayan küçük elektrik lâmbaları, her menzilde bulunuyor. O saray sahibi büyük elektrik lâmbasının düğmesini çevirerek kapatsa, sair menzillerde ışıklar bulunabilir. Onunla işini görebilir, hırsızlar istifade edemezler.

İşte ey nefsim! Birinci saray, bir Müslümandır. Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm, onun Kalbinde o büyük elektrik lâmbasıdır. Eğer Onu unutsa, اَلْعِيَاذُ بِاللّٰهِ Kalbinden Onu çıkarsa, hiçbir Peygamberi daha kabul edemez. Belki hiçbir Kemalâtın yeri Ruhunda kalamaz, hattâ Rabbini de tanımaz. Mahiyetindeki bütün menziller ve latifeler, karanlığa düşer ve Kalbinde müdhiş bir tahribat ve vahşet oluyor. Acaba bu tahribat ve vahşete mukabil hangi şeyi kazanıp ünsiyet edebilirsin! Hangi menfaati bulup o tahribat zararını onunla tamir edersin? Halbuki ecnebiler, o ikinci saraya benzerler ki, Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Nurunu Kalblerinden çıkarsalar da, kendilerince bazı Nurlar kalabilir veya kalabilir zannederler. Onların manevî Kemalât-ı Ahlâkiyelerine medar olacak Hazret-i Musa ve İsa Aleyhimesselâm'a bir nevi imanları ve Hâlıklarına bir çeşit itikadları kalabilir.

Ey nefs-i emmare! Eğer desen: "Ben, ecnebi değil, hayvan olmak isterim." Sana kaç defa söylemiştim: "Hayvan gibi olamazsın. Zira kafandaki Akıl olduğu için, o Akıl geçmiş elemleri ve gelecek korkuları tokatıyla senin yüzüne, gözüne, başına çarparak dövüyor. Bir lezzet içinde bin elem katıyor. Hayvan ise, elemsiz güzel bir lezzet alır, zevkeder. Öyle ise, evvelâ Aklını çıkar at, sonra hayvan ol.

Hem كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ sille-i te'dibini gör."

BEŞİNCİ MEYVE: Ey nefis! Mükerreren söylediğimiz gibi; insan, Şecere-i Hilkatin Meyvesi olduğundan, meyve gibi en uzak ve en câmi' ve umuma bakar ve umumun cihet-ül vahdetini içinde saklar bir Kalb çekirdeğini taşıyan ve yüzü kesrete, fenaya, dünyaya bakan bir mahluktur.

Ubudiyet ise, onun yüzünü fenadan Bekaya, halktan Hakk'a, kesretten Vahdete, müntehadan mebde'e çeviren bir Hayt-ı Vuslat, yahut mebde' ve münteha ortasında bir Nokta-i İttisaldir. Nasılki tohum olacak kıymettar bir meyve-i zîşuur, ağacın altındaki zîruhlara baksa, güzelliğine güvense, kendini onların ellerine atsa veya gaflet edip düşse, onların ellerine düşecek, parçalanacak, âdi bir tek meyve gibi zayi' olacak. Eğer o meyve, Nokta-i İstinadını bulsa, içindeki çekirdek, bütün ağacın cihet-ül vahdetini tutmakla beraber ağacın bekasına ve hakikatının devamına vasıta olacağını düşünebilse, o vakit o tek meyve içinde birtek çekirdek, bir Hakikat-ı Külliye-i Daimeye, bir ömr-ü bâki içinde mazhar oluyor. Öyle de: İnsan, eğer kesrete dalıp Kâinat içinde boğulup dünyanın muhabbetiyle sersem olarak fânilerin tebessümlerine aldansa, onların kucaklarına atılsa, elbette nihayetsiz bir hasarete düşer. Hem fena, hem fâni, hem ademe düşer. Hem manen kendini i'dam eder. Eğer Lisan-ı Kur'andan Kalb kulağıyla İman Derslerini işitip başını kaldırsa, Vahdete müteveccih olsa, Ubudiyetin Mi'racıyla Arş-ı Kemalâta çıkabilir. Bâki bir insan olur.

Ey nefsim! Madem Hakikat böyledir ve madem Millet-i İbrahimiyedensin (A.S.) İbrahimvari لَاۤ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ de. Ve Mahbub-u Bâki'ye yüzünü çevir ve benim gibi şöyle ağla… .. (*)

* * *

(*)Buradaki Farisî beyitler, seksenbeşinci sayfa ve devamındadırlar …

(YİRMİBEŞİNCİ SÖZ'DEN)

İKİNCİ CİLVE

Kur'anın şebabetidir. Her asırda taze nâzil oluyor gibi tazeliğini, gençliğini muhafaza ediyor. Evet Kur'an, bir Hutbe-i Ezeliye olarak umum asırlardaki umum tabakat-ı beşeriyeye birden hitab ettiği için öyle daimî bir şebabeti bulunmak lâzımdır. Hem de, öyle görülmüş ve görünüyor. Hattâ efkârca muhtelif ve istidadça mütebayin asırlardan her asra göre güya o asra mahsus gibi bakar, baktırır ve Ders verir. Beşerin âsâr ve kanunları, beşer gibi ihtiyar oluyor, değişiyor, tebdil ediliyor. Fakat Kur'anın Hükümleri ve Kanunları, o kadar sabit ve rasihtir ki, asırlar geçtikçe daha ziyade kuvvetini gösteriyor. Evet, en ziyade kendine güvenen ve Kur'anın Sözlerine karşı kulağını kapayan şu asr-ı hazır ve şu asrın ehl-i kitab insanları Kur'anın

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ Hitab-ı Mürşidanesine o kadar muhtaçtır ki, güya o Hitab doğrudan doğruya şu asra müteveccihtir ve يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ Lafzı يَٓا اَهْلَ الْمَكْتَبِ manasını dahi tazammun eder. Bütün şiddetiyle, bütün tazeliğiyle, bütün şebabetiyle

يَٓا اَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَٓاءٍ بَيْنَنَا وَ بَيْنَكُمْ

sayhasını Âlemin aktarına savuruyor.

Meselâ: Şahıslar, cemaatler, muarazasından âciz kaldıkları Kur'ana karşı; bütün nev'-i beşerin ve belki cinnîlerin de netice-i efkârları olan medeniyet-i hazıra, Kur'ana karşı muaraza vaziyetini almıştır. İ'caz-ı Kur'ana karşı, sihirleriyle muaraza ediyor.
Şimdi, şu müdhiş yeni muarazacıya karşı İ'caz-ı Kur'anı,

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ Âyetinin Davasını isbat etmek için medeniyetin muaraza suretiyle vaz'ettiği esasatı ve desatirini, Esasat-ı Kur'aniye ile karşılaştıracağız.

Birinci derecede: Birinci Söz'den tâ Yirmibeşinci Söz'e kadar olan müvazeneler ve mizanlar ve o Sözlerin Hakikatleri ve başları olan Âyetler, iki kere iki dört eder derecesinde medeniyete karşı Kur'anın İ'cazını ve galebesini isbat eder.

İkinci derecede: Onikinci Söz'de isbat edildiği gibi, bir kısım düsturlarını hülâsa etmektir. İşte medeniyet-i hazıra, felsefesiyle hayat-ı ictimaiye-i beşeriyede nokta-i istinadı "kuvvet" kabul eder. Hedefi "menfaat" bilir. Düstur-u hayatı "cidal" tanır. Cemaatlerin rabıtasını "unsuriyet ve menfî milliyet" bilir. Gayesi, hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hacat-ı beşeriyeyi tezyid etmek için bazı "lehviyat"tır. Halbuki: Kuvvetin şe'ni, tecavüzdür. Menfaatin şe'ni, her arzuya kâfi gelmediğinden üstünde boğuşmaktır. Düstur-u cidalin şe'ni, çarpışmaktır. Unsuriyetin şe'ni, başkasını yutmakla beslenmek olduğundan tecavüzdür. İşte şu medeniyetin şu düsturlarındandır ki, bütün mehasiniyle beraber beşerin yüzde ancak yirmisine bir nevi surî saadet verip seksenini rahatsızlığa, sefalete atmıştır.

Amma Hikmet-i Kur'aniye ise Nokta-i İstinadı, kuvvet yerine "Hakk"ı kabul eder. Gayede, menfaat yerine "Fazilet ve Rıza-yı İlahî"yi kabul eder. Hayatta, düstur-u cidal yerine "Düstur-u Teavünü" Esas tutar. Cemaatlerin rabıtalarında, unsuriyet ve milliyet yerine "Rabıta-i Dinî ve Sınıfî ve Vatanî" kabul eder. Gayatı, "hevesat-ı nefsaniyenin nâmeşru tecavüzatına sed çekip Ruhu maaliyata teşvik ve Hissiyat-ı Ulviyesini tatmin etmektir ve insanı kemalât-ı insaniyeye sevkedip insan etmektir." Hakkın Şe'ni ise, İttifaktır. Faziletin Şe'ni, Tesanüddür. Teavünün Şe'ni, birbirinin imdadına yetişmektir. Dinin Şe'ni Uhuvvettir, İncizabdır. Nefs-i emmareyi gemlemekle bağlamak, Ruhu kemalâta kamçılamakla serbest bırakmanın Şe'ni, Saadet-i Dâreyndir. İşte medeniyet-i hazıra, edyan-ı sâbıka-i semaviyeden, bahusus Kur'anın İrşadatından aldığı mehasinle beraber, Kur'ana karşı böyle Hakikat nazarında mağlub düşmüştür.

Ü ç ü n c ü d e r e c e: Binler mesailinden yalnız nümune olarak üç-dört mes'eleyi göstereceğiz. Evet Kur'anın Düsturları, Kanunları, Ezelden geldiğinden Ebede gidecektir. Medeniyetin kanunları gibi ihtiyar olup ölüme mahkûm değildir. Daima gençtir, kuvvetlidir. Meselâ: Medeniyetin bütün cem'iyat-ı hayriyeleri ile, bütün cebbarane şedid inzibat ve nizamatlarıyla, bütün ahlâkî terbiyegâhlarıyla, Kur'an-ı Hakîm'in iki mes'elesine karşı muaraza edemeyip mağlub düşmüşlerdir. Meselâ:

وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ وَآتُوا الزَّكٰوةَ ۞ وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبٰوا

Kur'anın bu Galebe-i İ'cazkâranesini bir Mukaddeme ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

"İşarat-ül İ'caz"da isbat edildiği gibi bütün ihtilalat-ı beşeriyenin madeni, bir kelime olduğu gibi bütün ahlâk-ı seyyienin menbaı dahi, bir kelimedir.

Birinci kelime: "Ben tok olayım, başkası açlıktan ölse bana ne."

İkinci kelime: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Evet hayat-ı içtimaiye-i beşeriyede havas ve avam, yani zenginler ve fakirler, müvazeneleriyle rahatla yaşarlar. O müvazenenin esası ise: Havas tabakasında merhamet ve şefkat, aşağısında hürmet ve itaattir. Şimdi birinci kelime, havas tabakasını zulme, ahlâksızlığa, merhametsizliğe sevketmiştir. İkinci kelime, avamı kine, hasede, mübarezeye sevkedip rahat-ı beşeriyeyi birkaç asırdır selbettiği gibi; şu asırda sa'y, sermaye ile mübareze neticesi herkesçe malûm olan Avrupa hâdisat-ı azîmesi meydana geldi. İşte medeniyet, bütün cem'iyat-ı hayriye ile ve ahlâkî mektebleriyle ve şedid inzibat ve nizamatıyla, beşerin o iki tabakasını musalaha edemediği gibi, hayat-ı beşerin iki müdhiş yarasını tedavi edememiştir. Kur'an, birinci kelimeyi esasından "vücub-u zekat" ile kal'eder, tedavi eder. İkinci kelimenin esasını "hurmet-i riba" ile kal'edip tedavi eder. Evet, Âyet-i Kur'aniye Âlem kapısında durup ribaya yasaktır der. "Kavga kapısını kapamak için banka kapısını kapayınız" diyerek insanlara ferman eder. Şakirdlerine "girmeyiniz" emreder.

İkinci Esas: Medeniyet, Taaddüd-ü Ezvacı kabul etmiyor. Kur'anın o Hükmünü, kendine muhalif-i hikmet ve maslahat-ı beşeriyeye münafî telakki eder. Evet eğer izdivacdaki Hikmet, yalnız kaza-yı şehvet olsa, taaddüd bilakis olmalı. Halbuki, hattâ bütün hayvanatın şehadetiyle ve izdivac eden nebatatın tasdikiyle sabittir ki; izdivacın

Hikmeti ve gayesi, tenasüldür. Kaza-yı şehvet lezzeti ise, o vazifeyi gördürmek için Rahmet tarafından verilen bir ücret-i cüz'iyedir. Madem Hikmeten, Hakikaten, izdivac nesil içindir, nev'in bekası içindir. Elbette, bir senede yalnız bir defa tevellüde kabil ve ayın yalnız yarısında kabil-i telakkuh olan ve elli senede ye'se düşen bir kadın, ekseri vakitte tâ yüz seneye kadar kabil-i telkîh bir erkeğe kâfi gelmediğinden, medeniyet pek çok fahişehaneleri kabul etmeye mecburdur.

Üçüncü Esas: Muhakemesiz medeniyet, Kur'an kadına sülüs verdiği için Âyeti tenkid eder. Halbuki hayat-ı içtimaiyede ekser Ahkâm, ekseriyet itibariyle olduğundan; ekseriyet itibariyle bir kadın, kendini himaye edecek birisini bulur. Erkek ise, ona yük olacak ve nafakasını ona bırakacak birisiyle teşrik-i mesaî etmeye mecbur olur. İşte bu surette bir kadın, pederinden yarısını alsa, kocası noksaniyetini temin eder. Erkek, pederinden iki parça alsa, bir parçasını tezevvüc ettiği kadının idaresine verecek; kız kardeşine müsavi gelir. İşte Adalet-i Kur'aniye böyle iktiza eder, böyle hükmetmiştir. **(Haşiye)**

Dördüncü Esas: Sanem-perestliği şiddetle Kur'an men'ettiği gibi, sanem-perestliğin bir nevi taklidi olan suret-perestliği de men'eder. Medeniyet ise, suretleri kendi

----

(Haşiye): Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan lâyiha-i Temyiz'in müdafaatından bir parçadır. Bu makama haşiye olmuş.

Ben de adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üçyüz elli senede ve her asırda üç yüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikatlı bir Düstur-u İlahîyi, üçyüzelli bin Tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üçyüzelli sene zarfında geçmiş Ecdadımızın İtikadlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir."

mehasininden sayıp Kur'ana muaraza etmek istemiş. Halbuki gölgeli gölgesiz suretler, ya bir zulm-ü mütehaccir veya bir riya-yı mütecessid veya bir heves-i mütecessimdir ki, beşeri zulme ve riyaya ve hevaya, hevesi kamçılayıp teşvik eder. Hem Kur'an merhameten, kadınların hürmetini muhafaza için, Hayâ perdesini takmasını emreder. Tâ hevesat-ı rezilenin ayağı altında o şefkat madenleri zillet çekmesinler. Âlet-i hevesat, ehemmiyetsiz bir meta' hükmüne geçmesinler.**(Haşiye)** Medeniyet ise, kadınları yuvalarından çıkarıp, perdelerini yırtıp, beşeri de baştan çıkarmıştır. Halbuki aile hayatı, kadın-erkek mabeyninde mütekabil hürmet ve muhabbetle devam eder. Halbuki açık-saçıklık, samimî hürmet ve muhabbeti izale edip ailevî hayatı zehirlemiştir. Hususan suretperestlik, ahlâkı fena halde sarstığı ve sukut-u ruha sebebiyet verdiği şununla anlaşılır: Nasılki merhume ve rahmete muhtaç bir güzel kadın cenazesine nazar-ı şehvet ve hevesle bakmak, ne kadar Ahlâkı tahrib eder. Öyle de: Ölmüş kadınların suretlerine veyahut sağ kadınların küçük cenazeleri hükmünde olan suretlerine hevesperverane bakmak, derinden derine hissiyat-ı ulviye-i insaniyeyi sarsar, tahrib eder.

İşte şu üç misal gibi binler Mesail-i Kur'aniyenin herbirisi, saadet-i beşeriyeyi dünyada temine hizmet etmekle beraber Hayat-ı Ebediyesine de hizmet eder. Sair mes'eleleri mezkûr mes'elelere kıyas edebilirsin.

Nasıl medeniyet-i hazıra, Kur'anın hayat-ı içtimaiye-i beşere aid olan düsturlarına karşı mağlub olup Kur'anın

----

(Haşiye): Tesettür-ü Nisvan hakkında Otuzbirinci Mektub'un Yirmidördüncü Lem'ası, gayet kat'î bir surette isbat etmiştir ki: Tesettür, kadınlar için fıtrîdir. Ref'-i tesettür, fıtrata münafîdir.

İ'caz-ı Manevîsine karşı Hakikat noktasında iflas eder. Öyle de: Medeniyetin ruhu olan felsefe-i Avrupa ve hikmet-i beşeriyeyi, Hikmet-i Kur'anla yirmibeş aded Sözlerde mizanlarla iki Hikmetin müvazenesinde, hikmet-i felsefiye âcize ve Hikmet-i Kur'aniyenin Mu'cize olduğu kat'iyyetle isbat edilmiştir. Nasılki Onbirinci ve Onikinci Sözlerde, hikmet-i felsefiyenin aczi ve iflası; ve Hikmet-i Kur'aniyenin İ'cazı ve gınası isbat edilmiştir, müracaat edebilirsin.

Hem nasıl medeniyet-i hazıra, Hikmet-i Kur'anın ilmî ve amelî İ'cazına karşı mağlub oluyor. Öyle de: Medeniyetin edebiyat ve belâgatı da, Kur'anın Edeb ve Belâgatına karşı nisbeti: Öksüz bir yetimin muzlim bir hüzün ile ümidsiz ağlayışı, hem süflî bir vaziyette sarhoş bir ayyaşın velvele-i gınasının (şarkı demektir) nisbeti ile, ulvî bir âşıkın muvakkat bir iftiraktan müştakane, ümidkârane bir hüzün ile gınası (şarkısı); hem zafer veya harbe ve ulvî fedakârlıklara sevketmek için teşvikkârane kasaid-i vataniyeye nisbeti gibidir. Çünki edeb ve belâgat, tesir-i üslûb itibariyle ya hüzün verir, ya neş'e verir. Hüzün ise, iki kısımdır: Ya fakd-ül ahbabdan gelir, yani ahbabsızlıktan, sahibsizlikten gelen karanlıklı bir hüzündür ki; dalalet-âlûd, tabiatperest, gafletpîşe olan medeniyetin edebiyatının verdiği hüzündür. İkinci hüzün, firak-ul ahbabdan gelir, yani ahbab var, firakında müştakane bir hüzün verir. İşte şu hüzün, Hidayet-Eda, Nur-Efşan Kur'anın verdiği hüzündür. Amma neş'e ise, o da iki kısımdır: Birisi, nefsi hevesatına teşvik eder. O da tiyatrocu, sinemacı, romancı medeniyetin edebiyatının şe'nidir. İkinci neş'e, nefsi susturup, Ruhu, Kalbi, Aklı, Sırrı maaliyata, Vatan-ı Aslîlerine, Makarr-ı Ebedîlerine, Ahbab-ı Uhrevîlerine yetişmek için latif ve edebli masumane bir teşviktir ki, o da Cennet ve Saadet-i Ebediyeye ve Rü'yet-i

Cemalullaha beşeri sevkeden ve şevke getiren Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın verdiği neş'edir. İşte

قُلْ لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْاِنْسُ وَالْجِنُّ عَلٰٓى اَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هٰذَا الْقُرْاٰنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهٖ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا

ifade ettiği azîm mana ve büyük Hakikat, kasır-ül fehm olanlarca ve dikkatsizlikle mübalağalı bir belâgat için muhal bir suret zannediliyor. Hâşâ! Mübalağa değil, muhal bir suret değil, Ayn-ı Hakikat bir Belâgat ve mümkün ve vaki' bir surettedir.

O suretin bir vechi şudur ki; yani, Kur'andan tereşşuh etmeyen ve Kur'anın malı olmayan ins ve cinnin bütün güzel sözleri toplansa, Kur'anı tanzir edemez, demektir. Hem edememiş ki, gösterilmiyor. İkinci vecih şudur ki: Cin ve insin hattâ şeytanların netice-i efkârları ve muhassala-i mesaîleri olan medeniyet ve hikmet-i felsefe ve edebiyat-ı ecnebiye, Kur'anın Ahkâm ve Hikmet ve Belâgatına karşı âciz derekesindedirler, demektir. Nasıl da nümunesini gösterdik.

* * *

(Meyve Risalesi'nden)

Onuncu Mes'elenin hâtimesi olarak iki Haşiyedir

B i r i n c i s i: Bundan oniki sene evvel işittim ki, en dehşetli ve muannid bir zındık Kur'ana karşı sû'-i kasdını tercümesiyle yapmağa başlamış ve demiş ki: "Kur'an tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekraratı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş. Fakat Risale-i Nur'un cerhedilmez hüccetleri kat'î isbat etmiş ki: Kur'anın hakikî tercümesi kabil değil ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'anın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez ve herbir Harfi, on adedden bine kadar Sevab veren Kelimat-ı Kur'aniyenin mu'cizane ve cem'iyetli Tabirleri yerinde, beşerin âdi ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde Câmilerde okunmaz diye Risale-i Nur her tarafta İntişarıyla o dehşetli plânı akîm bıraktı. Fakat o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'an güneşini üflemekle söndürmeğe, ahmak çocuklar gibi ahmakane ve divanecesine çalışmaları sebebiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir halette bu Onuncu Mes'ele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalar ile görüşemediğim için hakikat-ı hali bilemiyorum.

İ k i n c i H a ş i y e: Denizli hapsinden tahliyemizden sonra meşhur Şehir Oteli'nin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer Halka-i Zikir tarzında gayet latif tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları, havanın

dokunmasıyla cezbekârane ve cazibedarane hareketle raksları, Kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan hüzünlü ve gamlı Kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben, o kemal-i neş'e ile cilvelenen o nazenin kavaklara ve zîhayat-lara o kadar acıdım ki, gözlerim yaş ile doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasıyla Kâinat dolusu firakların, zevallerin hüzünleri başıma toplandı. Birden Hakikat-ı Muhammediyenin (A.S.M.) getirdiği Nur, imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri ve gamları, sürurlara çevirdi. Hattâ o Nurun, herkes ve her Ehl-i İman gibi benim hakkımda milyon Feyzinden yalnız o vakitte, o vaziyete temas eden imdad ve tesellisi için Zât-ı Muhammediyeye (A.S.M.) karşı ebediyen minnetdar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nazeninleri; vazifesiz, neticesiz, bir mevsimde görünüp, hareketleri neş'eden değil belki güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki Aşk-ı Beka ve Hubb-u Mehasin ve Şefkat-i Cinsiye ve Hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki, böyle dünyayı bir manevî Cehenneme ve Aklı bir tazib âletine çevirdiği sırada, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm'ın beşere hediye getirdiği Nur perdeyi kaldırdı; i'dam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak yerlerinde o kavakların herbirinin yaprakları adedince Hikmetleri, manaları ve Risale-i Nur'da isbat edildiği gibi, üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi:

Birinci kısım: Sâni'-i Zülcelal'in Esmasına bakar. Meselâ: Nasıl bir usta hârika bir makinayı yapsa; herkes o zâta بَارَكَ اللّٰهُ, مَاشَآءَاللّٰهُ deyip alkışlar. Öyle de:

O makina dahi, ondan maksud neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı haliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve herşey böyle bir makinadır, ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım Hikmetleri ise: Zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar. Onlara şirin bir mütalaagâh, birer Kitab-ı Marifet olur. Manalarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hâfızalarında ve elvah-ı misaliyede ve Âlem-i Gaybın Defterlerinde Daire-i Vücudda bırakıp, sonra Âlem-i Şehadeti terkeder, Âlem-i Gayba çekilir. Demek surî bir vücudu bırakır, manevî ve gaybî ve ilmî çok Vücudları kazanır. Evet, madem Allah var ve İlmi ihata eder. Elbette adem, i'dam, hiçlik, mahv, fena; Hakikat noktasında Ehl-i İmanın dünyasında yoktur ve kâfirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânilikle doludur. İşte bu Hakikatı, umumun lisanında gezen bu gelen darb-ı mesel Ders verip, der: **"Kimin için Allah var, ona herşey var ve kimin için yoksa, herşey ona yoktur, hiçtir."**

E l h a s ı l: Nasılki İman, ölüm vaktinde insanı i'dam-ı ebedîden kurtarıyor; öyle de herkesin hususî dünyasını dahi i'damdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-ü mutlak olsa; hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle i'dam edip manevî Cehennem zulmetlerine atar. Hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi Âhirete tercih edenlerin kulakları çınlasın. Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya İmana girsinler. Bu dehşetli hasarattan kurtulsunlar!

* **

(Yirmialtıncı Söz'den)

Ücüncü Mebhasın Sonu Ve Dördüncü Mebhas

E ğ e r d e s e n: "Kader bizi böyle bağlamış. Hürriyetimizi selbetmiştir. İnbisat ve cevelana müştak olan Kalb ve Ruh için Kadere İman bir ağırlık, bir sıkıntı vermiyor mu?"

E l c e v a b: Kat'â ve aslâ!.. Sıkıntı vermediği gibi, nihayetsiz bir hıffet, bir rahatlık ve Revh u Reyhanı veren ve Emn ü Emanı temin eden bir sürur, bir Nur veriyor. Çünki insan Kadere İman etmezse, küçük bir dairede cüz'î bir serbestiyet, muvakkat bir hürriyet içinde, dünya kadar ağır bir yükü, bîçare Ruhun omuzunda taşımaya mecburdur. Çünki insan bütün Kâinatla alâkadardır. Nihayetsiz makasıd ve metalibi var. Kudreti, İradesi, hürriyeti milyondan birisine kâfi gelmediği için, çektiği manevî sıkıntı ağırlığı, ne kadar müdhiş ve muvahhiş olduğu anlaşılır. İşte Kadere İman, bütün o ağırlığı Kaderin sefinesine atar, kemal-i rahat ile, Ruh ve Kalbin kemal-i hürriyetiyle kemalâtında serbest cevelanına meydan veriyor. Yalnız nefs-i emmarenin cüz'î hürriyetini selbeder ve firavuniyetini ve rububiyetini ve keyfemâyeşa hareketini kırar. Kadere İman o kadar lezzetli, saadetlidir ki, tarif edilmez. Yalnız şu temsil ile o Lezzete ve o Saadete bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

İki adam, bir padişahın payitahtına giderler. O padişahın mahall-i garaib olan has sarayına girerler. Biri,

padişahı bilmez; o yerde gasıbane, sârıkane tavattun etmek ister. Fakat o bahçe, o sarayın iktiza ettikleri idare ve tedbir ve vâridat ve makinelerini işlettirmek ve garib hayvanatın erzakını vermek gibi zahmetli külfetleri görür, mütemadiyen ızdırab çeker. O Cennet gibi bahçe, başına bir Cehennem gibi oluyor. Herşeye acıyor. İdare edemiyor. Teessüfle vaktini geçirir. Sonra da, o hırsız edebsiz adam, te'dib suretiyle hapse atılır. İkinci adam, padişahı tanır, padişaha kendini misafir bilir. Bütün o bahçede, o sarayda olan işler, bir nizam-ı kanunla cereyan ettiğini, herşey bir proğramla, kemal-i sühuletle işlediğini itikad eder. Zahmet ve külfetleri, padişahın kanununa bırakıp kemal-i safa ile o Cennet-misal bahçenin bütün lezzetlerinden istifade edip padişahın merhametine ve idare kanunlarının güzelliğine istinaden herşeyi hoş görür, kemal-i lezzet ve saadetle hayatını geçirir.

İşte مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ اَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ Sırrını anla.

DÖRDÜNCÜ MEBHAS:

E ğ e r d e s e n: "Birinci Mebhas'ta isbat ettin ki: Kaderin herşeyi güzeldir, Hayırdır. Ondan gelen şer de Hayırdır. Çirkinlik de güzeldir. Halbuki şu dâr-ı dünyadaki musibetler, beliyyeler, o hükmü cerhediyor."

E l c e v a b: Ey şiddet-i şefkatten şedid bir elemi hisseden nefsim ve arkadaşım! Vücud, Hayr-ı Mahz; adem, şerr-i mahz olduğuna; bütün Mehasin ve Kemalâtın Vücuda rücuu ve bütün maasi ve mesaib ve nekaisin esası adem olduğu, delildir. Madem adem şerr-i mahzdır. Ademe müncer olan veya ademi işmam eden hâlât dahi şerri tazammun eder. Onun için, Vücudun en parlak Nuru olan

Hayat, ahval-i muhtelife içinde yuvarlanıp kuvvet buluyor. Mütebayin vaziyetlere girip tasaffi ediyor ve müteaddid keyfiyatı alıp, matlub semeratı veriyor ve müteaddid tavırlara girip, Vâhib-i Hayat'ın Nukuş-u Esmasını güzelce gösterir. İşte şu Hakikattandır ki, zîhayatlara âlâm ve mesaib ve meşakkat ve beliyyat suretinde bazı hâlât ârız olur ki; o hâlât ile hayatlarına Envâr-ı Vücud teceddüd edip zulümat-ı adem tebâud ederek hayatları tasaffi ediyor. Zira tevakkuf, sükûnet, sükût, atalet, istirahat, yeknesaklık; keyfiyatta ve ahvalde birer ademdir. Hattâ en büyük bir lezzet, yeknesaklık içinde hiçe iner.

E l h a s ı l: Madem Hayat, Esma-i Hüsnanın Nukuşunu gösterir. Hayatın başına gelen herşey Hasendir. Meselâ: Gayet zengin, nihayet derecede san'atkâr ve çok san'atlarda mahir bir zât; âsâr-ı san'atını, hem kıymetdar servetini göstermek için âdi bir miskin adamı, modellik vazifesini gördürmek için, bir ücrete mukabil bir saatte murassa', musanna' yaptığı gömleği giydirir, onun üstünde işler ve vaziyetler verir, tebdil eder. Hem her nevi san'atını göstermek için keser, değiştirir, uzaltır, kısaltır. Acaba şu ücretli miskin adam o zâta dese: "Bana zahmet veriyorsun. Eğilip kalkmakla vaziyet veriyorsun, beni güzelleştiren bu gömleği kesip kısaltmakla güzelliğimi bozuyorsun" demeğe hak kazanabilir mi? "Merhametsizlik, insafsızlık ettin" diyebilir mi? İşte onun gibi Sâni'-i Zülcelal, Fâtır-ı Bîmisal; zîhayata göz, kulak, Akıl, Kalb gibi havas ve letaif ile murassa olarak giydirdiği Vücud gömleğini Esma-i Hüsnanın Nakışlarını göstermek için çok hâlât içinde çevirir, çok vaziyetlerde değiştirir. Elemler, musibetler nev'inde olan keyfiyat; bazı Esmasının Ahkâmını göstermek için Lemaat-ı Hikmet içinde bazı Şuaat-ı Rahmet ve o Şuaat-ı Rahmet içinde latif güzellikler vardır.

* **

Hâtime

[Eski Said'in serkeş, müftehir, mağrur, ucblu, riyakâr nefsini susturan, teslime mecbur eden Beş Fıkradır.]

B i r i n c i F ı k r a: Madem eşya var ve san'atlıdır. Elbette bir ustaları var. Yirmiikinci Söz'de gayet kat'î isbat edildiği gibi: Eğer herşey birinin olmazsa, o vakit herbir şey, bütün eşya kadar müşkil ve ağır olur. Eğer herşey birinin olsa, o zaman bütün eşya, bir şey kadar âsân ve kolay olur. Madem zemin ve âsumanı birisi yapmış, yaratmış. Elbette o pek hikmetli ve çok san'atkâr zât, zemin ve âsumanın meyveleri ve neticeleri ve gayeleri olan zîhayatları başkalara bırakıp işi bozmayacak. Başka ellere teslim edip bütün hikmetli işlerini abes etmeyecek, hiçe indirmeyecek, şükür ve İbadetlerini başkasına vermeyecektir.

İ k i n c i F ı k r a: Sen ey mağrur nefsim! Üzüm ağacına benzersin. Fahrlenme! Salkımları o ağaç kendi takmamış, başkası onları ona takmış.

Ü ç ü n c ü F ı k r a: Sen ey riyakâr nefsim! "Dine Hizmet ettim" diye gururlanma.

إِنَّ اللّٰهَ لَيُؤَيِّدُ هٰذَا الدِّينَ بِالرَّجُلِ الْفَاجِرِ Sırrınca: Müzekkâ olmadığın için, belki sen kendini o recül-i fâcir bilmelisin. Hizmetini, Ubudiyetini; geçen Nimetlerin şükrü ve Vazife-i Fıtrat ve Fariza-i Hilkat ve Netice-i San'at bil, ucb ve riyadan kurtul!..

D ö r d ü n c ü F ı k r a: Hakikat İlmini, hakikî Hikmeti istersen; Cenab-ı Hakk'ın Marifetini kazan. Çünki bütün Hakaik-i Mevcudat, İsm-i Hakk'ın Şuaatı ve Esmasının Tezahüratı ve Sıfâtının Tecelliyatıdırlar. Maddî ve manevî, cevherî, arazî herbir şeyin, herbir insanın Hakikatı, birer İsmin Nuruna dayanır ve Hakikatına istinad eder. Yoksa hakikatsız, ehemmiyetsiz bir surettir. Yirminci Söz'ün âhirinde, şu Sırra dair bir nebze bahsi geçmiştir.

Ey nefis! Eğer şu dünya hayatına müştaksan, mevtten kaçarsan kat'iyyen bil ki: **Hayat zannettiğin hâlât, yalnız bulunduğun dakikadır.** O dakikadan evvel bütün zamanın ve o zaman içindeki eşya-i dünyeviye, o dakikada meyyittir, ölmüştür. O dakikadan sonra bütün zamanın ve onun mazrufu, o dakikada ademdir, hiçtir. Demek güvendiğin hayat-ı maddiye, yalnız bir dakikadır. Hattâ bir kısım ehl-i tedkik, "Bir âşiredir belki bir ân-ı seyyaledir" demişler. İşte şu Sırdandır ki; bazı Ehl-i Velayet, dünyanın dünya cihetiyle ademine hükmetmişler. Madem böyledir, hayat-ı maddiye-i nefsiyeyi bırak. Kalb ve Ruh ve Sırrın Derece-i Hayatlarına çık, bak; ne kadar geniş bir Daire-i Hayatları var. Senin için meyyit olan mazi, müstakbel; onlar için haydır, hayatdar ve mevcuddur. Ey nefsim!. Madem öyledir, sen dahi Kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

"Fâniyim, fâni olanı istemem. Âcizim, âciz olanı istemem.
Ruhumu Rahman'a teslim eyledim, gayr istemem.
İsterim, fakat bir Yâr-ı Bâki isterim. Zerreyim, fakat bir Şems-i Sermed isterim. Hiç-ender-hiçim, fakat bu mevcudatı Birden isterim."

[Tılsım-ı Kâinatı Keşfeden, Kur'an-ı Hakîm'in Mühim Bir Tılsımını Halleden]

Otuzuncu Söz'den

Birinci Maksad,

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اِنَّا عَرَضْنَا الْاَمَانَةَ عَلَى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَالْجِبَالِ فَاَبَيْنَ اَنْ
يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْاِنْسَانُ اِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولاً

Şu Âyetin büyük hazinesinden tek bir cevherine işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Gök, zemin, dağ tahammülünden çekindiği ve korktuğu Emanetin müteaddid vücuhundan bir ferdi, bir vechi, **ene**'dir. Evet **ene**, Zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar Âlem-i İnsaniyetin etrafına dal budak salan nurani bir Şecere-i Tûbâ ile, müdhiş bir şecere-i zakkumun çekirdeğidir. Şu azîm Hakikata girişmeden evvel, o Hakikatın fehmini teshil edecek bir Mukaddime beyan ederiz. Şöyle ki:

Ene, Künuz-u Mahfiye olan Esma-i İlahiyenin anahtarı olduğu gibi, Kâinatın Tılsım-ı Muğlakının dahi anahtarı olarak bir Muamma-yı Müşkilküşadır, bir Tılsım-ı Hayret-fezadır. O ene mahiyetinin bilinmesiyle, o garib Muamma, o acib Tılsım olan ene açılır ve Kâinat Tılsımını ve Âlem-i Vücubun künuzunu dahi açar. Şu mes'eleye dair

"Şemme" isminde bir Risale-i Arabiyemde şöyle bahsetmişiz ki: Âlemin miftahı insanın elindedir ve nefsine takılmıştır. Kâinat kapıları zahiren açık görünürken, hakikaten kapalıdır. Cenab-ı Hak, emanet cihetiyle insana "ene" namında öyle bir miftah vermiş ki; Âlemin bütün kapılarını açar ve öyle Tılsımlı bir enaniyet vermiş ki; Hallak-ı Kâinat'ın Künuz-u Mahfiyesini onun ile keşfeder. Fakat ene, kendisi de gayet muğlak bir Muamma ve açılması müşkil bir Tılsımdır. Eğer onun hakikî mahiyeti ve Sırr-ı Hilkati bilinse; kendisi açıldığı gibi Kâinat dahi açılır. Şöyle ki:

Sani-i Hakîm, insanın eline Emanet olarak, Rububiyetinin Sıfât ve Şuunatının Hakikatlarını gösterecek, tanıttıracak, işarat ve nümuneleri câmi' bir ene vermiştir. Tâ ki o ene, bir vâhid-i kıyasî olup, Evsaf-ı Rububiyet ve Şuunat-ı Uluhiyet bilinsin. Fakat vâhid-i kıyasî, bir mevcud-u hakikî olmak lâzım değil. Belki hendesedeki farazî hatlar gibi, farz ve tevehhümle bir vâhid-i kıyasî teşkil edilebilir. İlim ve tahakkukla hakikî vücudu lâzım değildir.

S u a l: Niçin Cenab-ı Hakk'ın Sıfât ve Esmasının Marifeti, enaniyete bağlıdır?

E l c e v a b: Çünki mutlak ve muhit bir şeyin hududu ve nihayeti olmadığı için, ona bir şekil verilmez ve üstüne bir suret ve bir taayyün vermek için hükmedilmez, mahiyeti ne olduğu anlaşılmaz. Meselâ: Zulmetsiz daimî bir ziya, bilinmez ve hissedilmez. Ne vakit hakikî veya vehmî bir karanlık ile bir hat çekilse, o vakit bilinir. İşte Cenab-ı Hakk'ın İlim ve Kudret, Hakîm ve Rahîm gibi Sıfât ve Esması; muhit, hududsuz, şeriksiz olduğu için onlara hükmedilmez ve ne oldukları bilinmez ve hissolunmaz.

Öyle ise hakikî nihayet ve hadleri olmadığından, farazî ve vehmî bir haddi çizmek lâzım geliyor. Onu da enaniyet yapar. Kendinde bir rububiyet-i mevhume, bir mâlikiyet, bir kudret, bir ilim tasavvur eder; bir had çizer. Onun ile muhit sıfatlara bir hadd-i mevhum vaz'eder. "Buraya kadar benim, ondan sonra Onundur" diye bir taksimat yapar. Kendindeki ölçücükler ile, onların mahiyetini yavaş yavaş anlar. Meselâ: Daire-i mülkünde mevhum rububiyetiyle, daire-i mümkinatta Hâlıkının Rububiyetini anlar ve zahir mâlikiyetiyle, Hâlıkının hakikî Mâlikiyetini fehmeder ve "Bu haneye mâlik olduğum gibi, Hâlık da şu Kâinatın Mâlikidir." der ve cüz'î ilmiyle Onun İlmini fehmeder ve kesbî san'atçığıyla O Sâni'-i Zülcelal'in ibda-i san'atını anlar. Meselâ: "Ben şu evi nasıl yaptım ve tanzim ettim. Öyle de şu dünya hanesini birisi yapmış ve tanzim etmiş" der. Ve hakeza... Bütün Sıfât ve Şuunat-ı İlahiyeyi bir derece bildirecek, gösterecek binler esrarlı ahval ve sıfât ve hissiyat, ene'de münderiçtir.

Demek ene, âyine-misal ve vâhid-i kıyasî ve âlet-i inkişaf ve Mana-yı Harfî gibi; manası kendinde olmayan ve başkasının manasını gösteren, vücud-u insaniyetin kalın ipinden şuurlu bir tel ve mahiyet-i beşeriyenin hullesinden ince bir ip ve Şahsiyet-i Âdemiyetin kitabından bir ا tir ki, o ا 'in "iki yüzü" var. Biri, Hayra ve Vücuda bakar. O yüz ile yalnız Feyze kabildir. Vereni kabul eder, kendi icad edemez. O yüzde fâil değil, icaddan eli kısadır. Bir yüzü de şerre bakar ve ademe gider. Şu yüzde o fâildir, fiil sahibidir. Hem onun mahiyeti, harfiyedir; başkasının manasını gösterir. Rububiyeti hayaliyedir. Vücudu o kadar zaîf ve incedir ki; bizzât kendinde hiç bir şeye tahammül edemez ve yüklenemez. Belki eşyanın derecat ve miktarlarını bildiren mizan-ül hararet ve mizan-ül hava

gibi mizanlar nev'inden bir mizandır ki; Vâcib-ül Vücud'un mutlak ve muhit ve hududsuz Sıfâtını bildiren bir mizandır.

İşte mahiyetini şu tarzda bilen ve iz'an eden ve ona göre hareket eden قَدْ اَفْلَحَ مَنْ زَكّٰيهَا beşaretinde dâhil olur. Emaneti bihakkın eda eder ve o enenin dürbünüyle, Kâinat ne olduğunu ve ne vazife gördüğünü görür ve âfâkî malûmat nefse geldiği vakit, ene'de bir musaddık görür. O Ulûm, Nur ve Hikmet olarak kalır. Zulmet ve abesiyete inkılab etmez. Vaktaki ene, vazifesini şu suretle îfa etti; vâhid-i kıyasî olan mevhum rububiyetini ve farazî mâlikiyetini terkeder. لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ وَ لَهُ الْحُكْمُ وَ اِلَيْهِ تُرْجَعُونَ der. Hakikî Ubudiyetini takınır. Makam-ı **"Ahsen-i Takvim"**e çıkar.

Eğer o ene, Hikmet-i Hilkatini unutup, Vazife-i Fıtriyesini terkederek kendine mana-yı ismiyle baksa, kendini mâlik itikad etse; o vakit Emanete hıyanet eder, وَ قَدْ خَابَ مَنْ دَسّٰيهَا altında dâhil olur. İşte bütün şirkleri ve şerleri ve dalaletleri tevlid eden enaniyetin şu cihetindendir ki; Semavat ve Arz ve Cibal tedehhüş etmişler, farazî bir şirkten korkmuşlar. Evet ene ince bir ا , bir tel, farazî bir hat iken, mahiyeti bilinmezse, tesettür toprağı altında neşvünema bulur; gittikçe kalınlaşır. Vücud-u insanın her tarafına yayılır. Koca bir ejderha gibi, vücud-u insanı bel' eder. Bütün o insan, bütün letaifiyle âdeta ene olur. Sonra nev'in enaniyeti de bir asabiyet-i nev'iye

ve milliye cihetiyle o enaniyete kuvvet verip; o ene, enaniyet-i nev'iyeye istinad ederek, şeytan gibi, Sâni'-i Zülcelal'in Evamirine karşı mübareze eder. Sonra kıyas-ı binnefs suretiyle herkesi, hattâ herşeyi kendine kıyas edip, Cenab-ı Hakk'ın mülkünü onlara ve esbaba taksim eder. Gayet azîm bir şirke düşer.

اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ mealini gösterir. Evet nasıl mîrî malından kırk parayı çalan bir adam, bütün hazır arkadaşlarına birer dirhem almasını kabul ile hazmedebilir. Öyle de "Kendime mâlikim" diyen adam, "Herşey kendine mâliktir" demeye ve itikad etmeye mecburdur.

İşte ene, şu hainane vaziyetinde iken; cehl-i mutlaktadır. Binler fünunu bilse de, cehl-i mürekkeble bir echeldir. Çünki duyguları, efkârları Kâinatın Envâr-ı Marifetini getirdiği vakit, nefsinde onu tasdik edecek, ışıklandıracak ve idame edecek bir madde bulmadığı için sönerler. Gelen herşey, nefsindeki renkler ile boyalanır. Mahz-ı Hikmet gelse, nefsinde abesiyet-i mutlaka suretini alır. Çünki şu haldeki ene'nin rengi, şirk ve ta'tildir, Allah'ı inkârdır. Bütün Kâinat parlak Âyetlerle dolsa; o ene'deki karanlıklı bir nokta, onları nazarda söndürür, göstermez. Onbirinci Söz'de mahiyet-i insaniyenin ve mahiyet-i insaniyedeki enaniyetin, -Mana-yı Harfî cihetiyle- ne kadar hassas bir mizan ve doğru bir mikyas ve muhit bir fihriste ve mükemmel bir harita ve câmi' bir âyine ve Kâinata güzel bir takvim, bir ruzname olduğu gayet kat'î bir surette tafsil edilmiştir. Ona müracaat edilsin. O Söz'deki tafsilata iktifaen kısa keserek Mukaddimeye nihayet verdik. Eğer Mukaddimeyi anladınsa gel, Hakikata giriyoruz.

İşte bak: Âlem-i İnsaniyette, Zaman-ı Âdem'den şimdiye kadar iki cereyan-ı azîm, iki silsile-i efkâr; her tarafta ve her tabaka-i insaniyede dal budak salmış, iki şecere-i azîme hükmünde, biri, Silsile-i Nübüvvet ve Diyanet; diğeri, silsile-i felsefe ve hikmet, gelmiş gidiyor. Her ne vakit o iki silsile imtizaç ve ittihad etmiş ise, yani silsile-i felsefe, Silsile-i Diyanete dehalet edip itaat ederek Hizmet etmişse; Âlem-i İnsaniyet parlak bir surette bir Saadet, bir hayat-ı içtimaiye geçirmiştir. Ne vakit ayrı gitmişler ise, bütün Hayır ve Nur, Silsile-i Nübüvvet ve Diyanet etrafına toplanmış ve şerler ve dalaletler, felsefe silsilesinin etrafına cem'olmuştur. Şimdi şu iki silsilenin menşe'lerini, esaslarını bulmalıyız.

İşte Diyanet Silsilesine itaat etmeyen silsile-i felsefe ki, bir şecere-i zakkum suretini alıp, şirk ve dalalet zulümatını etrafına dağıtır. Hattâ kuvve-i akliye dalında; dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun meyvelerini, beşer aklının eline vermiş. Ve kuvve-i gadabiye dalında; nemrudları, firavunları, şeddadları **(Haşiye)** beşerin başına atmış. Ve kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında; âliheleri, sanemleri ve uluhiyet dava edenleri semere vermiş, yetiştirmiş. O şecere-i zakkumun menşei ile Silsile-i Nübüvvetin ki bir Şecere-i Tûbâ-i Ubudiyet hükmünde bulunan o silsilenin, küre-i zeminin bağında mübarek dalları: Kuvve-i akliye dalında Enbiya ve Mürselîn ve Evliya ve Sıddıkîn meyvelerini yetiştirdiği gibi.. kuvve-i dafia dalında âdil

----

(Haşiye): Evet nemrudları, firavunları yetiştiren ve dayelik edip emziren, eski Mısır ve Babil'in ya sihir derecesine çıkmış veyahut hususî olduğu için etrafında sihir telakki edilen eski felsefeleri olduğu gibi; âliheleri eski Yunan kafasında yerleştiren ve esnamı tevlid eden felsefe-i tabiiye bataklığıdır. Evet tabiatın perdesi ile Allah'ın Nurunu görmeyen insan, herşeye bir Uluhiyet verip kendi başına musallat eder.

hâkimleri, Melek gibi melikler meyvesini veren ve kuvve-i cazibe dalında hüsn-ü sîret ve ismetli cemal-i suret ve sehavet ve keremnamdarlar meyvesini yetiştiren ve beşer nasıl şu Kâinatın en mükemmel bir meyvesi olduğunu gösteren o şecerenin menşei ile beraber ene'nin iki cihetindedir. O iki şecereye menşe' ve medar, esaslı bir çekirdek olarak ene'nin iki vechini beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Ene'nin bir vechini Nübüvvet tutmuş gidiyor; diğer vechini felsefe tutmuş geliyor.

Nübüvvetin vechi olan birinci vecih: Ubudiyet-i Mahzanın menşeidir. Yani ene, kendini Abd bilir. Başkasına hizmet eder, anlar. Mahiyeti harfiyedir. Yani başkasının manasını taşıyor, fehmeder. Vücudu, tebeîdir. Yani başka birisinin vücudu ile kaim ve icadıyla sabittir, itikad eder. Mâlikiyeti, vehmiyedir. Yani kendi Mâlikinin izni ile; surî, muvakkat bir mâlikiyeti vardır, bilir. Hakikatı, zılliyedir. Yani, Hak ve Vâcib bir Hakikatın cilvesini taşıyan mümkin ve miskin bir zılldir. Vazifesi ise, kendi Hâlıkının Sıfât ve Şuunatına mikyas ve mizan olarak, şuurkârane bir Hizmettir. İşte Enbiya ve Enbiya Silsilesindeki Asfiya ve Evliya ene'ye şu vecihle bakmışlar, böyle görmüşler, Hakikatı anlamışlar. Bütün mülkü Mâlik-ül Mülk'e teslim etmişler ve hükmetmişler ki: O Mâlik-i Zülcelal'in ne Mülkünde, ne Rububiyetinde, ne Uluhiyetinde şerik ve naziri yoktur; muin ve vezire muhtaç değil; herşeyin anahtarı Onun Elindedir; herşeye Kadir-i Mutlaktır. Esbab, bir perde-i zahiriyedir; tabiat, bir Şeriat-ı Fıtriyesidir ve Kanunlarının bir Mecmuasıdır ve Kudretinin bir Mistarıdır. İşte şu parlak nurani güzel Yüz, hayatdar ve manidar bir çekirdek hükmüne geçmiş ki; Hâlık-ı Zülcelal bir Şecere-i Tûbâ-i Ubudiyeti Ondan halketmiştir

ki, Onun mübarek dalları, Âlem-i Beşeriyetin her tarafını nurani meyvelerle tezyin etmiştir. Bütün zaman-ı mazideki zulümatı dağıtıp, o uzun zaman-ı mazi; felsefenin gördüğü gibi bir mezar-ı ekber, bir ademistan olmadığını, belki istikbale ve Saadet-i Ebediyeye atlamak için, ervah-ı âfilîne bir medar-ı envâr ve muhtelif basamaklı bir Mi'rac-ı Münevver ve ağır yüklerini bırakan ve serbest kalan ve dünyadan göçüp giden Ruhların nurani bir Nuristanı ve bir Bostanı olduğunu gösterir.

İkinci vecih ise: Felsefe tutmuştur. Felsefe ise, ene'ye mana-yı ismiyle bakmış. Yani kendi kendine delalet eder, der. Manası kendindedir, kendi hesabına çalışır, hükmeder. Vücudu aslî, zâtî olduğunu telakki eder. Yani zâtında bizzât bir vücudu vardır, der. Bir hakk-ı hayatı var.. daire-i tasarrufunda hakikî mâliktir, zu'meder. Onu bir hakikat-ı sabite zanneder. Vazifesini, hubb-u zâtından neş'et eden bir tekemmül-ü zâtî olduğunu bilir ve hakeza.. çok esasat-ı fasideye mesleklerini bina etmişler. O esasat, ne kadar esassız ve çürük olduğunu sair Risalelerimde ve bilhassa Sözlerde hususan Onikinci ve Yirmibeşinci Sözlerde kat'î isbat etmişiz. Hattâ silsile-i felsefenin en mükemmel ferdleri ve o silsilenin dâhîleri olan **Eflatun** ve **Aristo**, **İbn-i Sina** ve **Farabî** gibi adamlar; "İnsaniyetin gayet-ül gayatı, **"teşebbüh-ü bil-vâcib"**dir.. yani Vâcib-ül Vücud'a benzemektir" deyip firavunane bir hüküm vermişler ve enaniyeti kamçılayıp şirk derelerinde serbest koşturarak; esbabperest, sanemperest, tabiatperest, nücumperest gibi çok enva'-ı şirk taifelerine meydan açmışlar. İnsaniyetin esasında münderiç olan acz ve za'f, fakr ve ihtiyaç, naks ve kusur kapılarını kapayıp, Ubudiyetin yolunu seddetmişler. Tabiata saplanıp, şirkten tamamen çıkamayıp, şükrün geniş kapısını bulamamışlar…

Nübüvvet ise: Gaye-i insaniyet ve vazife-i beşeriyet, Ahlâk-ı İlahiye ile ve Secaya-yı Hasene ile tahalluk etmekle beraber, aczini bilip Kudret-i İlahiyeye iltica, za'fını görüp Kuvvet-i İlahiyeye istinad, fakrını görüp Rahmet-i İlahiyeye itimad, ihtiyacını görüp Gına-yı İlahiyeden istimdad, kusurunu görüp Afv-ı İlahîye istiğfar, naksını görüp Kemal-i İlahîye tesbihhan olmaktır diye, Ubudiyetkârane hükmetmişler.

İşte diyanete itaat etmeyen felsefenin böyle yolu şaşırdığı içindir ki; ene kendi dizginini eline almış.. dalaletin herbir nev'ine koşmuş. İşte şu vecihteki ene'nin başı üstünde bir şecere-i zakkum neşvünema bulup, Âlem-i İnsaniyetin yarısından fazlasını kaplamış.

İşte o şecerenin kuvve-i şeheviye-i behimiye dalında, beşerin enzarına verdiği meyveler ise; esnamlar ve âlihelerdir. Çünki felsefenin esasında, kuvvet müstahsendir. Hattâ "Elhükmü lil-galib" bir düsturudur. "Galebe edende bir kuvvet var. Kuvvette hak vardır." der. (Haşiye-1) Zulmü manen alkışlamış; zalimleri teşci' etmiştir ve cebbarları, uluhiyet davasına sevketmiştir. Hem masnu'daki güzelliği ve nakıştaki Hüsnü, masnua ve nakşa mal edip, Sâni' ve Nakkaş'ın mücerred ve mukaddes Cemalinin cilvesine nisbet etmeyerek, "Ne güzel yapılmış" yerine "Ne güzeldir" der. Perestişe lâyık bir sanem hükmüne getirir. Hem herkese satılan müzahref, hodfüruş, gösterici, riyakâr bir hüsnü istihsan ettiği için riyakârları alkışlamış, sanem-misalleri kendi âbidlerine âbide (Haşiye-2) yapmıştır. O şecerenin kuvve-i gadabiye dalında,

----

(Haşiye-1): Düstur-u Nübüvvet "Kuvvet Haktadır, Hak kuvvette değildir" der, zulmü keser, Adaleti temin eder.

(Haşiye-2): Yani o sanem-misaller perestişkârlarının hevesatlarına hoş görünmek ve teveccühlerini kazanmak için riyakârane gösteriş ile ibadet gibi bir vaziyet gösteriyorlar.

bîçare beşerin başında küçük-büyük nemrudlar, firavunlar, şeddadlar meyvelerini yetiştirmiş. Kuvve-i akliye dalında, Âlem-i İnsaniyetin dimağına dehriyyun, maddiyyun, tabiiyyun gibi meyveleri vermiş; beşerin beynini bin parça etmiştir…

Şimdi şu Hakikatı tenvir için, felsefe mesleğinin esasat-ı fasidesinden neş'et eden neticeleriyle, Silsile-i Nübüvvetin Esasat-ı Sadıkasından tevellüd eden neticelerinin binler müvazenesinden nümune olarak üç-dört misal zikrediyoruz.

Meselâ: Nübüvvetin hayat-ı şahsiyedeki düsturî neticelerinden

تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ اللهِ kaidesiyle "Ahlâk-ı İlahiye ile muttasıf olup Cenab-ı Hakk'a mütezellilane teveccüh edip acz, fakr, kusurunuzu bilip Dergahına Abd olunuz" Düsturu nerede? Felsefenin teşebbüh-ü bil-Vâcib insaniyetin gayet-i kemalidir kaidesiyle "Vâcib-ül Vücud'a benzemeğe çalışınız" hodfüruşane düsturu nerede! Evet nihayetsiz acz, za'f, fakr, ihtiyaç ile yoğrulmuş olan mahiyet-i insaniye nerede! Nihayetsiz Kadir, Kavî, Gani ve Müstağni olan Vâcib-ül Vücud'un mahiyeti nerede!..

İkinci Misal: Nübüvvetin hayat-ı içtimaiyedeki düsturî neticelerinden ve şems ve kamerden tut, tâ nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanın imdadına, hattâ zerrat-ı taamiye hüceyrat-ı bedenin imdadına ve muavenetine koşturulan Düstur-u Teavün, Kanun-u Kerem, Namus-u İkram nerede! Felsefenin hayat-ı içtimaiyedeki düsturlarından ve yalnız bir kısım zalim ve canavar insanların ve vahşi hayvanların, fıtratlarını sû'-i istimallerinden neş'et eden düstur-u cidal nerede! Evet düstur-u

cidali o kadar esaslı ve küllî kabul etmişler ki, "Hayat bir cidaldir" diye eblehane hükmetmişler.

Üçüncü Misal: Nübüvvetin Tevhid-i İlahî hakkındaki Netaic-i Âliyesinden ve düstur-u galiyesinden

اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ اِلاَّ عَنِ الْوَاحِدِ yani "Her birliği bulunan, yalnız birden sudûr edecektir. Madem her şeyde ve bütün eşyada bir birlik var, demek birtek Zâtın icadıdır" diye olan tevhidkârane düsturu nerede? Eski felsefenin bir düstur-u itikadiyesinden olan اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ عَنْهُ اِلاَّ الْوَاحِدُ "Birden bir sudûr eder" yani "Bir zâttan, bizzât birtek sudûr edebilir. Sair şeyler, vasıtalar vasıtasıyla ondan sudûr eder" diye Ganiyy-i Ale-l-ıtlak ve Kadir-i Mutlak'ı âciz vesaite muhtaç göstererek, bütün esbaba ve vesaite, Rububiyette bir nevi şirket verip Hâlık-ı Zülcelal'e, "akl-ı evvel" namında bir mahluku verip, âdeta sair mülkünü esbaba ve vesaite taksim ederek bir şirk-i azîme yol açan, şirk-âlûd ve dalalet-pişe o felsefenin düsturu nerede?..

Hükemanın yüksek kısmı olan İşrakiyyun böyle haltetseler; Maddiyyun, Tabiiyyun gibi aşağı kısımları ne kadar haltedeceklerini kıyas edebilirsin.

Dördüncü Misal: Nübüvvetin Düstur-u Hakîmanesinden

وَ اِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ Sırrıyla: "Herşeyin, her zîhayatın neticesi ve Hikmeti kendine aid bir ise; Sâniine aid neticeleri, Fâtırına bakan Hikmetleri binlerdir.

Herbir şeyin, hattâ bir meyvenin; bir ağacın meyveleri kadar Hikmetleri, neticeleri bulunduğu" Mahz-ı Hakikat olan Düstur-u Hikmet nerede? Felsefenin "Herbir zîhayatın neticesi kendine bakar veyahut insanın menafi'ine aiddir" diye, koca bir dağ gibi ağaca, hardal gibi bir meyve, bir netice takmak gibi gayet manasız bir abesiyet içinde gördüğü hikmetsiz hikmet-i müzahrefe düsturları nerede?

Şu Hakikat, Onuncu Söz'ün Onuncu Hakikatında bir derece gösterildiğinden kısa kestik. İşte bu dört misale, binler misali kıyas edebilirsin. **"Lemaat"** namındaki bir Risalede bir kısmına işaret etmişiz.

İşte felsefenin şu esasat-ı fasidesinden ve netaic-i vahîmesindendir ki: İslâm hükemasından **İbn-i Sina** ve **Farabî** gibi dâhîler, şaşaa-i suriyesine meftun olup, o mesleğe aldanıp, o mesleğe girdiklerinden; âdi bir Mü'min derecesini ancak kazanabilmişler. Hattâ **İmam-ı Gazalî** gibi bir Hüccet-ül İslâm, onlara o dereceyi de vermemiş.

Hem mütekellimînin mütebahhirîn ülemasından olan Mu'tezile imamları, zînet-i surîsine meftun olup, o mesleğe ciddî temas ederek, Aklı hâkim ittihaz ettiklerinden, ancak fâsık, mübtedi bir Mü'min derecesine çıkabilmişler. Hem üdeba-yı İslâmiyenin meşhurlarından bedbînlikle **maruf Ebu-l Alâ-i Maarri** ve yetimane ağlayışıyla mevsuf **Ömer Hayyam** gibilerin, o mesleğin nefs-i emmareyi okşayan zevkiyle zevklenmesi sebebiyle, Ehl-i Hakikat ve Kemalden bir sille-i tahkir ve tekfir yiyip; **"Edebsizlik ediyorsunuz, zendekaya giriyorsunuz, zındıkları yetiştiriyorsunuz"** diye zecirkârane te'dib tokatlarını almışlar.

Hem meslek-i felsefenin esasat-ı fasidesindendir ki: **Ene,** kendi zâtında hava gibi zaîf bir mahiyeti olduğu halde,

felsefenin meş'um nazarı ile mana-yı ismî cihetiyle baktığı için; güya buhar-misal o ene temeyyu edip, sonra ülfet cihetiyle ve maddiyata tevaggul sebebiyle güya tasallub ediyor. Sonra gaflet ve inkâr ile o **enaniyet** tecemmüd eder. Sonra isyan ile tekeddür eder, şeffafiyetini kaybeder. Sonra gittikçe kalınlaşıp sahibini yutar. Nev'-i insanın efkârıyla şişer. Sonra sair insanları, hattâ esbabı kendine ve nefsine kıyas edip, onlara -kabul etmedikleri ve teberri ettikleri halde- birer firavunluk verir. İşte o vakit, Hâlık-ı Zülcelal'in Evamirine karşı mübareze vaziyetini alır.

مَنْ يُحْيِى الْعِظَامَ وَ هِىَ رَمِيمٌ der. Meydan okur gibi Kadîr-i Mutlak'ı acz ile ittiham eder. Hattâ Hâlık-ı Zülcelal'in evsafına müdahale eder. İşine gelmeyenleri ve nefs-i emmarenin firavunluğunun hoşuna gitmeyenleri ya red, ya inkâr, ya tahrif eder. Ezcümle:

Felasifenin bir taifesi, Cenab-ı Hakk'a "mûcib-i bizzât" demişler, ihtiyarını nefyetmişler; ihtiyarını isbat eden bütün Kâinatın nihayetsiz şehadetlerini tekzib etmişler.

فَيَا سُبْحَانَ اللهِ Şu Kâinatta zerreden şemse kadar bütün mevcudat Taayyünatlarıyla, İntizamatıyla, Hikmetleriyle, Mizanlarıyla Sâniin İhtiyarını gösterdikleri halde, şu kör olası felsefenin gözü görmüyor. Hem bir kısım felasife, "Cüz'iyata İlm-i İlahî taalluk etmiyor" diye İlm-i İlahînin azametli ihatasını nefyedip, bütün mevcudatın şehadat-ı sadıkalarını reddetmişler. Hem felsefe, esbaba tesir verip, tabiat eline icad verir. Yirmiikinci Söz'de kat'î bir surette isbat edildiği gibi; her şeyde Hâlık-ı Külli Şey'e has, parlak sikkeyi görmeyip âciz, camid, şuursuz, kör ve iki eli tesadüf ve kuvvet gibi iki körün elinde olan

tabiata masdariyet verip, binler Hikmet-i Âliyeyi ifade eden ve herbiri birer Mektubat-ı Samedaniye hükmünde olan mevcudatın bir kısmını ona mal eder.

Hem Onuncu Söz'de isbat edildiği gibi, Cenab-ı Hak bütün Esmasıyla ve Kâinat bütün Hakaikıyla ve Silsile-i Nübüvvet bütün Tahkikatıyla ve Kütüb-ü Semaviye bütün Âyâtıyla gösterdikleri Haşir ve Âhiret kapısını bulmayıp, Haşri nefyedip, Ervahlara bir ezeliyet isnad etmişler. İşte bu hurafatlara sair mes'elelerini kıyas edebilirsin. Evet şeytanlar, güya ene'nin gaga ve pençesiyle dinsiz feylesoflarının akıllarını havaya kaldırıp dalalet derelerine atıp dağıtmıştır. **Küçük Âlemde ene, büyük Âlemde tabiat gibi tağutlardandır.**

فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

Geçen Hakikatı tenvir edecek bir seyahat-ı hayaliye suretinde nim-manzum olarak **"Lemaat"**ta yazdığım bir vakıa-i misaliyenin mealini şurada zikretmeğe münasebet geldi. Şöyle ki:

Bu Risalenin Te'lifinden sekiz sene evvel İstanbul'da, Ramazan-ı Şerifte, meslek-i felsefe ile münasebette bulunan Eski Said'in Yeni Said'e inkılab edeceği bir hengâmdadır ki, Fatiha-i Şerife'nin âhirinde

صِرَاطَ الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّٓالِّينَ

ile işaret ettiği üç mesleği düşünürken şöyle bir vakıa-i hayaliye, bir hâdise-i misaliye, rü'yaya benzer bir hâdise gördüm ki:

Kendimi, bir sahra-yı azîmede görüyorum. Bütün zeminin yüzünü; karanlıklı, sıkıcı ve boğucu bir bulut tabakası kaplamış. Ne nesim var, ne ziya, ne Âb-ı Hayat.. hiçbirisi bulunmuyor. Her tarafı canavarlar, muzır ve muvahhiş mahluklarla dolu olduğunu tevehhüm ettim. Kalbime geldi ki: "Şu zeminin öteki tarafında ziya, nesim, Âb-ı Hayat var. Oraya geçmek lâzım." Baktım ki, ihtiyarsız sevk olunuyorum. Zeminin içinde, tünel-vari bir mağaraya sokuldum. Gitgide zeminin içinde seyahat ettim. Bakıyorum ki: Benden evvel o taht-el arz yolda çok kimseler gitmişler. Her tarafta boğulup kalmışlar. Onların ayak izlerini görüyordum. Bazılarının bir zaman seslerini işitiyordum. Sonra sesleri kesiliyordu.

Ey, hayali ile benim seyahat-ı hayaliyeme iştirak eden arkadaş! O zemin, tabiattır ve felsefe-i tabiiyedir. Tünel ise, ehl-i felsefenin efkârı ile Hakikata yol açmak için açtıkları meslektir. Gördüğüm ayak izleri, **Eflatun** ve **Aristo (Haşiye)** gibi meşahirlerindir. İşittiğim sesler, **İbn-i Sina** ve **Farabî** gibi dâhîlerindir. Evet **İbn-i Sina**'nın bazı sözlerini, kanunlarını bazı yerlerde görüyordum. Sonra, bütün bütün kesiliyordu. Daha ileri gidememiş. Demek boğulmuş. Her ne ise, seni meraktan kurtarmak için

----

(Haşiye): Eğer desen: "Sen necisin, bu meşahire karşı meydana çıkıyorsun? Sen bir sinek gibi olup da, kartalların uçmalarına karışıyorsun?" Ben de derim ki: "Kur'an gibi bir Üstad-ı Ezeliyem varken, dalalet-âlûd felsefenin ve evham-âlûd aklın şakirdleri olan o kartallara, hakikat ve marifet yolunda, sinek kanadı kadar da kıymet vermeğe mecbur değilim. Ben onlardan ne kadar aşağı isem, onların üstadı dahi, benim Üstadımdan bin defa daha aşağıdır. Üstadımın Himmetiyle, onları garkeden madde, ayağımı da ıslatamadı. Evet büyük bir padişahın, onun kanununu ve evamirini hâmil küçük bir neferi, küçük bir şahın büyük bir müşirinden daha büyük işler görebilir..."

hayalin altındaki Hakikatın bir köşesini gösterdim. Şimdi seyahatıma dönüyorum.

Gitgide baktım ki benim elime iki şey verildi. Biri, bir elektrik; o **taht-el arz tabiatın zulümatını dağıtır.** Diğeri, bir âlet ile dahi azîm kayalar, dağ-misal taşlar parçalanıp bana yol açılıyor. Kulağıma denildi ki: "Bu elektrik ile o âlet, Kur'anın Hazinesinden size verilmiştir." Her ne ise, çok zaman öylece gittim. Baktım ki, öteki tarafa çıktım. Gayet güzel bir bahar mevsiminde bulutsuz bir güneş, ruh-efza bir nesim, hayatdar bir Âb-ı Leziz, her taraf şenlik içinde bir Âlem gördüm. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dedim.

Sonra baktım ki, ben kendi kendime mâlik değilim. Birisi beni tecrübe ediyor. Yine evvelki vaziyette o sahra-yı azîmede, boğucu bulut altında yine ben kendimi gördüm. Daha başka bir yolda bir saik beni sevkediyordu. Bu defa taht-ez zemin değil, belki seyr ve seyahatla yeryüzünü kat'edip öteki yüze geçmek için gidiyordum. O seyahatımda öyle acaib ve garaibi görüyordum ki, tarif edilmez. Deniz bana hiddet ediyor, fırtına beni tehdid eder, herşey bana müşkilât peyda eder. Fakat yine Kur'andan bana verilen bir vasıta-i seyahatımla geçiyordum, galebe çalıyordum. Gitgide bakıyordum, her tarafta seyyahların cenazeleri bulunuyor. O seyahatı bitirenler, binde ancak birdir. Her ne ise... O buluttan kurtulup, zeminin öteki yüzüne geçip güzel güneşle karşılaştım. Ruh-Efza nesimi teneffüs ederek, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dedim. O Cennet gibi o Âlemi seyre başladım.

Sonra baktım: Biri var ki, beni orada bırakmıyor. Başka yolu bana gösterecek gibi, yine beni bir anda o müdhiş sahraya getirdi. Baktım ki: Yukarıdan inmiş aynı asansörler gibi muhtelif tarzlarda bazı tayyare, bazı otomobil, bazı zenbil gibi şeyler görünüyor. Kuvvet ve istidada göre onlara atılsa yukarıya

çekiliyor. Ben de birisine atladım. Baktım, bir dakika zarfında bulutun fevkine beni çıkardı. Gayet güzel, müzeyyen, yeşil dağların üstüne çıktım. O bulut tabakası, dağın yarısına kadar gelmemişti. En latif bir nesim, en leziz bir âb, en şirin bir ziya her tarafta görünüyor. Baktım ki: O asansörler gibi nurani menziller, her tarafta var. Hattâ iki seyahatımda ve zeminin öteki yüzünde onları görmüştüm. anlamamıştım. Şimdi anlıyorum ki şunlar, Kur'an-ı Hakîm'in Âyetlerinin Cilveleridir.

İşte وَلَا الضَّالِّينَ ile işaret olunan evvelki yol, tabiata saplananların ve tabiiyyun fikrini taşıyanların mesleğidir ki; onda, Hakikata ve Nura geçmek için ne kadar müşkilât olduğunu hissettiniz.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ ile işaret olunan ikinci yol, esbabperestlerin ve vesaite icad ve tesir verenlerin, Meşaiyyun hükeması gibi; yalnız Akıl ile, fikir ile Hakikat-ül Hakaika ve Vâcib-ül Vücud'un Marifetine yol açanların mesleğidir.

الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ile işaret olunan üçüncü yol ise: Sırat-ı Müstakim Ehli olan Ehl-i Kur'anın Cadde-i Nuraniyesidir ki en kısa, en rahat, en selâmet ve herkese açık, semavî ve rahmanî ve nuranî bir meslektir.

* * *

Otuzikinci Söz'den

İKİNCİ NOKTANIN İKİNCİ MEBHASI

Ehl-i dalaletin vekili, tutunacak ve dalaletini ona bina edecek hiçbir şey bulamadığı ve mülzem kaldığı zaman şöyle diyor ki:

"Ben, saadet-i dünyayı ve lezzet-i hayatı ve terakkiyat-ı medeniyeti ve kemal-i san'atı; kendimce, Âhireti düşünmemekte ve Allah'ı tanımamakta ve hubb-u dünyada ve hürriyette ve kendine güvenmekte gördüğüm için, insanın ekserisini bu yola şeytanın himmetiyle sevkettim ve ediyorum.

E l c e v a b: Biz dahi Kur'an namına diyoruz ki: **Ey bîçare insan!** Aklını başına al! Ehl-i dalaletin vekilini dinleme! Eğer onu dinlersen hasaretin o kadar büyük olur ki, tasavvurundan Ruh, Akıl ve Kalb ürperir. Senin önünde iki yol var:

B i r i s i: Ehl-i dalaletin vekilinin gösterdiği şekavetli yoldur.

D i ğ e r i: Kur'an-ı Hakîm'in tarif ettiği saadetli yoldur. İşte o iki yolun pekçok müvazenelerini, çok Sözlerde, hususan Küçük Sözlerde gördün ve anladın. Şimdi makam münasebetiyle binde bir müvazenelerini yine gör, anla. Şöyle ki:

Şirk ve dalaletin ve fısk ve sefahetin yolu, insanı nihayet derecede sukut ettiriyor. Hadsiz elemler içinde nihayetsiz ağır bir yükü zaîf ve âciz beline yükletir. Çünki insan, Cenab-ı Hakk'ı tanımazsa ve Ona tevekkül etmezse,

o vakit insan, gayet derecede âciz ve zaîf, nihayet derecede muhtaç, fakir, hadsiz musibetlere maruz, elemli, kederli bir fâni hayvan hükmünde olup, bütün sevdiği ve alâka peyda ettiği bütün eşyadan mütemadiyen firak elemini çeke çeke, nihayette, bâki kalan bütün ahbabını bir firak-ı elîm içinde bırakıp, kabrin zulümatına yalnız olarak gider. Hem müddet-i hayatında gayet cüz'î bir ihtiyar ve küçük bir iktidar ve kısacık bir hayat ve az bir ömür ve sönük bir fikir ile nihayetsiz elemler ile ve emeller ile faydasız çarpışır ve hadsiz arzuların ve makasıdın tahsiline, semeresiz boşu boşuna çalışır. Hem kendi vücudunu yüklenemediği halde, koca dünya yükünü bîçare beline ve kafasına yüklenir. Daha Cehenneme gitmeden Cehennem azabını çeker.

Evet şu elîm elemi ve dehşetli manevî azabı hissetmemek için, ehl-i dalalet ibtal-i his nev'inden gaflet sarhoşluğu ile muvakkaten hissetmez. Fakat hissedeceği zaman yani kabre yakın olduğu vakit birden hisseder. Çünki Cenab-ı Hakk'a hakikî Abd olmazsa, kendi kendine mâlik zannedecek. Halbuki o cüz'î ihtiyar, o küçük iktidarı ile şu fırtınalı dünyada vücudunu idare edemiyor. Hayatına muzır mikroptan tut, tâ zelzeleye kadar binler taife düşmanları, hayatına karşı tehacüm vaziyetinde görür. Elîm bir korku dehşeti içinde her vakit kendine müdhiş görünen kabir kapısına bakıyor. Hem bu vaziyette iken insaniyet itibariyle nev'-i insanî ile ve dünya ile alâkadar olduğu halde, dünyayı ve insanı bir **Hakîm, Alîm, Kadîr, Rahîm, Kerim** bir zâtın Tasarrufunda tasavvur etmediği ve onları tesadüf ve tabiata havale ettiği için, dünyanın ehvali ve insanın ahvali onu daima iz'ac eder. Kendi elemiyle beraber insanların elemini de çeker. Dünyanın zelzelesi, taunu, tufanı, kaht u galası, fena ve zevali, ona

gayet müz'iç ve karanlıklı birer musibet suretinde onu tazib eder.

Hem şu haldeki insan, merhamet ve şefkate lâyık değildir. Çünki kendi kendine bu dehşetli vaziyeti veriyor. Sekizinci Söz'de kuyuya girmiş iki kardeşin müvazene-i halinde denildiği gibi; nasıl bir adam, güzel bir bahçede, güzel bir ziyafette, güzel ahbablar içinde, nezahetli, tatlı, namuslu, hoş, meşru bir lezzet ve eğlenceye kanaat etmeyip, gayr-ı meşru ve mülevves bir lezzet için çirkin ve necis bir şarabı içse, sarhoş olup kendini kış ortasında, pis bir yerde ve hattâ canavarlar içinde tahayyül etse, titreyip bağırıp çağırsa nasıl merhamete lâyık değil. Çünki Ehl-i Namus ve mübarek arkadaşlarını canavar tasavvur eder, onlara karşı hakaret eder. Hem ziyafetteki leziz taamları ve temiz kapları mülevves, pis taşlar tasavvur eder, kırmağa başlar. Hem mecliste muhterem kitabları ve manidar mektubları manasız ve âdi nakışlar tasavvur eder, yırtarak ayak altına atar ve hâkeza... Böyle bir şahıs, nasıl merhamete müstehak değil, belki tokata müstehaktır. Öyle de: Sû'-i ihtiyarından neş'et eden küfür sarhoşluğu ile ve dalalet divaneliğiyle Sâni'-i Hakîm'in şu misafirhane-i dünyasını, tesadüf ve tabiat oyuncağı olduğunu tevehhüm edip ve Cilve-i Esma-i İlahiyeyi tazelendiren masnuatın, zamanın geçmesiyle vazifelerinin bittiğinden Âlem-i Gayba geçmelerini, adem ile i'dam tasavvur ederek ve Tesbihat sadâlarını, zeval ve firak-ı ebedî vaveylâsı olduklarını tahayyül ettiğinden ve Mektubat-ı Samedaniye olan şu mevcudat sahifelerini, manasız, karmakarışık tasavvur ettiğinden ve Âlem-i Rahmete yol açan kabir kapısını zulümat-ı adem ağzı tasavvur ettiğinden ve eceli, hakikî ahbablara visal daveti olduğu halde, bütün ahbablardan firak nöbeti tasavvur ettiğinden; hem

kendini dehşetli bir azab-ı elîmde bırakıyor, hem mevcudatı, hem Cenab-ı Hakk'ın Esmasını, hem Mektubatını inkâr ve tezyif ve tahkir ettiğinden, merhamete ve şefkate lâyık olmadığı gibi, şiddetli bir azaba da müstehaktır. Hiçbir cihette merhamete lâyık değildir.

İşte ey bedbaht ehl-i dalalet ve sefahet: Şu dehşetli sukuta karşı ve ezici me'yusiyete mukabil; hangi tekemmülünüz, hangi fünununuz, hangi kemaliniz, hangi medeniyetiniz, hangi terakkiyatınız karşı gelebilir! Ruh-u Beşerin eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olduğu hakikî teselliyi nerede bulabilirsiniz! Hem güvendiğiniz ve bel bağladığınız ve Âsâr-ı İlahiyeyi ve İhsanat-ı Rabbaniyeyi onlara isnad ettiğiniz hangi tabiatınız, hangi esbabınız, hangi şerikiniz, hangi keşfiyatınız, hangi milletiniz, hangi bâtıl mabudunuz, sizi sizce i'dam-ı ebedî olan mevtin zulümatından kurtarıp, kabir hududundan, Berzah hududundan, Mahşer hududundan, Sırat Köprüsünden hâkimane geçirebilir, Saadet-i Ebediyeye mazhar edebilir! **Halbuki kabir kapısını kapamadığınız için, siz kat'î olarak bu yolun yolcususunuz.** Böyle bir yolcu, öyle birisine dayanır ki, bütün bu daire-i azîme ve bu geniş hududlar, Onun Taht-ı Emrinde ve Tasarrufundadır.

Hem dahi, ey bedbaht ehl-i dalalet ve gaflet! **"Gayr-ı meşru bir muhabbetin neticesi, merhametsiz azab çekmektir."** kaidesi sırrınca, siz, fıtratınızdaki Cenab-ı Hakk'ın Zât ve Sıfât ve Esmasına sarfedilecek Muhabbet ve Marifet istidadını ve Şükür ve İbadat cihazatını, nefsinize ve dünyaya gayr-ı meşru bir surette sarfettiğinizden, bil-istihkak cezasını çekiyorsunuz. Çünki Cenab-ı Hakk'a aid Muhabbeti, nefsinize verdiniz. Mahbubunuz olan nefsinizin hadsiz belasını çekiyorsunuz. Çünki hakikî bir rahatı o mahbubunuza vermiyorsunuz. Hem onu, Hakikî

Mahbub olan Kadîr-i Mutlak'a Tevekkül ile teslim etmiyorsunuz, daima elem çekiyorsunuz. Hem Cenab-ı Hakk'ın Esma ve Sıfâtına aid Muhabbeti, dünyaya verdiniz ve Âsâr-ı San'atını, Âlemin esbabına taksim ettiniz; belasını çekiyorsunuz. Çünki o hadsiz mahbublarınızın bir kısmı size **Allahaısmarladık** demeyip, size arkasını çevirip, bırakıp gidiyor. Bir kısmı sizi hiç tanımıyor, tanısa da sizi sevmiyor. Sevse de size bir fayda vermiyor. Daima hadsiz firaklardan ve ümidsiz dönmemek üzere zevallerden azab çekiyorsunuz.

İşte ehl-i dalaletin saadet-i hayatiye ve tekemmülât-ı insaniye ve mehasin-i medeniyet ve lezzet-i hürriyet dedikleri şeylerin iç yüzleri ve mahiyetleri budur. Sefahet ve sarhoşluk bir perdedir, muvakkaten hissettirmez. **"Tuh onların aklına!"** de...

Amma Kur'anın Cadde-i Nuraniyesi ise: Bütün ehl-i dalaletin çektiği yaraları, Hakaik-i İmaniye ile tedavi eder. Bütün evvelki yoldaki zulümatı dağıtır. Bütün dalalet ve helâket kapılarını kapatır. Şöyle ki:

İnsanın za'f ve aczini ve fakr ve ihtiyacını, bir Kadîr-i Rahîm'e Tevekkül ile tedavi eder. Hayat ve Vücudun yükünü, Onun Kudretine, Rahmetine teslim edip; kendine yüklemeyip belki kendisi o hayatına ve nefsine biner hükmünde bir rahat makam bulur. Kendisinin "nâtık bir hayvan" değil, belki hakikî bir insan ve makbul bir Misafir-i Rahman olduğunu bildirir. Dünyayı, bir Misafirhane-i Rahman olduğunu göstermekle ve dünyadaki mevcudat ise, Esma-i İlahiyenin âyineleri olduklarını ve masnuatı ise, her vakit tazelenen Mektubat-ı Samedaniye olduklarını bildirmekle, insanın fena-yı dünyadan ve zeval-i eşyadan ve hubb-u fâniyattan gelen yaralarını güzelce tedavi eder ve evhamın zulümatından kurtarır.

Hem mevt ve eceli, Âlem-i Berzaha giden ve Âlem-i Bekada olan ahbablara visal ve mülâkat mukaddemesi olarak gösterir. Ehl-i dalaletin nazarında bütün ahbabından bir firak-ı ebedî telakki ettiği ölüm yaralarını böylece tedavi eder. Ve o firak, ayn-ı lika olduğunu isbat eder. Hem kabrin Âlem-i Rahmete ve Dâr-ı Saadete ve Bağistan-ı Cinana ve Nuristan-ı Rahman'a açılan bir kapı olduğunu isbat etmekle, beşerin en müdhiş korkusunu izale edip, en elîm ve kasavetli ve sıkıntılı olan Berzah seyahatini, en leziz ve ünsiyetli ve ferahlı bir seyahat olduğunu gösterir. Kabir ile ejderha ağzını kapatır, güzel bir bahçeye kapı açar. Yani kabir ejderha ağzı olmadığını, belki Bağistan-ı Rahmete açılan bir kapı olduğunu gösterir.

Hem Mü'mine der: "İhtiyarın cüz'î ise; kendi Mâlikinin İrade-i Külliyesine işini bırak. İktidarın küçük ise, Kadîr-i Mutlak'ın Kudretine itimad et. Hayatın az ise, Hayat-ı Bâkiyeyi düşün. Ömrün kısa ise; ebedî bir ömrün var, merak etme. Fikrin sönük ise; Kur'anın güneşi altına gir, İmanın Nuruyla bak ki: Yıldız böceği olan fikrin yerine herbir Âyet-i Kur'an, birer yıldız misillü sana ışık verir. Hem hadsiz emellerin, elemlerin varsa, nihayetsiz bir Sevab ve hadsiz bir Rahmet seni bekliyor. Hem hadsiz arzuların, makasıdın varsa, onları düşünüp muztarib olma. Onlar bu dünyaya sığışmaz. Onların yerleri başka diyardır ve onları veren de başkadır."

Hem der: "**Ey insan!** Sen kendine mâlik değilsin. Sen, Kudreti nihayetsiz bir Kadîr, Rahmeti hadsiz bir Rahîm-i Zât-ı Zülcelal'in memluküsün. Öyle ise sen, kendi hayatını kendine yükleyip zahmet çekme; çünki Hayatı veren Odur, idare eden de Odur. Hem dünya sahibsiz değil ki, sen kendi kafana dünya yükünü yüklettirerek ehvalini

düşünüp merak etme; çünki onun Sahibi Hakîm'dir, Alîm'dir. Sen de misafirsin; fuzulî olarak karışma, karıştırma. Hem insanlar, hayvanlar gibi mevcudat, başı boş değilller; belki vazifedar memurdurlar. Bir Hakîm-i Rahîm'in nazarındadırlar. Onların âlâm ve meşakkatlarını düşünüp, Ruhuna elem çektirme. Ve onların Hâlık-ı Rahîm'inin Rahmetinden daha ileri şefkatini sürme. Hem sana düşmanlık vaziyetini alan mikroptan tâ taun ve tufan ve kaht ve zelzeleye kadar bütün eşyanın dizginleri, o Rahîm-i Hakîm'in elindedirler. O Hakîm'dir, abes iş yapmaz. Rahîm'dir, Rahîmiyeti çoktur. Yaptığı her işinde bir nevi lütuf var."

Hem der: "Şu Âlem çendan fânidir, fakat ebedî bir Âlemin levazımatını yetiştiriyor. Çendan zâildir, geçicidir; fakat bâki meyveler veriyor, bâki bir Zâtın bâki Esmasının Cilvelerini gösteriyor. Ve çendan lezzetleri az, elemleri çoktur; fakat Rahman-ı Rahîm'in iltifatatı, zevalsiz hakikî lezzetlerdir. Elemler ise Sevab cihetiyle manevî lezzet yetiştiriyor. Madem meşru daire; Ruh ve Kalb ve nefsin bütün lezzetlerine, safalarına, keyiflerine kâfidir. Gayr-ı meşru daireye girme. Çünki o dairedeki bir lezzetin bazan bin elemi var. Hem hakikî ve daimî lezzet olan İltifatat-ı Rahmaniyeyi kaybetmeğe sebebdir."

Hem dalaletin yolunda sâbıkan beyan edildiği gibi esfel-i safilîne insanı öyle bir sukut ettiriyor ki; hiçbir medeniyet, hiçbir felsefe ona çare bulamadıkları ve o derin zulümat kuyusundan hiçbir terakkiyat-ı beşeriye, hiçbir kemalât-ı fenniye insanı çıkaramadığı halde, Kur'an-ı Hakîm İman ve Amel-i Sâlih ile o esfel-i safilîne sukuttan insanı A'lâ-yı İlliyyîne çıkarır ve delail-i kat'iyye ile çıkarmasını isbat ediyor ve o derin kuyuyu terakkiyat-ı maneviyenin basamaklarıyla ve Tekemmülât-ı Ruhiyenin cihazatıyla dolduruyor.

Hem beşerin uzun ve fırtınalı ve dağdağalı olan Ebed tarafındaki yolculuğunu gayet derecede teshil eder ve kolaylaştırır. Bin, belki ellibin senelik mesafeyi bir günde kestirecek vesaiti gösterir.

Hem Sultan-ı Ezel ve Ebed olan Zât-ı Zülcelal'i tanıttırmakla, insanı ona bir memur Abd ve bir vazifedar misafir vaziyetini verir. Hem dünya misafirhanesinde, hem berzahî ve uhrevî menzillerde kemal-i rahatla seyahatini temin eder. Nasılki bir padişahın müstakim bir memuru, onun daire-i memleketinde, hem her vilayetin hududlarından sühuletle ve tayyare, gemi, şimendifer gibi sür'atli vasıta-i seyahatle gezer, geçer. Öyle de: Sultan-ı Ezelî'ye İman ile intisab eden ve Amel-i Sâlih ile itaat eden bir insan, şu misafirhane-i dünya menzillerinden ve Âlem-i Berzah ve Âlem-i Mahşer dairelerinden ve hâkeza kabirden sonraki bütün Âlemlerin geniş hududlarından berk ve Burak sür'atinde geçer. Tâ Saadet-i Ebediyeyi bulur. Ve şu Hakikatı kat'î isbat eder ve Asfiya ve Evliyaya gösterir.

Hem de Kur'anın Hakikatı der ki: **"Ey Mü'min!** Sendeki nihayetsiz Muhabbet kabiliyetini, çirkin ve noksan ve şerûr ve sana muzır olan nefs-i emmarene verme. Onu mahbub ve onun hevasını kendine mabud ittihaz etme. Belki sendeki o nihayetsiz Muhabbet kabiliyetini, nihayetsiz bir Muhabbete lâyık, hem nihayetsiz sana ihsan edebilen, hem istikbalde seni nihayetsiz mes'ud eden, hem bütün alâkadar olduğun ve onların saadetleriyle mes'ud olduğun bütün zâtları, ihsanatıyla mes'ud eden, hem nihayetsiz Kemalâtı bulunan ve nihayetsiz derecede kudsî, ulvî, münezzeh, kusursuz, noksansız, zevalsiz Cemal Sahibi olan ve bütün Esması, nihayet derecede güzel olan ve her İsminde pek çok Envâr-ı Hüsün ve Cemal bulunan ve

Cennet bütün güzellikleriyle ve Nimetleriyle, Onun Cemal-i Rahmetini ve Rahmet-i Cemalini gösteren ve sevimli ve sevilen bütün Kâinattaki bütün Hüsün ve Cemal ve Mehasin ve Kemalât, Onun Cemaline ve Kemaline işaret eden ve delalet eden ve emare olan bir Zâtı, Mahbub ve Mabud ittihaz et!.."

Hem der: **"Ey insan!** Onun Esma ve Sıfâtına aid İstidad-ı Muhabbetini, sair bekasız mevcudata verme; faidesiz mahlukata dağıtma. Çünki âsâr ve mahlukat fânidirler. Fakat o âsârda ve o masnuatta nakışları, cilveleri görünen Esma-i Hüsna bâkidirler, daimîdirler. Ve Esma ve Sıfâtın herbirisinde binler Meratib-i İhsan ve Cemal ve binler Tabakat-ı Kemal ve Muhabbet var. Sen yalnız Rahman İsmine bak ki: Cennet bir Cilvesi ve Saadet-i Ebediye bir Lem'ası ve dünyadaki bütün Rızk ve Nimet, bir Katresidir."

İşte şu müvazene, ehl-i dalaletle Ehl-i İmanın hayat ve vazife cihetindeki mahiyetlerine işaret eden

لَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ فِي اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ۞ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ اَسْفَلَ سَافِلِينَ ۞
اِلَّا الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

hem netice ve akibetlerine işaret eden

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَٓاءُ وَالْاَرْضُ olan Âyete dikkat et. Ne kadar ulvî, mu'cizane, beyan ettiğimiz müvazeneyi ifade ederler. Birinci Âyet, Onbirinci Söz'de tafsilen o Âyetin İ'cazkârane ve îcazkârane ifade ettiği Hakikatı, o Sözde beyan edildiğinden, onu oraya havale ederiz.

İkinci Âyet ise, yalnız bir küçük işaretle göstereceğiz ki, ne kadar ulvî bir Hakikatı ifade ediyor. Şöyle ki:

Şu Âyet, mefhum-u muvafık ile şöyle ferman ediyor: "Ehl-i dalaletin ölmesiyle, Semavat ve Zemin, onların üstünde ağlamıyorlar." Ve mefhum-u muhalif ile delalet ediyor ki: "Ehl-i İmanın dünyadan gitmesiyle, Semavat ve Zemin, onların üstünde ağlıyor." Yani: Ehl-i dalalet, madem Semavat ve Arzın vazifelerini inkâr ediyor. Manalarını bilmiyor. Onların kıymetlerini iskat ediyor. Sâni'lerini tanımıyor. Onlara karşı bir hakaret, bir adavet ettiğinden elbette Semavat ve zemin, onlara ağlamak değil, belki onlara nefrin eder, onların gebermesiyle memnun olurlar. Ve mefhum-u muhalif ile der: "Semavat ve Arz, Ehl-i İmanın ölmesiyle ağlarlar." Zira Ehl-i İman ise (çünki) Semavat ve Arzın vazifelerini bilir. Hakikî Hakikatlarını tasdik ediyor. Ve onların ifade ettikleri manaları İman ile anlıyor. "Ne kadar güzel yapılmışlar, ne kadar güzel hizmet ediyorlar." diyor. Ve onlara lâyık kıymeti veriyor ve ihtiram ediyor. Cenab-ı Hak hesabına onlara ve onlar âyine oldukları Esmaya Muhabbet ediyor. İşte bu Sır içindir ki, Semavat ve Zemin, ağlar gibi Ehl-i İmanın zevaline mahzun oluyorlar.

* * *

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّح۪يمِ

فَنَادٰى فِى الظُّلُمَاتِ اَنْ لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّ۪ى كُنْتُ مِنَ
الظَّالِم۪ينَ ۞ اِذْ نَادٰى رَبَّهُٓ اَنّ۪ى مَسَّنِىَ الضُّرُّ وَاَنْتَ اَرْحَمُ الرَّاحِم۪ينَ
۞ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لَٓا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ
رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظ۪يمِ ۞ حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَك۪يلُ * لَا حَوْلَ وَلَا
قُوَّةَ اِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِىِّ الْعَظ۪يمِ ۞ يَا بَاق۪ى اَنْتَ الْبَاق۪ى ۞ يَا بَاق۪ى اَنْتَ الْبَاق۪ى
۞ لِلَّذ۪ينَ اٰمَنُوا هُدًى وَشِفَٓاءٌ

Birinci Lem'a

Hazret-i Yunus İbn-i Metta Alâ Nebiyyina ve Aleyhissalâtü Vesselâm'ın Münacatı, en azîm bir Münacattır ve en mühim bir Vesile-i İcabe-i Duadır. Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın kıssa-i meşhuresinin hülâsası: Denize atılmış, büyük bir balık onu yutmuş. Deniz fırtınalı ve gece dağdağalı ve karanlık ve her taraftan ümid kesik bir vaziyette

لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّ۪ى كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَ

Münacatı, ona sür'aten Vasıta-i Necat olmuştur. Şu Münacatın Sırr-ı Azîmi şudur ki: O vaziyette esbab bilkülliye sukut etti. Çünki o halde ona necat verecek öyle bir Zât lâzım ki; Hükmü hem balığa, hem denize, hem geceye, hem cevv-i semaya geçebilsin. Çünki onun aleyhinde "gece, deniz ve hut" ittifak etmişler. Bu üçünü birden Emrine müsahhar eden bir Zât onu Sahil-i Selâmete çıkarabilir. Eğer bütün halk onun hizmetkârı ve yardımcısı olsa idiler, yine beş para faideleri olmazdı. Demek esbabın tesiri yok. Müsebbib-ül Esbab'dan başka bir Melce' olamadığını Aynelyakîn gördüğünden, Sırr-ı Ehadiyet, Nur-u Tevhid içinde inkişaf ettiği için şu Münacat birdenbire geceyi, denizi ve hutu müsahhar etmiştir. O Nur-u Tevhid ile hutun karnını bir taht-el bahir gemisi hükmüne getirip ve zelzeleli dağ-vari emvac dehşeti içinde; denizi, o Nur-u Tevhid ile emniyetli bir sahra, bir meydan-ı cevelan ve tenezzühgâhı olarak o Nur ile Sema yüzünü bulutlardan süpürüp, Kamer'i bir lâmba gibi başı üstünde bulundurdu. Her taraftan onu tehdid ve tazyik eden o mahlukat, her cihette ona dostluk yüzünü gösterdiler. Tâ Sahil-i Selâmete çıktı, Şecere-i Yaktîn altında o Lütf-u Rabbanîyi müşahede etti.

İşte Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'ın birinci vaziyetinden yüz derece daha müdhiş bir vaziyetteyiz. Gecemiz, istikbaldir. İstikbalimiz, nazar-ı gafletle Onun gecesinden yüz derece daha karanlık ve dehşetlidir. Denizimiz, şu sergerdan küre-i zeminimizdir. Bu denizin her mevcinde binler cenaze bulunuyor; Onun denizinden bin derece daha korkuludur. Bizim heva-yı nefsimiz, hutumuzdur; Hayat-ı Ebediyemizi sıkıp mahvına çalışıyor. Bu hut, onun hutundan bin derece daha muzırdır. Çünki Onun hutu yüz senelik bir hayatı mahveder. Bizim hutumuz ise, yüz milyon

seneler hayatın mahvına çalışıyor. Madem hakikî vaziyetimiz budur; biz de Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'a iktidaen, umum esbabdan yüzümüzü çevirip doğrudan doğruya Müsebbib-ül Esbab olan Rabbimize iltica edip

لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّ۪ي كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَ

demeliyiz ve Aynelyakîn anlamalıyız ki; gaflet ve dalaletimiz sebebiyle aleyhimize ittifak eden istikbal, dünya ve heva-yı nefsin zararlarını def'edecek yalnız o Zât olabilir ki; istikbal Taht-ı Emrinde, dünya Taht-ı Hükmünde, nefsimiz Taht-ı İdaresindedir. Acaba Hâlık-ı Semavat ve Arz'dan başka hangi sebeb var ki, en ince ve en gizli Hatırat-ı Kalbimizi bilecek ve bizim için istikbali, Âhiretin İcadıyla ışıklandıracak ve dünyanın yüzbin boğucu emvacından kurtaracak, hâşâ, Zât-ı Vâcib-ül Vücud'dan başka hiçbir şey, hiçbir cihette Onun İzni ve İradesi olmadan imdad edemez ve halaskâr olamaz. Madem hakikat-ı hal böyledir. Nasılki Hazret-i Yunus Aleyhisselâm'a o Münacatın neticesinde hutu ona bir merkûb, bir taht-el bahr ve denizi bir güzel sahra ve gece mehtablı bir latif suret aldı. Biz dahi o Münacatın Sırrıyla

لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّ۪ي كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَ

demeliyiz. لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ Cümlesiyle istikbalimize, سُبْحَانَكَ Kelimesiyle dünyamıza, اِنّ۪ي كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَ Fıkrasıyla nefsimize Nazar-ı Merhametini celbetmeliyiz. Tâ ki, Nur-u İman ile ve Kur'anın

Mehtabıyla istikbalimiz tenevvür etsin ve o gecemizin dehşet ve vahşeti, ünsiyet ve tenezzühe inkılab etsin. Ve mütemadiyen mevt ve Hayatın değişmesiyle seneler ve karnlar emvacı üstünde hadsiz cenazeler binip ademe atılan dünyamız ve zeminimizde, Kur'an-ı Hakîm'in tezgâhında yapılan bir Sefine-i Maneviye hükmüne geçen Hakikat-ı İslâmiyet içine girip Selâmetle o denizin üstünde gezip, tâ Sahil-i Selâmete çıkarak Hayatımızın vazifesi bitsin. O denizin fırtınaları ve zelzeleleri, sinema perdeleri gibi tenezzühün manzaralarını tazelendirmekle, vahşet ve dehşet yerine, nazar-ı ibret ve tefekkürü keyiflendirerek okşayıp ışıklandırsın. Hem o Sırr-ı Kur'anla, o Terbiye-i Furkaniye ile; nefsimiz bize binmeyecek, merkûbumuz olup, bizi ona bindirip, Hayat-ı Ebediyemizin kazanmasına kuvvetli bir vasıtamız olsun.

E l h a s ı l: Madem insan, mahiyetinin câmiiyeti itibariyle sıtmadan müteellim olduğu gibi, arzın zelzele ve ihtizazatından ve Kâinatın Kıyamet hengâmında Zelzele-i Kübrasından müteellim oluyor. Ve nasılki hurdebînî bir mikrobdan korkar; Ecram-ı Ulviyeden zuhur eden kuyruklu yıldızdan dahi korkar. Hem nasılki hanesini sever, koca dünyayı da öyle sever. Hem nasılki küçük bahçesini sever, öyle de hadsiz ebedî Cennet'i dahi müştakane sever. Elbette böyle bir insanın Mabudu, Rabbi, Melcei, Halaskârı, Maksudu öyle bir Zât olabilir ki, umum Kâinat Onun Kabza-i Tasarrufunda, zerrat ve seyyarat dahi Taht-ı Emrindedir. Elbette öyle bir insan daima Yunusvari (A.S.)

لَٓا اِلٰهَ اِلَّٓا اَنْتَ سُبْحَانَكَ اِنّ۪ى كُنْتُ مِنَ الظَّالِم۪ينَ demeye muhtaçtır.

سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَٓا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَٓا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَل۪يمُ الْحَك۪يمُ

(Onyedinci Lem'a'dan)

Beşinci Nota

Şu notada Avrupa fününu ve medeniyeti, Eski Said'in fikrinde bir derece yerleştiği için, Yeni Said harekât-ı fikriyede seyrettiği zaman, Avrupa'nın fünun ve medeniyeti, o Seyahat-ı Kalbiyede emraz-ı kalbiyeye inkılab ederek ziyade müşkilâta medar olduğundan, bilmecburiye Yeni Said zihnini silkeleyip, müzahref felsefeyi ve sefih medeniyeti atmak isterken, kendi Ruhunda Avrupa'nın lehinde şehadet eden hissiyat-ı nefsaniyeyi susturmak için, Avrupa'nın şahs-ı manevîsi ile bir cihette gayet kısa, bir cihette uzun, gelecek muhavereye mecbur olmuştur.

Yanlış anlaşılmasın, Avrupa ikidir:

Birisi, İsevîlik Din-i Hakikîsinden aldığı Feyz ile hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeye nâfi' san'atları ve Adalet ve Hakkaniyete Hizmet eden fünunları takib eden bu birinci Avrupa'ya hitab etmiyorum. Belki felsefe-i tabiiyenin zulmetiyle, medeniyetin seyyiatını mehasin zannederek, beşeri sefahete ve dalalete sevkeden bozulmuş ikinci Avrupa'ya hitab ediyorum. Şöyle ki:

O zaman, o Seyahat-ı Ruhiyede, mehasin-i medeniyet ve fünun-u nâfiadan başka olan malayani ve muzır felsefeyi ve muzır ve sefih medeniyeti elinde tutan Avrupa'nın şahs-ı manevîsine karşı demiştim:

Bil ey ikinci Avrupa! Sen sağ elinle sakîm ve dalaletli bir felsefeyi ve sol elinle sefih ve muzır bir medeniyeti tutup dava edersin ki, beşerin saadeti bu ikisi iledir. Senin bu iki elin kırılsın ve şu iki pis hediyen senin başını yesin ve yiyecek.

Ey küfr ve küfranı dağıtıp neşreden bedbaht Ruh! Acaba hem Ruhunda, hem Vicdanında, hem Aklında, hem Kalbinde dehşetli musibetlerle musibet-zede olmuş ve azaba düşmüş bir adamın cismiyle, zahirî bir surette aldatıcı bir zînet ve servet içinde bulunmasıyla saadeti mümkün olabilir mi? Ona mes'ud denilebilir mi? Âyâ görmüyor musun ki, bir adamın cüz'î bir emirden me'yus olması ve vehmî bir emelden ümidi kesilmesi ve ehemmiyetsiz bir işten inkisar-ı hayale uğraması sebebiyle tatlı hayaller ona acılaşıyor.. şirin vaziyetler onu tazib ediyor.. dünya ona dar geliyor, zindan oluyor. Halbuki senin şeametinle, kalbinin en derin köşelerinde ve ruhunun tâ esasında dalalet darbesini yiyen ve o dalalet cihetiyle bütün emelleri inkıtaa uğrayan ve bütün elemleri ondan neş'et eden bir bîçare insana hangi saadeti temin ediyorsun? Acaba zâil, yalancı bir cennette cismi bulunan ve Kalbi, Ruhu Cehennemde azab çeken bir insana mes'ud denilebilir mi? İşte sen bîçare beşeri böyle baştan çıkardın, yalancı bir cennet içinde cehennemî bir azab çektiriyorsun.

Ey beşerin nefs-i emmaresi! Bu temsile bak, beşeri nereye sevkettiğini bil. Meselâ bizim önümüzde iki yol var. Birisinden gidiyoruz. Görüyoruz ki, her adım başında bîçare âciz bir adam bulunur. Zalimler hücum edip malını, eşyasını gasbederek kulübeciğini harab ediyorlar, bazan da yaralıyorlar. Öyle bir tarzda ki, acınacak haline sema ağlıyor. Nereye bakılsa hal bu minval üzere gidiyor. O yolda işitilen sesler, zalimlerin gürültüleri, mazlumların ağlayışları olduğundan umumî bir matem, o yolu kaplıyor. İnsan, insaniyet cihetiyle gayrın elemiyle müteellim olduğundan, hadsiz bir eleme giriftar oluyor. Halbuki Vicdan bu derece teellüme tahammül edemediğinden; o yolda giden, iki şeyden birisine mecbur olur. Ya insaniyetten

tecerrüd edip ve nihayetsiz vahşeti iltizam ederek öyle bir Kalbi taşıyacak ki, kendi Selâmetiyle beraber umumun helâketi onu müteessir etmesin veyahud Kalb ve Aklın muktezasını ibtal etsin.

Ey sefahet ve dalalette bozulmuş ve İsevî Dininden uzaklaşmış Avrupa! Deccal gibi birtek gözü taşıyan kör dehan ile Ruh-u Beşere bu cehennemî haleti hediye ettin! Sonra anladın ki: Bu öyle ilâçsız bir illettir ki, insanı A'lâ-yı İlliyyînden, esfel-i safilîne atar. Hayvanatın en bedbaht derecesine indirir. Bu illete karşı bulduğun ilâç, muvakkaten ibtal-i his hizmeti gören cazibedar oyuncakların ve uyutucu hevesat ve fantaziyelerindir. Senin bu ilâcın, senin başını yesin ve yiyecek! İşte beşere açtığın yol ve verdiğin saadet, bu misale benzer.

İkinci yol ki: Kur'an-ı Hakîm, Hidayetiyle beşere hediye etmiştir. Şöyledir: Görüyoruz ki o yolun her menzilinde, her mekânında, her şehrinde bir Sultan-ı Âdil'in müstakim askerleri her tarafta bulunuyorlar, geziyorlar. Arasıra o Sultan'ın emriyle o askerlerin bir kısmını terhis ediyorlar. Silâhlarını, atlarını ve mîrî levazımatlarını alıyorlar, onlara izin tezkeresini veriyorlar. O terhis olunan neferler, çendan ünsiyet ettikleri at ve silâhların teslim alınmasından zahiren mahzun oluyorlar. Hakikat noktasında terhisle müferrah olup, Sultan'ın ziyaretine ve padişahın payitahtına dönmesi ve padişahı ziyaret etmesi cihetinde gayet memnun oluyorlar. Bazan terhis memurları acemî bir nefere rastgeliyorlar.

Nefer onları tanımıyor. "Silâhını teslim et!" diyorlar. Nefer diyor: "Ben padişahın askeriyim, onun hizmetindeyim; sonra onun yanına gideceğim. Siz neci oluyorsunuz? Eğer onun izin ve rızasıyla gelmiş iseniz, göz

ve baş üstüne geldiniz, emrini gösteriniz; yoksa çekiliniz, benden uzak olunuz. Ben tek başımla kalsam, sizler binler dahi olsanız, yine sizinle döğüşeceğim. Kendi nefsim için değil, çünki nefsim benim değil, benim Sultanımındır. Belki bendeki nefsim ve silâhım, mâlikimin emanetidir. Emaneti muhafaza ve Sultanımın haysiyetini himaye ve izzetini vikaye için size baş eğmeyeceğim!

İşte o ikinci yoldaki Medar-ı Sürur ve Saadet olan binler ahvalden bu hal bir nümunedir. Sair ahvali sen kıyas et. Bütün o ikinci yolun seferinde, tevellüdat namında sevinç ve şenlikle bir tahşidat ve sevkiyat-ı askeriye vardır ve vefiyat namında sürur ve muzıka ile terhisat-ı askeriye görünüyorlar. İşte Kur'an-ı Hakîm beşere bu yolu hediye etmiştir. Bu hediyeyi kim tam kabul etse, böyle iki cihanın Saadetine giden bu ikinci yoldan gider. Ne geçmiş şeyden mahzun ve ne de gelecek şeyden havf eder.

Ey ikinci bozuk Avrupa! Senin çürük ve esassız esaslarının bir kısmı şunlardır ki: "En büyük Melekten en küçük semeğe kadar her bir zîhayat kendi nefsine mâliktir ve kendi zâtı için çalışır ve kendi lezzeti için çabalar. Onun bir hakk-ı hayatı var. Gaye-i himmeti ve hedef-i maksadı, yaşamak ve bekasını temin etmektir." diyorsun. Ve Hâlık-ı Kerim'in Kerem Düsturlarından ve Erkân-ı Kâinatta kemal-i itaatla imtisal edilen Düstur-u Teavünle, nebatat hayvanatın imdadına ve hayvanat insanların yardımına koşmasından tezahür eden o umumî Kanunun rahîmane, kerimane cilvelerini cidal zannedip, **"Hayat bir cidaldir"** diye ahmakane hükmetmişsin. Acaba o Düstur-u Teavünün cilvesinden olan zerrat-ı taamiyenin, kemal-i şevk ile beden hüceyrelerinin gıdalandırılması için koşmaları nasıl cidaldir? Nasıl bir çarpışmaktır? Belki o

imdad ve o koşmak, Kerim bir Rabb'in Emriyle bir Teavündür. Hem çürük bir esasın: **"Herşey kendi nefsine mâliktir"** diyorsun. Hiçbir şey kendi nefsine mâlik olmadığına kat'î bir delil şudur ki: Esbabın içinde en eşrefi ve ihtiyar noktasında en geniş iradelisi, insandır. Halbuki bu insanın düşünmek, söylemek ve yemek gibi en zahir ef'al-i ihtiyariyesinden yüz cüz'ünden onun dest-i ihtiyarına verilen ve daire-i iktidarına giren yalnız meşkuk tek bir cüz'dür. Böyle en zahir fiilin yüz cüz'ünden bir cüz'üne mâlik olmayan, nasıl kendine mâliktir denilir? Böyle en eşref ve ihtiyarı en geniş, bu derece hakikî tasarruftan ve temellükten eli bağlanmış bulunsa; "Sair hayvanat ve cemadat kendi kendine mâliktir" diyen, hayvandan daha ziyade hayvan ve cemadattan daha ziyade camid ve şuursuz olduğunu isbat eder.

Seni bu hataya atıp bu vartaya düşüren, bir gözlü dehandır. Yani hârika, menhus zekândır. O kör dehan ile, herşeyin Hâlıkı olan Rabbini unuttun, mevhum bir tabiata isnad ettin, âsârını esbaba verdin, o Hâlıkın malını bâtıl mabud olan tagutlara taksim ettin. Şu noktada ve o dehan nazarında her zîhayat, herbir insan, tek başıyla hadsiz a'daya karşı mukavemet etmek ve nihayetsiz hacatın tahsiline çabalamak lâzım geliyor. Ve zerre gibi bir iktidar, ince tel gibi bir ihtiyar, zâil lem'a gibi bir şuur, çabuk söner şu'le gibi bir hayat, çabuk geçer dakika gibi bir ömür ile, o hadsiz a'daya ve hacata karşı dayanmaya mecbur oluyor. Halbuki o bîçare zîhayatın sermayesi, binler matlublarından birisine kâfi gelmiyor. Musibete giriftar olduğu zaman; sağır, kör esbabdan başka derdine derman beklemiyor,

وَمَا دُعَٓاءُ الْكَافِرِينَ اِلَّا فٖى ضَلَالٍ Sırrına mazhar oluyor.

Senin karanlıklı dehan, nev-i beşerin gündüzünü geceye kalbetmiş. Yalnız o sıkıntılı, zulümlü ve zulmetli geceye ısındırmak için; yalancı, muvakkat lâmbalarla tenvir ettin. O lâmbalar sürur ile beşerin yüzüne tebessüm etmiyorlar. Belki beşerin ağlanacak acı hallerindeki eblehane gülmesine, o ışıklar müstehziyane gülüp eğleniyor.

Herbir zîhayat senin şakirdlerin nazarında zalimlerin hücumuna maruz, miskin birer musibetzededirler. Dünya bir matemhane-i umumiyedir. Dünyadaki sadâlar ölümlerden, elemlerden gelen vaveylâlardır. Senden tam ders alan şakirdin, bir firavun olur. Fakat en hasis şeye ibadet eden ve menfaat gördüğü her şeyi, kendine rab telakki eden bir firavun-u zelildir.

Hem senin şakirdin mütemerriddir. Fakat bir lezzeti için nihayet zilleti kabul eden miskin bir mütemerriddir. Hasis bir menfaat için şeytanın ayağını öper derecede alçaklık gösterir.

Hem cebbardır fakat kalbinde bir nokta-i istinad bulamadığı için, zâtında gayet âciz bir cebbar-ı hodfüruştur. O şakirdin gaye-i himmeti, hevesat-ı nefsaniyeyi tatmin ve hamiyet ve fedakârlık perdesi altında kendi menfaat-ı nefsini arayan ve hırs ve gururunu teskin etmeye çalışan bir dessastır. Nefsinden başka ciddî olarak hiçbir şeyi sevmiyor. Herşeyi nefsine feda ediyor.

Amma Kur'anın hâlis ve tam Şakirdi ise, bir Abddir. Fakat a'zam-ı mahlukata karşı da Ubudiyete tenezzül etmez ve Cennet gibi en büyük ve a'zam bir menfaati Gaye-i Ubudiyet yapmaz bir Abd-i Azizdir.

Hem halim selimdir. Fakat Fâtır-ı Zülcelalinden

başka, İzni ve Emri olmadan tezellüle tenezzül etmez bir Halim-i Âlîhimmettir. Hem fakirdir fakat onun Mâlik-i Kerim'i ona ileride iddihar ettiği mükâfat ile bir fakir-i müstağnidir.

Hem zaîftir fakat Kudreti nihayetsiz olan Seyyidinin Kuvvetine istinad eden bir zaîf-i kavîdir ki, Kur'an hakikî bir Şakirdine Cennet-i Ebediyeyi dahi gaye-i maksad yaptırmadığı halde; bu zâil fâni dünyayı ona gaye-i maksad hiç yapar mı? İşte iki şakirdin himmetlerinin ne derece birbirinden farklı olduğunu anla!

Hem felsefe-i sakîmenin şakirdleriyle Kur'an-ı Hakîm'in Tilmizlerinin hamiyetkârlık ve fedakârlıklarını bununla müvazene edebilirsiniz. Şöyle ki:

Felsefenin şakirdi, kendi nefsi için kardeşinden kaçar, onun aleyhinde dava açar. Kur'anın Şakirdi ise, Semavat ve Arzdaki umum Sâlih İbadı kendine Kardeş telakki ederek, gayet samimî bir surette onlara Dua eder ve Saadetleriyle mes'ud oluyor ve Ruhunda şedid bir alâkayı onlara karşı hisseder. Hem en büyük şey olan Arş ve Şems'i, müsahhar birer memur ve kendi gibi bir Abd, bir mahluk telakki eder.

Hem iki şakirdin Ulviyet ve İnbisat-ı Ruhlarını bundan kıyas et ki: Kur'an, kendi Şakirdlerinin Ruhuna öyle bir inbisat ve Ulviyet verir ki; doksan dokuz taneli tesbihe bedel, doksan dokuz Esma-i İlahiyenin Cilvelerini gösteren doksan dokuz Âlemlerin zerratını, birer tesbih taneleri olarak Şakirdlerinin ellerine verir. "Evradlarınızı bununla okuyunuz." der. İşte Kur'anın Tilmizlerinden Şah-ı Geylanî, Rufaî, Şazelî (R.A.) gibi Şakirdleri, Virdlerini okudukları vakit

dinle, bak! Ellerinde silsile-i zerratı, katarat adedlerini, mahlukatın aded-i enfasını tutmuşlar, onunla Evradlarını okuyorlar. Cenab-ı Hakk'ı zikir ve tesbih ediyorlar.

İşte Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın Mu'cizane Terbiyesine bak ki: Nasıl edna bir kederle ve küçük bir gam ile başı dönüp sersemleşen ve küçük bir mikroba mağlub olan bu küçük insan, Terbiye-i Kur'an ile ne kadar teâli ediyor. Ve ne derece letaifi inbisat eder ki: Koca dünya mevcudatını, Virdine Tesbih olmakta kısa görüyor… Ve Cennet'i Zikir ve Virdine gaye olmakta az gördüğü halde, kendi nefsini Cenab-ı Hakk'ın edna bir mahlukunun üstünde büyük tutmuyor. Nihayet İzzet içinde, nihayet Tevazuu cem'ediyor. Felsefe şakirdlerinin buna nisbeten ne derece pest ve aşağı olduğunu kıyas edebilirsin.

İşte felsefe-i sakîme-i Avrupaiyeden yek-çeşm olan dehasının yanlış gördüğü hakikatları; iki cihana bakan, gayb-aşina parlak iki gözü ile iki Âleme nazar eden, beşer için iki Saadete iki eliyle işaret eden Hüda-yı Kur'anî der ki: **"Ey insan! Senin elinde bulunan nefis ve malın senin mülkün değil, belki sana emanettir. O emanetin Mâliki, herşeye Kadîr, herşeyi bilir bir Rahîm-i Kerim'dir. O senin yanındaki mülkünü senden satın almak istiyor. Tâ senin için muhafaza etsin, zayi' olmasın. İleride mühim bir fiat sana verecek. Sen muvazzaf ve memur bir askersin. Onun namıyla çalış ve hesabıyla amel et. Odur ki, muhtaç olduğun şeyleri sana Rızk olarak gönderiyor ve senin tâkatın yetmediği şeylerden seni muhafaza eder.** Senin şu Hayatının gayesi, neticesi; O Mâlik'in Esmasına ve Şuunatına bir mazhariyettir. Sana bir musibet geldiği vakit, de:

اِنَّا لِلّٰهِ وَ اِنَّٓا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ Yani: **Ben Mâlikimin Hizmetindeyim. Ey musibet! Eğer Onun İzin ve Rızasıyla geldin ise, merhaba, safa geldin!** Çünki elbette bir vakit ona döneceğiz ve Onun Huzuruna gideceğiz ve Ona müştakız. Madem herhalde bir zaman bizi Hayatın tekâlifinden âzad edecektir. Haydi ey musibet! O terhis ve o âzad etmek, senin elinle olsun, razıyım. Eğer benim emanet muhafazasında ve vazifeperverliğimi tecrübe suretinde sana emir ve irade etmiş, fakat sana teslim olmaklığıma izin ve rızası olmazsa; benim tâkatım yettikçe, emin olmayana Mâlikimin emanetini teslim etmem!" der.

İşte binden bir nümune olarak, deha-yı felsefînin ve Hüda-yı Kur'anînin verdikleri Derslerin derecelerine bak.

Evet iki tarafın hakikat-ı hali sâbıkan beyan edilen tarz ile gidiyor. Fakat Hidayet ve dalalette insanların dereceleri mütefavittir. Gafletin mertebeleri muhteliftir. Herkes her mertebede bu Hakikatı tamamıyla hissedemez. Çünki gaflet, hissi ibtal ediyor. Ve bu zamanda öyle bir derecede ibtal-i his etmiş ki, bu elîm elemin acısını ehl-i medeniyet hissetmiyorlar. Fakat hassasiyet-i ilmiyenin tezayüdüyle ve her günde otuzbin cenazeyi gösteren mevtin ikazatıyla o gaflet perdesi parçalanıyor.

Ecnebilerin tagutlarıyla ve fünun-u tabiiyeleriyle dalalete gidenlere ve onları körükörüne taklid edip ittiba edenlere binler nefrin ve teessüfler!

Ey bu vatan gençleri! Firenkleri taklide çalışmayınız!.. Âyâ, Avrupa'nın size ettikleri hadsiz zulüm ve adavetten sonra, hangi Akıl ile onların sefahet ve bâtıl efkârlarına ittiba edip emniyet ediyorsunuz? Yok! Yok! Sefihane

taklid edenler, ittiba değil, belki şuursuz olarak onların safına iltihak edip kendi kendinizi ve kardeşlerinizi i'dam ediyorsunuz. Âgâh olunuz ki!.. siz ahlâksızcasına ittiba ettikçe, Hamiyet Davasında yalancılık ediyorsunuz!.. Çünki şu surette ittibaınız, milliyetinize karşı bir istihfaftır ve millete bir istihzadır!..

هَدَينَا اللّٰهُ وَاِيَّاكُمْ اِلَى الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ

Yirmidördüncü Lem'a

(Tesettür hakkında)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحٖيمِ

يَٓا اَيُّهَا النَّبِىُّ قُلْ لِاَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَٓاءِ الْمُؤْمِنٖينَ يُدْنٖينَ

عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابٖيبِهِنَّ

ilâ âhir... Âyeti, Tesettürü emrediyor. Medeniyet-i sefihe ise, Kur'anın bu Hükmüne karşı muhalif gidiyor. Tesettürü, fıtrî görmüyor, "bir esarettir" diyor. (*)

Elcevab: Kur'an-ı Hakîm'in bu Hükmü tam fıtrî olduğuna ve muhalifi gayr-ı fıtrî olduğuna delalet eden çok Hikmetlerinden, yalnız **"dört Hikmet"**ini beyan ederiz.

BİRİNCİ HİKMET: Tesettür, kadınlar için fıtrîdir ve fıtratları iktiza ediyor. Çünki kadınlar hilkaten zaîf ve

----

(*): Mahkemeye karşı ve mahkemeyi susturan lâyiha-i Temyiz'in müdafaatından bir parça:

"Ben de Adliyenin mahkemesine derim ki: Bin üçyüz elli senede ve her asırda üçyüz elli milyon insanların hayat-ı içtimaiyesinde en kudsî ve hakikî ve hakikatlı bir Düstur-u İlahîyi, üçyüz elli bin Tefsirin tasdiklerine ve ittifaklarına istinaden ve bin üçyüz elli sene zarfında geçmiş Ecdadımızın Îtikadlarına iktidaen tefsir eden bir adamı mahkûm eden haksız bir kararı, elbette rûy-i zeminde adalet varsa, o kararı red ve bu hükmü nakzedecektir!.."

nazik olduklarından, kendilerini ve hayatından ziyade sevdiği yavrularını himaye edecek bir erkeğin himaye ve yardımına muhtaç bulunduğundan, kendini sevdirmek ve nefret ettirmemek ve istiskale maruz kalmamak için, fıtrî bir meyli var. Hem kadınların on adedden altı-yedisi ya ihtiyardır, ya çirkindir ki; ihtiyarlığını ve çirkinliğini herkese göstermek istemezler. Ya kıskançtır; kendinden daha güzellere nisbeten çirkin düşmemek.. veya tecavüzden ve ittihamdan korkar, taarruza maruz kalmamak ve kocası nazarında hıyanetle müttehem olmamak için, fıtraten Tesettür isterler. Hattâ dikkat edilse, en ziyade kendini saklayan ihtiyarlardır. Ve on adedden ancak iki-üç tanesi bulunabilir ki; hem genç olsun, hem güzel olsun, hem kendini göstermekten sıkılmasın. Malûmdur ki; insan sevmediği ve istiskal ettiği adamların nazarından sıkılır, müteessir olur. Elbette açık-saçıklık kıyafetine giren güzel bir kadın, bakmasına hoşlandığı nâmahrem erkeklerden onda iki üçü varsa, yedi sekizinden istiskal eder. Hem tefahhuş ve tefessüh etmeyen bir güzel kadın, nazik ve seri-üt teessür olduğundan, maddeten tesiri tecrübe edilen belki semlendiren pis nazarlardan elbette sıkılır. Hattâ işitiyoruz; açık-saçıklık yeri olan Avrupa'da çok kadınlar, bu dikkat-i nazardan sıkılarak, "Bu alçaklar bizi göz hapsine alıp sıkıyorlar" diye polislere şekva ediyorlar… Demek medeniyetin ref'-i Tesettürü, hilaf-ı fıtrattır. Kur'an'ın Tesettür Emri fıtrî olmakla beraber, o maden-i şefkat ve kıymetdar birer refika-i ebediye olabilen kadınları, Tesettür ile sukuttan, zilletten ve manevî esaretten ve sefaletten kurtarıyor.

Hem kadınlarda, ecnebi erkeklere karşı fıtraten korkaklık, tahavvüf var. Tahavvüf ise, fıtraten Tesettürü iktiza ediyor. Çünki sekiz dokuz dakika bir zevki cidden

acılaştıracak sekiz dokuz ay ağır bir veled yükünü zahmet ile çekmekle beraber, hamisiz bir veledin terbiyesiyle sekiz dokuz sene, o sekiz dokuz dakika gayr-ı meşru zevkin belasını çekmek ihtimali var. Ve kesretle vaki olduğundan, cidden şiddetle nâmahremlerden fıtratı korkar ve cibilliyeti sakınmak ister. Ve Tesettür ile nâmahremin iştihasını açmamak ve tecavüzüne meydan vermemek, zaîf hilkatı emreder ve kuvvetli ihtar eder. Ve bir siperi ve kal'ası Çarşafı olduğunu gösteriyor. Mesmuatıma göre: **Merkez ve payitaht-ı hükûmette, çarşı içinde, gündüzde, ahalinin gözleri önünde, gayet âdi bir kundura boyacısı, dünyaca rütbeten büyük bir adamın açık bacaklı karısına bilfiil sarkıntılık etmesi, Tesettür aleyhinde olanların hayâsız yüzlerine bir şamar vuruyor!..**

İKİNCİ HİKMET: Kadın ve erkek ortasında gayet esaslı ve şiddetli münasebet, muhabbet ve alâka; yalnız dünyevî hayatın ihtiyacından ileri gelmiyor. Evet bir kadın, kocasına yalnız hayat-ı dünyeviyeye mahsus bir refika-i hayat değildir. Belki Hayat-ı Ebediyede dahi bir refika-i hayattır. Madem Hayat-ı Ebediyede dahi kocasına refika-i hayattır; elbette ebedî arkadaşı ve dostu olan kocasının nazarından gayrı başkasının nazarını kendi mehasinine celbetmemek ve onu darıltmamak ve kıskandırmamak lâzım gelir. Madem Mü'min olan kocası, Sırr-ı İmana binaen onun ile alâkası hayat-ı dünyeviyeye münhasır ve yalnız hayvanî ve güzellik vaktine mahsus muvakkat bir muhabbet değil; belki Hayat-ı Ebediyede dahi bir refika-i hayat noktasında esaslı ve ciddî bir muhabbetle, bir hürmetle alâkadardır.

Hem yalnız gençliğinde ve güzellik zamanında değil, belki ihtiyarlık ve çirkinlik vaktinde dahi o ciddî hürmet

ve muhabbeti taşıyor. Elbette ona mukabil, o da kendi mehasinini onun nazarına tahsis ve muhabbetini ona hasretmesi mukteza-yı insaniyettir. Yoksa pek az kazanır, fakat pek çok kaybeder.

Şer'an koca, karıya küfüv olmalı, yani birbirine münasib olmalı. Bu küfüv ve denk olmak, en mühimmi Diyanet noktasındadır. Ne mutlu o kocaya ki; kadınının Diyanetine bakıp taklid eder, refikasını Hayat-ı Ebediyede kaybetmemek için mütedeyyin olur.

Bahtiyardır o kadın ki; kocasının Diyanetine bakıp "ebedî arkadaşımı kaybetmeyeyim" diye Takvaya girer.

Veyl o erkeğe ki; sâliha kadınını ebedî kaybettirecek olan sefahete girer. Ne bedbahttır o kadın ki; müttaki kocasını taklid etmez, o mübarek ebedî arkadaşını kaybeder.

Binler veyl o iki bedbaht zevc ve zevceye ki; birbirinin fıskını ve sefahetini taklid ediyorlar. Birbirine ateşe atılmasında yardım ediyorlar!..

ÜÇÜNCÜ HİKMET: Bir ailenin Saadet-i Hayatiyesi; koca ve karı mabeyninde bir emniyet-i mütekabile ve samimî bir hürmet ve muhabbetle devam eder. Tesettürsüzlük ve açık-saçıklık, o emniyeti bozar, o mütekabil hürmet ve muhabbeti de kırar. Çünki açık-saçıklık kılığına giren on kadından ancak bir tanesi bulunur ki, kocasından daha güzeli görmediğinden, kendini ecnebiye sevdirmeye çalışmaz. Dokuzu, kocasından dahi iyisini görür. Ve yirmi adamdan ancak bir tanesi, karısından daha güzelini görmüyor. O vakit o samimî muhabbet ve hürmet-i mütekabile gitmekle beraber, gayet çirkin ve gayet alçakça bir his uyandırmaya sebebiyet verebilir. Şöyle ki:

İnsan, hemşire misillü mahremlerine karşı fıtraten şehevanî his taşıyamıyor. Çünki mahremlerin sîmaları, karabet ve mahremiyet cihetindeki şefkat ve muhabbet-i meşruayı ihsas ettiği cihetle; nefsî, şehevanî temayülatı kırar. Fakat bacaklar gibi şer'an mahremlere de göstermesi caiz olmayan yerlerini açık-saçık bırakmak, süflî nefislere göre gayet çirkin bir hissin uyanmasına sebebiyet verebilir. Çünki mahremin sîması mahremiyetten haber verir ve nâmahreme benzemez. Fakat meselâ açık bacak, mahremin gayrıyla müsavidir. Mahremiyeti haber verecek bir alâmet-i farikası olmadığından, hayvanî bir nazar-ı hevesi, bir kısım süflî mahremlerde uyandırmak mümkündür. Böyle nazar ise, tüyleri ürpertecek bir sukut-u insaniyettir!..

DÖRDÜNCÜ HİKMET: Malûmdur ki; kesret-i nesil herkesçe matlubdur. Hiçbir millet ve hükûmet yoktur ki, kesret-i tenasüle tarafdar olmasın. Hattâ Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ferman etmiş:

تَنَاكَحُوا تَكَاثَرُوا فَاِنِّى اُبَاهِى بِكُمُ الْاُمَمَ

-ev kema kal- Yani: **"İzdivaç ediniz; çoğalınız. Ben Kıyamette, sizin kesretinizle iftihar edeceğim."** Halbuki Tesettürün ref'i, izdivacı teksir etmeyip, çok azaltıyor. Çünki en serseri ve asrî bir genç dahi, refika-i hayatını namuslu ister. Kendi gibi asrî, yani açık-saçık olmasını istemediğinden bekâr kalır, belki de fuhuşa sülûk eder. Kadın öyle değil, o derece kocasını inhisar altına alamaz. Çünki kadının -aile hayatında müdür-ü dâhilî olmak haysiyetiyle kocasının bütün malına, evlâdına ve herşeyine muhafaza memuru olduğundan- en esaslı hasleti Sadakattır, Emniyettir. Açık-saçıklık ise bu Sadakatı kırar,

kocası nazarında emniyeti kaybeder, ona Vicdan azabı çektirir. Hattâ erkeklerde iki güzel haslet olan Cesaret ve Sehavet kadınlarda bulunsa, bu Emniyete ve Sadakata zarar olduğu için, ahlâk-ı seyyiedendir, kötü haslet sayılırlar. Fakat kocasının vazifesi, ona hazinedarlık ve sadakat değil, belki himayet ve merhamet ve hürmettir. Onun için, o erkek inhisar altına alınmaz. Başka kadınları da nikâh edebilir.

Memleketimiz Avrupa'ya kıyas edilmez. Çünki orada düello gibi çok şiddetli vasıtalarla açık-saçıklık içinde namus bir derece muhafaza edilir. İzzet-i nefis sahibi birisinin karısına pis nazarla bakan, boynuna kefenini takar, sonra bakar. Hem memalik-i bâride olan Avrupa'daki tabiatlar, o memleket gibi bârid ve camiddirler. Bu Asya, yani Âlem-i İslâm kıt'ası, ona nisbeten memalik-i harredir. Malûmdur ki; muhitin, insanın Ahlâkı üzerinde tesiri vardır. O bârid memlekette, soğuk insanlarda hevesat-ı hayvaniyeyi tahrik etmek ve iştihayı açmak için açık-saçıklık, belki çok sû'-i istimalata ve israfata medar olmaz. Fakat seri-üt teessür ve hassas olan memalik-i harredeki insanların hevesat-ı nefsaniyesini mütemadiyen tehyic edecek açık-saçıklık, elbette çok sû'-i istimalata ve israfata ve neslin za'fiyetine ve sukut-u kuvvete sebebdir. Bir ayda veya yirmi günde ihtiyac-ı fıtrîye mukabil, her birkaç günde kendini bir israfa mecbur zanneder. O vakit, her ayda onbeş gün kadar hayız gibi arızalar münasebetiyle kadından tecennüb etmeye mecbur olduğundan, nefsine mağlub ise fuhşiyata da meyleder.

Şehirliler; köylülere, bedevilere bakıp Tesettürü kaldıramaz. Çünki köylerde, bedevilerde, derd-i maişet meşgalesiyle ve bedenen çalışmak ve yorulmak münasebetiyle,

hem şehirlilere nisbeten nazar-ı dikkati az celbeden masume işçi ve bir derece kaba kadınların kısmen açık olmaları, hevesat-ı nefsaniyeyi tehyice medar olamadığı gibi; serseri ve işsiz adamlar az bulunduğundan, şehirdeki mefasidin onda biri onlarda bulunmaz. Öyle ise onlara kıyas edilmez…

Birinci Mektub' un Dördüncü Suali

Mahbublara olan aşk-ı mecazî Aşk-ı Hakikîye inkılab ettiği gibi, acaba ekser nâsda bulunan dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir Aşk-ı Hakikîye inkılab edebilir mi?

E l c e v a b: Evet. Dünyanın fâni yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fena çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâki bir mahbub arasa, dünyanın pek güzel ve Âyine-i Esma-i İlahiye ve Mezraa-i Âhiret olan iki diğer yüzüne bakmağa muvaffak olursa, o gayr-ı meşru mecazî aşk, o vakit, Aşk-ı Hakikîye inkılaba yüz tutar. Fakat bir şart ile ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını, haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalalet ve gaflet gibi kendini unutup âfâka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer boğulur. Meğer ki hârika olarak bir dest-i inayet onu kurtarsın. Şu Hakikatı tenvir için şu temsile bak. Meselâ:

Şu güzel zînetli odanın dört duvarında, dördümüze aid dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur. Biri hakikî ve umumî, dördü misalî ve hususî... Herbirimiz kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, heyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak, kırmızı; yeşil boyasak, yeşil gösterir. Ve hakeza.. âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz; çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatta birbirinin aynı iken, Ahkâmda

ayrıdırlar. Sen bir parmak ile odanı harab edebilirsin, ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

İşte dünya süslü bir menzildir. Herbirimizin hayatı, bir endam âyinesidir. Şu dünyadan herbirimize birer dünya var, birer Âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, Hayatımızdır. **Belki o hususî dünyamız ve Âlemimiz, bir sahifedir. Hayatımız bir kalem; onunla sahife-i a'malimize geçecek çok şeyler yazılıyor.** Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki: Dünyamız hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zâil, fâni, kararsızdır, hissedip bildik. Ona aid muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel Nukuş-u Esma-i İlahiyeye döner; ondan, Cilve-i Esmaya intikal eder. Hem o hususî dünyamız, Âhiret ve Cennet'in muvakkat bir fidanlığı olduğunu derkedip, ona karşı şedid hırs ve taleb ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sünbülü olan uhrevî fevaidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk, Hakikî Aşka inkılab eder. Yoksa نَسُوا اللّٰهَ فَاَنْسٰيهُمْ اَنْفُسَهُمْ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ Sırrına mazhar olup, nefsini unutup, hayatın zevalini düşünmeyerek, hususî kararsız dünyasını, aynı umumî dünya gibi sabit bilip, kendini lâyemut farzederek dünyaya saplansa, şedid hissiyat ile ona sarılsa, onda boğulur gider. O muhabbet onun için hadsiz bela ve azabdır. Çünki o muhabbetten yetimane bir şefkat, me'yusane bir rikkat tevellüd eder. Bütün zîhayatlara acır; hattâ güzel ve zevale maruz bütün mahlukata bir rikkat ve bir firkat hisseder; elinden bir şey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker. Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedid şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki; acıdığı bütün

zîhayatların mevt ve zevalinde bir Zât-ı Bâki'nin bâki Esmasının daimî Cilvelerini temsil eden Âyine-i Ervahları bâki görür; şefkati, bir sürura inkılab eder. Hem zeval ve fenaya maruz bütün güzel mahlukatın arkasında bir Cemal-i Münezzeh ve Hüsn-ü Mukaddes ihsas eden bir nakş ve tahsin ve san'at ve tezyin ve ihsan ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenayı tezyid-i hüsn ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i san'at için bir tazelendirmek şeklinde görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

(Dokuzuncu Mektub‘ dan)

S â l i s e n: Görüyorum ki: **Şu dünya hayatında en bahtiyar odur ki: Dünyayı bir misafirhane-i askerî telakki etsin ve öyle de iz'an etsin ve ona göre hareket etsin. Ve o telakki ile, en büyük mertebe olan Mertebe-i Rızayı çabuk elde edebilir. Kırılacak şişe pahasına, daimî bir elmasın fiatını vermez; İstikamet ve lezzetle hayatını geçirir.** Evet dünyaya aid işler, kırılmağa mahkûm şişeler hükmündedir; bâki Umûr-u Uhreviye ise, gayet sağlam elmaslar kıymetindedir. İnsanın fıtratındaki şiddetli merak ve hararetli muhabbet ve dehşetli hırs ve inadlı taleb ve hâkeza şedid hissiyatlar, Umûr-u Uhreviyeyi kazanmak için verilmiştir. O hissiyatı, şiddetli bir surette fâni umûr-u dünyeviyeye tevcih etmek, fâni ve kırılacak şişelere, bâki elmas fiatlarını vermek demektir. Şu münasebetle bir nokta hatıra gelmiş, söyleyeceğim. Şöyle ki:

Aşk, şiddetli bir Muhabbettir; fâni mahbublara müteveccih olduğu vakit ya o Aşk kendi sahibini daimî bir azab ve elemde bırakır veyahut o mecazî mahbub, o şiddetli muhabbetin fiatına değmediği için bâki bir mahbubu arattırır; aşk-ı mecazî, Aşk-ı Hakikîye inkılab eder.

İşte insanda binlerle hissiyat var. Herbirisinin Aşk gibi iki mertebesi var. Biri mecazî, biri hakikî. Meselâ: Endişe-i istikbal hissi herkeste var; şiddetli bir surette endişe ettiği vakit bakar ki, o endişe ettiği istikbale yetişmek için elinde sened yok. Hem rızık cihetinde bir taahhüd

altında ve kısa olan bir istikbal, o şiddetli endişeye değmiyor. Ondan yüzünü çevirip, kabirden sonra hakikî ve uzun ve gafiller hakkında taahhüd altına alınmamış bir istikbale teveccüh eder. Hem mala ve câha karşı şiddetli bir hırs gösterir.. bakar ki: Muvakkaten onun nezaretine verilmiş o fâni mal ve âfetli şöhret ve tehlikeli ve riyaya medar olan câh, o şiddetli hırsa değmiyor. Ondan, hakikî câh olan Meratib-i Maneviyeye ve Derecat-ı Kurbiyeye ve Zâd-ı Âhirete ve hakikî mal olan A'mal-i Sâlihaya teveccüh eder. Fena haslet olan hırs-ı mecazî ise, âlî bir haslet olan Hırs-ı Hakikîye inkılab eder.

Hem meselâ: Şiddetli bir inad ile; ehemmiyetsiz, zâil, fâni umûrlara karşı hissiyatını sarfeder. Bakar ki, bir dakika inada değmeyen birşey'e, bir sene inad ediyor. Hem zararlı, zehirli bir şey'e inad namına sebat eder. Bakar ki, bu kuvvetli his, böyle şeyler için verilmemiş. Onu onlara sarfetmek, Hikmet ve Hakikata münafîdir. O şiddetli inadı, o lüzumsuz umûr-u zâileye vermeyip, âlî ve bâki olan Hakaik-i İmaniyeye ve Esasat-ı İslâmiyeye ve Hidemat-ı Uhreviyeye sarfeder. O haslet-i rezile olan inad-ı mecazî, güzel ve âlî bir haslet olan Hakikî İnada, -yani Hakta şiddetli Sebata- inkılab eder.

İşte şu üç misal gibi; insanlar, insana verilen Cihazat-ı Maneviyeyi, eğer nefsin ve dünyanın hesabıyla istimal etse ve dünyada ebedî kalacak gibi gafilane davransa, ahlâk-ı rezileye ve israfat ve abesiyete medar olur. Eğer hafiflerini dünya umûruna ve şiddetlilerini Vezaif-i Uhreviyeye ve Maneviyeye sarfetse, Ahlâk-ı Hamîdeye menşe', Hikmet ve Hakikata muvafık olarak Saadet-i Dâreyne medar olur.

İşte tahmin ederim ki, nâsihlerin nasihatları şu zamanda

tesirsiz kaldığının bir sebebi şudur ki: Ahlâksız insanlara derler: "Hased etme! Hırs gösterme! Adavet etme! İnad etme! Dünyayı sevme!" Yani, fıtratını değiştir gibi zahiren onlarca mâlâyutak bir teklifte bulunurlar. Eğer deseler ki: "Bunların yüzlerini hayırlı şeylere çeviriniz, mecralarını değiştiriniz." Hem nasihat tesir eder, hem daire-i ihtiyarlarında bir emr-i teklif olur…

R â b i a n: Ülema-i İslâm ortasında **"İslâm"** ve **"İman"**ın farkları çok medar-ı bahsolmuş. Bir kısmı "ikisi birdir", diğer kısmı "ikisi bir değil, fakat biri birisiz olmaz" demişler ve bunun gibi çok muhtelif fikirler beyan etmişler. Ben şöyle bir fark anladım ki:

İslâmiyet, İltizamdır; İman, İz'andır. Tabir-i diğerle: İslâmiyet, Hakka Tarafgirlik ve Teslim ve İnkıyaddır; İman ise, Hakkı Kabul ve Tasdiktir. Eskide bazı dinsizleri gördüm ki: Ahkâm-ı Kur'aniyeye şiddetli tarafgirlik gösteriyorlardı. Demek o dinsiz, bir cihette Hakkın iltizamıyla İslâmiyete mazhardı; "dinsiz bir Müslüman" denilirdi. Sonra bazı Mü'minleri gördüm ki; Ahkâm-ı Kur'aniyeye tarafgirlik göstermiyorlar, iltizam etmiyorlar; **"gayr-ı müslim bir mü'min"** tabirine mazhar oluyorlar.

Acaba İslâmiyetsiz İman, medar-ı necat olabilir mi?

E l c e v a b: İmansız İslâmiyet, sebeb-i necat olmadığı gibi; İslâmiyetsiz İman da medar-ı necat olamaz.

فَلِلّٰهِ الْحَمْدُ وَ الْمِنَّةُ, Kur'anın İ'caz-ı Manevîsinin Feyziyle Risale-i Nur mizanları, Din-i İslâmın ve Hakaik-i Kur'aniyenin meyvelerini ve neticelerini öyle bir tarzda göstermişlerdir ki; dinsiz dahi onları anlasa, taraftar olmamak kabil değil. Hem İman ve İslâmın delil ve bürhanlarını o derece kuvvetli göstermişlerdir ki; gayr-ı müslim

dahi anlasa, herhalde tasdik edecektir. Gayr-ı müslim kaldığı halde, İman eder. Evet Sözler, Tûbâ-i Cennet'in meyveleri gibi tatlı ve güzel olan İman ve İslâmiyetin meyvelerini ve Saadet-i Dâreynin mehasini gibi hoş ve şirin öyle neticelerini göstermişler ki, görenlere ve tanıyanlara nihayetsiz bir tarafgirlik ve iltizam ve teslim hissini verir. Ve silsile-i mevcudat gibi kuvvetli ve zerrat gibi kesretli İman ve İslâmın bürhanlarını göstermişler ki, nihayetsiz bir İz'an ve Kuvvet-i İman verirler. Hattâ bazı defa Evrad-ı Şah-ı Nakşibendî'de şehadet getirdiğim vakit,

عَلٰى ذٰلِكَ نَحْيٰى وَ عَلَيْهِ نَمُوتُ وَ عَلَيْهِ نُبْعَثُ غَدًا

dediğim zaman, nihayetsiz bir tarafgirlik hissediyorum. Eğer bütün dünya bana verilse, bir Hakikat-ı İmaniyeyi feda edemiyorum. Bir Hakikatın bir dakika aksini farzetmek, bana gayet elîm geliyor. Bütün dünya benim olsa, bir tek Hakaik-i İmaniyenin vücud bulmasına bilâ tereddüd vermesine, nefsim itaat ediyor.

وَ آمَنَّا بِمَا اَرْسَلْتَ مِنْ رَسُولٍ وَ آمَنَّا بِمَا اَنْزَلْتَ مِنْ كِتَابٍ وَ صَدَّقْنَا

dediğim vakit nihayetsiz bir Kuvvet-i İman hissediyorum. Hakaik-i İmaniyenin herbirisinin aksini aklen muhal telakki ediyorum, ehl-i dalaleti nihayetsiz ebleh ve divane görüyorum.

Senin vâlideynine pek çok Selâm ve arz-ı hürmet ederim. Onlar da bana Dua etsinler. Sen benim Kardeşim olduğun için, onlar da benim peder ve vâlidem hükmündedirler. Hem köyünüze, hususan senden "Sözler"i işitenlere umumen Selâm ediyorum.

اَلْبَاقِى هُوَ الْبَاقِى

Said Nursî

[Yirmidokuzuncu Mektub'dan]

Beşinci Risale olan
Beşinci Kısım

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

... Âyet-i Pür-Envârının çok Envâr-ı Esrarından bir Nurunu, Ramazan-ı Şerif'te bir Halet-i Ruhaniyede hissettim, hayal-meyal gördüm. Şöyle ki:

Üveys-i Karanî'nin:

اِلٰهِى اَنْتَ رَبِّى وَ اَنَا الْعَبْدُ وَ اَنْتَ الْخَالِقُ وَ اَنَا الْمَخْلُوقُ وَ اَنْتَ الرَّزَّاقُ وَ اَنَا الْمَرْزُوقُ الخ

Münacat-ı Meşhuresi nev'inden, bütün mevcudat-ı zevilhayat, Cenab-ı Hakk'a karşı aynı Münacatı ettiklerini.. ve onsekiz bin Âlemin herbirinin ışığı, birer İsm-i İlahî olduğunu bana kanaat verecek bir Vakıa-ı Kalbiye-i Hayaliyeyi gördüm. Şöyle ki:

Birbirine sarılı çok yapraklı bir gül goncası gibi, şu Âlem binler perde perde içinde sarılı, birbiri altında saklı Âlemleri bu Âlem içinde gördüm. Herbir perde açıldıkça, diğer bir Âlemi görüyordum. O Âlem ise, Âyet-i Nur'un arkasındaki

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّىٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ

بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ اِذَٓا اَخْرَجَ يَدَهُ لَمْ يَكَدْ يَرٰيهَا وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللّٰهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ

Âyeti tasvir ettiği gibi; bir zulümat, bir vahşet, bir dehşet karanlığı içinde bana görünüyordu. Birden bir İsm-i İlahînin Cilvesi, bir Nur-u Azîm gibi görünüp ışıklandırıyordu… Hangi perde Akla karşı açılmışsa, hayale karşı başka bir Âlem fakat gafletle karanlıklı bir Âlem görünüyorken, güneş gibi bir İsm-i İlahî tecelli eder, baştan başa o Âlemi tenvir eder ve hâkeza... Bu Seyr-i Kalbî ve Seyahat-ı Hayaliye çok devam etti. Ezcümle:

Hayvanat Âlemini gördüğüm vakit, hadsiz ihtiyacat ve şiddetli açlıklarıyla beraber za'f ve aczleri, o Âlemi bana çok karanlıklı ve hazîn gösterdi. Birden Rahman ismi, Rezzak burcunda (yani manasında) bir şems-i tâban gibi tulû' etti; o Âlemi baştan başa Rahmet ziyasıyla yaldızladı.

Sonra o Âlem-i hayvanat içinde, etfal ve yavruların za'f ve acz ve ihtiyaç içinde çırpındıkları, hazîn ve herkesi rikkate getirecek bir karanlık içinde diğer bir Âlemi gördüm. Birden Rahîm İsmi şefkat burcunda tulû' etti, o kadar güzel ve şirin bir surette o Âlemi ışıklandırdı ki; şekva ve rikkat ve hüzünden gelen yaş damlalarını, ferah ve sürura ve şükrün lezzetinden gelen damlalara çevirdi.

Sonra sinema perdesi gibi bir perde daha açıldı, Âlem-i İnsanî bana göründü. O Âlemi o kadar karanlıklı, o kadar zulümatlı, dehşetli gördüm ki; dehşetimden feryad ettim, "Eyvah!" dedim. Çünki gördüm ki: İnsanlardaki Ebede uzanıp giden arzuları, emelleri ve Kâinatı ihata eden tasavvurat ve efkârları ve ebedî Beka ve Saadet-i Ebediyeyi ve Cennet'i gayet ciddî isteyen himmetleri ve istidadları

ve hadsiz makasıda ve metalibe müteveccih fakr ve ihtiyacatları ve za'f ve acziyle beraber, hücuma maruz kaldıkları hadsiz musibet ve a'dâlarıyla beraber; gayet kısa bir ömür, gayet dağdağalı bir hayat, gayet perişan bir maişet içinde, Kalbe en elîm ve en müdhiş halet olan mütemadî zeval ve firak belası içinde, ehl-i gaflet için zulümat-ı ebedî kapısı suretinde görülen kabre ve mezaristana bakıyorlar, birer birer ve taife taife o zulümat kuyusuna atılıyorlar. İşte bu Âlemi bu zulümat içinde gördüğüm anda, Kalb ve Ruh ve Aklımla beraber bütün Letaif-i İnsaniyem, belki bütün zerrat-ı vücudum feryad ile ağlamaya hazır iken; birden Cenab-ı Hakk'ın Âdil İsmi Hakîm burcunda, Rahman İsmi Kerim burcunda, Rahîm İsmi Gafur burcunda (yani manasında), Bâis İsmi Vâris burcunda, Muhyî İsmi Muhsin burcunda, Rab İsmi Mâlik burcunda tulû' ettiler. O Âlem-i İnsanî içindeki çok Âlemleri tenvir ettiler, ışıklandırdılar ve nuranî Âhiret Âleminden pencereler açıp, o karanlıklı insan dünyasına Nurlar serptiler.

Sonra muazzam bir perde daha açıldı, Âlem-i Arz göründü. Felsefenin karanlıklı kavanin-i ilmiyeleri, hayale dehşetli bir Âlem gösterdi. Yetmiş defa top güllesinden daha sür'atli bir hareketle, yirmibeşbin sene mesafeyi bir senede devreden ve her vakit dağılmağa ve parçalanmağa müstaid ve içi zelzeleli, ihtiyar ve çok yaşlı Küre-i Arz içinde, Âlemin hadsiz fezasında seyahat eden bîçare nev'-i insan vaziyeti, bana vahşetli bir karanlık içinde göründü. Başım döndü, gözüm karardı.

Birden Hâlık-ı Arz ve Semavat'ın Kadîr, Alîm, Rab, Allah ve رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ اْلاَرْضِ ve مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ İsimleri; Rahmet, Azamet, Rububiyet burcunda tulû' ettiler. O Âlemi öyle nurlandırdılar ki; o halette bana Küre-i Arz gayet

muntazam, müsahhar, mükemmel, hoş, emniyetli bir seyahat gemisi.. tenezzüh ve keyf ve ticaret için müheyya edilmiş bir şekilde gördüm.

E l h a s ı l: Binbir İsm-i İlahînin, Kâinata müteveccih olan o Esmadan herbiri bir Âlemi ve o Âlem içindeki Âlemleri tenvir eden bir güneş hükmünde ve Sırr-ı Ehadiyet cihetiyle, herbir İsmin Cilvesi içinde sair İsimlerin Cilveleri dahi bir derece görünüyordu. Sonra Kalb, her zulümat arkasında ayrı ayrı bir Nuru gördüğü için, seyahata iştihası açılıyordu. Hayale binip, Semaya çıkmak istedi. O vakit, gayet geniş bir perde daha açıldı. Kalb, Semavat Âlemine girdi gördü ki: O nuranî tebessüm eden suretinde görülen yıldızlar, Küre-i Arz'dan daha büyük ve ondan daha sür'atli bir surette birbiri içinde geziyorlar, dönüyorlar. Bir dakika birisi yolunu şaşırtsa, başkasıyla müsademe edecek, öyle bir patlak verecek ki, Kâinatın ödü patlayıp Âlemi dağıtacak. Nur değil, ateş saçarlar; tebessümle değil, vahşetle bana baktılar. Hadsiz büyük, geniş hâlî, boş, dehşet, hayret zulümatı içinde Semavatı gördüm. Geldiğime bin pişman oldum. Birden

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ ۞ رَبُّ الْمَلاٰئِكَةِ وَ الرُّوحِ un Esma-i Hüsnası,

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ۞ وَ سَخَّرَ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ

burcunda Cilveleriyle zuhur ettiler. O mana cihetiyle, karanlık üstüne çökmüş olan yıldızlar, o Envâr-ı Azîmeden birer Lem'a alıp, yıldızlar adedince elektrik lâmbaları yakılmış gibi, o Âlem-i Semavat nurlandı. O boş ve hâlî tevehhüm edilen Semavat dahi Melaikelerle, Ruhanîlerle doldu, şenlendi. Sultan-ı Ezel ve Ebed'in hadsiz ordularından bir ordu hükmünde hareket eden güneşler ve yıldızlar,

bir manevra-i ulvî yapıyorlar tarzında, o Sultan-ı Zülcelal'in Haşmetini ve Şaşaa-i Rububiyetini gösteriyorlar gibi gördüm. Bütün kuvvetimle ve mümkün olsaydı bütün zerratımla ve beni dinleselerdi bütün mahlukatın lisanlarıyla diyecektim, hem umum onların namına dedim:

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهٖ كَمِشْكٰوةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ
اَلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ
شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ زَيْتُونَةٍ لَا شَرْقِيَّةٍ وَلَا غَرْبِيَّةٍ يَكَادُ زَيْتُهَا يُضٓىءُ
وَلَوْ لَمْ تَمْسَسْهُ نَارٌ نُورٌ عَلٰى نُورٍ يَهْدِى اللّٰهُ لِنُورِهٖ مَنْ يَشَٓاءُ

Âyetini okudum; döndüm, indim, ayıldım;

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى نُورِ الْاِيمَانِ وَالْقُرْاٰنِ dedim.

[Gençlik Rehberi'nden]

Bir Zaman Eskişehir Hapishanesinin Penceresinde Oturmuştum

Karşısında bulunan Lise mektebinin büyük kızları onun avlusunda gülerek raks ederken, onları, o dünya cennetinde cehennem hûrileri hükmünde gördüm. Fakat birden elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Onların gülmeleri elîm ağlamaları suretini aldı. Ondan bu gelen Hakikat inkişaf etti. Yani, elli sene sonraki hallerini manevî ve hayalî bir sinema ile gördüm ki: **O gülen altmış kızdan ellisi; kabirde azab çekiyorlar, toprak olmuşlar. Ve on tanesi, yetmiş yaşında çirkinleşmiş, herkesin nazar-ı nefretini celbediyorlar. Ben de onlara ağladım.**

Fitne-i âhirzamanın mahiyeti bana göründü ki; o fitnenin en dehşetlisi ve cazibedarı, kadınların yüzsüz yüzünden çıkıyor. İhtiyarı selbedip, pervane gibi sefahet ateşine atıyor. **Ve bir dakika hayat-ı dünyeviyeyi, senelerle Hayat-ı Bâkiyeye tercih ettiriyor…**

Ben bir gün sokağa bakarken, o fitnenin tesirli bir nümunesini hissettim. Gençlere çok acıdım. Dedim**: "Bu bîçareler kendilerini, bu mıknatıs gibi cezbedici fitnenin ateşinden kurtaramazlar."** diye düşünürken; birden, o fitneyi ateşlendiren ve talim eden irtidadkâr bir şahs-ı manevî önümde tecessüm etti. Ben de ona ve ondan ders alan mülhidlere dedim:

Ey cehennem hûrileri ile zevklenmek yolunda dinini feda eden ve sefihane dalaleti severek irtikâb eden ve hevesat-ı nefsiye lezzeti yolunda dinsizliği ve ilhadı kabul eden ve hayatı perestiş edip ölümden şiddetli korkan

ve kabri hatırına getirmek istemeyen ve irtidada yüz tutan bedbaht!.. **Kat'iyyen bil ki: Dinsizlik cihetiyle senin bu koca dünyan; bu saatten evvel ve bu dakikadan sonra, bil'umum senin bu Kâinatın ve mazi ve müstakbelin ve geçmiş nev'in ve cinsin ve gelecek mahluklar ve nesiller ve gitmiş dünyalar ve milletler ve gelen insanlar ve taifeler tamamen madum ve ölüdürler.** İşte İnsaniyet ve Akıl cihetiyle alâkadar olduğun bütün o seyyar dünyalar ve seyyal Kâinatlar,mütemadiyen senin dalaletin suretiyle, senin başına dünya dolusu dehşetli ve hadsiz ölümlerin şiddetli elemlerini yağdırıyor. Senin şuurun varsa, Kalbini yakıyor… Ruhun varsa, yandırıyor… Aklın sönmemiş ise, gamlar içinde boğuyor. **Eğer bir saatçık sarhoşça sefahetin ve pis lezzetin bu nihayetsiz gamlara, hüzünlere, elemlere mukabil gelebilirse o sefahette kal. Yoksa, Aklını başına al!.. O manevî cehennemden kurtulmak ve İmanın bu dünyada dahi temin ettiği bir manevî Cennete girmek ve Saadet-i Hayatiyeyi tatmak için, Kur'anın Dersini dinle… Cüz'î, fâni bir dakika lezzeti; küllî, bâki, daimî, imanî (*) lezzetler ile mübadele et...**

(*): Evet İman, bu dünyada dahi Cennet lezaizini manen verebilir. Yüzer lezzetli ışıklarından bu tek faydasına bak: Nasılki senin gayet sevdiğin bir zâtı bir tehlikede ölüyorken gördüğün dakikasında, Hekîm-i Lokman ve Hızır gibi bir doktor geldi. Birden dirildi. Ne kadar sevinç hissediyorsun… Öyle de: Sen, sevdiğin ve alâkadar olduğun ölmüşlerin adedince sevinçleri, sürurları İman veriyor. Çünki mazi mezaristanında milyonlarla sence mahbub zâtlar; mahvdan ve ölümden, birden İman Nuruyla senin karşında diriliyorlar. **"Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz"** deyip hayat buluyorlar. O hadsiz firaklardan gelen hadsiz elemler yerine, visal ve hayat bulmalarından nihayetsiz lezzetler ve sevinçler, İman noktasından bu dünyada dahi geldiğini gösteriyor ki**: İman öyle bir çekirdektir ki; Ehl-i İmana Cennet'i bütün lezaiz ve mehasiniyle sünbül veriyor… ve verecektir.**

Hem deme ki: **"Ben hayvan gibi hayatımı geçireceğim."** Çünki hayvana nisbeten mazi, müstakbel gayb hükmündedir. Cenab-ı Hakîm-i Rahîm o gaybı onlara bildirmemekle, onları hadsiz elemlerden kurtarmış. Hattâ kesilmek için yatırılan bir tavuk, hiçbir elem ve hüzün hissetmez. Bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat his gider, o elemden de kurtulur. Demek Cenab-ı Hakk'ın gayet büyük ve mükemmel bir Rahmeti, Re'feti ve Şefkati, gaybı bildirmemektedir. Bilhassa masum hayvanlar hakkında daha tamdır. Demek sefihane lezzette, sen hayvanlara yetişemezsin. Binler derece aşağı düşersin. Çünki hayvana nisbeten gaybî olan şeyleri senin Aklın görüyor, elemini alıyor. Setr-i gaybda bulunan istirahat-ı tammeden bilkülliye mahrumsun…

Hem senin medar-ı fahrin olan Uhuvvet ve Hürmet ve Hamiyet gibi güzel hasletlerin; incecik bir zamana, büyük bir sahradan bir parmak kadar yere inhisar ve hadsiz zamanda yalnız hazır saate mahsus olduğundan, sun'î ve muvakkat ve sahtekâr ve asılsız ve gayet cüz'î olup, senin insaniyetin ve kemalâtın o nisbette küçülür, hiçe iner. Fakat İman Ehlinin Uhuvveti ve Hürmeti ve Muhabbeti ve Hamiyeti, iman cihetiyle mevcud bulunan mazi ve müstakbeli ihata ettiğinden, insaniyeti ve kemalâtı o nisbette teali eder. Hem senin dünyaca muvaffakıyetin, elmasçı ve divane olmuş bir Yahudinin cam parçalarını elmas fiatiyle aldığı gibi; sen de küçücük, kısacık bir zamana, bir hayata, uzun ve daimî ve geniş bir hayatın fiatını verdiğin için, elbette o had dairesinde galebe edersin. Bir dakikaya bir sene kadar şiddetli hırs, muhabbet, intikam gibi hissiyatla müteveccih olduğun için, ehl-i diyanete muvakkaten tefevvuk edersin.

Hem senin Aklın, Ruhun, Kalbin, duyguların Ulvî Vazifelerini bırakıp, süflî nefsin ve pis hevesin rezil işlerine iştirak ve yardım ettiklerinden, Ehl-i İmana dünyada galebe edersin. Ve zahirde daha sevimli görünürsün. Çünki senin akıl ve kalb ve ruhun gayet derecede tedenni ve tereddi ve sukut edip, pis heves ve rezil nefse inkılab etmişler, mesholmuşlar. Elbette bu cihette, sana Cehennem'i ve mazlum ehl-i imana Cennet'i kazandıran bir muvakkat galeben olacak…

* * *

Birden ihtar edilen Bir Mes'ele-i Mühimme

Âhirzamanın fitnesinde en dehşetli rolü oynayan, taife-i nisaiye ve onların fitnesi olduğu Hadîsin rivayetlerinden anlaşılıyor. Evet nasılki tarihlerde, eski zamanlarda "Amazonlar" namında gayet silâhşör kadınlardan mürekkeb bir taife-i askeriye olarak hârika harbler yaptıkları nakilediliyor. Aynen öyle de:

Bu zamanda zendeka dalaleti, İslâmiyete karşı muharebesinde, nefs-i emmarenin plânıyla, Şeytan kumandasına verilen fırkalardan en dehşetlisi; yarım çıplak hanımlardır ki, açık bacağıyla dehşetli bıçaklarla Ehl-i İmana taarruz edip saldırıyorlar. Nikâh yolunu kapamağa, fuhuşhane yolunu genişlettirmeğe çalışarak; çokların nefislerini birden esir edip, Kalb ve Ruhlarını kebair ile yaralıyorlar. Belki o kalblerden bir kısmını öldürüyorlar. Birkaç sene namahrem hevesatına göstermenin tam cezası olarak; o bıçaklı bacaklar Cehennem'in odunları olup, en evvel o bacaklar yanacaklarını ve dünyada emniyet ve sadakatı kaybettiği için, hilkaten çok istediği ve fıtraten çok muhtaç olduğu münasib kocayı daha bulamaz. Bulsa da başına bela bulur. Hattâ bu hâlin neticesi olarak o âhirzamanda, bazı yerlerde nikâha rağbetsizlik ve riayetsizlik yüzünden, kırk kadına bir erkek nezaret edecek derecede ehemmiyetsiz, sahibsiz, kıymetsiz bir surete gireceği, hadîsin rivayetinden anlaşılıyor.

Madem hakikat budur. Ve madem her güzel, güzelliğini sever ve elinden geldiği kadar muhafaza etmek ister ve bozulmasını istemez. Ve madem güzellik bir Nimettir. Nimete şükredilse manen ziyadeleşir. Şükredilmezse değişir, çirkinleşir. Elbette Aklı varsa, hüsün ve cemalini günahları kazanmak ve kazandırmak ve çirkin ve zehirli yapmak ve o Nimeti küfran ile medar-ı azab bir surete çevirmekten bütün kuvvetiyle kaçacak. Ve o fâni, beş-on senelik cemali bâkileştirmek için, meşru' bir tarzda istimal ile, o Nimete şükredecek. Yoksa ihtiyarlıkta uzun zaman istiskale maruz kalıp, me'yusane ağlayacak.

Eğer Terbiye-i İslâmiye Dairesinde, Âdâb-ı Kur'aniye zînetiyle o cemal güzelleştirilse; o fâni hüsün, manen bâki kalacağı ve Cennet'te Hûrilerin cemalinden daha şirin ve daha parlak bir tarzda kendine verileceği Hadîste kat'iyyetle sabittir. Eğer o güzelin zerre mikdar Aklı varsa, bu güzel ve parlak ve ebedî neticeyi elinden kaçırmayacak...

*** * ***

(Meyve Risalesin'den)

İkinci Mes'elenin Hülâsası

Risale-i Nur'dan Gençlik Rehberi'nin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat'î ve zahirdir ki; bugünün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek.

Bu hapishane nasılki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir. Öyle de: Bu zemin yüzü dahi, acele hareket eden kafilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır.

Herbir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette Hayattan ziyade bir istediği var.

İşte bu dehşetli Hakikatın Muammasını Risale-i Nur hall ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor; elbette bu ecel celladının elinden ve kabir haps-i münferidinden kurtulmak çaresi varsa, insanın en büyük ve herşeyin fevkinde bir endişesi, bir mes'elesidir. Evet çaresi var ve Risale-i Nur Kur'anın Sırrıyla o çareyi iki kere iki dört eder derecesinde kat'î isbat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya i'dam-ı ebedîdir; hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akaribini asacak bir darağacıdır. Veyahut başka bir Bâki Âleme gitmek ve İman vesikasıyla Saadet Sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir.
Ve kabir ise, ya karanlıklı bir haps-i münferid ve dipsiz bir kuyudur.

Veyahut bu zindan-ı dünyadan bâki ve nurani bir ziyafetgâh ve bağistana açılan bir kapıdır. Bu Hakikatı **"Gençlik Rehberi"** bir temsil ile isbat etmiş. Meselâ:

Bu hapsin bahçesinde asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beşyüz kişi, her halde hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizi birer birer o meydana çağıracaklar: Ya **"Gel i'dam ilânını al, darağacına çık"** veya **"Daimî haps-i münferid puslasını tut, bu açık kapıya gir."** veyahut **"Sana müjde!.. Milyonlar altun bileti sana çıkmış, gel al."** diye her tarafta ilânatlar yapılıyor. Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbiri arkasında o darağaçlarına çıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da, darağaçlarını basamak yapıp o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini; orada büyük ve ciddî memurların kat'î haberleri ile görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi. Bir kafile ellerinde çalgılar, şarablar, zahirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var. Bizlere yedirmeğe çalıştılar. Fakat o tatlılar zehirlidir, insî şeytanlar içine zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve Helâl yemekler ve mübarek şerbetler var. Bize hediye veriyorlar ve bil'ittifak beraber, pek ciddî ve kat'î diyorlar ki: **"Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız, yeseniz; bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda başka gördükleriniz gibi asılacaksınız. Eğer bizim bu memleket Hâkiminin Fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiye-namelerdeki Duaları ve Evradları okusanız, o**

asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde ihsan-ı şahane olarak herbiriniz milyon altun biletini alacağınızı, görür gibi ve gündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şübheli ve zehirli tatlıları yeseniz, asılmağa gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısını çekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat'î haber veriyoruz." diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında mukadderat-ı nev'-i beşer piyangosundan Ehl-i İman ve Taat için -Hüsn-ü Hatime şartıyla- ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını; yüzde yüz ihtimal ile sefahet ve haram ve itikadsızlık ve fıskta devam edenler -tövbe etmemek şartıyla- ya i'dam-ı ebedî (Âhirete inanmayanlara) veya daimî ve karanlık haps-i münferid (Beka-i Ruha inanan ve sefahette gidenlere) ve şekavet-i ebediye i'lamını alacaklarını yüzde doksandokuz ihtimal ile kat'î haber veren, başta ellerinde Nişane-i Tasdik olan hadsiz Mu'cizeler bulunan yüzyirmidört bin Peygamberler (Aleyhimüsselâm) ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini, keşf ile, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüzyirmidört milyondan ziyade Evliyalar (Kaddesallahü Esrarehüm) ve o iki kısım meşahir-i insaniyenin haberlerini aklen kat'î bürhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle -fikren ve mantıken- yakînî bir surette isbat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen Muhakkikler, *(*)* Müctehidler ve Sıddıkînler; bil'icma', mütevatiren nev'-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç Cemaat-ı Azîme ve bu üç Taife-i Ehl-i

----

(*): O Muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur'dur. Yirmi senedir en muannid feylesofları ve mütemerrid zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

Hakikat ve beşerin Kudsî Kumandanları olan bu üç büyük ve Âlî Heyetlerin Fermanları ile verdikleri haberleri dinlemeyen ve Saadet-i Ebediyeye giden, onların gösterdikleri yol olan Sırat-ı Müstakimde gitmeyenler, yüzde doksandokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve birtek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

İki yolun -hadsiz muhbirlerin kat'î ihbarları ile- en kısa ve kolayı ve yüzde yüz Cennet ve Saadet-i Ebediyeyi kazandıranı bırakıp en dağdağalı ve uzun ve sıkıntılı ve yüzde doksandokuz Cehennem hapsini ve şekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyar ettiği halde, dünyada iki yolun, bir tek muhbirin yalan olabilir haberiyle yüzde birtek ihtimal tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz -yalnız zararsız olduğu için- uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez, sineklerle uğraşıyor, yalnız onlara ehemmiyet verir derecede Aklını, Kalbini, Ruhunu, İnsaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem Hakikat-ı Hal budur, biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasılki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir-iki saat sefahet lezzetleriyle bu musibet bizi onbeş ve beş ve on ve iki-üç sene bu hapse soktu; dünyamızı bize zindan eyledi. Biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir-iki saat müddet-i hapsi bir-iki gün İbadete ve iki-üç sene cezamızı -mübarek kafilenin hediyeleriyle- yirmi-otuz sene bâki bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene Cehennem hapsinden afvımıza

vesile edip fâni dünyamızın ağlamasına mukabil Bâki Hayatımızı güldürerek bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli, menfaatli adam olmağa çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürleri ve müdebbirleri dahi, câni ve eşkiya ve serseri ve katil ve sefahetçi ve vatana muzır zannettikleri adamları, bir mübarek Dershanede çalışan Talebeler görsünler ve müftehirane Allah'a şükretsinler.

* * *

Meyve Risalesin'den

Üçüncü Mes'ele

Gençlik Rehberi'nde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir hapishanesinin penceresinde bir cumhuriyet bayramında oturmuştum. Karşısındaki lise mektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raksediyorlardı. Birden manevî bir sinema ile elli sene sonraki vaziyetleri bana göründü. Ve gördüm ki: O elli-altmış kızlardan ve talebelerden kırk-ellisi kabirde toprak oluyorlar, azab çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmiş-seksen yaşında çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar. Kat'î müşahede ettim. Onların o acınacak hallerine ağladım. Hapishanedeki bir kısım arkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular. Ben dedim: Şimdi beni kendi halime bırakınız, gidiniz.

Evet gördüğüm Hakikattır, hayal değil. Nasılki bu yaz ve güzün âhiri kıştır. Öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve Berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hal-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalalet ve sefahetin elli-altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilse idi, şimdiki güldüklerine ve gayr-ı meşru' keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

Ben o Eskişehir hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken sefahet ve dalaleti tervic eden bir şahs-ı manevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

– **"Biz hayatın herbir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz, bize karışma."**

Ben de cevaben dedim:

–Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalalet ve sefahete atılıyorsun, kat'iyyen bil ki: Senin dalaletin hükmüyle bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve madumdur ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalalet yoluyla senin başına ve varsa ve ölmemiş ise Kalbine, o hadsiz firaklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça, pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi; gelecek istikbal zamanı dahi itikadsızlığın cihetiyle yine madum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hazıra uğrayan bîçarelerin başları, ecel celladının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen Akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elîm endişeler yağdırıyor. Senin sefihane cüz'î lezzetini zîr ü zeber eder.

Eğer dalaleti ve sefaheti bırakıp İman-ı Tahkikî ve İstikamet Dairesine girsen İman Nuruyla göreceksin ki; o geçmiş zaman-ı mazi madum ve herşeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcud ve istikbale inkılab eden nurani bir Âlem ve bâki Ruhların istikbaldeki Saadet Saraylarına girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiyetiyle değil elem, belki İmanın kuvvetine göre Cennet'in bir nevi manevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi; gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki İman gözüyle görünür ki; Saadet-i Ebediye Saraylarında hadsiz Rahmeti ve Keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve Nimetlerle dolduran bir Rahman-ı

Rahîm-i Zülcelali Ve'l-ikram'ın ziyafetleri kurulmuş ve İhsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var diye İman sinemasıyla müşahede ettiğinden, derecesine göre Bâki Âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. Demek hakikî ve elemsiz lezzet, yalnız İmanda ve İman ile olabilir.

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler faide ve neticelerinden yalnız birtek faide ve lezzetini, -bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle Gençlik Rehberi'nde bir haşiye olarak yazılan- bir temsil ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ senin gayet sevdiğin birtek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve me'yusane elîm ebedî firakını düşünürken; birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi. O sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor anlarsın.

İşte o çocuk gibi sevdiğin ve ciddî alâkadar olduğun milyonlar sence mahbub insanlar, o mazi mezaristanında -senin nazarında- çürüyüp mahvolmak üzere iken; birden Hakikat-ı İman, Hakîm-i Lokman gibi o büyük i'damhane tevehhüm edilen mezaristana Kalb penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölüler dirildiler. Ve "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hal ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahları, İman bu dünyada dahi vermesiyle isbat eder ki: İman Hakikatı öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir Cennet-i Hususiye ondan çıkar; o çekirdeğin Şecere-i Tûbâsı olur dedim.

O muannid döndü dedi:

– "Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahet ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim:

–"Hayvan gibi olamazsın. Çünki hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular gelir. Lezzetini tam alır. Rahatla yaşar, yatar. Hâlıkına şükreder. Hattâ kesilmek için yatırılan bir hayvan, birşey hissetmez. Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister, fakat o his dahi gider. O elemden de kurtulur. Demek en büyük bir Rahmet, bir Şefkat-i İlahiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir. Hususan masum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir.

Fakat ey insan, senin mazi ve müstakbelin Akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gaybdan hayvana gelen istirahattan tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elîm firaklar ve gelecekten gelen korkular ve endişeler; senin cüz'î lezzetini hiçe indirir. Lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür. Madem Hakikat budur. Ya Aklını çıkar at, hayvan ol kurtul!. Veya Aklını İmanla başına al, Kur'anı dinle. Yüz derece hayvandan ziyade bu fâni dünyada dahi safi lezzetleri kazan!." diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrid şahıs döndü dedi:

–"Hiç olmazsa ecnebi dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim:

–"Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünki onlar bir Peygamberi inkâr etse, diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmezse, Kemalâta medar bazı seciyeleri

bulunabilir. Fakat bir Müslüman, en âhir ve en büyük ve Dini ve Daveti umumî olan Âhirzaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâm'ı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir Peygamberi, hattâ Allah'ı kabul etmez. Çünki bütün Peygamberleri ve Allah'ı ve Kemalâtı onunla bilmiş. Onlar onsuz Kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskiden beri her dinden İslâmiyete giriyorlar. Ve hiç bir Müslüman, hakikî yahudi veya mecusi veya nasrani olmaz. Belki dinsiz olur, seciyeleri bozulur; vatana, millete muzır bir halete girer..." isbat ettim. O muannid ve mütemerrid şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, Cehennem'e gitti.

İşte ey bu Medrese-i Yusufiyede benim Ders arkadaşlarım! Madem Hakikat budur. Ve bu Hakikatı Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi isbat etmiş ki; yirmi senedir mütemerridlerin inadlarını kırıp İmana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem Âhiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan İman ve İstikamet Yolunu takib edip, boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'andan bildiğimiz Sureleri okumak ve manalarını bildiren arkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış Farz Namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi A'mal-i Sâliha ile hapishane müdür ve alâkadarları, câni ve katillerin başlarında zebani gibi azab memurları değil, belki Medrese-i Yusufiyede Cennet'e adam yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim Üstad ve birer şefkatli Rehber olmalarına çalışmalıyız.

* * *

Meyve Risalesin'den

Dördüncü Mes'ele

Yine Gençlik Rehberi'nde izahı var. Bir zaman bana hizmet eden Kardeşlerim tarafından sual edildi ki:

−"Küre-i arzı herc ü merce getiren ve İslâm mukad-deratıyla alâkadar olan bu dehşetli harb-i umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl) (*) hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun. Halbuki bir kısım mütedeyyin ve Âlim insanlar, Cemaati ve Câmii bırakıp radyo dinlemeğe koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?" dediler.

Cevaben dedim ki:

−Ömür sermayesi pek azdır. Lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil daireler gibi, her insanın Kalb ve mide dairesinden ve cesed ve hane dairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleket dairesinden ve Küre-i Arz ve nev'-i beşer dairesinden tut tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar, birbiri içinde daireler var. Herbir dairede herbir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede, en büyük ve ehemmiyetli ve daimî Vazife var. Ve en büyük dairede en küçük ve muvakkat, arasıra vazife bulunabilir. Bu kıyas ile -küçüklük ve büyüklük makûsen mütenasib- vazifeler bulunabilir. Fakat büyük dairenin cazibedarlığı cihetiyle küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli Hizmeti bıraktırıp

----

(*): Parantez içindeki not, 1946 senesine aiddir.

lüzumsuz, malayani ve âfâkî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder. O kıymetdar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazan bu harb boğuşmalarını merak ile takib eden, bir tarafa Kalben tarafdar olur. Onun zulümlerini hoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevab ise: Evet bu cihan harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i âmme davasından daha ehemmiyetli bir Dava, herkesin ve bilhâssa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir Dava açılmış ki; her adam, eğer Alman ve İngiliz kadar kuvveti ve serveti olsa ve Aklı da varsa, o tek Davayı kazanmak için bilâtereddüd sarfedecek. İşte o Dava ise yüzbin meşahir-i insaniyenin ve hadsiz nev'-i beşerin yıldızları ve Mürşidlerinin müttefikan, Kâinat Sahibinin ve Mutasarrıfının binler va'd ve ahdlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki: Herkesin İman mukabilinde bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlar ile müzeyyen ve bâki ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek Davası başına açılmış. Eğer İman vesikasını sağlam elde etmezse kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk taunuyla çoklar o Davasını kaybediyor. Hattâ bir Ehl-i Keşf ve Tahkik, bir yerde kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş; ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği Davanın yerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte o Davayı kazandıracak olan Hizmetleri ve yüzde doksanına o Davayı kaybettirmeyen hârika bir dava vekilini o işde çalıştıran vazifeleri bırakıp ebedî dünyada kalacak gibi âfâkî malayaniyat ile iştigal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden, biz Risale-i Nur Şakirdleri, her birimizin

yüz derece Aklımız ziyade olsa da ancak bu Vazifeye sarfetmek lâzımdır diye kanaatımız var.

Ey hapis musibetinde benim yeni Kardeşlerim! Sizler, benim ile beraber gelen eski Kardeşlerim gibi Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler Şakirdleri şahid göstererek derim ve isbat ederim ve isbat etmişim ki: O büyük Davayı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o Davanın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan İman-ı Tahkikîyi eline veren ve Kur'an-ı Hakîm'in Mu'cize-i Maneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir Dava Vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu onsekiz senedir benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarane desiselerle hükûmetin bazı erkânlarını iğfal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahi hapislere, zindanlara soktukları halde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında yüzotuz parça cihazatından ancak iki-üç parçasına ilişebilmişler. Demek avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

Hem korkmayınız, Risale-i Nur yasak olmaz; Hükûmet-i Cumhuriyenin meb'usları ve erkânlarının ellerinde mühim Risaleleri iki-üçü müstesna olarak serbest geziyorlardı. اِنْ شَٓاءَ اللّٰهُ , bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları, mahpuslara, ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

* * *

Meyve Risalesin’den

Sekizinci Mes'elenin Bir Hülâsası

Yedinci'de Haşri çok makamattan soracaktık. Fakat Hâlıkımızın İsimleriyle verdiği cevab o derece kuvvetli yakîn ve kanaat verdi ki; daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından orada kısa kestik. Şimdi bu mes'elede, Âhiret İmanının, hem Âhiretin Saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faideler ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i Uhreviyeye aid kısmı, Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan'ın izahatı daha hiç bir beyana ihtiyaç bırakmamış, onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye aid kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine aid yüzer neticelerinden üç-dört tanesini beyan ederiz.

Birincisi: İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu misillü dünya ile alâkadardır ve akaribiyle münasebetdar olduğu gibi, nev'-i beşer ile de ciddî ve fıtrî münasebetdardır. Ve dünyada muvakkat Bekasını arzuladığı gibi bir Dâr-ı Ebedîde Bekasını, Aşk derecesinde arzuluyor. Ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeğe çalıştığı gibi dünya kadar geniş, belki Ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, Akıl ve Kalb ve Ruh ve İnsaniyet mideleri için tedarik etmeğe fıtraten mecburdur, çabalıyor. Ve öyle arzuları ve matlabları var ki, Ebedî Saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hattâ Onuncu Söz'de işaret edildiği gibi, bir zaman -küçüklüğümde- hayalimden sordum: **"Sana bir milyon sene**

ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa bâki fakat âdi ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden **"ah"** çekti. **"Cehennem de olsa Beka isterim"** dedi.

İşte madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor. Elbette gayet câmi' mahiyet-i insaniye, Ebediyetle fıtraten alâkadardır. İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu halde, sermayesi bir cüz'î cüz-ü ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, Âhirete İman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdad, bir merci' ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı teselli olduğu öyle bir meyve ve faidedir ki; onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse, yine ucuzdur.

İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faidesi:

Üçüncü Mes'ele'de izah edilen ve Gençlik Rehberi'nde bir haşiye bulunan çok ehemmiyetli bir neticedir.

Evet her insanın, her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi o i'damhaneye girmek keyfiyetidir. Birtek dostu için, Ruhunu feda eden o bîçare insanın; binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir müfarakat içinde i'dam olmalarını tevehhüm edip Cehennem azabından beter bir elem -o düşünmek ucundan- göründüğü vakit, Âhirete İman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı.. "Bak" dedi. O İmanla baktı... Cennet Lezzetinden haber veren bir Lezzet-i Ruhaniyeyi o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup mesrurane bir Nuranî Âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı.

Risale-i Nur'da bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hayat-ı şahsiyeye aid üçüncü bir faidesi:

İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise; yüksek seciyeleri ve cem'iyetli istidadları ve küllî Ubudiyetleri ve geniş Vücudî Daireleri itibariyledir. Halbuki o insan, hem madum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanların ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hazır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle; hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrıldıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını, kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam Sadakata ve İhlasa pek nâdir muvaffak olabilir; o nisbette kemalâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi belki baş aşağı, Akıl cihetiyle en bîçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine düşeceği sırada, Âhirete İman imdada yetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan, pek geniş bir zamana çevirir. Ve dünya kadar, belki Ezelden Ebede kadar bir Daire-i Vücud gösterir. Babasını, Dâr-ı Saadette ve Âlem-i Ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini, tâ Ebede kadar Uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını Cennet'te dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuddaki münasebetler için olan ehemmiyetli Hizmetleri, dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine âlet etmez. Ciddî Sadakata ve samimî İhlasa muvaffak olarak, kemalâtı ve hasletleri, o nisbette -derecesine göre- yükselmeğe başlar. İnsaniyeti teâli eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan; bütün hayvanat üstünde, Kâinatın en müntehab ve bahtiyar

bir misafiri ve Sahib-i Kâinat'ın en mahbub ve makbul bir Abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

Dördüncü bir faidesi ki, insanın hayat-ı içtimaiyesine bakıyor:

Risale-i Nur'dan Dokuzuncu Şua'da beyan edilen o neticenin bir hülâsası şudur:
Nev'-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, Âhiret İmanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidadlarını taşıyabilirler. Yoksa elîm endişeler içinde, kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukça oyuncaklarıyla, haylaz bir hayatla yaşayacak. Çünki her vakit etrafında onun gibi çocukların ölmesiyle onun nazik dimağında ve ileride uzun arzuları taşıyan zaîf Kalbinde ve mukavemetsiz Ruhunda öyle bir tesir yapar ki; Hayatı ve Aklı o bîçareye âlet-i azab ve işkence edeceği zamanda, Âhiret İmanının Dersiyle, görmemek için oyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde, bir sevinç ve genişlik hissederek der: **"Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennet'in bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyfeder, gezer. Ve vâlidem öldü, fakat Rahmet-i İlahiyeye gitti, yine beni Cennet'te kucağına alıp sevecek ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim."** diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem insanın bir rub'unu teşkil eden ihtiyarlar; yakında hayatlarının sönmesine ve toprağa girmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşı teselliyi, ancak ve ancak Âhiret İmanında bulabilirler. Yoksa o merhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar, öyle bir vaveylâ-yı ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara me'yusane bir zindan ve hayat işkenceli bir azab olurdu. Fakat Âhiret İmanı onlara

der: "Merak etmeyiniz, Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zayi' ettiğiniz evlâd ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. **Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş, mükâfatlarını göreceksiniz."** diye, İman-ı Âhiret onlara öyle bir teselli ve inşirah verir ki; her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa, onları me'yus etmez.

Nev'-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlub, cür'etkâr, Akıllarını her vakit başına almayan o gençler, Âhiret İmanını kaybetseler ve Cehennem azabını tahattur etmezlerse; hayat-ı içtimaiyede Ehl-i Namusun malı ve ırzı ve zaîf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı bir dakika lezzeti için bir mes'ud hanenin saadetini mahveder ve bu gibi hapiste dört-beş sene azab çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer.

Eğer İman-ı Âhiret onun imdadına gelse, çabuk Aklını başına alır. **"Gerçi hükûmet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim, fakat Cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelal'in melaikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zaîf olacağım."** diye birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet hissetmeye başlar. Bu mananın dahi Risale-i Nur'da bürhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem nev'-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı, hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar; eğer İman-ı Âhiret onların imdadına

yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zalimin mağrurane ihaneti ve büyük musibetlerde boşboşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elîm me'yusiyeti ve bir-iki dakika veya bir-iki saat keyif yüzünden beş-on sene böyle bir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o bîçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir işkenceli azaba çevirir. Eğer Âhirete İman imdadlarına yetişse, birden onlar nefes alırlar; sıkıntıları, me'yusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri Derece-i İmanına göre kısmen ve bazan tamamen zâil olur.

Hattâ diyebilirim ki: Benim ve bir kısım Kardeşlerimin bu sebebsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer İman-ı Âhiret yardım etmese idi, bir gün dayanmak ölüm kadar tesir edip bizi hayattan istifa etmeğe sevkedecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok Kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur Risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymetdar kitablarımın ziya'ları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihaneti ve tahakkümü kaldıramadığım halde, sizi kasemle temin ederim ki: İman-ı bil Âhiret Nuru ve kuvveti bana öyle bir sabır ve tahammül ve teselli ve metanet, belki mücahidane, kârlı bir imtihan Dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki; ben bu Risalenin başında dediğim gibi, kendimi Medrese-i Yusufiye ünvanına lâyık bir güzel ve hayırlı Medresede biliyorum. Arasıra gelen hastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasa idi, mükemmel ve Rahat-ı Kalb ile Derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise… bu makam münasebetiyle saded harici girdi, kusura bakılmasın.

Hem her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir Cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer İman-ı Âhiret o hanenin Saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, herbiri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm endişeler ve azablar çeker. O Cenneti, Cehenneme döner. Veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahetlerle Aklını tenvim edip uyutur. (Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor. Başını kuma sokar, tâ görünmesin.) Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zeval ve firak onu görmesin. Divanece, muvakkat, ibtal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünki meselâ: Vâlide Ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere maruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belalardan kurtaramayan evlâdlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Buna kıyasen, bu dağdağalı kararsız hayat-ı dünyeviyede o mes'ud zannedilen aile hayatı çok cihetlerle saadetini kaybeder ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karabet dahi, hakikî Sadakatı ve samimî İhlası ve garazsız bir Hizmeti ve Muhabbeti vermez. Ahlâk o nisbette küçülür, belki sukut eder.

Eğer Âhirete İman o haneye girse, birden ışıklandıracak, ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karabet ve muhabbet kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki Dâr-ı Âhirette Saadet-i Ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, Sadakat eder, kusurlarına bakmaz gibi Ahlâk yükseklenir. Hakikî İnsaniyet Saadeti o hanede başlar inkişafa. Bu mana dahi hüccetlerle Risale-i Nur'da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem herbir şehir kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer İman-ı Âhiret o büyük aile efradında hükmetmezse; güzel Ahlâkın Esasları olan İhlas, Samimiyet, Fazilet,

Hamiyet, Fedakârlık, Rıza-yı İlahî, Sevab-ı Uhrevî yerine garaz, menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi haller meydan alır. Zahirî asayiş ve insaniyet altında, anarşistlik ve vahşet manaları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylazlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ihtiyarlar ağlamağa başlarlar.

Buna kıyasen, memleket dahi bir hanedir ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer İman-ı Âhiret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz Muhabbet ve Muavenet ve hilesiz Hizmet ve Muaşeret ve riyasız İhsan ve Fazilet ve enaniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar. Çocuklara der: **"Cennet var, haylazlığı bırak."** Kur'an Dersiyle temkin verir. Gençlere der**: "Cehennem var, sarhoşluğu bırak."** Aklı başlarına getirir. Zalime der: **"Şiddetli azab var, tokat yiyeceksin."** Adalete başını eğdirir. İhtiyarlara der: **"Senin elinden çıkmış bütün Saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir Uhrevî Saadet ve taze, bâki bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmağa çalış."** Ağlamasını gülmeye çevirir. Bunlara kıyasen cüz'î ve küllî herbir taifede hüsn-ü tesirini gösterir, ışıklandırır. Nev'-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkiyyunların kulakları çınlasın!.. İşte İman-ı Âhiretin binler faidelerinden işaret ettiğimiz beş-altı nümunelerine sairleri kıyas edilse kat'î anlaşılır ki; iki cihanın ve iki hayatın Medar-ı Saadeti yalnız İmandır.

* * *

Elhüccetüzzehra'nın İkinci Makamı

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

وَ بِهِ نَسْتَعِينُ

Fatiha'nın âhirinde, Ehl-i Hidayet ve İstikamet ve ehl-i dalalet ve tuğyanın müvazenesine işaret eden ve Risale-i Nur'un bütün müvazenelerinin menbaı olan Âyetin bir Hakikatını Sure-i Nur'dan

اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ مَثَلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ اَلْمِصْبَاحُ فِى زُجَاجَةٍ اَلزُّجَاجَةُ كَاَنَّهَا كَوْكَبٌ دُرِّىٌّ يُوقَدُ مِنْ شَجَرَةٍ مُبَارَكَةٍ

ilâ âhir Âyeti ve arkasında

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّىٍّ يَغْشٰيهُ مَوْجٌ مِنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ ilâ âhir Âyetiyle beraber pek acib bir tarzda o müvazeneyi mu'cizane ifade ederler.

Birinci Âyet-i Nur -Birinci Şua'da isbat edilmiş ki- on işaretle Risale-i Nur'a bakıyor, Mu'cizane Kur'anın o Tefsirinden gaybî haber veriyor. Ve Risale-i Nur'a Nur namı verilmesine en birinci sebeb olmasından, Yirmidokuzuncu Mektub'un bir kısmında bir seyahat-ı hayaliye temsilinde, bu acib Âyetin "Nur" Kelimesinde ن-u نَعْبُدُ

Mu'cizesi gibi bir manevî Mu'cizesinin beyanına binaen, Âyet-ül Kübra Risalesinde dünya seyyahı, Hâlıkını aramak, bulmak, tanımak için bütün Kâinattan ve enva'-ı mevcudatından sorduğu ve otuzüç yol ile ve kat'î bürhanlarla Hâlıkını İlmelyakîn ve Aynelyakîn bildiği gibi; o aynı seyyah asırlarda ve Arz ve Semavat tabakalarında Aklıyla, Kalbiyle, Hayaliyle gezen yorulmaz, tok olmaz, bütün dünyayı bir şehir gibi görüp, teftiş ederek, kâh Kur'an Hikmetine, kâh felsefe hikmetine Aklını bindirip geniş hayal dûrbîniyle en uzak tabakalara bakarak, Hakikatları vaki'de olduğu gibi görmüş, bizlere Âyet-ül Kübra'da kısmen haber vermiş.

İşte şimdi biz, o Ayn-ı Hakikat ve bir temsil manasında olan seyahat-ı hayaliyesiyle girdiği pekçok Âlemler ve tabakalardan nümune için yalnız üç tabakasını, Fatiha âhirindeki müvazenenin yalnız Kuvve-i Akliye cihetinde bir misalini, gayet muhtasar beyan edeceğiz. Sair meşhudatını ve müvazenelerini, Risale-i Nur'un müvazenelerine havale ederiz.

Birinci nümune şöyle: O, dünyaya sırf Hâlıkını tanımak, bulmak için gelen seyyah, Aklına dedi: "Biz, herşeyden Hâlıkımızı sorduk, güzel, tam cevab aldık. Şimdi "Güneş'i güneşten sormak lâzım" darb-ı meseli gibi, biz dahi Hâlıkımızı, "İlim" ve "İrade" ve "Kudret" gibi Kudsî Sıfatlarının Tecellileriyle ve meşhud eserleriyle ve İsimlerinin Cilveleriyle tanımak, bulmak için bir seyahat daha yapacağız." diye dünyaya girdi. Ve ikinci bir cereyan olan ehl-i dalalet gibi birden küre-i arz sefinesine bindi. Hikmet-i Kur'aniyeye tâbi' olmayan fen ve felsefe gözlüğünü taktı. Ve Kur'an okumayan coğrafya fenninin proğramıyla baktı, gördü ki: Nihayetsiz bir boşlukta, bir senede

yirmi bin senelik bir dairede, top güllesinden yetmiş defa sür'atli bir hareketle gezer. Yüzbinler nevi bîçare, âciz zîhayatları içine almış. Eğer bir dakika yolunu şaşırsa veya bir serseri yıldıza çarpsa, parçalanarak hadsiz fezada sukut ile, bütün o bîçare zîhayatları ademe, hiçliğe boşaltacak, dökecek diye anladı.

غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلاَالضَّالِّينَ cereyanının dehşetli manevî musibetini, اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّىٍّ in boğucu karanlığını hissederek "Eyvah! Ne yaptık? Bu dehşetli gemiye neden bindik? Bundan kurtulmak çaresi nedir?" diye o kör felsefenin gözlüğünü kırdı,

اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cereyanına girdi. Birden Hikmet-i Kur'aniye imdadına geldi, tam Hakikatını gösteren bir dürbün Aklına verdi, "Şimdi bak" dedi. Baktı, gördü ki:

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ İsmi,

هُوَ الَّذِى جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ ذَلُولاً فَامْشُوا فِى مَنَاكِبِهَا وَ كُلُوا مِنْ رِزْقِهِ burcunda bir güneş gibi tulû' etti. Zemini gayet muntazam ve selâmetli bir gemi ve zîhayatları Rızıklarıyla beraber içine doldurmuş, Kâinat denizinde çok Hikmetler ve menfaatler için seyahatla güneş etrafında gezdirip mevsimlerin mahsulâtını erzak isteyenlere getirir ve "Sevr" ve "Hut" namlarında iki meleği o sefineye kaptan yapmış, gayet güzel ve muhteşem Memleket-i Rabbaniyede Hâlık-ı Zülcelal'in mahlukat ve misafirlerini keyiflendirmek

için gezdiriyor.. Ve onun ile, اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Hakikatını gösterir, Hâlıkını bu İsmin Cilvesiyle tanıttırır diye anladı. Bütün Ruh u Canıyla اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ dedi, الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ taifesine girdi.

O seyyahın Âlemlerdeki seyahatında gördüğü ikinci nümunesi:

O, küre-i arz gemisinden çıkıp hayvanat ve insanlar Âlemine girdi. Dinden Ruh almayan hikmet-i tabiiye gözlüğü ile o Âleme baktı, gördü ki: O hadsiz zîhayatların hadsiz ihtiyaçları ve onları inciten ve hırpalayan hadsiz muzır düşmanları ve merhametsiz hâdiseleri var iken, o ihtiyaçlara karşı sermayeleri binden, belki yüzbinden ancak bir olabilir. Ve o muzır şeylere mukabil iktidarları, milyondan ancak birdir. Bu çok dehşetli ve acınacak vaziyette, rikkat-i cinsiye ve şefkat-i nev'iye ve Akıl alâkadarlığı ile onların haline o derece acıdı ve mahzun ve me'yus ve Cehennem azabı gibi azab alırken ve o perişan Âleme girdiğine bin pişman olurken, birden Hikmet-i Kur'aniye imdadına yetişti, الَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ dürbününü verdi. "Bak" dedi. Baktı, gördü ki: اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Tecellisiyle Rahman, Rahîm, Rezzak, Mün'im, Kerim, Hafîz gibi çok Esma-i İlahiyenin her biri, birer güneş gibi

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ اِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا ۞ وَكَاَيِّنْ مِنْ دَآبَّةٍ لَا تَحْمِلُ
رِزْقَهَا اَللّٰهُ يَرْزُقُهَا وَاِيَّاكُمْ ۞ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنٖٓى آدَمَ ۞
اِنَّ الْاَبْرَارَ لَفٖى نَعٖيمٍ

gibi Âyetlerin burçlarında tulû' ettiler. O insan ve hayvan dünyasını Rahmetle, İhsanla doldurup bir nevi muvakkat Cennete çevirdiler. Ve bu şâyan-ı temaşa, güzel ibretli misafirhanenin Mihmandar-ı Kerimini tam bildirdiklerini bildi. Bin kere اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمٖينَ dedi.

Seyahatındaki yüzer müşahedatından üçüncü nümunesi: Hâlıkını, İsimlerinin ve Sıfatlarının Tecelli ve Cilveleriyle tanımak isteyen o dünya seyyahı, Akıl ve Hayaline dedi ki: "Haydi! Ruhlar ve Melekler gibi biz dahi cesedimizi yerde bırakıp göklere çıkacağız. Hâlıkımızı Semavattakilerden soracağız. Ruh Hayale ve Akıl Fikre bindiler, Semaya çıktılar. Kozmoğrafya fennini kendilerine rehber ettiler. Dini dinlemeyen bir felsefe nazarıyla,

مَغْضُوبْ ضَآلّٖين cereyanlarıyla baktılar. Gördü ki: Küre-i arzdan bin defa büyük, top güllesinden yüz defa çabuk hareket edenler içlerinde bulunan binler kütleler, ateş saçan yıldızlar, şuursuz, camid, serseri gibi birbiri içinde sür'atle gezerler. Bir dakika bir tesadüfle biri yolunu şaşırsa; o boş ve hududsuz ve hadsiz, nihayetsiz Âlemde bir şuursuz küre ile çarpmak suretinde Kıyamet gibi bir herc ü merce sebeb olur.

O seyyah, hangi tarafa baktı ise; dehşet ve vahşet ve hayret ve korkmak aldı, göğe çıktığına bin pişman oldu.

Akıl ve Hayal bütün bütün bozuldular. "Bizim vazifemiz güzel Hakikatları görmek ve göstermek iken, böyle Cehennem gibi çirkin ve azablı manaları bilmek, müşahede etmek vazifesinden istifa ediyoruz ve istemiyoruz" derken, birden اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ tecellisi ile,

مُسَخِّرُ الشَّمْسِ وَ الْقَمَرِ ve خَالِقُ السَّمٰوَاتِ وَ الْاَرْضِ ve

رَبُّ الْعَالَمِينَ gibi çok İsimler, her biri birer güneş gibi

وَ لَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَٓاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ ve

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَٓاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَ زَيَّنَّاهَا ve

ثُمَّ اسْتَوٰى اِلَى السَّمَٓاءِ فَسَوّٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ gibi Âyetlerin burçlarında tulû' ettiler. Bütün Semavatı Nurla, Meleklerle doldurdular, bir büyük Câmiye ve Mescide ve Ordugâha çevirdiler. O seyyah اَلَّذِينَ اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ cereyanına girdi. Dâllînden,

اَوْ كَظُلُمَاتٍ فِى بَحْرٍ لُجِّىٍّ den kurtuldu. Birden Cennet gibi muntazam, güzel, muhteşem bir memleket gördü. Her tarafta Hâlık-ı Zülcelal'i bildiriyorlar bir vaziyeti müşahedesiyle, Akıl ve Hayalin kıymetleri ve vazifeleri bin derece terakki etti.

İşte o seyyahın Kâinattaki seyahatının yüzer nümunesinden bu mezkûr üç nümuneye kıyasen sair müşahedatını ve İsimlerin Cilveleriyle Vâcib-ül Vücud'un Marifetini Risale-i Nur'a havale edip bu pek kısa işaretle iktifaen, bu pek uzun kıssayı kısa keserek Hâlıkımızı bildiren Kudsî Sıfatlardan ve Sıfât-ı Seb'asından yalnız "İlim" ve "İrade" ve "Kudret" gibi üç mühim Sıfatların eserleriyle, Tecellileriyle ve Tahakkuklarının hüccetleriyle Kâinat Hâlıkını tanımağa o dünya seyyahı gibi gayet kısa işaretlerle çalışacağız. Tafsilâtını Risale-i Nur'a havale ederiz.

(Yirmidokuzuncu Lem'adan)

İkinci Bab

(Bu İkinci Bab, اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ hakkındadır.)

İkinci Bab ile tabir edilen şu Risalecikte اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Cümlesini insanlara dedirten İmanın sonsuz faide ve Nurlarından, yalnız dokuz tane beyan edilecektir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

B i r i n c i   N o k t a: Evvelâ iki şey ihtar edilecektir:

1- Felsefe, her şeyi çirkin, korkunç gösteren siyah bir gözlüktür. İman ise, herşeyi güzel, ünsiyetli gösteren şeffaf, berrak, nuranî bir gözlüktür.

2- Bütün mahlukatla alâkadar ve herşeyle bir nevi alış-verişi olan ve kendisini abluka eden şeyler ile lafzan ve manen görüşmek, konuşmak, komşuluk etmeye Hilkaten mecbur olan insanın sağ, sol, ön, arka, alt, üst olmak üzere altı ciheti vardır.

İnsan mezkûr iki gözlüğü gözüne takmakla, mezkûr cihetlerde bulunan mahlukatı, ahvali görebilir.

Sağ Cihet: Bu cihetten maksad, geçmiş zamandır. Binaenaleyh felsefe gözlüğüyle sağ cihete bakıldığı zaman,

mazi ülkesinin kıyameti kopmuş, altı üstüne çevrilmiş, karanlıklı, korkunç büyük bir mezaristanı andıran bir şekilde görünecektir. Ve bu görünüşte insan pek büyük bir dehşete, vahşete, me'yusiyete maruz kaldığında şübhe yoktur. Fakat İman gözlüğüyle o cihete bakıldığı zaman, hakikaten o ülkenin altı üstüne çevrilmiş bir şekilde görünürse de, fakat can telefi yoktur. Mürettebatı, sâkinleri daha güzel, nuranî bir Âleme nakledilmiş oldukları anlaşılıyor. Ve o kabirler, çukurlar da, nuranî bir Âleme girmek için kazılan yeraltı tünelleri şeklinde telakki edilecektir. Demek İmanın insanlara verdiği sürur, ferahlık, itminan, inşirah, binlerce اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ dedirten bir nimettir.

Sol Cihet: Yani, gelecek zamana felsefe gözlüğüyle bakıldığı zaman; bizleri çürütecek, yılan ve akreplere yedirip imha edecek, zulümatlı, korkunç, büyük bir kabir şeklinde görünecektir. Fakat İman gözlüğüyle bakılırsa Cenab-ı Hakk'ın Hâlık-ı Rahman-ı Rahîm'in insanlara ihzar ettiği çeşit çeşit nefîs, leziz me'kûlât ve meşrubata zarf olan bir Maide ve bir Sofra-i Rahmanî şeklinde görünecektir.

Ve binlerce اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ okutturarak tekrar ettirecektir.

Üst Cihet: Yani, Semavat cihetine felsefe ile bakan bir adam, şu sonsuz boşlukta, milyarlarca yıldız ve kürelerin (at koşusu gibi veya askerî bir manevra gibi) yaptıkları pek sür'atli ve muhtelif hareketlerinden büyük bir dehşete, vahşete, korkuya maruz kalacaktır. Fakat imanlı bir adam baktığı vakit o garib, acib manevranın bir kumandanın emriyle nezareti altında yapıldığı gibi; Semavat Âlemini tezyin eden o yıldızın bize de ziyadar kandiller şeklinde olduklarını görecek ve o atlar koşusunda korku,

dehşet değil, ünsiyet ve muhabbet edecektir. Âlem-i Semavatı şöylece tasvir eden İman Nimetine elbette binlerce اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ söylemek azdır.

Alt Cihet: Yani, arz Âlemine felsefe gözüyle bakan insan; küre-i arzı başıboş, yularsız, şemsin etrafında serseri gezen bir hayvan gibi veya tahtaları kırık, kaptansız bir kayık gibi görür ve dehşete, telaşa düşer. Fakat İman ile bakarsa, arzın Rahmanî bir sefine olup, Allah'ın kumandası altında bütün me'kûlât, meşrubat, melbusatıyla beraber, nev'-i beşeri tenezzüh için şemsin etrafında gezdiren bir sefine şeklinde görür. Ve İmandan neş'et eden şu büyük Nimete büyük büyük

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ları söylemeğe başlar.

Ön Cihet: Felsefeci bir adam bu cihete bakarsa görür ki: Bütün canlı mahlukat -insan olsun, hayvan olsun- kafile be-kafile büyük bir sür'atle o cihete gidip kaybolurlar. Yani, ademe gider, yok olurlar. Kendisinin de o yolun yolcusu olduğunu bildiğinden, teessüründen çıldıracak bir hale gelir.. Fakat İman nazarıyla bakan bir Mü'min, insanların o cihete gidişleri, seyahatları adem Âlemine değil, göçebeler gibi bir yayladan bir yaylaya bir intikaldir. Ve fâni menzilden bâki menzile, hizmet çiftliğinden ücret dairesine, zahmetler memleketinden rahmetler memleketine göç etmek olup, adem Âlemine gitmek değil diye bu ciheti memnuniyetle karşılar. Fakat yol esnasında ölüm, kabir gibi görünen meşakkatlar netice itibariyle saadetlerdir. Çünki, nuranî Âlemlere giden yol kabirden geçer ve en büyük saadetler büyük ve acı felâketlerin neticesidir. Meselâ: Hazret-i Yusuf, Mısır azizliği gibi bir saadete, ancak kardeşleri tarafından atıldığı kuyu ve Zeliha'nın iftirası üzerine konulduğu hapis

Yolu ile nâil olmuştur. Ve keza, rahm-ı maderden dünyaya gelen çocuk, mahud tünelde çektiği sıkıcı, ezici zahmet neticesinde dünya saadetine nâil oluyor.

Arka Cihet: Yani geride gelenlere felsefe nazarıyla bakılsa; "Yahu bunlar nereden nereye gidiyorlar ve ne için dünya memleketine gelmişlerdir?" diye edilen suale bir cevab alınamadığından -tabiî- hayret ve tereddüd azabı içinde kalınır.

Fakat Nur-u İman gözlüğüyle bakarsa, insanların Kâinat sergisinde teşhir edilen garib acib Kudretin Mu'cizelerini görmek ve mütalaa etmek için Sultan-ı Ezelî tarafından gönderilmiş mütalaacı olduklarını anlar. Ve bunlar o Mu'cizenin derece-i kıymet ve azametine ve Sultan-ı Ezelî'nin Azametine Derece-i Delaletlerine kesb-i vukuf ettikleri nisbetinde derece ve numara aldıktan sonra yine Sultan-ı Ezelî'nin memleketine dönüp gideceklerini anlar. Ve bu anlayış Nimetini kendisine îras eden İman Nimetine اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ diyecektir. Mezkûr zulmetleri izale eden İman Nimetine اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ diye edilen Hamd dahi bir Nimet olduğundan, ona da bir Hamd lâzımdır. Bu ikinci Hamda da üçüncü bir Hamd, üçüncüye de dördüncü bir Hamd lâzım.

وَ هَلُمَّ جَرًّا Demek bir Hamd-i Vâhidden doğan Hamdlerden ibaret gayr-ı mütenahî bir Silsile-i Hamdiye husule geliyor.

İkinci Nokta: Cihat-ı sitteyi tenvir eden İman Nimetine de اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ demesi lâzımdır. Çünki, İman cihat-ı sittenin zulümatını izale etmekle def'-i bela kabîlinden büyük bir Nimet sayıldığı gibi -tabiî- o cihat-ı sitteyi tenvir ettiği cihetle de celb-ül menafi' kabîlinden ikinci

bir Nimet sayılır. Binaenaleyh insan fıtrî bir medeniyete sahib olduğundan cihat-ı sittede bulunan mahlukatla alâkadar olur. Ve İman Nimetiyle de, cihat-ı sitteden istifade edebilmesi imkânı vardır.

Binaenaleyh اَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ Âyet-i Kerimesinin Sırrıyla, cihat-ı sitteden herhangi bir cihet'te olursa insan tenevvür eder. Hattâ Mü'min olan bir insanın dünyanın kuruluşundan sonuna kadar uzanan manevî bir ömrü vardır. Ve insanın bu manevî ömrü Ezelden Ebede uzanan bir Hayat Nurundan meded ve yardım alır.

Ve keza cihat-ı sitteyi tenvir eden İman sayesinde insanın şu dar zaman ve mekânı geniş ve rahat bir Âleme inkılab eder. Bu büyük Âlem, bir insanın hanesi gibi olur. Ve mazi, müstakbel zamanları, insanın Ruhuna, Kalbine bir zaman-ı hal hükmünde olur. Aralarında uzaklık kalkıyor.

Ü ç ü n c ü N o k t a: İmanın İstinad ve İstimdad Noktalarını hâvi olmasından da اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ demesini iktiza eder.

Evet nev'-i beşer, aczi ve düşmanların kesreti dolayısıyla dayanacak bir Nokta-i İstinada muhtaçtır ki, düşmanlarını def' için o noktaya iltica etsin. Ve keza kesret-i hacat ve şiddet-i fakr dolayısıyla da istimdad edecek bir Nokta-i İstimdada muhtaçtır ki, onun yardımıyla ihtiyaçlarını def'etsin.

Ey insan! Senin Nokta-i İstinadın ancak ve ancak Allah'a olan İmandır. Ruhuna, Vicdanına Nokta-i İstimdad ise ancak Âhirete olan İmandır. Binaenaleyh bu her iki noktadan haberi olmayan bir insanın Kalbi, Ruhu tevahhuş eder; Vicdanı daima muazzeb olur. Lâkin birinci noktaya

istinad ve ikincisinden de istimdad eden adam Kalben ve Ruhen pekçok zevk ve lezzetleri, ünsiyetleri hisseder ki; hem müteselli, hem Vicdanı mutmain olur.

D ö r d ü n c ü N o k t a: İman Nuru lezaiz-i meşruanın zevale başladıkları zaman hasıl olan elemleri, emsalinin vücud ve gelmekte olduklarını göstermekle izale eder. Ve keza Nimetlerin devam edip tenakus etmemesini, Nimetlerin menbaını göstermekle temin eder.

Ve keza firak ve ayrılmaların elemlerini teceddüd-ü emsalinin lezzetini göstermekle izale eder. Yani zeval düşüncesiyle bir lezzette çok elemler olur ki, İman o elemleri teceddüd-ü emsal ile ihtar ve izale eder. Maahaza lezzetlerin teceddüdünde de başka lezzetler vardır. Evet bir semerenin şeceresi olmasa, o semerede münhasır kalan lezzet, onun yemesiyle zâil olur ve zevali de mûcib-i teessür olur. Fakat o semerenin şeceresi maruf ise, o semerenin zevalinden elem hasıl olmuyor, çünki yerine gelen var. Ve aynı zamanda, teceddüd haddizâtında bir lezzettir.

Ve keza Ruh-u Beşeri en ziyade sıkan, ayrılmalardan neş'et eden elemlerdir. Nur-u İman o elemleri teceddüd-ü emsal ve tahaddüs-ü visal ümidiyle izale eder.

B e ş i n c i N o k t a: İnsan şu mevcudattan kendisine düşman ve ecnebi tevehhüm ettiği veya ölüler, yetimler gibi hayatsız, perişan vehmettiği şeyleri Nur-u İman, ahbab ve kardeş sıfatıyla gösterir ve hayatdar tesbihhan (tesbih eden) şeklinde irae eder. Yani gafletle bakan adam, Âlemin mevcudatını düşman gibi muzır telakki ederek tevahhuş eder. Ve eşyayı ecnebiler gibi görür. Çünki dalalet nazarında mazi ve istikbal zamanlarındaki eşya arasında Uhuvvet, Kardeşlik rabıtası, bağlanış yoktur.

Ancak zaman-ı halde eşya arasında küçük, cüz'î bir alâka olur. Binaenaleyh ehl-i dalaletin yekdiğerine olan Uhuvvetleri, binler senelik uzun bir zamanda bir dakika kadardır.

Ve keza İman nazarında bütün ecramı hayatdar ve birbirine ünsiyetli olduklarını görüyor. Ve her bir cirmin lisan-ı haliyle Hâlık'ına Tesbihat yapmakta olduğunu da gösteriyor. İşte bu itibarla bütün ecramın kendilerine göre bir nevi Hayat ve Ruhları vardır. Binaenaleyh İmanın şu görüşüne nazaran o ecramda dehşet, vahşet yoktur. Ünsiyet ve muhabbet vardır.

Dalalet nazarı, matlublarını tahsil etmekten âciz olan insanların sahibsiz, hâmisiz olduklarını telakki eder ve hüzün, keder, aczlerinden dolayı ağlayan yetimler gibi zanneder. İman nazarı ise, canlı mahlukata bakar.. yetimler gibi değil, ancak mükellef memur, muvazzaf Zâkir ve Tesbihhan İbad sıfatıyla bakar.

Altıncı Nokta: Nur-u İman, dünya ve Âhiret Âlemlerini çeşit çeşit Nimetlere mazhar iki sofra ile tasvir eder ki; Mü'min olan kimse İman eliyle ve zahirî, bâtınî duygularıyla ve manevî, ruhî olan letaifiyle o sofralardan istifade ediyor. Dalalet nazarında ise, zevilhayatın daire-i istifadesi küçülür, maddî lezzetlere münhasırdır.

İman nazarında, Semavat ve Arzı ihata eden bir daire kadar tevessü' eder. Evet bir Mü'min, Güneş'i kendi hanesinin damında asılmış bir lüküs; kameri bir idare lâmbası addedebilir. Bu itibarla Şems, Kamer kendisine bir Nimet olur. Binaenaleyh Mü'min olan zâtın daire-i istifadesi Semavattan daha geniş olur. Evet Kur'an-ı Mu'ciz-ül Beyan

وَ سَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَ الْقَمَرَ وَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِى الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ

Âyetlerin Belâgatıyla, İmandan neş'et eden şu hârika İhsanlara, İn'amlara işaret ediyor.

Y e d i n c i N o k t a: Nur-u İman ile bilinir ki: Allah'ın varlığı bütün Nimetlerin fevkinde öyle büyük bir Nimettir ki; sonsuz Nimetlerin enva'ını, nihayetsiz İhsanların cinslerini, sayısız atiyyelerin sınıflarını hâvi bir menba, bir kaynaktır. Binaenaleyh Zerrat-ı Âlemin adedince İman Nimetlerine hamd ü sena etmek bir borçtur. Risale-i Nur'un Eczasında bir kısmına işaretler yapılmıştır. Maahaza İman-ı Billahtan bahseden Risale-i Nur'un Cüz'leri, bu Nimetten perdeyi kaldırarak gösteriyor.

اَلْحَمْدُلِلّٰهِ lâm-ı istiğrakla işaret ettiği umum Hamdler ile hamdedilmesi lâzım olan Nimetlerden birisi de, Rahmaniyet Nimetidir. Evet Rahmaniyet, zevilhayattan Rahmete mazhar olanların sayısınca Nimetleri tazammun etmiştir. Çünki bilhâssa insan, herbir zîhayatla alâkadardır. Bu itibarla insan her zîhayatın saadetiyle saidleşir ve elemleriyle müteessir olur. Öyle ise herhangi bir ferdde bulunan bir Nimet, arkadaşlarına da bir Nimettir. Ve keza vâlidelerin şefkatleriyle Nimetlenen çocukların sayısınca Nimetleri tazammun edip ona göre Hamdlere, Senalara kesb-i istihkak edenlerden birisi de Rahîmiyettir. Evet annesiz aç bir çocuğun ağlamasından müteessir ve acıyan bir Vicdan sahibi, elbette vâlidelerin çocuklarına olan şefkatlerinden zevk alır, memnun ve mahzuz olur. İşte bu gibi zevkler birer Nimettir, Hamd ve Şükür isterler. Ve keza Kâinatta mündemiç Hikmetlerin bütün enva' ve efradı adedince Hamd ve Şükürleri iktiza edenlerden birisi de Hakîmiyettir. Zira insanın nefsi, Rahmaniyetin Cilveleriyle, Kalbi de Rahîmiyetin Tecelliyatıyla nimetlendikleri gibi; insanın Aklı da Hakîmiyetin letaifiyle zevk alır, telezzüz eder. İşte bu itibarla ağız dolusu ile

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ söylemekle Hamd ü Senaları istilzam eder.

Ve keza Esma-i Hüsnadan "Vâris" İsminin Tecelliyatı adedince ve babalar gibi usûlün zevalinden sonra bâki kalan füruatın sayısınca ve Âlem-i Âhiretin mevcudatı adedince ve uhrevî mükâfatları almağa medar olmak üzere hıfzedilen beşerin amelleri sayısınca, sedâsıyla şu fezayı dolduracak kadar büyük bir اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ile Hamd edilecek Hafîziyet Nimetidir. Çünki Nimetin devamı, Nimetin zâtından daha kıymetlidir. Lezzetin bekası, lezzetten daha lezizdir. Cennet'te devam, Cennet'in fevkindedir ve hâkeza... Binaenaleyh Cenab-ı Hakk'ın Hafîziyeti tazammun ettiği Nimetler, bütün Kâinatta mevcud bütün Nimetlerden daha çok ve daha üstündedir. Bu itibarla dünya dolusu ile bir اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ister.

Şu zikredilen dört İsme bâki kalan Esma-i Hüsnayı kıyas et ki; herbir İsminde sonsuz Nimetler bulunduğu için sonsuz Hamdleri, Şükürleri istilzam eder.

Ve keza bütün Nimet hazinelerini açmak selahiyetinde olan Nimet-i İmana vesile olan Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm dahi öyle bir Nimettir ki; nev'-i beşer ilel'ebed O Zâtı (A.S.M.) medh ü sena etmeye borçludur. Ve keza maddî ve manevî bütün Nimetlerin enva'ına fihriste ve kaynak olan İslâmiyet ve Kur'an Nimeti de gayr-ı mütenahî Hamdleri bil'istihkak istilzam eder.

Sekizinci Nokta: Öyle bir Allah'a hamdolsun ki, Kâinat ile tabir edilen şu Kitab-ı Kebir ve onun Tefsiri olan Kur'an-ı Azîmüşşan'ın beyanına göre bütün Bablarıyla Fasılları ve bütün Sahifeleriyle Satırları ve bütün

Kelimatıyla Harfleri, o Zât-ı Akdes'e -Sıfât-ı Cemaliye ve Kemaliyesini izhar ile- Hamd ü Senahandır.

Şöyle ki: O Kitab-ı Kebirin her bir nakşı, küçük olsun büyük olsun (karınca kaderince) Vâhid ve Samed olan Nakkaşının Evsaf-ı Celaliyesini izhar ile Hamd ü Senalar eder. Ve keza o Kitabın herbir yazısı Rahman ve Rahîm olan Kâtibinin Evsaf-ı Cemaliyesini göstermekle senahan oluyor. Ve keza, o kitabın bütün yazıları, noktaları,
nakışları, Esma-i Hüsnanın Tecelliyat ve Cilvelerine ma'kes ve mazhar olmak cihetiyle o Zât-ı Akdes'i takdis, tahmid, temcid ile senahandır. Ve keza o Kitabın her bir nazmı, kasidesi Kadîr, Alîm olan Nâzımını takdis ile tahmid eyler.

D o k u z u n c u N o k t a: ………………......

Bu gibi şifrelerin anahtarı bende yoktur ki açayım. Maahaza oruçlu bir kafa, ne o şifreleri açabilir ve ne o darbları yapabilir. Kusura bakmayınız. Bu kadarı da ancak yine Müellifinin manevî yardımıyla ve Leyle-i Kadr'in Bereketiyle ve Mevlâna'nın komşuluğundan istifade ile yapabildim… Mütercim Abdülmecid Nursî

(Lemeat'tan)

Bir Meclis-i Misalîde

(Şeriatla medeniyet-i hazıra, deha-i fennî ile Hüda-yı Şer'î müvazeneleri)

Birinci Harbin Mütareke başında, bir Cuma gecesinde bir Rü'ya-yı Sadıkada, misalî Âleminde, bir Meclis-i Âzîmde, benden sual ettiler:

"Mağlubiyet sonunda İslâm'ın Âleminde ne hal peyda olacak?" Asr-ı hazır meb'usu sıfatıyla söyledim; onlar da dinlediler:

Eski zamandan beri İstiklal-i İslâm'ın Bekası, hem Kelimetullah'ın i'lâsı için, Farz-ı Kifaye-i Cihadı; o Lâzime-i Diyanet

Deruhde ile, kendini yekvücud-u vahdanî, İslâm'ın Âlemine fedaya vazifedar, Hilafete bayrakdar görmüş olan bu devlet,

Şu millet-i İslâm'ın felâket-i mazisi, getirecek de elbet İslâm'ın Âlemine Saadet ve hürriyet. Olur geçen musibet,

İstikbalde telafi. Üçü veren, üçyüzü kazandıran, etmiyor elbette hiç hasaret. Halini istikbale tebdil eder, zîhimmet...

Zira ki şu musibet; hayatımız mâyesi olan Şefkat, Uhuvvet, Tesanüd-ü İslâmı hârikulâde etti, İnkişaf-ı Uhuvvet

Tesri'-i ihtizazı. Tahrib-i medeniyet, deniyet-i hazıra sureti değişecek, sistemi bozulacak; zuhur edecek o vakit,

İslâmî medeniyet. Müslümanlar bil'ihtiyar elbet evvel girecek. Müvazene istersen: Şer'in medeniyeti, şimdiki medeniyet

Esaslara dikkat et, âsârlara nazar et. Şimdiki medeniyet esasatı menfîdir. Menfî olan beş esas ona temel, hem kıymet.

Onlarla çarh kurulur. İşte Nokta-i İstinad: Hakka bedel kuvvettir.

Kuvvet ise, şe'nidir tecavüz ve taâruz; bundan çıkar hıyanet.

Hedef-i kasdı, Fazilet bedeline hasis bir menfaattır. Menfaatın şe'nidir tezahüm ve tehasum; bundan çıkar cinayet.

Hayattaki kanunu, teavün bedeline bir düstur-u cidaldir. Cidalin şe'ni budur: Tenazü' ve tedafü'; bundan çıkar sefalet.

Akvamların beyninde rabıta-i esası: Âharin zararına müntebih unsuriyet. Başkaları yutmakla beslenir, alır kuvvet.

Milliyet-i menfiye, unsuriyet, milliyet; şe'ni olur daima böyle müdhiş tesadüm, böyle feci' telatum, bundan çıkar helâket.

Beşincisi şudur ki: Cazibedar hizmeti: Heva, hevesi teşci', teshil; hevesatı, arzuları tatmin; bundan çıkar sefahet.

O heva, hem heves, şe'ni budur daima: İnsanı memsuh eder, sîreti değiştirir. Manevî meshediyor, değişir insaniyet.

Şu medenîlerden çoğunun, eğer içini dışına çevirirsen, görürsün: Başta maymunla tilki, yılanla ayı, hınzır. Sîreti olur suret.

Gelir hayali karşına, postlarıyla tüyleri. İşte şununla görünür meydandaki âsârı. Zemindeki mevazin mizanıdır Şeriat..

Şeriattaki Rahmet, Sema-i Kur'andandır. Medeniyet-i Kur'an

Esasları müsbettir. Beş müsbet Esas üzere döner çarh-ı saadet.

Nokta-i İstinadı; kuvvete bedel Haktır. Hakkın daim Şe'nidir Adalet ve Tevazün. Bundan çıkar Selâmet, zâil olur şekavet.

Hedefinde menfaat yerine Fazilettir. Faziletin Şe'nidir Muhabbet ve Tecazüb. Bundan çıkar Saadet, zâil olur adavet.

Hayattaki düsturu, cidal kıtal yerine, Düstur-u Teavündür. O Düsturun Şe'nidir İttihad ve Tesanüd; hayatlanır cemaat.

Suret-i Hizmetinde, heva heves yerine Hüda-yı Hidayettir. O Hüdanın Şe'nidir: İnsana lâyık tarzda terakki ve refahet.

Ruha lâzım surette tenevvür ve tekâmül. Kitlelerin içinde cihet-ül vahdeti de tardeder unsuriyet, hem de menfî milliyet.

Hem onların yerine Rabıta-i Dindir, Nisbet-i Vatanîdir, Alâka-i Sınıfîdir, Uhuvvet-i İmanî. Şu Rabıtanın Şe'nidir; samimî bir Uhuvvet,

Umumî bir Selâmet. Haric etse tecavüz, o da eder tedafü'. İşte şimdi anladın; Sırrı nedir ki küsmüş, almadı medeniyet.

Şimdiye kadar İslâmlar ihtiyarıyla girmemiş, şu medeniyet-i hazıra.

Onlara yaramamış; hem de onlara vurmuş müdhiş kayd-ı esaret.

Belki nev'-i beşere tiryak iken zehir olmuş. Yüzde seksenini atmış meşakkat ve şekavet. Yüzde onu çıkarmış müzahref bir saadet!

Diğer onu bırakmış beyne beyne bîrahat! Zalim ekallin

olmuş gelen rıbh-i ticaret. Lâkin Saadet odur: Külle ola Saadet.

Lâakal ekseriyete olsa medar-ı necat. Nev'-i beşere Rahmet nâzil olan şu Kur'an, ancak kabul ediyor bir tarz-ı medeniyet;

Umuma, ya eksere verirse bir Saadet. Şimdiki tarz-ı hazır, heves serbest olmuştur, heva da hür olmuştur, hayvanî bir hürriyet.

Heves tahakküm eder. Heva da müstebiddir, gayr-ı zarurî hacatı hevaic-i zarurî hükmüne geçirmiştir. İzale etti rahat..

Bedavette bir adam dört şeye muhtaç iken, medeniyet yüz şeye muhtaç, fakir etmiştir. Sa'y-i Helâl, masrafa etmemiştir kifayet.

Onda hile, harama beşeri sevketmiştir. Ahlâkın Esasını şu noktadan bozmuştur. Cemaate hem nev'e vermiştir servet, haşmet.

Ferdi, şahsı ahlâksız, hem fakir eylemiştir. Bunun şahidi çoktur.

Kurûn-u ûlâdaki mecmu-u vahşet ve cinayet, hem gadr ve hem hıyanet

Şu medeniyet-i habîse tek bir defada kustu. Midesi (*) daha bulanır.

Âlem-i İslâm'daki istinkâf-ı manidar hem de bir cây-ı dikkat.

Kabulde muzdaribdir, soğuk da davranmıştır. Evet Şeriat-ı Garra'da olan Nur-u İlahî, hassa-i mümtazıdır: İstiğna, istiklaliyet.

(*): Demek daha dehşetli kusacak. Evet iki harb-i umumî ile öyle kustu ki: Hava, deniz, kara yüzlerini bulandırdı, kanla lekeledi…

O hassadır bırakmaz ki o Nur-u Hidayet, şu medeniyet Ruhu olan Roma dehası ona tahakküm etsin. Onda olan hidayet,

Bundaki felsefe ile mezcolmaz, hem aşılanmaz, hem de tâbi' olamaz. İslâmiyet Ruhunda Şefkat İzzet-i İman, beslediği Şeriat Kur'an-ı Mu'ciz-Beyan tutmuş Yed-i Beyzada Hakaik-i Şeriat.

O Yemin-i Beyzada birer Asâ-yı Musa'dır. Sehhar medeniyet, istikbalde edecek ona Secde-i Hayret...

Şimdi buna dikkat et: Eski Roma, Yunan'ın iki dehası vardı; bir asıldan tev'emdi, biri hayal-âlûddu, biri madde-perestti.

Su içinde yağ gibi imtizac olamadı. Mürur-u zaman istedi, medeniyet çabaladı. Hristiyanlık da çalıştı, temzicine muvaffak hiçbiri de olmadı.

Herbiri istiklalini filcümle hıfzeyledi. Hattâ el'an âdeta o iki ruh, şimdi de cesedleri değişmiş, Alman Fransız oldu.

Güya bir nevi tenasüh başlarından geçmişti. Ey birader-i misalî! Zaman böyle gösterdi. O ikiz iki deha, öküz gibi reddetti

Temzicin esbabını. Şimdi de barışmadı. Madem onlar tev'emdi, kardeş ve arkadaştı, terakkide yoldaştı; birbiriyle döğüştü..

Hiç de barışmadılar. Nasıl olur ki aslı, hem madeni, matlaı başka çeşit olmuştu. Kur'anda olan Nuru, Şeriat Hidayeti..

Şu medeniyetin ruhu olan Roma dehası, birbiriyle barışır hem mezc u ittihadı.

O deha ile bu Hüda Menşe'leri ayrıdır: Hüda Semadan indi, deha zeminden çıktı. Hüda Kalbde işliyor, dimağı da işletir.

Deha dimağda işler, Kalbi de karıştırır. Hüda Ruhu eder tenvir, taneleri sünbüllettirir. Karanlıklı tabiat onunla ışıklanır.

İstidad-ı kemali birdenbire yol alır, nefs-i cismanî yapar hizmetkâr-ı emirber. Melek-sîma ediyor insan-ı himmetperver.

Deha ise: Evvelâ nefse ve cisme bakıyor, tabiata giriyor, nefsi tarla ediyor. İstidad-ı nefsanî neşvünema buluyor.

Ruhu eder hizmetkâr, taneleri kuruyor. Şeytanın sîmasını beşerde gösteriyor.

Hüda, hayateyne Saadet veriyor. Dâreyne ziya neşrediyor. İnsanı yükseltiyor.

Deccal-misal (*) dehâ-i a'ver, bir dar ile bir hayatı anlar; madde-perest olur ve dünya-perver. İnsanı yapar birer canavar.

Evet deha, sağır tabiata tapar. Kör kuvvete fermanber. Fakat Hüda, şuurlu san'atı tanır, hikmetli Kudrete bakar. Deha, zemine küfran perdesi çeker. Hüda, şükran Nurunu serper.

Bu Sırdandır: Deha, a'ma-i asamm; hüda, Semî-i Basîr. Dehanın nazarında, zemindeki Nimetler sahibsiz ganîmettir.

Minnetsiz gasb ve sirkat, tabiattan koparmak canavarca his verir. Hüdanın nazarında; zeminin sinesinde Kâinatın yüzünde

Serpilmiş olan niam, Rahmetin semeratı. Her Nimetin altında bir Yed-i Muhsin görür, şükran ile öptürür.

(*): Bunda da bir ince işaret var.

Bunu da inkâr etmem: Medeniyette vardır mehasin-i kesîre.. lâkin

onlar değildir ne Nasraniyet malı, ne Avrupa icadı,

Ne şu asrın san'atı.. Belki umum malıdır: Telahuk-u efkârdan, Semavî Şerâyi'den, hem hacat-ı fıtrîden, hususî Şer'-i Ahmedî,

İslâmî inkılabdan neş'et eden bir maldır. Kimse temellük etmez.

Misalîler meclisi, o meclisin reisi tekrar sordu; hem dedi: "Musibet olur her dem hıyanet neticesi, mükâfatın sebebi. Ey şu asrın adamı! Kader bir sille vurdu, Kazaya da çarptırdı

Hangi ef'alinizle Kazaya, hem Kadere şöyle fetva verdiniz ki, Kaza-i İlahî musibetle hükmetti, sizleri hırpaladı?

Hata-yı ekseriyet olur sebeb daima musibet-i âmmeye." Dedim: Beşerin dalalet-i fikrîsi, Nemrudane inadı,

Firavunane gururu şişti şişti zeminde, yetişti semavata. Hem de dokundu hassas Sırr-ı Hilkate. Semavattan indirdi

Tufan, taun misali, şu harbin zelzelesi; gâvura yapıştırdı semavî bir silleyi. Demek ki şu musibet, bütün beşer musibetiydi,

Nev'en umuma şamil. Bir müşterek sebebi; maddiyyunluktan gelen dalalet-i fikrîydi, hürriyet-i hayvanî, hevanın istibdadı...

Hissemizin sebebi; Erkân-ı İslâmîde ihmal ve terkimizdi. Zira Hâlık Teâlâ yirmidört saatten bir saati istedi,

Beş vakit Namaz için yalnız o saati, bizden yine bizim

için emretti, hem istedi. Tenbellikle terkettik, gafletle ihmal oldu.

Şöyle de ceza gördük: Beş senede, yirmidört saatte daima talim ve meşakkatle tahrik ve koşturmakla bir nevi Namaz kıldırdı.

Hem senede yalnız bir ay Oruç için nefsimizden istedi. Nefsimize acıdık, keffareten beş sene cebren Oruç tutturdu.

Kendi verdiği malından, kırkından ya onundan birini Zekat istedi.

Buhl ile hem zulmettik, haramı karıştırdık, ihtiyarla vermedikti.

O da bizden aldırdı müterakim Zekatı, haramdan da kurtardı. Amel, cins-i cezadır. Ceza, cins-i ameldir. Sâlih amel ikiydi:

Biri müsbet ve ihtiyarî, biri menfî ızdırarî. Bütün âlâm, mesaib, A'mal-i Sâlihadır; lâkin menfîdir, ızdırarî. Hadîs teselli verdi.

Bu millet-i günahkâr kanıyla Abdest aldı. Fiilî bir tövbe etti. Mükâfat-ı âcili, şu milletin humsu dört milyonu çıkardı

Derece-i Velayet, Mertebe-i Şehadet ile Gazilik verdi, günahı sildi. Bu Meclis-i Âlî-i Misalî, bu sözü tahsin etti.

Ben de birden uyandım, belki yakaza ile yeni yattım. Bence yakaza rü'yadır,

Rü'ya bir nevi yakazadır. Orada Asrın Vekili, burada Said-i Nursî...

* * *

Hakikî Bütün Elem Dalalette, Bütün Lezzet İmandadır

Hayal Libasını Giymiş Muazzam Bir Hakikat…

Ey yoldaş-ı hüşdar! Sırat-ı Müstakimin o Meslek-i Nuranî, mağdub ve dâllînin o tarîk-ı zulmanî, tam farklarını görmek eğer istersen ey Aziz,

Gel vehmini ele al, hayal üstüne de bin, şimdi seninle gideriz zulümat-ı ademe. O mezar-ı ekberi, o şehr-i pür-emvatı bir ziyaret ederiz.

Bir Kadîr-i Ezelî, kendi Dest-i Kudretle bu zulümat-ı kıt'adan bizi tuttu çıkardı, bu vücuda bindirdi, gönderdi şu dünyaya; şu şehr-i bî-lezaiz.

İşte şimdi biz geldik şu Âlem-i Vücuda, o sahra-yı hâile. Gözümüz de açıldı, şeş cihette biz baktık; evvel istîtafkârane önümüze bakarız.

Lâkin beliyyeler, elemler önümüzde düşmanlar gibi tehacüm eder. Ondan korktuk, çekindik. Sağa sola, anasır-ı tabâyia bakarız, ondan meded bekleriz.

Lâkin biz görüyoruz ki, onların kalbleri kasiyye, merhametsiz. Dişlerini bilerler, hiddetli de bakarlar; ne naz dinler, ne niyaz!

Muztar adamlar gibi me'yusane nazarı yukarıya kaldırdık. Hem istimdadkârane ecram-ı ulviyeye bakarız; pek dehşetli tehdidkâr da görürüz.

Güya birer gülle bomba olmuşlar, yuvalardan çıkmışlar, hem etraf-ı fezada pek sür'atli geçerler, her nasılsa ki onlar birbirine dokunmaz.

Ger birisi yolunu kazara bir şaşırtsa, اَلْعِيَاذُ بِاللّٰهِ, şu Âlem-i Şehadet ödü de patlayacak. Tesadüfe bağlıdır; bundan dahi Hayır gelmez.

Me'yusane nazarı o cihetten çevirdik, elîm hayrete düştük. Başımız da eğildi, sinemizde saklandık, nefsimize bakarız. Mütalaa ederiz.

İşte işitiyoruz: Zavallı nefsimizden binlerle hacetlerin sayhaları geliyor. Binlerle fâkatlerin enînleri çıkıyor. Teselliyi beklerken tevahhuş ediyoruz.

Ondan da Hayır gelmedi. Pek ilticakârane Vicdanımıza girdik; içine bakıyoruz, bir çareyi bekleriz. Eyvah! Yine bulmayız; biz meded vermeliyiz.

Zira onda görünür binlerle emelleri, galeyanlı arzular, heyecanlı hissiyat, Kâinata uzanmış. Herbirinden titreriz, hiç yardım edemeyiz.

O âmâl sıkışmışlar vücud-adem içinde; bir tarafı Ezele, bir tarafı Ebede uzanıp gidiyorlar. Öyle vüs'atları var; ger dünyayı yutarsa o Vicdan da tok olmaz.

İşte bu elîm yolda nereye bir baş vurduk, onda bir bela bulduk. Zira mağdub ve dâllîn yolları böyle olur. Tesadüf ve dalalet, o yolda nazar-endaz.

O nazarı biz taktık, bu hale böyle düştük. Şimdi dahi halimiz ki mebde' ve meâdi, hem Sâni' ve hem Haşri muvakkat unutmuşuz.

Cehennem'den beterdir, ondan daha muhriktir, Ruhumuzu

eziyor. Zira o şeş cihetten ki onlara baş vurduk. Öyle halet almışız.

Ki yapılmış o halet, hem havf ile dehşetten, hem acz ile ra'şetten, hem kalâk ve vahşetten, hem yütm ve hem yeisten mürekkeb vicdan-sûz.

Şimdi her cihete mukabil bir cepheyi alırız, def'ine çalışırız. Evvel, kudretimize müracaat ederiz, vâesefâ görürüz.

Ki âcize zaîfe. Sâniyen: Nefiste olan hacatın susmasına teveccüh ediyoruz. Vâesefâ durmayıp bağırırlar görürüz.

Sâlisen: İstimdadkârane, bir halaskârı için bağırır, çağırırız, ne kimse işitiyor, ne cevabı veriyor. Biz de zannediyoruz:

Herbir şey bize düşman, herbir şey bizden garib. Hiçbirşey Kalbimize bir teselli vermiyor; hiç emniyet bahşetmez, hakikî zevki vermez.

Râbian: Biz ecram-ı ulviyeye baktıkça, onlar nazara verir bir havf ile dehşeti. Hem Vicdanın müz'ici bir tevahhuş geliyor: Akıl-sûz, evham-sâz!

İşte ey birader! Bu dalaletin yolu, mahiyeti şöyledir. Küfürdeki zulmeti, bu yolda tamam gördük. Şimdi de gel kardeşim, o ademe döneriz.

Tekrar yine geliriz. Bu kere Tarîkımız Sırat-ı Müstakimdir, hem İmanın yoludur. Delil ve İmamımız, İnayet ve Kur'andır, şehbaz-ı edvar-pervaz.

İşte Sultan-ı Ezel'in Rahmet ve İnayeti, vakta bizi istedi, Kudret bizi çıkardı, lütfen bizi bindirdi kanun-u meşiete: Etvar üstünde perdaz.

Şimdi bizi getirdi, şefkat ile giydirdi şu hil'at-ı vücudu,

emanet rütbesini bize tevcih eyledi. Nişanı Niyaz ve Namaz.

Şu edvar ve etvarın, bu uzun yolumuzda birer Menzil-i Nazdır. Yolumuzda teshilât içindir ki, Kaderden bir Emirname vermiş, sahifede cephemiz.

Her nereye geliriz, herhangi taifeye misafir oluyoruz, pek uhuvvetkârane istikbal görüyoruz. Malımızdan veririz, mallarından alırız.

Ticaret muhabbeti, onlar bizi beslerler, hediyelerle süslerler, hem de teşyi' ederler. Gele gele işte geldik, dünya kapısındayız işitiyoruz âvâz.

Bak girdik şu zemine; ayağımızı bastık Şehadet Âlemine: Şehr-Âyîne-i Rahman, gürültühane-i insan. Hiçbir şey bilmeyiz, delil ve İmamımız Meşîet-i Rahman'dır. Vekil-i delilimiz, nâzenin gözlerimiz. Gözlerimizi açtık, dünya içine saldık. Hatırına gelir mi evvelki gelişimiz?

Garib, yetim olmuştuk; düşmanlarımız çoktu, bilmezdik Hâmimizi. Şimdi Nur-u İmanla o düşmanlara karşı bir Rükn-ü Metînimiz

İstinadî Noktamız, hem Himayetkârımız def'eder düşmanları. O İman-ı Billahtır ki Ziya-i Ruhumuz, hem Nur-u Hayatımız, hem de Ruh-u Ruhumuz.

İşte Kalbimiz rahat, düşmanları aldırmaz, belki düşman tanımaz. Evvelki yolumuzda, vakta Vicdana girdik; işittik ondan binlerle feryad u fîzar ve âvâz.

Ondan belaya düştük. Zira âmâl, arzular, istidad ve hissiyat; daim Ebedi ister. Onun yolunu bilmezdik, bizden yol bilmemezlik, onda fizar ve niyaz.

Fakat اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ, şimdi gelişimizde bulduk Nokta-i İstimdad, ki daim Hayat verir o İstidad, âmâle; tâ Ebed-ül-Âbâda onları eder pervaz.

Onlara yol gösterir, o noktadan İstidad hem İstimdad ediyor, hem Âb-ı Hayatı içer, hem kemaline koşuyor; o Nokta-i İstimdad, o şevk-engiz remz ü nâz.

İkinci Kutb-u İman ki: Tasdik-i Haşirdir, Saadet-i Ebedî; o sadefin cevheri İman, bürhanı Kur'an. Vicdan, insanî bir râz.

Şimdi başını kaldır, şu Kâinata bir bak, onun ile bir konuş. Evvelki yolumuzda pek müdhiş görünürdü. Şimdi de mütebessim her tarafa gülüyor, nâzenînane niyaz ve âvâz.

Görmez misin: Gözümüz arı-misal olmuştur; her tarafa uçuyor. Kâinat bostanıdır, her tarafta çiçekler, her çiçek de veriyor ona bir Âb-ı Lezîz.

Hem ünsiyet, teselli, tahabbübü veriyor. O da alır getirir; Şehd-i Şehadet yapar. Balda bir bal akıtır, o esrar-engiz şehbaz.

Harekât-ı ecrama, ya nücum, ya şümusa nazarımız kondukça, ellerine verirler Hâlıkın Hikmetini. Hem Mâye-i İbreti, hem Cilve-i Rahmeti alır ediyor pervaz.

Güya şu Güneş bizlerle konuşuyor: Der: "Ey kardeşlerimiz! Tevahhuşla sıkılmayınız, ehlen sehlen merhaba, hoş teşrif ettiniz. Menzil sizin; ben bir mumdar-ı şehnaz.

Ben de sizin gibiyim; fakat sâfi isyansız, mutî bir hizmetkârım. O Zât-ı Ehad-i Samed ki Mahz-ı Rahmetiyle Hizmetinize beni müsahhar-ı pürnur etmiş. Benden hararet, ziya; sizden Namaz ve Niyaz."

Yahu, bakın Kamer'e! Yıldızlarla denizler herbiri de

kendine mahsus birer lisanla: "Ehlen sehlen merhaba!" derler. "Hoş geldiniz, bizi tanımaz mısınız?"

Sırr-ı Teavünle bak, Remz-i Nizamla dinle. Herbirisi söylüyor: "Biz de birer hizmetkâr, Rahmet-i Zülcelal'in birer âyinedarıyız; hiç de üzülmeyiniz, bizden sıkılmayınız."

Zelzele na'raları, hâdisat sayhaları sizi hiç korkutmasın, vesvese de vermesin. Zira onlar içinde bir Zemzeme-i Ezkâr, bir Demdeme-i Tesbih, Velvele-i Nâz u Niyaz.

Sizi bize gönderen o Zât-ı Zülcelal, ellerinde tutmuştur bunların dizginlerini. İman gözü okuyor yüzlerinde Âyet-i Rahmet, herbiri birer âvâz.

Ey Mü'min-i Kalbi hüşyâr! Şimdi gözlerimiz bir parça dinlensinler, onların bedeline hassas kulağımızı İmanın mübarek eline teslim ederiz, dünyaya göndeririz. Dinlesin leziz bir sâz.

Evvelki yolumuzda bir matem-i umumî, hem vaveylâ-yı mevtî zannolunan o sesler, şimdi yolumuzda birer Nevaz u Namaz, birer Âvâz u Niyaz, birer Tesbihe Âğâz.

Dinle, havadaki demdeme, kuşlardaki civcive, yağmurdaki zemzeme, denizdeki gamgama, raadlardaki rakraka, taşlardaki tıktıka birer manidar nevaz...

Terennümat-ı hava, naarat-ı ra'diye, nağamat-ı emvac, birer Zikr-i Azamet. Yağmurun hezecatı, kuşların seceâtı birer Tesbih-i Rahmet, Hakikata bir mecaz.

Eşyada olan asvat, birer savt-ı vücuddur: Ben de varım derler. O Kâinat-ı Sâkit, birden söze başlıyor: "Bizi camid zannetme, ey insan-ı boşboğaz!."

Tuyurları söylettirir ya bir Lezzet-i Nimet, ya bir Nüzul-ü Rahmet. Ayrı ayrı seslerle, küçük âğâzlarıyla Rahmeti

alkışlarlar, Nimet üstünde iner, şükür ile eder pervaz.

Remzen onlar derler: "Ey Kâinat Kardeşler! Ne güzeldir hâlimiz: Şefkatle perverdeyiz, Hâlimizden memnunuz. Sivri dimdikleriyle fezaya saçıyorlar birer âvâz-ı pür-nâz.

Güya bütün Kâinat ulvî bir musikîdir, İman Nuru işitir Ezkâr ve Tesbihleri. Zira Hikmet reddeder tesadüf vücudunu, Nizam ise tardeder.. ittifak-ı evham-sâz.

Ey yoldaş! Şimdi şu Âlem-i Misalîden çıkarız, hayalî vehimden ineriz, Akıl meydanında dururuz, mizana çekeriz, ederiz yolları ber-endaz.

Evvelki elîm yolumuz mağdub ve dâllîn yolu, o yol verir Vicdana, tâ en derin yerine hem bir hiss-i elîmi, hem bir şedid elemi. Şuur onu gösterir. Şuura zıd olmuşuz.

Hem kurtulmak için de muztar ve hem muhtacız; ya o teskin edilsin, ya ihsas da olmasın; yoksa dayanamayız, feryad u fîzar dinlenmez.

Hüdâ ise şifadır; heva, ibtal-i histir. Bu da teselli ister, bu da tegafül ister, bu da meşgale ister, bu da eğlence ister. Hevesat-ı sihirbaz.

Tâ Vicdanı aldatsın, Ruhu tenvim edilsin, tâ elem hissolmasın. Yoksa o elem-i elîm, Vicdanı ihrak eder; fîzara dayanılmaz, elem-i ye's çekilmez.

Demek Sırat-ı müstakimden ne kadar uzak düşse, o derece nisbeten şu halet tesir eder, Vicdanı bağırttırır. Her lezzetin içinde elemi var, birer iz.

Demek heves, heva, eğlence, sefahetten memzuc olan şaşaa-i medenî, bu dalaletten gelen şu müdhiş sıkıntıya

bir yalancı merhem, uyutucu zehir-baz.

Ey aziz arkadaşım! İkinci yolumuzda, o Nuranî Tarîkte bir haleti hissettik; o haletle oluyor Hayat, maden-i lezzet. Âlâm, olur lezaiz.

Onunla bunu bildik ki mütefavit derecede, Kuvvet-i İman nisbetinde Ruha bir halet verir. Cesed Ruhla mültezdir, Ruh Vicdanla mütelezziz.

Bir Saadet-i Âcile, Vicdanda münderiçtir; bir Firdevs-i Manevî, Kalbinde mündemiçtir. Düşünmekse deşmektir; Şuur ise, şiar-ı râz.

Şimdi ne kadar Kalb ikaz edilirse, Vicdan tahrik edilse, Ruha ihsas verilse; lezzet ziyade olur, hem de döner ateşi Nur, şitası yaz.

Vicdanda Firdevslerin kapıları açılır, dünya olur bir Cennet. İçinde Ruhlarımız, eder Pervaz u Perdaz, olur Şehbaz u Şehnaz, yelpez Namaz u Niyaz.

Ey aziz yoldaşım! Şimdi Allah'a ısmarladık. Gel, beraber bir Dua ederiz, sonra da buluşmak üzere ayrılırız...

اَللّٰهُمَّ اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ

* * *

İÇİNDEKİLER

Sahife

Sahife